YENİ BİR İŞGÜCÜ VE YENİ BİR YAŞAM TARZI OLARAK DİJİTAL GÖÇEBELİK

Ahmet ERKASAP
201154107

DOKTORA TEZİ

Sosyoloji Anabilim Dalı
Sosyoloji Doktora Programı
Danışman: Doç. Dr. Berfin VARIŞLI

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Ocak, 2025

YENİ BİR İŞGÜCÜ VE YENİ BİR YAŞAM TARZI OLARAK DİJİTAL GÖÇEBELİK

Ahmet ERKASAP
201154107
Orcid No: 0000-0002-6239-1700

DOKTORA TEZİ

Sosyoloji Anabilim Dalı
Sosyoloji Doktora Programı
Danışman: Doç. Dr. Berfin VARIŞLI

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Ocak, 2025

JÜRİ VE ENSTİTÜT ONAYI

AHMET ERKASAP'ın "Yeni Bir İşgücü ve Yeni Bir Yaşam Tarzı Olarak Dijital Göçebelik" başlıklı tezi 28.01.2025 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek "Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği" nin ilgili maddeleri uyarınca Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans/Doktora/Sanatta Yeterlik tezi oy birliğiyle/oy çokluğuyla, başarılı/başarısız olarak kabul edilmiştir.

	Unvanı. Adı ve Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı)	Doç.Dr.Berfin VARIŞLI (Danışman) Maltepe Üniversitesi	.....
Üye	Prof.Dr.Edibe SÖZEN Maltepe Üniversitesi	.....
Üye	Prof.Dr. Ali Murat YEL Marmara Üniversitesi	.....
Üye	Doç.Dr.Şerif ESENDEMİR Yıldız Teknik Üniversitesi	.....
Üye	Doç.Dr.Mehmet BOZOK Maltepe Üniversitesi	.....

Enstitü Müdürü

ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI

Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli "Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge" ile bildirilen 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir.

TEŞEKKÜR

Dijital Göçebeler üzerine ilklerden sayılacak bu araştırma yoğun ve yorucu bir süreç sonunda ortaya çıktı. Lisans eğitimimi aldığım sosyoloji alanında çalışma yapmak evime dönmek gibiydi. Bana bu fırsatı veren Maltepe Üniversitesine minnettarım.

Meslektaşım, danışmanım ve dostum, her düştüğümde kaldıran, desteğini her zaman hissettiren, onsuz tamamlayamayacağımı bildiğim Doç. Dr. Berfin Varışlı'ya teşekkürlerimi sunuyorum.

Tez İzleme Komitelerinde tezin daha da iyileşmesi için sürekli yapıcı yönde beni ilerleten, en yorulduğum zamanda bile motive eden Maltepe Üniversitesi Rektörü Sayın Prof. Dr. Edibe Sözen'e ve derin birikimiyle beni kendine her buluşmada hayran bırakan Sayın Prof. Dr. Ali Murat Yel'e teşekkür ediyorum.

Tez savunmam esnasında değerli yorumları ve katkıları için Doç. Dr. Şerif Esendemir'e ve Doç. Dr. Mehmet Bozok'a minnettarım.

İkinci doktoramı yaparken bana anlayış gösteren ve destek olan İstanbul Gedik Üniversitesi Rektörü Sayın Prof. Dr. Ahmet Kesik'e saygılarımı sunuyorum.

Annem Emel Erkasap'a ve Babam Mehmet Nuri Erkasap'a beni hep daha iyi olmam için, büyürken bana aşıladıkları güç için minnettarım. Ablam Fulya Ögemen'e desteğini hiç esirgemediği için teşekkür ediyorum.

Bu zorlu yolculuğun her anında yanımda olan, en zor zamanlarda bile bana destek veren, o olmadan bu tezin tamamlanmayacağını bildiğim değerli eşim Pelin Erkasap'a, hayatın bana en büyük hediyeleri olan, enerji kaynaklarım, nar tanelerim, nur tanelerim, bir tanelerim, kızım ve oğlum Mira ile Mete'ye en büyük teşekkürlerimi sunuyorum.

Ahmet ERKASAP

Ocak, 2025

ÖZET

YENİ BİR İŞGÜCÜ VE YENİ BİR YAŞAM TARZI OLARAK DİJİTAL GÖÇEBELİK

Ahmet Erkasap
Doktora Tezi
Sosyoloji Anabilim Dalı
Sosyoloji Doktora Programı
Danışman: Doç. Dr. Berfin Varışlı
Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2025

Dijital göçebelik, küreselleşme, teknolojik yenilikler ve esnek çalışma biçimlerinin etkisiyle modern iş yaşamında ve bireysel tercihlerde köklü değişimlere yol açmıştır. Bu tez, dijital göçebeliği bireylerin kimlik algıları, toplumsal etkileşimleri, iş-yaşam dengesi ve ekonomik etkiler bağlamında kapsamlı bir şekilde ele alarak, bu olgunun bireyler ve toplumlar üzerindeki çok katmanlı etkilerini araştırmaktadır. Çalışma, dijital göçebeliğin zamandan ve mekândan bağımsızlık, esneklik ve özerklik gibi temel dinamiklerini inceleyerek, bu yaşam biçiminin bireylerin özgürlük arayışlarını ve anlam arayışlarını nasıl şekillendirdiğini ortaya koymaktadır. Dijital göçebelerin kültürel çeşitlilikle etkileşimleri, çevrim içi ve çevrim dışı topluluklarla bağlantıları, teknolojik araçların kullanımı ve toplumsal rollerini yeniden tanımlamaları gibi konular detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

Araştırmada, dijital göçebeliğin gig ekonomisi ve platform ekonomisi çerçevesinde iş gücü piyasasındaki yeri, ekonomik belirsizlikler, toplumsal eşitsizliklerin yeniden üretimi ve yerel topluluklarla kurulan etkileşimler derinlemesine analiz edilmiştir. Dijital göçebelik, bireylerin mekânsal esneklik kazanmasını sağlarken, aynı zamanda küresel iş gücü piyasasında yeni fırsatlar ve zorluklar yaratmaktadır. Çalışmada, dijital göçebeliğin kültürel farklılıkları deneyimleme, yerel ekonomilere katkıda bulunma ve bireylerin kimliklerini yeniden inşa etme süreçleri üzerindeki etkileri incelenmiş ve bu süreçlerin sosyolojik, ekonomik ve kültürel boyutları değerlendirilmiştir.

Pandemi sonrası dönemde dijital göçebeliğin hızla yaygınlaşması, bu yaşam tarzının sürdürülebilirliğine ilişkin tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Literatürde tespit edilen boşlukları doldurma hedefiyle, dijital göçebeliğin sosyal adalet, fırsat eşitliği ve uzun vadeli etkileri ele alınmıştır. Bulgular, dijital göçebeliğin bireyler ve toplumlar üzerindeki etkilerinin yalnızca bir yaşam tarzından ibaret olmadığını, aynı zamanda çağdaş sosyoekonomik sistemlerin yeniden şekillenmesine katkı sağladığını göstermektedir. Bu bağlamda dijital göçebelik, modern toplumun dönüşümünü ve iş yapma biçimlerinin geleceğini anlamada kritik bir olgu olarak değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dijitalleşme, Göçebelik, Dijital Göçebe, Coğrafi Hareketlilik, Özgürlük

ABSTRACT

DIGITAL NOMADISM AS A NEW WORKFORCE AND A LIFESTYLE

Ahmet Erkasap
PhD Thesis
Department of Sociology
Sociology PhD Program
Thesis Advisor: Assoc. Prof. Dr. Berfin Varışlı
Maltepe University Graduate School, 2025

Digital nomadism has become a transformative phenomenon in modern work life and individual preferences, driven by globalization, technological innovations, and the proliferation of flexible working practices. This dissertation explores digital nomadism in the contexts of individual identity perceptions, social interactions, work-life balance, and economic impacts, providing a comprehensive analysis of its multifaceted effects on individuals and societies. The study investigates the core dynamics of digital nomadism, such as time and space independence, flexibility, and autonomy, and examines how this lifestyle shapes individuals' quests for freedom and meaning. Key aspects such as digital nomads' interactions with cultural diversity, connections to online and offline communities, utilization of technological tools, and the redefinition of personal and professional roles are discussed in detail.

The research delves into digital nomadism’s role in the gig and platform economies, analyzing its place within the labor market, its inherent economic uncertainties, its potential to reproduce social inequalities, and its interactions with local communities. While enabling individuals to achieve spatial flexibility, digital nomadism also introduces new opportunities and challenges within the global labor market. The study evaluates how digital nomadism influences cultural exchange, contributes to local economies, and facilitates the reconstruction of individual identities, assessing these processes from sociological, economic, and cultural perspectives.

The post-pandemic rise in the popularity of digital nomadism has sparked discussions about its sustainability, addressing questions of social justice, equity, and long-term

viability. By filling gaps in the literature, this research highlights the critical role of digital nomadism in reshaping modern socioeconomic systems and work practices. Findings reveal that digital nomadism is not merely a lifestyle but a complex process that redefines contemporary society's structures and paradigms, offering new insights into the future of work and societal transformation.

Keywords: Digitalization, Nomad, Digital Nomad, Geographical Mobility, Freedom

İÇİNDEKİLER

JÜRİ VE ENSTİTÜT ONAYI ii

ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI iii

TEŞEKKÜR iv

ÖZET v

ABSTRACT vii

İÇİNDEKİLER ix

TABLOLAR LİSTESİ xiii

ŞEKİLLER LİSTESİ xiv

1. GİRİŞ 1

1.1 Problem 1

1.2 Amaç 3

1.3 Önem 3

1.5 Sınırlılıklar 4

2. DİJİTAL GÖÇEBELİK VE DİJİTAL GÖÇEBE 5

2.1 Kavramsal Olarak Dijital Göçebelik ve Dijital Göçebe 5

2.1.1 Dijital göçebeliğin zaman ve mekândan bağımsızlık özelliği 7

2.1.2 Esneklik ve özerklik: dijital göçebeliğin temel dinamikleri 8

2.1.3 Teknoloji kullanımı ve dijital göçebelik 11

2.2 Dijital Göçebeliğin Sosyolojik Temelleri 13

2.3 Dijital Göçebelerin Dünyadaki Yaygınlığı 15

3. DİJİTAL GÖÇEBELERİN SOSYOKÜLTÜREL ETKİLERİ 23

3.1 Küreselleşme ve Dijital Göçebelik 23
3.2 Dijital Göçebelerin Toplumsal Roller ve Etkileşimler Üzerindeki Etkisi 25
3.3 Dijital Göçebelik ve Kültürel Çeşitlilik 27
3.4 Dijital Göçebeliğin Sosyal Hareketlilik ve Eşitsizlik Üzerindeki Etkileri 29
4. DİJİTAL GÖÇEBELİĞİN EKONOMİK YÖNLERİ 32
4.1 Gig Ekonomisi ve Dijital Göçebeler 32
4.2 Platform Ekonomisi ve Serbest Çalışma Modelleri 35
4.3 Dijital Göçebelerin İşgücü Piyasasındaki Yeri 37
4.4 Dijital Göçebelik ve Finansal Belirsizlikler 40
5. MARX'IN KURAMI ÇERÇEVESİNDE DİJİTAL GÖÇEBELİK 43
5.1 Marx'da İşgücü ve Emek İlişkiselliği 43
5.2 Dijital Göçebelerin Kapitalist Üretim Sürecindeki Yeri 44
5.3 Dijital Göçebelik ve Sınıf Mücadelesi 47
5.4 Dijital Göçebelikte Artı-Değer Üretimi ve Ekonomik Eşitsizlikler 49
6. NEO-MARKSİST PERSPEKTİF ÇERÇEVESİNDE DİJİTAL GÖÇEBELİK 51
6.1 Neo-Marksist Kuram ve Dijital Göçebelik 51
6.1.1 Gramsci ve Hegemonya 53
6.1.2 İdeolojik devlet aygıtları 54
6.1.3 Frankfurt Okulu ve kültür endüstrisinin dijital çağda yeniden inşası 55
6.1.4 Teknoloji ve tek boyutlu insan 57
6.1.5 Kapitalizmin yeniden üretimi ve sınıfsal yapılar 58
6.1.6 Hardt ve Negri'nin "imparatorluk" kavramı ve dijital göçebelik 60
6.1.7 Michel Foucault ve dijital göçebelik: İktidar, gözetim ve öznenin inşası 61
6.2 Dijital Göçebelik Üzerine Yapılmış Araştırmalar 62
7. YÖNTEM 77

7.1 Araştırmanın Modeli 77
7.2 Evren ve Örneklem 78
7.3 Verilerin Toplanması 79
7.4 Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumlanması 80
8. TARTIŞMA ve BULGULAR 82
8.1 Dijital Göçebe Olma Motivasyonları 87
8.1.1 Özgürlük arayışı 88
8.1.2 Esneklik ve iş-yaşam dengesi 106
8.1.3 Kişisel gelişim ve öğrenme 114
8.1.4 Teknolojik gelişmelere uyum 122
8.2 İş ve Seyahat Dengesi 128
8.2.1 Zaman yönetimi 129
8.2.2 İş disiplini 134
8.2.3 Seyahat planlaması 141
8.2.4 Mekânsal esneklik 146
8.3 Topluluk ve Sosyal Bağlantılar 151
8.3.1 Çevrim içi topluluklar 152
8.3.2 Çevrim dışı topluluklar 157
8.3.3 Networking 159
8.3.4 Yerel kültürel bağlantılar 167
8.4 Kimlik ve Benlik Algısı 172
8.4.1 Kültürel kimlik 175
8.4.2 Mesleki kimlik 179
8.4.3 Kişisel dönüşüm 190
8.5 Teknoloji ve Dijital Araçların Rolü 197
8.5.1 Dijital platformlar 197

8.6 Ekonomik ve Toplumsal Etkiler 201
8.6.1 Yerel ekonomiye katkı 202
8.6.2 Sosyal algı 207
8.7 Cinsiyete Göre Trendler 211
8.8 Kelime Bulutları 217
8.8.1 Erkeklerin kelime bulutu 218
8.8.2 Kadınların kelime bulutu 219
8.8.3 Ortak görünenler 221
9. SONUÇ VE ÖNERİLER 223
KAYNAKÇA 227
EKLER 248
EK 1. Etik Kurul İzni 248
EK 2. Dijital Göçebe Soru seti ve Gonullu Onam Formu Türkçe 249
EK 3. Dijital Göçebe Soru seti ve Gönüllü Onam Formu İngilizce 254
ÖZ GEÇMİŞ 258

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Araştırmada Yer Alan Katılımcıların Demografik Bilgileri 82

Tablo 2. Araştırma Bulgularından Elde Edilen Kod Kitabı 83

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Yıllara Göre ABD'deki Dijital Göçebe Sayısı (Milyon) 15

Şekil 2. Eğitim Düzeyine Göre Dünyadaki Dijital Göçebelerin Dağılımı 16

Şekil 3. Yaş Gruplarına Göre Dünyadaki Dijital Göçebelerin Dağılımı 17

Şekil 4. Gelir Düzeyine Göre Dünyadaki Dijital Göçebelerin Dağılımı 18

Şekil 5. Çalışma Mekânlarına Göre Dünyadaki Dijital Göçebelerin Dağılımı 19

Şekil 6. Dijital Göçebelerin En Çok Deneyimlediği Sorunlara Göre Dağılımı 20

Şekil 7. Kullanılan Teknolojik Araç Türlerine Göre Dijital Göçebelerin Dağılımı 21

Şekil 8. Milliyetlerine Göre Dijital Göçebe Oranları (%) 38

Şekil 9. Cinsiyete Göre Dijital Göçebe Olma Motivasyonları Temasının Ağırlık Grafiği 88

Şekil 10. Cinsiyete Göre İş ve Seyahat Dengesi Temasının Ağırlık Grafiği 129

Şekil 11. Cinsiyete Göre Topluluk ve Sosyal Bağlantılar Temasının Ağırlık Grafiği . 152

Şekil 12. Cinsiyete Göre Kimlik ve Benlik Algısı Temasının Ağırlık Grafiği 174

Şekil 13. Cinsiyete Göre Ekonomik ve Toplumsal Etkiler Temasının Ağırlık Grafiği 202

Şekil 14. Cinsiyete Göre Trend Grafiği 216

Şekil 15. Erkekler için Kelime Bulutu 218

Şekil 16. Kadınlar için Kelime Bulutu 221

1. GİRİŞ

1.1 Problem

Dijital göçebelik, küreselleşme, teknolojik gelişmeler ve esnek çalışma biçimlerinin yaygınlaşmasıyla birlikte, modern iş yaşamının ve bireysel tercihlerin dönüştüğü bir alan olarak dikkat çekmektedir. Ancak bu olgu hızla büyüyen bir trend haline gelmesine rağmen, literatürde dijital göçebeliğin bireysel, toplumsal ve ekonomik etkilerine dair kapsamlı ve derinlemesine analizlerin sınırlı olduğu tespit edilmiştir. Mevcut araştırmaların büyük bir kısmı, dijital göçebeliği ekonomik bir olgu olarak ele almakta ve gig ekonomisi bağlamında değerlendirmektedir. Bu durum, dijital göçebeliğin sosyolojik ve kültürel boyutlarının yeterince incelenmediğini göstermektedir (Sutherland ve Jarrahi, 2017).

Dijital göçebeliğin mekân ve zamandan bağımsızlık özelliği, bireylerin yaşam tarzlarını ve toplumsal rollerini kökten değiştirmiştir. Ancak, bu değişimin bireylerin kimlik algıları, toplumsal etkileşimleri ve iş-yaşam dengesi üzerindeki etkilerinin literatürde yeterince ele alınmadığı görülmüştür. Özellikle dijital göçebeliğin bireylerin sosyokültürel adaptasyon süreçleri ve kültürlerarası etkileşimler üzerindeki etkisine ilişkin bilgilerin sınırlı olduğu anlaşılmaktadır. Diğer taraftan literatürde tespit edilen önemli eksikliklerden bir diğeri, dijital göçebelik ile toplumsal eşitsizlik arasındaki ilişkilere yöneliktir. Dijital göçebelik, çoğunlukla özgürlük ve esneklik odaklı bir yaşam biçimi olarak tanıtılmakta, ancak bu yaşam tarzının toplumsal eşitsizlikleri nasıl yeniden ürettiği veya derinleştirdiği üzerine kapsamlı bir analiz bulunmamaktadır (Mancinelli ve Germann Molz, 2024; Oranburg, 2018; Reichenberger, 2018). Nitekim pasaport gücü, gelir düzeyi ve eğitim seviyesi gibi faktörlerin dijital göçebelikteki belirleyici rolü, literatürde yeterince yer bulmamıştır. Bu doğrultuda dijital göçebelik bağlamında sosyal adalet ve fırsat eşitliği gibi kavramların daha detaylı bir şekilde ele alınması gerektiğini ortaya koymuştur.

Bir diğer problem alanı, dijital göçebeliğin küresel iş gücü piyasası ve yerel topluluklar üzerindeki etkilerine ilişkindir. Dijital göçebeler, genellikle düşük yaşam maliyetine sahip ülkelerde faaliyet göstermekte ve bu durum yerel ekonomilerde karmaşık etkilere yol açmaktadır. Ancak dijital göçebelerin yerel iş gücüyle olan etkileşimleri, kültürel entegrasyon süreçleri ve ekonomik katkıları üzerine yapılan araştırmaların yetersiz olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda, dijital göçebelerin yerel toplumlarla kurdukları ilişkilerin ve bu ilişkilerin sosyoekonomik sonuçlarının daha ayrıntılı bir şekilde incelenmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Dijital göçebeliğin pandemi sonrası dönemde hızla artan popülaritesi, bu yaşam tarzının sürdürülebilirliğine dair soruları da gündeme getirmiştir. Uzaktan çalışma modelinin kalıcı hale gelmesiyle birlikte, dijital göçebelik daha geniş kitleler tarafından benimsenmiştir (Broek ve diğerleri, 2023; Ehn, Jorge ve Marques-Pita, 2022). Ancak, bu yeni yaşam biçiminin bireylerin uzun vadeli iş güvencesi, sosyal haklar ve sağlık hizmetlerine erişim gibi konularda yarattığı belirsizlikler yeterince incelenmemiştir. Bu belirsizlikler, dijital göçebelik fenomeninin hem bireysel hem de toplumsal düzeyde daha iyi anlaşılması gerektiğini göstermektedir. Tüm bunlar çerçevesinde yapılan incelemeler, dijital göçebelik olgusunun daha kapsamlı bir şekilde ele alınmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Literatürde tespit edilen bu boşlukların doldurulması, dijital göçebelik olgusunu daha iyi anlamayı ve bu alandaki teorik ve pratik birikimi derinleştirmeyi mümkün kılmıştır.

Bu araştırma, dijital göçebelik olgusunu katılımcıların düşünceleri doğrultusunda anlamak amacıyla aşağıdaki nitel sorulara odaklanmıştır:

- Dijital göçebeler, kimlik algılarını ve toplumsal rollerini bu yaşam tarzı çerçevesinde nasıl tanımlamaktadır?
- Dijital göçebelik, bireylerin iş-yaşam dengesini nasıl etkilemektedir?
- Dijital göçebeler, yerel topluluklarla sosyal ve kültürel etkileşimlerini nasıl açıklamaktadır?

1.2 Amaç

Bu araştırmanın amacı, dijital göçebelik olgusunu bireylerin kimlik algıları, toplumsal etkileşimleri ve iş-yaşam dengesi üzerindeki etkileri bağlamında incelemektir. Bu temel çerçevede, dijital göçebeliğin sosyokültürel adaptasyon süreçlerindeki rolü, toplumsal eşitsizliklerle ilişkisi ve yerel topluluklarla kurulan bağlantılar gibi boyutlar ele alınmıştır. Ayrıca, pandemi sonrası dönemde bu yaşam tarzının artan yaygınlığı ve bu durumun uzun vadeli sosyal ve ekonomik sonuçları değerlendirilmiştir. Araştırma, dijital göçebeliğin bireysel deneyimler ile toplumsal dönüşümler arasındaki ilişkisini derinlemesine anlamayı hedeflemiştir.

1.3 Önem

Dijital göçebelik, küreselleşme, teknolojik ilerlemeler ve esnek çalışma biçimlerinin birleşimiyle bireylerin sosyal, ekonomik ve kültürel bağlamlarını yeniden şekillendiren çağdaş bir yaşam tarzı olarak dikkat çekmiştir. Bu yaşam biçimi, bireylerin kimlik algılarından toplumsal etkileşimlerine, yerel ekonomilerden küresel iş gücü piyasalarına kadar geniş bir etki alanına sahiptir. Ancak, dijital göçebelik üzerine yapılan çalışmaların büyük bir kısmının ekonomik boyutlara odaklandığı ve sosyokültürel etkiler ile toplumsal dönüşüm üzerindeki rolünün yeterince incelenmediği görülmüştür. Bu eksiklik, bu olgunun çok yönlü yapısını anlamak için daha kapsamlı bir araştırmaya olan ihtiyacı ortaya koymuştur.

Pandemi sonrası dönemde dijital göçebeliğin hızla artan popülaritesi, toplumsal eşitsizliklerin yeniden üretimi, yerel topluluklarla etkileşimler ve kültürel dönüşüm gibi konuları ele almayı daha da önemli hale getirmiştir. Bu çalışma, dijital göçebelik olgusunun bireyler ve toplumlar üzerindeki çok boyutlu etkilerini değerlendirerek, literatürdeki bu önemli boşlukları doldurma çabasına katkıda bulunmuştur. Çalışmada ele alınan bulgular, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde dijital göçebeliği anlamaya yönelik yeni perspektifler sunmuştur.

1.5 Sınırlılıklar

Bu araştırmanın en önemli sınırlılıklarından biri, veri toplama sürecinde dijital göçebelerin yaşadığı farklı coğrafi bölgelerdeki deneyimlerin tamamını kapsama imkanının olmamasıdır. Dijital göçebelik, küresel bir fenomen olmasına rağmen, bireylerin yaşadığı deneyimler bulundukları bölgenin ekonomik koşulları, kültürel yapısı ve teknolojik altyapısı gibi birçok faktörden etkilenmektedir. Bu çalışma, belirli bir coğrafi kapsam içinde gerçekleştirildiği için, elde edilen bulgular bu bağlama özgü kalmış ve daha geniş bir genelleme yapma olanağı sınırlı olmuştur.

Bir diğer sınırlılık, araştırmada katılımcıların bireysel görüş ve deneyimlerine dayalı nitel veri toplama yönteminin kullanılmış olmasıdır. Bu yöntem, dijital göçebelikle ilgili derinlemesine bilgiler sağlamasına rağmen, katılımcıların öznel değerlendirmelerinin etkisi altındadır. Özellikle dijital göçebelik gibi karmaşık ve çok boyutlu bir olguda, nicel yöntemlerle desteklenen geniş kapsamlı araştırmalar daha geniş genellemelere olanak tanıyabilmektedir. Bu çalışmada ise, kaynakların ve zamanın sınırlı olması nedeniyle nitel veriler odak noktası olmuştur.

Bunun yanı sıra araştırma pandemi sonrası dönemde dijital göçebelik olgusunu incelemekle birlikte, bu yaşam tarzının uzun vadeli sonuçlarını değerlendirebilmek için zamansal bir sınırlılıkla karşı karşıya kalmıştır. Pandemi sonrası dönemde dijital göçebeliğin hızla artan popülaritesine rağmen, bu yaşam tarzının iş güvencesi, sosyal haklar ve sürdürülebilirlik üzerindeki etkilerini daha iyi anlamak için daha uzun vadeli araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle, araştırma bulguları, kısa vadeli eğilimler ve mevcut bağlamla sınırlı kalmıştır.

2. DİJİTAL GÖÇEBELİK VE DİJİTAL GÖÇEBE

2.1 Kavramsal Olarak Dijital Göçebelik ve Dijital Göçebe

Dijital göçebelik, küreselleşme, internet ve bilgiye kesintisiz erişim gibi faktörlerin iş hayatını dönüştürmesiyle ortaya çıkan modern bir yaşam ve çalışma tarzıdır. Yeni medya teknolojilerinin hızla gelişmesi, mobil cihazların kullanımındaki artış ve dijital araçların iş yapma biçimlerine uyarlanması, bireylerin dijital göçebe olarak yaşamalarını mümkün kılmaktadır. Günümüzde dünya genelinde yaklaşık 35 milyon dijital göçebe bulunduğu tahmin edilmektedir. Eğer bu sayı bir ülke nüfusu olarak değerlendirilecek olsaydı, dijital göçebeler Kanada ve Fas'tan sonra dünyanın en kalabalık 41. topluluğu olacaktı (Carlos, 2024).

Dijital göçebelerin ekonomik etkisi de oldukça büyüktür. Nitekim topluluğun yıllık toplam harcama değeri yaklaşık 787 milyar dolara ulaşmaktadır. Bu bireyler genellikle gezgin yaşam tarzını benimsemekte, işlerini uzaktan yapabilmekte ve bu sayede farklı ülkelerde çalışarak yaşam maliyetlerini minimize etmektedir. Geoarbitraj olarak adlandırılan bu strateji, dijital göçebelerin yüksek gelirli ülkelerden kazanç elde edip, düşük maliyetli ülkelerde yaşamalarını sağlamakta ve bu da ekonomik hareketliliklerini artırmaktadır (Akın, 2021).

Bu yaşam biçimini benimseyen dijital göçebeler, genellikle orta yaşlı bireylerden oluşmaktadır ve mesleki alanları oldukça çeşitlidir. Dijital göçebelerin %51'i pazarlama, tasarım, bilgi ve iletişim teknolojileri, e-ticaret ve yazarlık gibi mesleklerde çalışmaktadır. Bu da dijital becerilerle donanmış olduklarını ve internet tabanlı işler yapabildiklerini göstermektedir. Ortalama olarak bir dijital göçebenin yıllık bütçesi yaklaşık 22.500 dolar civarındadır ve bu da gezgin yaşam tarzını sürdürebilmelerini sağlamaktadır (Carlos, 2024).

Cinsiyet dağılımı açısından bakıldığında, dijital göçebeler neredeyse eşit bir dağılım göstermektedir. Buna göre; %49,81'i kadın, %50,19'u erkektir. Bu denge, dijital

göçebeliğin sadece belirli bir cinsiyetin tercihi olmadığını, aksine her iki cinsiyet için de cazip bir yaşam biçimi olarak görüldüğünü ortaya koymaktadır. Dijital göçebelik, coğrafi bağımsızlık ve sabit iş saatlerine bağlı olmadan çalışabilme avantajları sunarak kadınlar ve erkekler arasında yaygın bir şekilde kabul görmektedir (İli, 2023).

Dijital göçebelerin destinasyon tercihleri yaşam maliyeti, internet erişimi ve yaşam hızına göre belirlenmektedir. Gittikleri destinasyonlarda en çok tercih edilen yerler sırasıyla Meksika (%14), Tayland (%11) ve Portekiz'dir (%8). Bu ülkeler, düşük yaşam maliyetleri, hızlı internet erişimi ve kültürel çeşitlilikleriyle dijital göçebeler için ideal koşulları sağlamaktadır. Dijital göçebelerin %21'i ortak çalışma alanlarını tercih ederken, %14'ü kafelerde çalışmaktadır. Bu eksen, dijital göçebelerin sosyal ve dinamik bir çalışma ortamını tercih ettiklerini göstermektedir (İli, 2023).

Dijital göçebeler için en önemli motivasyonlardan biri, klasik mesai saatlerinden ve ofis ortamlarından bağımsız bir şekilde çalışabilme özgürlüğüdür. Gittikleri destinasyonları belirlerken hobileri, yaşam tarzları ve ilgi alanlarını ön planda tutan bu bireyler, iş seyahati değil; uzun süreli ve keşif odaklı bir yaşam biçimi tercih etmektedir. Bu nedenle, bir yandan çalışırken diğer yandan yeni kültürleri keşfetme ve anlam arayışı içinde olma dijital göçebelerin yaşam tarzını şekillendiren önemli unsurlardandır (Mancinelli ve Germann Molz, 2024).

COVID-19 pandemisi, uzaktan çalışma ve dijital göçebelik trendlerini hızla yaygınlaştırmıştır. Küresel çapta yaşanan kısıtlamalar ve işletmelerin kapanması, bireyleri ve şirketleri uzaktan çalışma modeline yöneltmiştir. Bu dönemde özellikle birçok ülke, dijital göçebeleri çekebilmek adına özel vize programları, vergi indirimleri ve çalışma koşullarında esneklik gibi teşvikler sunmaya başlamıştır. İspanya, İzlanda, Almanya, Gürcistan, Portekiz, Barbados, Birleşik Arap Emirlikleri gibi ülkeler, dijital göçebelere özel vizeler sağlayarak, bu topluluğun kendi ülkelerinde uzun süre kalmalarını desteklemektedir (Ehn ve diğerleri, 2022).

Dijital göçebelik, toplumsal bir dönüşümü ve kültürel bir fenomeni de temsil etmektedir. Bu bireyler, sadece bir yerden çalışmak yerine sürekli seyahat ederek dünyayı dolaşmakta, farklı kültürleri deneyimlemekte ve bu kültürel zenginliği hem kişisel hem de profesyonel yaşamlarına entegre etmektedir. Dijital göçebeler, dünya

genelinde lokal toplumlarla etkileşime geçerek kültürel alışverişlerde bulunmakta ve seyahat ettikleri yerlerin sosyal ve ekonomik yapısına katkı sunmaktadır (Akın, 2021).

Günümüzde, dijital göçebeliğin en güçlü motivasyonlarından biri, coğrafi ve zaman kısıtlamalarından bağımsız bir yaşam ve çalışma biçimine sahip olma arzusudur. Bu bireyler, sabit bir mekân ve klasik iş saatleri yerine, kendilerini gerçekleştirme, özgürlüğü yaşama ve anlam arayışı içinde bir yaşam sürdürmeyi tercih etmektedir. Dijital göçebeler, yanlarında taşıdıkları birkaç eşyayla ve dizüstü bilgisayarlarıyla, dünyanın her yerinde çalışabilecekleri ve aynı zamanda keşif yapabilecekleri bir yaşam sürmektedir (Reichenberger, 2018).

Dijital göçebelerin yükselen bir trend haline gelmesi, işletmeleri, destinasyonları ve hükümetleri de yeni düzenlemeler yapmaya yönlendirmiştir. Paylaşım ekonomisinin yaygınlaşması, ortak çalışma alanlarının artması ve mobil teknolojilerin gelişimi, dijital göçebeler için yeni fırsatlar yaratmaktadır. Bu nedenle, gelecekte daha fazla işletmenin uzaktan çalışmaya uygun modelleri benimsemesi ve hükümetlerin dijital göçebelere yönelik stratejiler geliştirmesi beklenmektedir. Bu durum, dijital göçebeliğin uzun vadede sürdürülebilir bir yaşam tarzı olarak devam edeceğini ve dünya genelinde daha fazla bireyin bu yaşam biçimini benimseyeceğini göstermektedir (Cook, 2020).

2.1.1 Dijital göçebeliğin zaman ve mekândan bağımsızlık özelliği

Dijital göçebelik, zaman ve mekândan bağımsız bir yaşam tarzını benimsemekte ve bu özelliğiyle geleneksel çalışma biçimlerinden ayrılmaktadır. Dijital göçebeler, fiziksel bir ofise veya sabit bir mesai saatine bağlı kalmaksızın çalışabilmekte, işlerini diledikleri yerden yürütebilmektedir. Bu çerçeve, çalışma ve yaşam dengesi açısından önemli bir özgürlük ve esneklik sağlamaktadır. Teknolojinin sağladığı olanaklar sayesinde dünyanın herhangi bir yerinde çalışabilen dijital göçebeler, işlerini internet üzerinden yürütmekte ve bu sayede zamana veya mekâna bağlı kalmadan üretken olabilmektedir (Mancinelli, 2020; Reichenberger, 2018).

Zaman ve mekândan bağımsız çalışma, dijital göçebelerin hem profesyonel hem de kişisel yaşamlarını kendilerine göre planlayabilmelerine olanak tanımaktadır. Bu bireyler, işlerini belirli saatlerde gerçekleştirmek yerine, kendi belirledikleri zaman

dilimlerinde çalışmaktadır. Böylece, günlük rutinlerini, hobilerini ve kişisel aktivitelerini iş süreçleriyle daha uyumlu bir şekilde organize edebilmektedir. Bu bağımsızlık, dijital göçebelerin verimliliğini artırırken aynı zamanda iş motivasyonlarını da yükseltmektedir.

Dijital göçebelerin mekândan bağımsızlık özelliği, seyahat etme ve farklı kültürlerle etkileşimde bulunma imkânını da beraberinde getirmektedir. Bu bireyler, sürekli bir hareketlilik içerisinde oldukları için, farklı ülkelerde, şehirlerde veya bölgelerde yaşayabilmekte ve çalışabilmektedir. Seyahat ettikleri yerlerde uzun süre kalarak o bölgenin kültürünü, sosyal yapısını ve yaşam tarzını derinlemesine deneyimleyebilmektedir. Böylece dijital göçebeler, sabit bir konuma bağlı kalmaksızın çalışarak hem farklı deneyimler kazanmakta hem de işlerini sürdürebilmektedir (Chevtaeva ve Denizci-Guillet, 2021; Cook, 2022).

Zaman ve mekândan bağımsızlık, dijital göçebelerin iş-yaşam dengesini kişiselleştirmelerine olanak tanımaktadır. Bu bireyler, belirli bir yerde uzun süre kalmak zorunda olmadıkları için mekânsal hareketliliklerini kişisel tercihleri doğrultusunda planlayabilmektedir. Bu nokta, aynı zamanda iş yaparken farklı coğrafyalarda bulunabilme özgürlüğünü de beraberinde getirmektedir. Dijital göçebeler, bir yandan işlerini yürütürken diğer yandan gezip keşfettikleri yerlerde uzun süre kalabilmekte, bu da hem üretken olmalarını hem de yaşam deneyimlerini zenginleştirmelerini sağlamaktadır (Bozdoğan ve Dağdelen, 2022).

Bu bağlamda, dijital göçebelerin zaman ve mekândan bağımsızlık özellikleri, yaşam tarzını şekillendiren temel dinamiklerden biri olarak öne çıkmaktadır. Zaman ve mekân bağımsızlığı, dijital göçebelerin özgürlük ve esneklik arayışını yansıtırken, bu yaşam tarzının diğer niteliklerini de derinlemesine etkilemektedir. Bu özellik, esneklik ve özerklik, teknoloji kullanımı ve deneyim biriktirme gibi diğer başlıklarda daha ayrıntılı bir şekilde ele alınmaktadır (Bozdoğan ve Dağdelen, 2022).

2.1.2 Esneklik ve özerklik: dijital göçebeliğin temel dinamikleri

Dijital göçebeliğin temel dinamiklerinden biri olan esneklik, bireylere zamana ve mekâna bağlı kalmadan işlerini yönetme fırsatı tanımaktadır. Dijital göçebeler,

teknolojik yeniliklerin sağladığı olanaklardan yararlanarak bağımsız bir şekilde çalışabilmekte ve profesyonel hayatlarını kendi koşullarına göre düzenleyebilmektedir. Bu esneklik, dijital göçebelerin yalnızca iş yapma biçimlerini değil, aynı zamanda yaşam tarzlarını da belirlemektedir. Göçebelik kavramı, geleneksel iş-yaşam dengesini kırarak, bireylerin seyahat etme, yeni yerler keşfetme ve kişisel gelişimlerine odaklanma imkânı sunmaktadır (Deniz, 2019).

Dijital göçebelerin yaşam tarzı, özerklik ilkesiyle de yakından ilişkilidir. Özerklik, bireylerin kendi kararlarını alma ve bu doğrultuda hareket etme yeteneğidir. Dijital göçebeler, bu özerklik sayesinde profesyonel yaşamlarının kontrolünü ellerinde tutarak işlerini kendi belirledikleri zaman ve mekânda yürütebilmektedir. Bu bağımsızlık, iş yaparken alınan kararlarda, yapılan projelerde ve hatta işbirliklerinde bile kendini göstermektedir (Hannonen, 2020).

Ancak dijital göçebeliğin getirdiği esneklik ve özerklik, beraberinde bir dizi sorumluluk ve zorluk da getirmektedir. Mekândan bağımsız olma düşüncesi her ne kadar cazip gelse de, çalışma alanlarının bulunması ve düzenlenmesi, iş süreçlerinin etkili bir şekilde yönetilmesi gibi konularda ciddi sorumluluklar doğurmaktadır. Çoğu dijital göçebe, farklı ülkelerdeki vize düzenlemeleri, internet bağlantısının kalitesi ve iş yapabilmek için gereken altyapının bulunması gibi konulara dikkat etmektedir. Bu nedenle, dijital göçebelerin özgürlüğü ve esnekliği, aslında sürekli bir planlama ve organizasyon içerisinde olmalarını gerektirmektedir (Hannonen, 2020).

Dijital göçebelerin çalışma şekilleri, teknolojik araçların ve çevrim içi platformların yoğun bir şekilde kullanılmasına dayanmaktadır. Bu bireyler, işlerini yürütmek için internet bağlantısı, dizüstü bilgisayar, akıllı telefon ve çeşitli dijital araçları kullanmaktadır. Bu eksen, hem profesyonel anlamda verimli olmalarını sağlamakta hem de yaşam tarzlarını sürdürmelerine katkıda bulunmaktadır. Esnek çalışma saatleri, iş yaparken farklı kültürlerle etkileşim kurma ve seyahat etme imkânı, dijital göçebelerin iş yaşamlarında öne çıkan dinamiklerdendir (İli, 2023; Kocaman, 2022).

Dijital göçebeler, esnek ve özerk bir çalışma tarzını benimsemelerine rağmen, mekânsal ihtiyaçlarına göre çalışma alanlarını dikkatle seçmektedir. Ofis ortamından bağımsız olmalarına rağmen, işlerini yürütürken belirli bir düzen ve ortam arayışı içerisindedir.

Özellikle, internet bağlantısının güçlü olduğu, sessiz ve dikkat dağıtıcı unsurlardan uzak mekânları tercih etmektedir. Kafe, kütüphane veya ortak çalışma alanları (co-working spaces), dijital göçebelerin sıklıkla kullandığı mekânlar arasındadır. Bu tür ortamlar, hem profesyonel iş süreçlerinin sürdürülmesine hem de diğer bireylerle sosyal etkileşimlerin kurulmasına olanak tanımaktadır (Düzgün ve Akın, 2022).

Dijital göçebeler, özerkliklerini ve esnekliklerini korurken sosyal ve profesyonel etkileşimlerini de sürdürmektedir. Çalışma alanları, yalnızca iş yapma mekânları değil, aynı zamanda sosyal bağların kurulduğu, bilgi ve deneyim paylaşımının gerçekleştiği yerlerdir. Ortak çalışma alanları, bu anlamda dijital göçebelerin bir araya gelerek fikir alışverişinde bulunduğu, yeni iş fırsatları yarattığı ve sosyal ağlarını genişlettikleri ortamlardır. Bu tür mekânlarda, dijital göçebeler hem işlerini sürdürebilmekte hem de diğer profesyonellerle iletişim kurarak topluluk hissini güçlendirebilmektedir (Bahri ve Widhyharto, 2021; Lee ve diğerleri, 2019).

Esnekliğin ve özerkliğin bir diğer boyutu da dijital göçebelerin kendi çalışma ritimlerini ve süreçlerini belirleyebilmeleridir. Geleneksel bir mesai düzenine bağlı kalmak yerine, kendi iş akışlarını ve hedeflerini oluşturabilen bu bireyler, işlerini tamamlamak için en verimli oldukları zaman dilimlerini seçebilmektedir. Bunun sonucunda, işlerini daha etkin bir şekilde yapmalarına ve aynı zamanda kişisel gelişimlerine daha fazla odaklanmalarına olanak tanımaktadır (Cook, 2022).

Dijital göçebelerin esnek ve özerk bir yaşam tarzı sürdürmeleri, risk alabilme ve belirsizliklerle başa çıkabilme becerilerini de geliştirmektedir. Belirli bir rutine bağlı kalmadan çalışabilmek, her an yeni bir mekâna adapte olabilmek ve farklı iş fırsatlarına yönelmek, dijital göçebelerin belirsizlikleri kabul etmelerini ve onlara uyum sağlamalarını gerektirmektedir. Bu husus, aynı zamanda bireysel dayanıklılığı ve problem çözme becerilerini de artırmaktadır. Bu bağlamda, dijital göçebelerin esneklik ve özerklik özellikleri, özgürlük arayışlarını ve yaşam tarzlarını belirleyen en önemli dinamikler olarak öne çıkmaktadır. Esnek ve özerk bir çalışma biçimi, dijital göçebeliğin mekândan bağımsızlık, teknoloji kullanımı ve sosyal etkileşim gibi diğer özelliklerini de derinlemesine etkilemekte ve bu başlıkların her biri ayrı ayrı ele alınarak detaylandırılmaktadır (Düzgün ve Akın, 2022).

2.1.3 Teknoloji kullanımı ve dijital göçebelik

Dijital göçebelerin yaşam tarzını sürdürebilmelerinin en temel unsurlarından biri, teknolojinin etkili bir şekilde kullanılmasıdır. Dijital göçebeler, teknolojik araçlar ve çevrim içi platformlar sayesinde dünya genelinde farklı konumlardan çalışmalarını sürdürebilmektedir. Taşınabilir bilgisayarlar, akıllı telefonlar ve bulut depolama gibi teknolojik cihazlar, dijital göçebelerin çalışma süreçlerini yönetmekte ve işlerini mekân sınırlaması olmaksızın gerçekleştirmelerine olanak sağlamaktadır (Hamurcu, 2022).

Dijital göçebeler, taşınabilir cihazların ve internet erişiminin olduğu her yerde çalışabilmektedir. Bu noktada bulut tabanlı hizmetler, dijital göçebelerin verilerine herhangi bir yerden ulaşabilmelerini sağlayarak, iş akışlarını kolaylaştırmaktadır. Çoğu dijital göçebe, verilerini bulut depolama alanlarında saklamakta ve internet bağlantısı olan her yerden bu verilere erişebilmektedir. Bu durum, hareketliliklerini artırırken aynı zamanda fiziksel depolama gereksinimini de ortadan kaldırmaktadır. Ayrıca, farklı iş projelerinde işbirliği yapabilmek ve bilgi paylaşımını kolaylaştırmak amacıyla kullanılan bulut tabanlı platformlar, dijital göçebelerin en önemli araçları arasında yer almaktadır (İli ve Büyükbaykal, 2023).

Dijital göçebelerin çalışma süreçlerinde kullandıkları teknolojiler, yalnızca verilerin saklanması veya işbirliğini kolaylaştırmakla kalmamakta; aynı zamanda, profesyonel çalışmalarını yürütebilecekleri platformları da içermektedir. Freelance çalışma platformları, dijital göçebelerin kısa vadeli iş projelerine katılabilmelerini sağlarken iletişim uygulamaları, işbirliği yaptıkları kişi ve kurumlarla sürekli etkileşimde kalmalarına olanak tanımaktadır. Nitekim, Slack gibi mesajlaşma uygulamaları veya Zoom gibi video konferans araçları, dijital göçebelerin çalışma ekipleriyle etkileşim kurabilmelerini ve işlerini etkin bir şekilde yürütebilmelerini sağlamaktadır (Hamurcu, 2022).

İnternet bağlantısı, dijital göçebelerin çalışmalarında önemli bir yere sahiptir. Çalışma süreçlerinin çoğu çevrim içi gerçekleştiği için, güvenilir ve hızlı bir internet erişimi, dijital göçebelerin işlerini sürdürebilmeleri için bir gerekliliktir. Bu nedenle, dijital göçebeler, seyahat ettikleri ülkelerde ve konumlarda internet bağlantısının kalitesine

dikkat etmektedir. Gittikleri yerlerde, bazen kamusal WiFi erişimini kullanırken, bazen de kendi mobil verilerini kullanarak işlerini sürdürmektedir (Kocaman, 2022).

Dijital göçebeler, teknolojiyi aynı zamanda sosyal ve mesleki ağlarını genişletmek amacıyla da kullanmaktadır. İnternet üzerinden iş bulma, işbirliği yapma ve farklı alanlardan bireylerle iletişim kurma gibi faaliyetler, dijital göçebelerin çalışma ve sosyal hayatlarının bir parçasıdır. Linkedin, Upwork, Remoteok gibi platformlar, dijital göçebelerin iş fırsatlarına ulaşabilmelerini ve profesyonel ağlarını genişletebilmelerini sağlarken, aynı zamanda dünya genelindeki iş piyasasına erişimlerini de kolaylaştırmaktadır (Kozak, Cetin ve Alrawadieh, 2024; Sutherland ve Jarrahi, 2017).

Teknoloji, dijital göçebeler için yalnızca bir iş aracı değil, aynı zamanda yaşam tarzlarını sürdürebilmeleri için de bir kolaylaştırıcıdır. Taşınabilir cihazların ve mobil uygulamaların yardımıyla dijital göçebeler, günlük yaşamlarını organize edebilir, seyahat planlarını yapabilir ve farklı ülkelerde geçerli olacak şekilde finansal işlemlerini yürütebilmektedir. Örnek olarak Transferwise veya PayPal gibi uygulamalar, dijital göçebelerin farklı para birimleri üzerinden finansal işlemlerini hızlı ve güvenilir bir şekilde gerçekleştirmelerine olanak tanımaktadır (Sutherland ve Jarrahi, 2017).

Teknolojinin bir diğer rolü, dijital göçebelerin seyahat ve konaklama ihtiyaçlarını organize etmektir. Çeşitli seyahat uygulamaları ve web siteleri aracılığıyla dijital göçebeler, konaklama yerlerini ayarlayabilir, uçak biletlerini satın alabilir ve seyahatlerini planlayabilmektedir. Özellikle Airbnb, Booking.com gibi konaklama platformları, dijital göçebelerin hareketliliğini destekleyerek, seyahat ettikleri yerlerde kısa veya uzun süreli konaklama imkânları sunmaktadır. Bu çerçevede dijital göçebelik yaşam tarzı, teknolojinin sunduğu fırsatlar ve olanaklarla şekillenmekte ve sürdürülebilir hale gelmektedir. Teknoloji, dijital göçebelerin hem profesyonel iş süreçlerini yönetebilmeleri hem de yaşam tarzlarını devam ettirebilmeleri için bir araç olarak kullanılmakta; internet bağlantısından taşınabilir cihazlara, çevrim içi iş platformlarından sosyal medya ağlarına kadar pek çok alanda dijital göçebelerin yaşamlarının merkezinde yer almaktadır. Bu bağlamda, teknoloji kullanımı, dijital göçebeliğin temel bir özelliği olarak kabul edilmekte ve diğer başlıklar altında daha ayrıntılı bir şekilde ele alınmaktadır (Floricic ve Pavia, 2021).

2.2 Dijital Göçebeliğin Sosyolojik Temelleri

Dijital göçebeler, özgürlük, esneklik ve bireysel deneyimi ön planda tutan bir yaşam tarzını benimserken, toplumun sosyo-kültürel yapısını da dönüştürmektedir. Bu yaşam tarzı, bireylerin yerel kültürlere daha derinlemesine nüfuz etmelerine olanak sağlarken, toplumun geleneksel norm ve değerlerinin esnemesine neden olmaktadır. Dijital göçebelik, bireyin sabit bir iş ve mekâna bağlı olmaksızın, tamamen kendi belirlediği koşullarda hareket edebilme yeteneği ile tanımlanmaktadır. Bu bağlamda, sosyolojik olarak ele alındığında, dijital göçebelik bireyin topluma uyum sağlama biçimlerini ve sosyal dinamiklerle kurduğu etkileşimleri derinden etkilemektedir (Mancinelli, 2020).

Bu yeni yaşam biçimi, bireylerin işlerini herhangi bir mekâna bağlı kalmadan sürdürebilmeleri sayesinde, toplumsal normların dönüşümüne zemin hazırlamaktadır. Robert Stebbins'in "ciddi boş zaman" (serious leisure) kavramı, dijital göçebelerin boş zaman kavramını nasıl yeniden tanımladığını anlamamıza yardımcı olmaktadır. Dijital göçebeler, zaman ve mekân kısıtlamalarına bağlı kalmadan seyahat ederek çalışmakta, bu da onlara özgür bir yaşam deneyimi sunmaktadır. Bununla birlikte, dijital göçebeliğin sosyolojik temelleri, toplumun geleneksel yapılarına karşı bir başkaldırıyı yansıtmaktadır. Bireyler, sabit iş-yaşam dengesi yerine seyahat, özgürlük ve deneyim odaklı bir yaşam tarzını tercih ederek, toplumun bu normlarına uyum sağlamaktan ziyade kendi normlarını yaratmaktadır (Stebbins, 2015).

Dijital göçebelik, toplumun sosyal dinamiklerini değiştiren bir etken olarak işlev görmektedir. Teknolojik gelişmelerin hızla yayılması, bireylerin sosyal rollerini ve günlük alışkanlıklarını dönüştürmekte, bu da toplumun dijital göçebelik gibi yenilikçi yaşam biçimlerine daha açık hale gelmesini sağlamaktadır. Dijital göçebeler, geleneksel anlamda sabit bir yaşam tarzı sürmekten ziyade, seyahatlerini ve sosyal etkileşimlerini iş yaşamlarıyla bütünleştirerek yeni bir sosyal yapı oluşturmaktadır (Thompson, 2019).

Bu yaşam tarzının yaygınlaşması, toplumsal sınıf ve eşitsizlik gibi konuları da gündeme getirmektedir. Dijital göçebeler, çoğunlukla teknoloji alanında çalıştıkları ve iyi eğitim almış bireyler oldukları için toplumsal olarak ayrıcalıklı bir konuma sahiptir. Thompson'ın çalışmasına göre, dijital göçebeler genellikle yüksek pasaport gücüne sahip, beyaz, İngilizce konuşan ve iyi eğitim almış bireylerden oluşmaktadır. Bu da

onların küresel hareketliliğini ve toplumsal ayrıcalıklarını artırmaktadır. Ancak, bu ayrıcalıklar aynı zamanda toplumda belirli eşitsizlikleri de beraberinde getirmektedir (Thompson, 2019).

Dijital göçebeliğin yaygınlaşmasıyla birlikte toplumda yeni sosyal gruplar ve topluluklar oluşmaktadır. Dijital göçebeler, seyahat ettikleri yerlerde sosyal medya ve çevrim içi platformlar aracılığıyla birbirleriyle bağlantı kurmakta ve kendi topluluklarını inşa etmektedir. Bu topluluklar, belirli yaşam tarzlarını ve değerleri paylaşan bireylerden oluştuğu için sosyal dayanışmayı ve aidiyet duygusunu da güçlendirmektedir. Ancak, bu toplulukların kendi içlerinde homojen bir yapıya sahip olmaları, yerel halkla etkileşimlerinin sınırlı olmasına ve sosyal dışlanmalara neden olabilmektedir (Kuzheleva-Sagan ve Nosova, 2015).

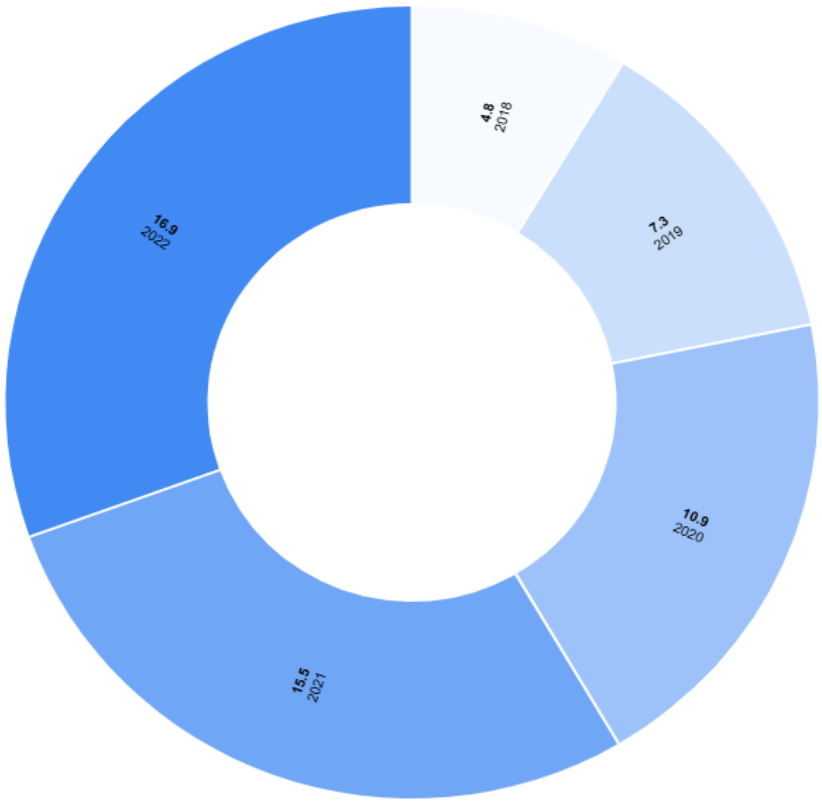
Dijital göçebelerin sosyal etkileşimleri, seyahat ettikleri yerlerde yerel kültürlerle nasıl etkileşimde bulundukları ile de şekillenmektedir. Çoğu zaman, dijital göçebeler yerel kültürlerle derinlemesine bir etkileşim kurmak yerine, kendi toplulukları içinde sosyal yaşamlarını sürdürmektedir. Thompson, bu durumu "yüzeysel etkileşim" olarak tanımlamakta ve dijital göçebelerin genellikle yerel halkla anlamlı ve derinlemesine bir ilişki kuramadıklarını belirtmektedir. Bu bağlam, dijital göçebeliğin sosyolojik anlamda nasıl bir sosyal izolasyona yol açtığını ve toplumda belirli sınırların yeniden tanımlandığını göstermektedir (Thompson, 2019).

Sosyolojik anlamda dijital göçebelik, toplumun bireylere sunduğu geleneksel rollerin ve normların yeniden tanımlanmasına olanak tanımaktadır. Dijital göçebeler, yerel halkın ve kültürel pratiklerin içine tam anlamıyla giremeden, kendi sosyal alanlarını oluşturarak toplumda yeni bir sınıf ve sosyal dinamik yaratmaktadır. Aynı zamanda, bu yaşam tarzı topluma farklı bir perspektiften bakma ve yeni kültürlerle tanışma fırsatı sunmaktadır. Tüm bunlara paralel olarak dijital göçebelik, sosyolojik bir perspektiften ele alındığında, sadece bireysel bir yaşam tarzı olmanın ötesinde, toplumda iş-yaşam dengesi, sosyal hareketlilik ve kültürel etkileşim gibi alanlarda köklü değişikliklere neden olmaktadır. Bu yaşam tarzının yaygınlaşmasıyla birlikte, toplumun geleneksel norm ve değerleri yeniden tanımlanmakta, bireyler kendi sosyal alanlarını ve topluluklarını oluşturarak toplumun dinamiklerini değiştirmektedir. Bu bağlamda, dijital göçebeliğin sosyolojik temelleri, bireylerin kendi ihtiyaçlarını ve isteklerini merkeze

alarak toplumla etkileşim kurdukları, sosyal dinamiklerin dönüşümünü yansıtan bir yaşam biçimini temsil etmektedir (Kaya Sayarı ve Coşkun, 2024; Kuzheleva-Sagan ve Nosova, 2015).

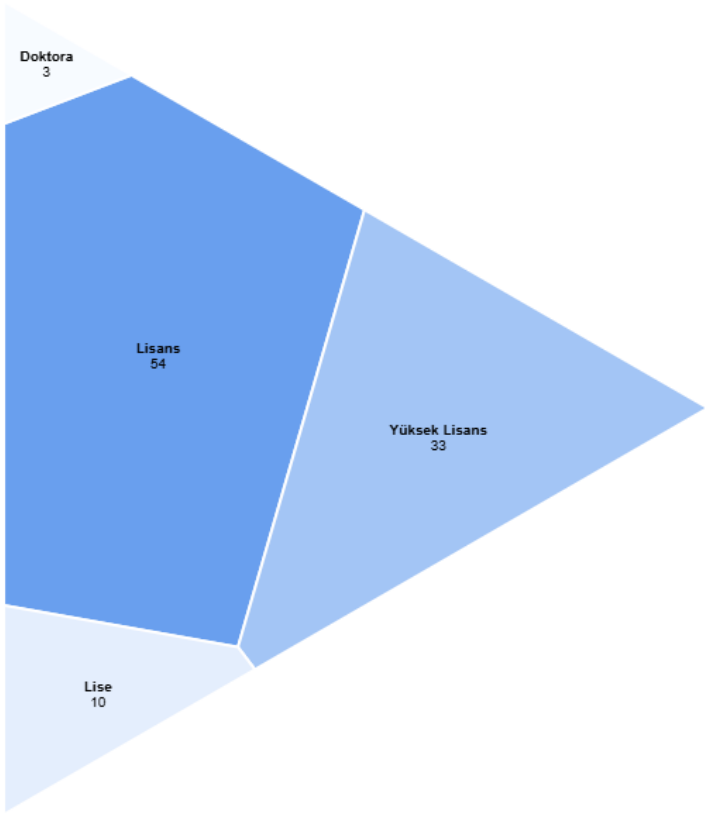
2.3 Dijital Göçebelerin Dünyadaki Yaygınlığı

Dijital göçebelik, teknolojinin gelişmesiyle birlikte modern iş gücünde hızla yaygınlaşan bir yaşam ve çalışma biçimi haline gelmiştir. Dünya genelinde 35 milyon dijital göçebe olduğu tahmin edilmekte, bu sayı her geçen gün artmaktadır. Öte yandan bu sayının önemli bir bölümünü elinde bulunduran ABD, 2022 yılı itibarıyla dijital göçebelerin 16.9 milyonunun milliyetini teşkil etmektedir (Şekil 1). Bu bireyler, coğrafi bağımsızlık, teknolojik araçlar ve esnek çalışma düzenleri sayesinde yeni bir iş gücü kategorisi oluşturmuştur. Dijital göçebeliğin dünya çapında bu kadar hızla yaygınlaşması, hem bireysel hem de küresel iş gücü dinamiklerini değiştiren önemli bir fenomen olarak değerlendirilmektedir (Statista, 2024).

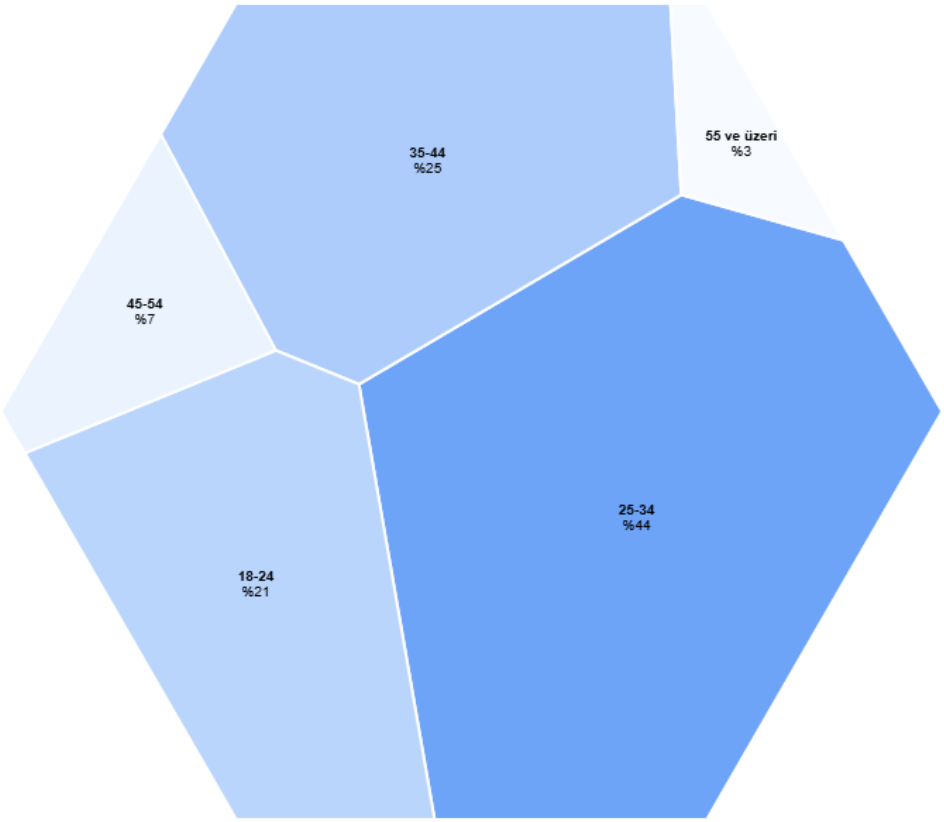
Şekil 1. Yıllara Göre ABD'deki Dijital Göçebe Sayısı (Milyon) (Statista, 2024)

Eğitim seviyelerine bakıldığında, dijital göçebelerin büyük bir kısmının yüksek öğrenim mezunu olduğu görülmektedir (Şekil 2). Lisans mezunları %54'lük bir oranla en büyük grubu oluştururken, yüksek lisans yapanlar %33'lük bir paya sahiptir. Bu durum, dijital göçebelerin genellikle yüksek bilgi ve beceri gerektiren işlerde çalıştıklarını ve bilgiye dayalı bir ekonomiyle yakından ilişkili olduklarını göstermektedir. Eğitim seviyesinin yüksek olması, dijital göçebelerin küresel rekabette avantajlı bir konuma sahip olmalarını sağlamaktadır (Statista, 2024).

Şekil 2. Eğitim Düzeyine Göre Dünyadaki Dijital Göçebelerin Dağılımı (Statista, 2024)

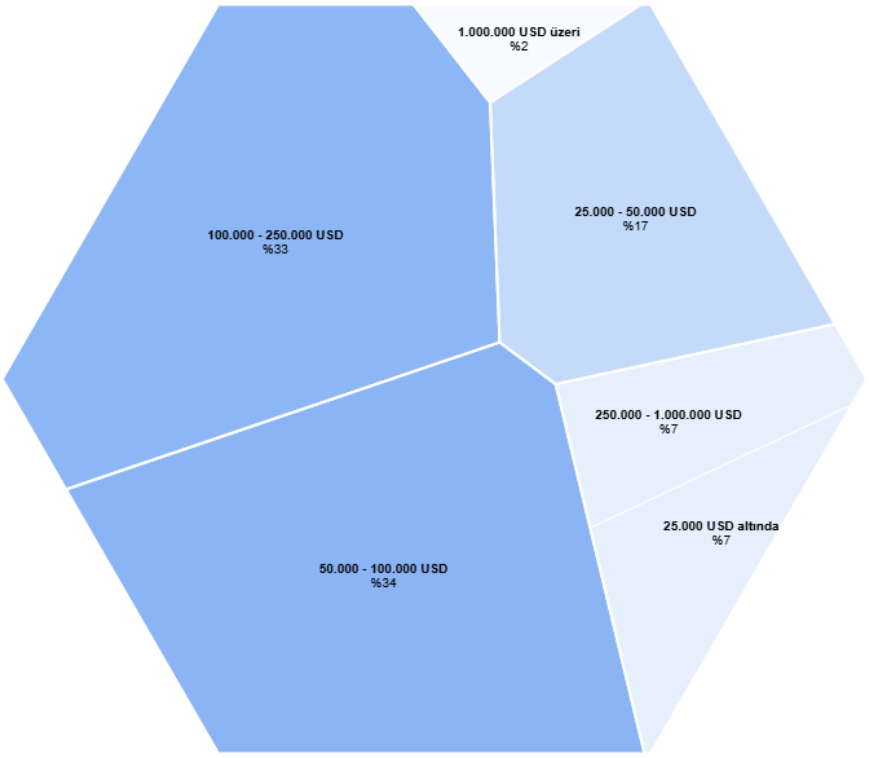
Yaş dağılımı açısından dijital göçebelerin çoğunluğunun genç bireylerden oluştuğu görülmektedir (Şekil 3). Özellikle 25-34 yaş aralığı, dijital göçebelerin %44'ünü oluşturarak en büyük yaş grubunu temsil etmektedir. Bu, genç neslin dijital araçlara olan yatkınlığını ve esnek çalışma düzenlerine olan ilgisini göstermektedir. Ayrıca, 18-24 yaş grubunun da %21 oranında yer alması, dijital göçebeliğin genç profesyoneller için cazip bir seçenek olduğunu ortaya koymaktadır (Statista, 2024).

Şekil 3. Yaş Gruplarına Göre Dünyadaki Dijital Göçebelerin Dağılımı (Statista, 2024)

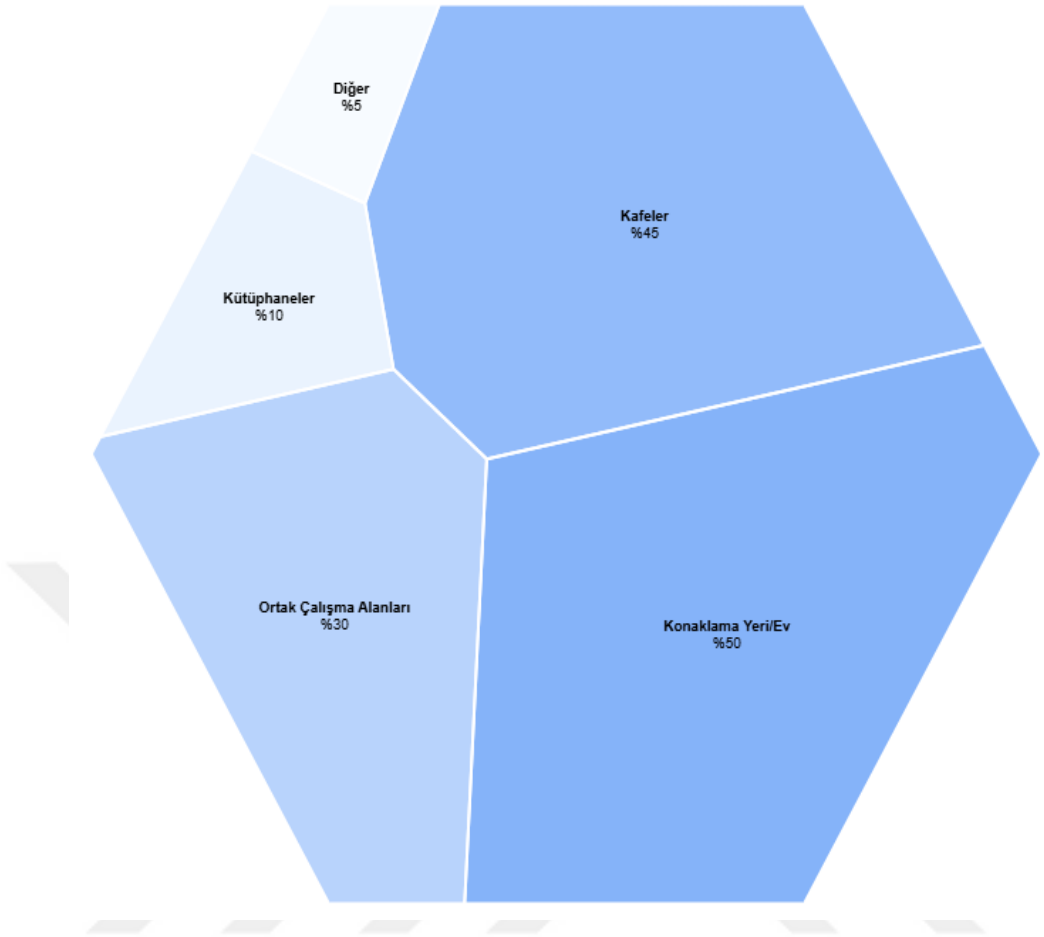
Cinsiyet dağılımında ise erkeklerin %58, kadınların %42 oranında dijital göçebe olduğu belirtilmektedir. Bu oran, erkeklerin dijital göçebelik yaşam tarzını benimsemede kadınlara kıyasla biraz daha yüksek bir eğilime sahip olduğunu göstermektedir. Ancak kadınların da önemli bir oran oluşturması, dijital göçebeliğin her iki cinsiyet için de ulaşılabilir bir yaşam biçimi olduğunu ortaya koymaktadır (Statista, 2024).

Gelir seviyelerine bakıldığında, dijital göçebelerin büyük bir kısmının orta ve üst gelir grubunda yer aldığı görülmektedir (Şekil 4). Özellikle yıllık geliri 50.000-250.000 USD arasında olan bireyler, bu grubun %68'ini oluşturmaktadır. Bu durum, dijital göçebeliğin genellikle yüksek gelirli ve profesyonel bireyler tarafından tercih edildiğini göstermektedir. Ancak, gelir seviyesinin düşük olduğu %7'lik bir kesim de bulunmaktadır, bu da dijital göçebelik içerisinde farklı ekonomik seviyelerin bir arada olduğunu ortaya koymaktadır (Statista, 2024).

Şekil 4. Gelir Düzeyine Göre Dünyadaki Dijital Göçebelerin Dağılımı (Statista, 2024)

Dijital göçebelerin iş ve yaşam tercihlerinde esnekliğe verdikleri önem, bu yaşam tarzının en belirgin özelliklerinden biridir. Çalışma mekânları açısından bakıldığında, dijital göçebelerin %50'sinin konakladıkları yerlerde çalışmayı tercih ettiği, %45'inin ise kafeleri düzenli olarak kullandığı görülmektedir (Şekil 5). Bu durum, dijital göçebelerin çalışma mekânlarında esnekliğe önem verdiklerini ve farklı ortamlarda çalışma yeteneklerine sahip olduklarını göstermektedir (Statista, 2024).

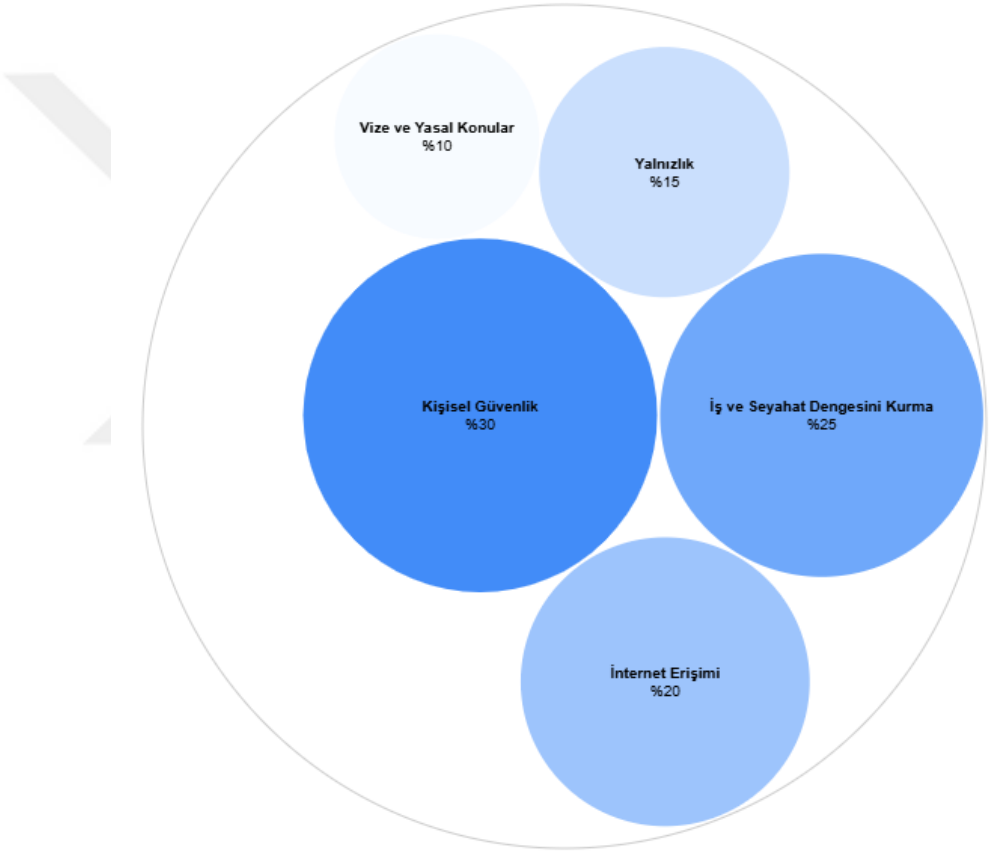

Şekil 5. Çalışma Mekânlarına Göre Dünyadaki Dijital Göçebelerin Dağılımı (Statista, 2024)

Dijital göçebelik, küresel hareketlilik açısından da dikkat çekicidir. Verilere göre, dijital göçebelerin %73'ü yılda 1-2 ülke ziyaret etmektedir. Bu oran, dijital göçebelerin hem profesyonel hem de kişisel deneyimlerini zenginleştirmek amacıyla sık sık seyahat ettiklerini ortaya koymaktadır. Ayrıca, bu bireylerin %80'i 3-9 ay arasında bir yerde kalarak daha uzun süreli deneyimlere odaklanmaktadır. Bu yaşam tarzı, dijital göçebelerin küresel iş gücüne katkıda bulunurken aynı zamanda yeni kültürleri keşfetmelerini de sağlamaktadır (Statista, 2024).

En çok ziyaret edilen ülkeler arasında Tayland, Endonezya, Meksika, Portekiz ve İspanya gibi destinasyonlar bulunmaktadır. Bu ülkeler, dijital göçebeler için düşük yaşam maliyetleri, güçlü internet altyapıları ve yaşam kaliteleri ile dikkat çekmektedir. Dijital göçebelerin tercih ettiği bu destinasyonlar, aynı zamanda küresel turizm ve yerel ekonomiler üzerinde de önemli bir etkiye sahiptir (Statista, 2024).

Diğer taraftan dijital göçebelerin gittikleri bölgelerde çeşitli sorunlarla karşılaştığı da söylenebilmektedir. Bu çerçevede yapılan çalışmalar dijital göçebelerin karşılaştığı en büyük sorunlardan birinin, kişisel güvenlik ve iş-seyahat dengesi kurma zorluğu olduğuna işaret etmektedir (Şekil 6). Verilere göre, bu bireylerin %30'u kişisel güvenliği bir sorun olarak belirtirken, %25'i ise iş ve seyahat arasındaki dengeyi kurmakta zorlandıklarını ifade etmektedir. Bu sorunlar, dijital göçebelerin yaşam tarzlarının cazibesine rağmen önemli zorluklarla karşı karşıya olduklarını göstermektedir (Statista, 2024).

Şekil 6. Dijital Göçebelerin En Çok Deneyimlediği Sorunlara Göre Dağılımı (Statista, 2024)

Dijital göçebelik, ekonomik açıdan da büyük bir etkiye sahiptir. Bu bireylerin yıllık toplam harcaması 787 milyar USD olarak tahmin edilmektedir. Bu rakam, dijital göçebelerin küresel ekonomiye olan katkısını açıkça ortaya koymaktadır. Ancak, bu harcamalar aynı zamanda ekonomik eşitsizliklerin yeniden üretimine de katkıda bulunabilmektedir. Dijital göçebeler, genellikle düşük yaşam maliyetine sahip ülkelerde

faaliyet göstererek yerel iş gücü ile arasında bir ekonomik uçurum yaratmaktadır (Statista, 2024).

Buna ek olarak dijital göçebelerin teknolojik araçları kullanması, bu noktada da bir farklılığı ortaya koymaktadır. Nitekim dijital göçebelerle yapılan çalışmalar farklı teknolojik araçların kullanılabildiğini ortaya koymaktadır Buna göre; en sık kullanılan teknolojik araçlar arasında sırasıyla dizüstü bilgisayarlar ve akıllı telefonlar yer almaktadır (Şekil 7). Verilere göre, dijital göçebelerin %95'i dizüstü bilgisayarlarını ve %90'ı akıllı telefonlarını aktif bir şekilde kullanmaktadır. Bu durum, dijital göçebelerin teknolojiye olan bağımlılığını ve bu araçların iş süreçlerinde vazgeçilmez bir rol oynadığını göstermektedir (Statista, 2024).

Şekil 7. Kullanılan Teknolojik Araç Türlerine Göre Dijital Göçebelerin Dağılımı (Statista, 2024)

Dijital göçebelik, yalnızca bireysel bir yaşam tarzı değil, aynı zamanda küresel ekonominin ve toplumsal dinamiklerin bir parçasıdır. Bu bireylerin yaşam tercihleri,

çalışma biçimleri ve ekonomik katkıları, modern dünyanın iş gücü ve yaşam standartlarını yeniden şekillendiren bir etkiye sahiptir. Ancak, dijital göçebelik aynı zamanda sosyal izolasyon, gelir eşitsizlikleri ve yasal belirsizlikler gibi sorunlarla da mücadele etmeyi gerektiren bir yaşam biçimidir (Statista, 2024).

3. DİJİTAL GÖÇEBELERİN SOSYOKÜLTÜREL ETKİLERİ

3.1 Küreselleşme ve Dijital Göçebelik

Küreselleşme ile dijital göçebelik arasında önemli bir etkileşim bulunmaktadır. Dijital göçebeler, küreselleşmenin sunduğu fırsatlar ve gelişmelerden yararlanarak çalışmalarını farklı ülkelerden ve mekânlardan yürütebilmekte, küresel ekonominin ve teknolojinin sunduğu olanakları kullanarak kendilerine yeni bir yaşam biçimi inşa etmektedirler. Küreselleşme sürecinde dijital teknolojilerin yaygınlaşması ve bilgiye erişimin artması, dijital göçebelerin işlerini sürdürebilmeleri için uygun bir ortam yaratmaktadır. Bu anlamda, küreselleşme dijital göçebelerin varlığını mümkün kılan temel bir çerçeve sunmaktadır (Albayrak, 2023).

Küreselleşme, dijital göçebelerin çalışmalarını daha erişilebilir ve esnek bir hale getirmiştir. Dünya genelindeki internet altyapısının gelişmesi ve iletişim teknolojilerinin ilerlemesi, dijital göçebelerin dünya üzerindeki herhangi bir yerden çalışmalarına olanak tanımaktadır. Dijital teknolojilerin hızla gelişmesiyle birlikte, bu bireyler çeşitli ülkeler arasında hareket edebilmekte, küresel ölçekte faaliyet gösteren şirketlerle iş birliği yapabilmekte ve çok uluslu projelerde yer alabilmektedir (Albayrak, 2023).

Küreselleşmenin sunduğu fırsatlar, dijital göçebelerin işlerini yürütme biçimlerini ve çalışma tarzlarını da etkilemektedir. Özellikle pandemi sonrası dönemde, küresel ölçekte uzaktan çalışma eğiliminin artması ve dijital teknolojilerin daha yaygın hale gelmesiyle birlikte, dijital göçebelik daha cazip bir yaşam tarzı haline gelmiştir. Bu süreçte, bireylerin işlerini yürütmek için belirli bir ofis ortamında bulunma zorunluluğu ortadan kalkmış, yerine çevrim içi çalışma ve iletişim imkânları ön plana çıkmıştır (Ehn ve diğerleri, 2022).

Dijital göçebelerin yaşam tarzı ve çalışma biçimi, küreselleşmenin ekonomik, kültürel ve sosyal dinamikleriyle de yakından ilişkilidir. Küresel ekonomi, dijital platformlar üzerinden yürütülen iş modellerini desteklemekte ve dijital göçebelerin küresel iş gücü

piyasasında daha esnek ve bağımsız bir şekilde yer almalarına olanak tanımaktadır. Bu bağlamda, küreselleşme dijital göçebelerin sadece ekonomik değil, aynı zamanda kültürel ve sosyal bağlantılar kurabilmelerini de mümkün kılmaktadır (Thompson, 2018).

Küreselleşme süreci, dijital göçebelerin kültürel deneyimlerini ve toplumsal etkileşimlerini de etkilemektedir. Bu bireyler, farklı ülkelerde ve kültürlerde yaşayarak yerel toplumlarla etkileşimde bulunmakta, küresel vatandaşlık anlayışını benimsemektedir. Bu anlamda dijital göçebeler, küresel ölçekte kültürel bir çeşitlilik ve zenginlik oluşturarak farklı kültürel pratikleri ve toplumsal normları deneyimlemektedir.

Küreselleşmenin dijital göçebelik üzerindeki etkisi, aynı zamanda bu bireylerin çalışma şekillerini ve toplumsal rolleriyle ilgili beklentilerini de şekillendirmektedir. Dijital göçebeler, geleneksel iş ve yaşam yapılarını reddederek daha özgür ve bağımsız bir yaşam tarzını benimsemekte, bu süreçte kendilerine yeni toplumsal roller edinmektedir. Küreselleşmenin etkisiyle birlikte, dijital göçebelerin küresel ölçekteki hareketlilikleri ve toplumsal etkileri giderek artmaktadır (Bonneau ve Aroles, 2021).

Dijital göçebelerin küreselleşme sürecine olan katkıları, küresel iş gücü piyasasına esneklik, yaratıcılık ve inovasyon getirmektedir. Bu bireyler, işlerini sürdürebilmek için teknolojiye dayalı yaratıcı çözümler üretmekte, çevrim içi platformlar üzerinden uluslararası iş ağları kurmakta ve küresel ölçekte yenilikçi projelere imza atmaktadır. Bu da küreselleşmenin dinamiklerine yeni bir boyut kazandırmakta ve dijital göçebeliğin küresel ekonomiye katkılarını artırmaktadır (Chevtaeva ve Denizci-Guillet, 2021).

Dijital göçebeler, küreselleşmenin etkisiyle iş dünyasında yeni fırsatlar ve zorluklarla karşılaşmaktadır. Küresel ölçekte faaliyet gösteren şirketler, dijital göçebelerin sunduğu esnek iş gücünden faydalanarak daha dinamik ve yenilikçi iş modelleri geliştirebilirken, aynı zamanda bu bireylerin farklı ülkelerdeki yasal düzenlemelere uyum sağlamaları ve küresel iş ağları kurmaları gerekmektedir (Cook, 2022).

Bu süreçte, dijital göçebeler aynı zamanda küresel eşitsizliklerle de karşılaşabilmektedir. Farklı ülkelerdeki yaşam maliyetleri, internet altyapısının kalitesi ve yasal düzenlemeler, dijital göçebelerin çalışma ve yaşam standartlarını etkileyebilmektedir. Bu nedenle, küreselleşme dijital göçebeler için hem fırsatlar hem de zorluklar sunmakta, bu bireylerin küresel iş dünyasında yerlerini alabilmeleri için farklı stratejiler geliştirmelerini gerektirmektedir (Arbutina, Šinković ve Pribisalić, 2023; Gilbert, 2023).

3.2 Dijital Göçebelerin Toplumsal Roller ve Etkileşimler Üzerindeki Etkisi

Dijital göçebelerin toplumsal roller ve etkileşimler üzerindeki etkisi, iş yapma biçimleri, yaşam tarzları ve sosyal dinamikleriyle yakından ilişkilidir. Dijital göçebeler, geleneksel iş ve yaşam rollerinden sıyrılarak, hem bağımsız çalışabilme özgürlüğüne sahiptir hem de toplumsal normlardan farklı bir etkileşim ağı geliştirmektedir. Bu durum, sosyal çevrelerinde ve bulundukları topluluklarda özgün roller üstlenmelerine neden olmaktadır. Dijital göçebelerin, iş yaparken ve seyahat ederken farklı kültürlerle etkileşim kurmaları, toplumsal rolleriyle ilgili yeni bir perspektif geliştirmelerine olanak tanımaktadır (Akın, 2021).

Dijital göçebelerin toplumsal rolleri, iş yaşamındaki bağımsızlık ve esneklik anlayışını yansıtmaktadır. Geleneksel ofis ortamına bağlı kalmayan bu bireyler, toplumsal olarak beklenen iş-yaşam dengesi kavramını farklı bir açıdan ele almaktadır. Esnek çalışma saatleri ve mekân bağımsızlığı sayesinde, işlerini yürütürken aynı zamanda seyahat edebilmekte ve farklı topluluklarda aktif rol oynayabilmektedir (Bartosik-Purgat, 2018).

Sosyal etkileşimleri ve toplumsal rollerini belirleyen bir diğer faktör de dijital göçebelerin sıklıkla kullandıkları ortak çalışma alanlarıdır. Bu alanlar, yalnızca iş yapma mekânları değil, aynı zamanda topluluk oluşturma ve sosyal ağ kurma yerleridir. Dijital göçebeler, bu çalışma alanlarında diğer göçebelerle ve yerel halkla tanışarak bilgi paylaşımında bulunmakta ve yeni iş fırsatları yaratmaktadır. Bu etkileşimler, dijital göçebelerin toplumsal rollerini genişletmekte ve dijital göçebeliğin bir topluluk duygusu içinde yaşanmasına katkıda bulunmaktadır (Thompson, 2020).

Dijital göçebelerin sosyal rollerinin bir diğer boyutu, dijital topluluklar ve çevrim içi platformlar aracılığıyla kurdukları bağlardır. Çevrim içi topluluklar, dijital göçebelerin deneyimlerini paylaşabildikleri, bilgi alışverişinde bulunabildikleri ve yeni bağlantılar kurabildikleri önemli birer sosyal etkileşim alanıdır. Bu platformlar, dijital göçebelerin dünyanın farklı bölgelerindeki diğer göçebelerle iletişim kurmalarını ve ortak projeler geliştirmelerini sağlamaktadır. Böylece, toplumsal rolleri yerel sınırların ötesine geçerek küresel bir etkileşim ağına dönüşmektedir (Woldoff ve Litchfield, 2021).

Dijital göçebelerin toplumsal rolleri, aynı zamanda geleneksel turist tanımından farklılaşmalarını da beraberinde getirmektedir. Dijital göçebeler, sadece kısa süreli seyahat eden turistler değil, gittikleri yerlerde uzun süre kalabilen, yerel halkla etkileşimde bulunan ve toplumsal yaşamın bir parçası haline gelen bireylerdir. Bu nedenle, toplumsal rolleri, hem yerel halkla hem de diğer dijital göçebelerle olan ilişkilerine dayanmaktadır (Woldoff ve Litchfield, 2021).

Dijital göçebeler, toplumsal rolleriyle birlikte, gittikleri yerlerdeki kültürel dinamikleri de etkileyebilmektedir. Kültürel etkileşim, dijital göçebelerin sosyal rollerinin bir parçası olarak ortaya çıkmakta ve farklı kültürlerle iç içe yaşamalarına olanak tanımaktadır. Bu bağlam, dijital göçebelerin yerel kültürleri deneyimlemelerine ve kendi kültürel birikimlerini bulundukları topluluklara aktarmalarına olanak sağlamaktadır. Aynı zamanda, dijital göçebeler de yerel kültürlerden etkilenerek kendi yaşam tarzlarını ve toplumsal rollerini zenginleştirmektedir (Akın, 2021).

Toplumsal rolleriyle ilişkili olarak dijital göçebeler, aynı zamanda sosyal hareketliliği de etkileyen bireylerdir. Esnek ve bağımsız bir yaşam tarzı benimseyen bu bireyler, toplumun farklı kesimlerinde etkileşim kurarak sosyal ağlarını genişletmektedir. Bu sosyal hareketlilik, dijital göçebelerin yeni iş fırsatları yaratmalarını, farklı toplumsal rolleri deneyimlemelerini ve küresel bir bakış açısı kazanmalarını sağlamaktadır (Bonneau ve Aroles, 2021; Bozdoğan ve Dağdelen, 2022).

Dijital göçebelerin toplumsal rolleri, aynı zamanda iş-yaşam dengesi ve bireysel tatmin açısından da farklı bir boyuta sahiptir. Geleneksel iş hayatında bireylerin iş ve özel yaşamları arasında net bir ayrım bulunurken, dijital göçebeler için bu sınırlar daha belirsizdir. Bu durum, toplumsal rollerini yeniden tanımlamalarına ve bu rolleri kendi

istek ve ihtiyaçlarına göre şekillendirmelerine olanak sunmaktadır. İş-yaşam dengesi açısından bu belirsizlik, dijital göçebelerin sosyal rollerini daha esnek ve bireysel tatmine dayalı bir şekilde deneyimlemelerine olanak sağlamaktadır. Dolayısıyla dijital göçebelerin toplumsal roller ve etkileşimler üzerindeki etkisi, iş yapma biçimlerinden sosyal hareketliliklerine, kültürel etkileşimlerinden cinsiyet rollerine kadar geniş bir yelpazede incelenmektedir. Dijital göçebeler, sadece bir iş yapma biçimi değil, aynı zamanda toplumsal normlar ve roller açısından da yenilikçi ve dönüştürücü bir etkiye sahiptir. Bu etkiler, dijital göçebeliğin diğer başlıklar altında daha ayrıntılı olarak ele alınmasını gerektirmektedir (Deniz, 2019; Floricic ve Pavia, 2021; Hamurcu, 2022).

3.3 Dijital Göçebelik ve Kültürel Çeşitlilik

Dijital göçebeler, farklı kültürel çevrelerde bulunmaları ve bu kültürel pratikleri deneyimlemeleri nedeniyle kültürel çeşitliliğin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Bu bireyler, gittikleri yerlerde karşılaştıkları kültürel ögeleri, gelenekleri ve ritüelleri hem gözlemlemekte hem de aktif olarak katılım göstermektedir. Özellikle dini ritüeller, danslar, müzik, yerel yemekler gibi kültürel unsurlarla tanışarak bu deneyimlerini sosyal medya üzerinden geniş bir kitleyle paylaşmaktadır. Bu paylaşım süreci, kültürel çeşitliliğin daha geniş bir perspektiften anlaşılmasına ve farklı kültürlerin yaygınlaşmasına katkı sunmaktadır (Yıldırım ve Kaya, 2024).

Kültürel çeşitlilik deneyimi, dijital göçebelerin yaşam tarzlarının bir parçası haline gelmektedir. Bu bireyler, bulundukları ülkenin kültürel normlarını, yerel geleneklerini ve toplumsal yaşam biçimlerini öğrenme ve bunlara uyum sağlama konusunda esneklik göstermektedir. Dijital göçebelerin, yerel toplumla kurdukları bu etkileşim, sadece bireysel deneyimlerini zenginleştirmekle kalmaz, aynı zamanda o toplumun kültürel mirasını anlamalarına ve bu mirası dijital platformlarda aktarmalarına da olanak tanımaktadır (Yıldırım ve Kaya, 2024).

Dijital göçebelerin kültürel çeşitlilikle kurdukları bu bağ, kültürel pratiklerin ve geleneklerin sürdürülebilirliği açısından da önemli bir role sahiptir. Dijital göçebeler, gittikleri yerlerde katıldıkları etkinlikler ve deneyimler aracılığıyla kültürel mirasın korunmasına ve yayılmasına destek vermektedir. Bu bireylerin sosyal medya üzerinden paylaştıkları içerikler, yerel kültürel mirasın daha geniş bir kitle tarafından tanınmasına

ve anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Özellikle yemek kültürü, dini ritüeller, dans ve müzik gibi kültürel ögelerin tanıtımında dijital göçebelerin rolü büyüktür (Düzgün ve Akın, 2022).

Dijital göçebelerin kültürel çeşitlilikle olan etkileşimleri, kimlik gelişimine de katkı sağlamaktadır. Farklı kültürlerde bulunmak, bu bireylerin kendi kimliklerini ve yaşam tarzlarını yeniden gözden geçirmelerine ve zenginleştirmelerine olanak tanımaktadır. Yeni kültürel pratikler öğrenmek, farklı yaşam tarzlarını deneyimlemek, dijital göçebelerin kültürel farkındalıklarını ve esnekliklerini artırmaktadır. Bu bireyler, bulundukları her yeni ortamda, farklı kültürel kimliklerle etkileşim kurarak kendi kimliklerine yeni değerler ve anlamlar katmaktadır (Mancinelli, 2020).

Dijital göçebeler, kültürel çeşitliliğin tanıtımında önemli bir rol oynarken, aynı zamanda bu çeşitliliğin sürdürülebilirliğine de katkıda bulunmaktadır. Farklı kültürlerin ritüellerini, geleneklerini ve yaşam tarzlarını deneyimleyerek bu deneyimleri dijital ortamda paylaşan dijital göçebeler, kültürel mirasın korunmasına da destek olmaktadır. Bu paylaşımlar, farklı kültürel unsurların unutulmamasına ve gelecek nesillere aktarılmasına yardımcı olmaktadır (N. D. İli, 2023).

Dijital göçebelerin sosyal medya aracılığıyla kültürel çeşitlilik deneyimlerini paylaşmaları, kültürlerarası diyaloğun ve anlayışın gelişmesini desteklemektedir. Bu paylaşımlar, farklı kültürler arasında köprüler kurmakta ve bu sayede kültürel çeşitliliğin daha geniş bir kitle tarafından deneyimlenmesine olanak tanımaktadır. Dijital göçebelerin, gittikleri ülkelerdeki kültürel pratikleri öğrenip bunları paylaşmaları, kültürel çeşitliliğin global ölçekte daha fazla görünür olmasını sağlamaktadır (Mancinelli, 2020).

Kültürel çeşitlilik, dijital göçebelerin yaşam tarzlarının bir parçası haline gelirken, aynı zamanda seyahat motivasyonlarını da etkilemektedir. Dijital göçebeler, gittikleri her yeni ülkede farklı kültürlerle tanışarak bu kültürel zenginlikleri deneyimleme fırsatı bulmaktadır. Bu deneyimler, dijital göçebelerin seyahat etmeye olan ilgilerini artırmakta ve farklı kültürel ortamlarda bulunma isteklerini pekiştirmektedir (Bonneau ve Aroles, 2021; Chavarria, 2024; Chevtaeva ve Denizci-Guillet, 2021).

Dijital göçebelerin kültürel çeşitlilikle olan etkileşimleri, aynı zamanda yerel toplumların da bu etkileşimden faydalanmalarını sağlamaktadır. Dijital göçebelerin yerel halkla kurdukları bağlar, yerel kültürel ögelerin tanıtımına ve yayılmasına katkıda bulunmaktadır. Bu bireyler, yerel topluluklarla etkileşimde bulunarak onların kültürel mirasını öğrenmekte ve bu mirası global ölçekte paylaşarak yerel toplumların kültürel tanınırlığını artırmaktadır (N. D. İli, 2023).

3.4 Dijital Göçebeliğin Sosyal Hareketlilik ve Eşitsizlik Üzerindeki Etkileri

Dijital göçebeliğin sosyal hareketlilik ve eşitsizlik üzerindeki etkileri, bu bireylerin küresel iş ve yaşam biçimlerine uyum sağlamasıyla belirginleşmektedir. Dijital göçebeler, işlerini istedikleri her yerden yürütebilme özgürlüğüne sahip olduklarından, bu hareketlilik onlara yalnızca coğrafi sınırları aşma fırsatı sunmakla kalmamakta, aynı zamanda iş gücü piyasasındaki fırsatları da çeşitlendirmektedir. Bu nokta, birçok kişi için sosyal hareketlilik açısından önemli avantajlar sağlamakta, böylece dijital göçebeler, kendi ülkelerinde elde edemeyecekleri ekonomik fırsatları farklı ülkelerde yakalayabilmektedirler (Thompson, 2018).

Bununla birlikte, dijital göçebelik bazı eşitsizlikleri de beraberinde getirmektedir. Özellikle bu yaşam tarzı, daha çok Batı ülkelerinden gelen, yüksek eğitimli, teknolojiye erişimi olan bireyler tarafından benimsenmektedir. Bu bireylerin, pasaport avantajı ve vize politikalarından yararlanarak kolayca seyahat edebilmeleri, küresel hareketlilikten daha fazla fayda sağlamalarına olanak tanımaktadır. Bu çerçeve, küresel anlamda sosyal hareketlilik açısından fırsat eşitliği olmadığını ortaya koymaktadır. Yani, dijital göçebelik, sadece bazı bireyler için geçerli olan bir özgürlük ve fırsat penceresi açmaktadır (Mancinelli ve Germann Molz, 2024).

Dijital göçebelerin sosyal hareketliliği, aynı zamanda belirli bir ülkede yaşam maliyetlerini düşürerek gelirlerini artırabilme yetenekleriyle de ilgilidir. Bu kişiler, geoarbitraj olarak adlandırılan bir strateji kullanarak, kazançlarını yüksek gelirli ülkelerden elde ederken, düşük maliyetli ülkelerde yaşamayı tercih edebilmektedir. Bu da yaşam standartlarını yükseltmelerine ve daha az masrafla daha fazla deneyim kazanmalarına olanak tanımaktadır. Ancak bu durum, dijital göçebeler ile yerel halk

arasında ekonomik ve sosyal eşitsizliklerin derinleşmesine yol açabilmektedir (Yu, Zhang ve Hannam, 2024).

Dijital göçebeliğin eşitsizlik üzerindeki etkileri, bu bireylerin küresel iş gücü piyasasındaki konumlarıyla da yakından ilişkilidir. Dijital göçebeler, belirli bir iş yerinde veya ülkede çalışmak zorunda olmadıklarından, kendi işlerini serbestçe yönetebilmekte ve kendi gelirlerini belirleyebilmektedir. Bu husus, birçok dijital göçebe için özgürleştirici bir deneyim olmasına rağmen, aynı zamanda iş güvencesi ve sosyal haklardan yoksun kalmalarına da neden olmaktadır. Bu da dijital göçebelerin çalışma koşullarındaki eşitsizlikleri ve belirsizlikleri artırmaktadır (Arisoy, 2024; Broek ve diğerleri, 2023).

Dijital göçebeliğin sosyal hareketlilik üzerindeki bir diğer etkisi, bu yaşam tarzının getirdiği belirsizlik ve risklerle ilgilidir. Dijital göçebeler, sürekli seyahat etmeleri ve farklı ülkelerde bulunmaları nedeniyle, sosyal güvenlik ve sağlık hizmetlerinden faydalanma konusunda zorluklar yaşayabilmektedir. Aynı zamanda, sürekli olarak yeni bir ortama adapte olma gerekliliği ve iş gücü piyasasındaki belirsizlikler, dijital göçebeler için sosyal hareketliliğin sınırlarını çizebilmektedir. Bu belirsizlikler, dijital göçebelerin iş gücü piyasasındaki konumlarını etkileyebilmektedir (Broek ve diğerleri, 2023).

Tmü bunlara ek olarak dijital göçebelerin sosyal hareketlilik ve eşitsizlik üzerindeki etkilerini anlamak için, iş yapma biçimlerini ve yaşam tarzlarını incelemek gerekmektedir. Dijital göçebeler, işlerini uzaktan yapabildikleri ve sürekli hareket halinde oldukları için, geleneksel iş yapma biçimlerinden farklı bir sosyal hareketlilik modeli sunmaktadır. Bu model, dijital göçebelerin kendi işlerini ve gelirlerini serbestçe yönetebilmelerine olanak tanırken, aynı zamanda sosyal haklardan ve iş güvencesinden yoksun kalmalarına da neden olabilmektedir (Lee, 2022).

Bunun yanı sıra dijital göçebeler, bulundukları ülkelerin göç politikaları ve vize rejimleriyle ilgili de birtakım sorunlar deneyimleyebilmektedir. Birçok dijital göçebe, vize süreleri ve çalışma izinleri konusunda sorunlar yaşayabilmekte ve bu bağlam sosyal hareketliliklerini kısıtlayabilmektedir. Aynı zamanda, dijital göçebeler için özel olarak tasarlanmış vize programları da bu bireylerin sosyal hareketliliklerini ve iş gücü

piyasasındaki konumlarını etkileyebilmektedir. Dijital göçebeliğin sosyal hareketlilik ve eşitsizlik üzerindeki etkileri, bu yaşam tarzının getirdiği özgürlük, risk ve belirsizliklerle şekillenmektedir. Dijital göçebeler, küresel iş gücü piyasasında kendi yerlerini belirleyebilmekte ve bu süreçte sosyal hareketliliklerini artırabilmektedir. Ancak bu süreç, aynı zamanda çeşitli eşitsizlikleri ve riskleri de beraberinde getirmektedir. Bu nedenle, dijital göçebeliğin sosyal hareketlilik ve eşitsizlik üzerindeki etkilerini anlamak için, bu bireylerin yaşam tarzlarını ve iş yapma biçimlerini daha derinlemesine incelemek gerekmektedir (Bednorz, 2024; Mancinelli ve Germann Molz, 2024).

4. DİJİTAL GÖÇEBELİĞİN EKONOMİK YÖNLERİ

4.1 Gig Ekonomisi ve Dijital Göçebeler

Gig ekonomisi, bireylerin kısa vadeli ve proje bazlı işler üstlenerek gelir elde ettiği bir ekonomik model olarak işgücü piyasasında giderek daha belirgin bir yer kazanmaktadır. Bu modelin yükselişi, dijitalleşme ve teknolojik yeniliklerle doğrudan ilişkilidir. Geleneksel tam zamanlı işlerin yerini giderek daha fazla esnek ve talebe dayalı çalışma biçimleri alırken, bu dönüşümün sosyal ve ekonomik etkileri, birçok çalışmada ele alınmaktadır. Literatürdeki araştırmalar, gig ekonomisinin, çalışanlar ve işverenler açısından farklı fırsatlar ve zorluklar sunduğunu ortaya koymaktadır (Ünal ve Temiz, 2022).

Bu bağlamda, gig ekonomisinin temelinde dijital platformların etkili bir şekilde kullanılması bulunmaktadır. Uber, Fiverr ve Upwork gibi platformlar, çalışanlarla işverenleri bir araya getiren dijital pazaryerleri olarak dikkat çekmektedir. Araştırmalar, bu platformların iş süreçlerini kolaylaştırarak erişilebilirliği artırdığını, ancak aynı zamanda çalışanlar üzerinde yeni türden baskılar yarattığını göstermektedir. Özellikle ücret eşitsizlikleri ve iş güvencesizliği, bu ekonomik modelin çalışanlar üzerindeki olumsuz etkileri arasında yer almaktadır. Teknolojinin sunduğu olanakların, aynı zamanda iş ilişkilerinin geleneksel yapısını kökten değiştirdiği çeşitli çalışmalarla ifade edilmektedir (Bellesia, 2024).

Gig ekonomisinin çalışanlara sağladığı esneklik, en çok vurgulanan avantajlardan biridir. Çalışma saatlerini belirleme, projeleri seçme ve farklı işverenlerle çalışma özgürlüğü, gig çalışanlarının bu modeli cazip bulmasını sağlamaktadır. Ancak bu avantajların, düzensiz gelir ve sosyal güvenlikten yoksunluk gibi sorunlarla dengelenmesi gerektiği birçok araştırmada belirtilmektedir. Literatürdeki bulgular, gig çalışanlarının uzun çalışma saatleri ve gelir belirsizliği gibi sorunlar nedeniyle iş-yaşam dengesi açısından zorlanabileceğine dikkat çekmektedir (Görmüş, 2020).

İşverenler açısından gig ekonomisi, maliyet tasarrufu sağlama olanağı sunmaktadır. Çeşitli araştırmalar, gig ekonomisinin işverenlere uzun vadeli yükümlülüklerden kaçınma ve kısa vadeli iş gücünden faydalanma imkanı tanıdığını göstermektedir. Ancak bu durumun, çalışanların haklarını ve sosyal güvencelerini zayıflattığına da işaret edilmektedir. İşverenlerin maliyet avantajı elde ederken, çalışanlar açısından sosyal koruma eksikliklerinin çözülmesi gerektiği birçok çalışmada ifade edilmektedir (Sutherland ve Jarrahi, 2017; Thomas, 2018).

Pandemi dönemi, gig ekonomisinin hem potansiyelini hem de kırılganlıklarını daha belirgin hale getirmiştir. Covid-19 salgını sırasında gig ekonomisine olan talep önemli ölçüde artmış, özellikle gıda teslimatı, lojistik ve dijital hizmetler gibi alanlarda gig çalışanlarının rolü ön plana çıkmıştır. Ancak bu süreçte yapılan araştırmalar, gig çalışanlarının sağlık sigortası ve iş güvencesi gibi temel haklardan yoksun olduğunu da gözler önüne sermektedir. Pandemi, gig ekonomisinin kriz dönemlerinde esneklik sağladığını ancak aynı zamanda çalışanlar üzerindeki olumsuz etkilerini artırdığını çeşitli bulgularla desteklemiştir (Şen ve Bütün, 2021).

Pandemi sonrası dönemde gig ekonomisinin büyümesini sürdürmesi beklenmektedir. Literatürde yer alan pek çok çalışma, dijitalleşme ve esnek çalışma modellerinin yaygınlaşmasının, gig ekonomisinin işgücü piyasasındaki etkisini artıracağını vurgulamaktadır. Bununla birlikte, gig ekonomisinin sürdürülebilirliğinin, çalışanların sosyal haklarının iyileştirilmesi ve iş güvencesinin sağlanması gibi unsurlara bağlı olduğu sıkça ifade edilmektedir. Bu nedenle, gig ekonomisinin gelecekteki gelişimi, sosyal politikalar ve hukuki düzenlemelerle desteklenmesi gereken bir alan olarak değerlendirilmektedir (Hossain, 2021).

Gig ekonomisinin toplumsal yapıyı da etkilediği çeşitli araştırmalarda ortaya konulmaktadır. Çalışanların işverenlerle doğrudan ilişkiden ziyade platformlar aracılığıyla çalışması, geleneksel işçi-işveren ilişkisini yeniden şekillendirmektedir. Bu durum, iş gücünün daha bireysel bir yapıya bürünmesine neden olmakta ve kolektif hareketlerin zayıflamasına yol açmaktadır. Özellikle sendikalaşma ve toplu pazarlık gibi mekanizmaların gig ekonomisinde yeterince uygulanamıyor olması, çalışanların haklarını savunma kapasitesini sınırladığına dair bulgularla desteklenmektedir (Tronsor, 2018).

Gig ekonomisi, bireylerin girişimcilik potansiyelini artıran bir unsur olarak da değerlendirilmektedir. Literatürde yapılan çalışmalar, bu modelin çalışanlara kendi işlerini kurma ve yönetme fırsatı sunduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, iş güvencesi eksikliği ve düzensiz gelir gibi sorunların, girişimcilik potansiyelini sınırlayan faktörler arasında yer aldığı belirtilmektedir. Bu nedenle, gig çalışanlarının karşılaştığı bu tür zorlukların aşılması için politika yapıcıların çözüm önerileri geliştirmesi gerektiği ifade edilmektedir (Tassinari ve Maccarrone, 2017).

Gig ekonomisi, modern iş dünyasının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Literatürde yer alan araştırmalar, esneklik, hız ve maliyet avantajlarının bu modelin benimsenmesinde etkili olduğunu göstermektedir. Ancak, gig ekonomisinin sosyal, hukuki ve ekonomik boyutlarının dengeli bir şekilde ele alınması gerektiği sıkça vurgulanmaktadır. İş güvencesi, sosyal haklar ve gelir istikrarı gibi konuların çözülmesi, gig ekonomisinin sürdürülebilir bir model haline gelmesi açısından kritik öneme sahiptir. Bu nedenle, gig ekonomisi üzerine yapılan tartışmaların ve araştırmaların artarak devam etmesi gerektiği ifade edilmektedir (Oranburg, 2018).

Gig ekonomisinin sağladığı esneklik, dijital göçebelerin çalışma biçimlerini doğrudan şekillendirmektedir. Özellikle coğrafi bağımsızlık, bu iki kavram arasında bir köprü oluşturmaktadır. Dijital göçebeler, internetin sunduğu olanakları kullanarak çalışmalarını herhangi bir fiziksel lokasyona bağlı olmaksızın sürdürebilmektedir. Bu durum, gig ekonomisinin bireylere tanıdığı esneklikle doğrudan ilişkilidir ve aynı zamanda işgücü piyasasında yeni fırsatların doğmasına yol açmaktadır. Ancak, bu ilişki yalnızca fırsatlar üzerine kurulu değildir; gig ekonomisinin yapısal zorlukları, dijital göçebelerin deneyimlerini de etkilemektedir (Oranburg, 2018).

Dijital göçebeler için gig ekonomisinin sunduğu esneklik, aynı zamanda bir mücadele alanı olarak da değerlendirilmektedir. Çeşitli çalışmalar, bu grubun iş güvencesinden yoksun olduğunu ve belirsizliklerle başa çıkmak zorunda kaldığını ortaya koymaktadır. Dijital platformlar üzerinden çalışarak gelirlerini sağlayan dijital göçebeler, iş sürekliliği sağlama ve yeni müşteriler bulma konusunda platformların işleyişine bağımlı hale gelmektedir. Bu durum, özellikle gig ekonomisinin dinamiklerine hâkim olmayan bireyler için büyük bir risk unsuru oluşturmaktadır. Bununla birlikte, dijital göçebelerin

bu zorlukları aşmak için geliştirdiği stratejiler, bu grubun gig ekonomisindeki özel konumunu anlamak açısından önemlidir (Pathiranage, 2024; Yerby, 2020).

Gig ekonomisi, dijital göçebelerin yaşam tarzını belirleyen en önemli faktörlerden biri olarak görülmektedir. Özellikle co-working alanlarının ve dijital platformların yaygınlaşması, bu grubun çalışmalarını daha verimli bir şekilde organize etmesine olanak tanımaktadır. Bunun yanı sıra, dijital göçebeler, gig ekonomisinin sunduğu fırsatlardan yararlanarak kendilerini sürekli geliştirme ve farklı projelere katılma şansı bulmaktadır. Ancak bu süreçte, gelir dalgalanmaları ve sosyal güvencelerden yoksunluk gibi sorunlar da ön plana çıkmaktadır (Yerby, 2020).

Bir diğer dikkat çekici nokta, dijital göçebelerin gig ekonomisi üzerinden farklı coğrafyalara erişim sağlayabilmesidir. Çalışmalar, dijital göçebelerin yaşam maliyetlerinin düşük olduğu ülkeleri tercih ettiğini göstermektedir. Bu durum, gig ekonomisinin bireylerin yaşam tarzlarını nasıl şekillendirdiğine dair önemli bir veri sunmaktadır. Öte yandan, bu tercihler, yerel topluluklarda ekonomik ve sosyal etkiler yaratmakta, özellikle emlak fiyatlarının artması gibi sonuçlar doğurmaktadır. Bu nedenle, gig ekonomisinin dijital göçebeler üzerindeki etkilerini ele alırken, bu durumun yerel topluluklar üzerindeki sonuçlarını da değerlendirmek gerekmektedir. Çeşitli platformlar ve etkinlikler, dijital göçebelerin bir araya gelmesine olanak sağlamakta ve bu sayede bilgi paylaşımı ile iş birliğini teşvik etmektedir. Nitekim, dijital göçebeler için düzenlenen konferanslar ve online topluluklar, bu bireylerin ortak sorunlarına çözüm bulmalarına katkıda bulunmaktadır. Bu tür topluluk odaklı girişimler, gig ekonomisinin bireyleri nasıl bir araya getirdiğini anlamak açısından önemli bir örnek teşkil etmektedir (Wood, Graham, Lehdonvirta ve Hjorth, 2019).

4.2 Platform Ekonomisi ve Serbest Çalışma Modelleri

Platform ekonomisi, dijitalleşme ve teknolojik yeniliklerin etkisiyle ekonomik faaliyetlerin yeniden yapılandırıldığı bir model olarak tanımlanmaktadır. Dijital platformlar, bireyler ve işletmeler arasındaki ekonomik etkileşimleri organize ederek değer yaratımına olanak tanımaktadır. Bu yapı, çok taraflı piyasalara dayanmakta ve kullanıcı gruplarını bir araya getirerek ağ etkilerini harekete geçirmektedir. Platform ekonomisinin temelinde, verimlilik artışı ve işlem maliyetlerinin düşürülmesi

yatmaktadır. Literatürde, bu modelin ekonomik faaliyetleri dönüştürdüğüne dair birçok bulgu bulunmaktadır (Malik, Visvizi ve Skrzek-Lubasińska, 2021).

Platform ekonomisi ile gig ekonomisi arasındaki farklar, işleyiş mekanizmaları ve odaklandıkları alanlarda belirginleşmektedir. Gig ekonomisi, bireylerin kısa vadeli ve bağımsız işler üstlenmesine dayanırken, platform ekonomisi çok daha geniş kapsamlı bir organizasyonel çerçeve sunmaktadır. Gig ekonomisi, çalışanların esnek çalışma fırsatlarından yararlanmasını sağlarken, platform ekonomisi kullanıcı grupları arasında dijital altyapılar üzerinden ekonomik faaliyetleri düzenlemektedir. Bu farklılıklar, platform ekonomisinin gig ekonomisine kıyasla daha geniş bir etki alanına sahip olduğunu ortaya koymaktadır (Malik ve diğerleri, 2021; Vallas ve Schor, 2020).

Platform ekonomisinin etkileri, ağ etkilerinin yarattığı pozitif geri bildirim mekanizmaları ile genişlemektedir. Bir platformun kullanıcı tabanındaki artış, platformun çekiciliğini artırarak daha fazla katılım sağlamaktadır. Bu süreç, ekonomik faaliyetlerin merkezsizleşmesine olanak tanımakta ve dijital teknolojilerin sunduğu imkanlarla desteklenmektedir. Literatürde, platform ekonomisinin bu büyüme dinamiklerinin iş gücü piyasası ve tüketici davranışları üzerinde köklü değişimlere yol açtığı ifade edilmektedir. Bu durum, platformların yalnızca aracı olarak değil, aynı zamanda ekonomik yapı üzerinde belirleyici bir güç olarak değerlendirilmesine neden olmaktadır (Xue, Tian ve Zhao, 2020).

Teknolojik yenilikler, platform ekonomisinin operasyonel kapasitesini artırmakta ve maliyetleri düşürmektedir. Büyük veri analitiği, bulut bilişim ve yapay zeka gibi teknolojiler, platformların kullanıcı deneyimini optimize etmesine olanak tanımaktadır. Literatürde, bu teknolojilerin platformların ölçeklenebilirliğini artırdığı ve girişimcilerin piyasaya daha kolay giriş yapmasını sağladığı belirtilmektedir. Bu durum, platform ekonomisinin hızla yaygınlaşmasına ve yeni iş modellerinin ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır (Xue ve diğerleri, 2020).

Platform ekonomisinin endüstriyel düzeyde yarattığı dönüşüm, taşımacılık, otelcilik ve e-ticaret gibi sektörlerde gözlemlenmektedir. Araştırmalar, Uber ve Lyft gibi platformların taşımacılık sektörünü yeniden şekillendirdiğini ve Airbnb'nin otelcilik sektöründe yenilikçi bir alternatif sunduğunu göstermektedir. Bu değişim, sektörel

rekabet dinamiklerini dönüştürmekte ve işletmelerin yeni iş modelleri geliştirmesini zorunlu kılmaktadır. Ancak, bu dönüşümün yerel düzenlemeler ve sosyal etkiler açısından değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmektedir (Chung, 2024; Garud, Kumaraswamy, Roberts ve Xu, 2022).

Platform ekonomisinin sosyal etkileri, veri gizliliği ve kullanıcı hakları gibi konulara odaklanmaktadır. Dijital platformların topladığı verilerin ticari amaçlarla kullanımı, etik tartışmaları gündeme getirmektedir. Kullanıcıların platformlara duyduğu güven, bu verilerin nasıl işlendiğine ve hangi amaçlarla kullanıldığına bağlı olarak şekillenmektedir. Literatürde, bu durumun platform ekonomisinin sürdürülebilirliği üzerindeki kritik etkilerine dikkat çekilmektedir. Bu bağlamda, platformların düzenlenmesi ve denetlenmesi, kullanıcı haklarının korunması açısından önemli bir gereklilik olarak değerlendirilmektedir (Nowak, 2023).

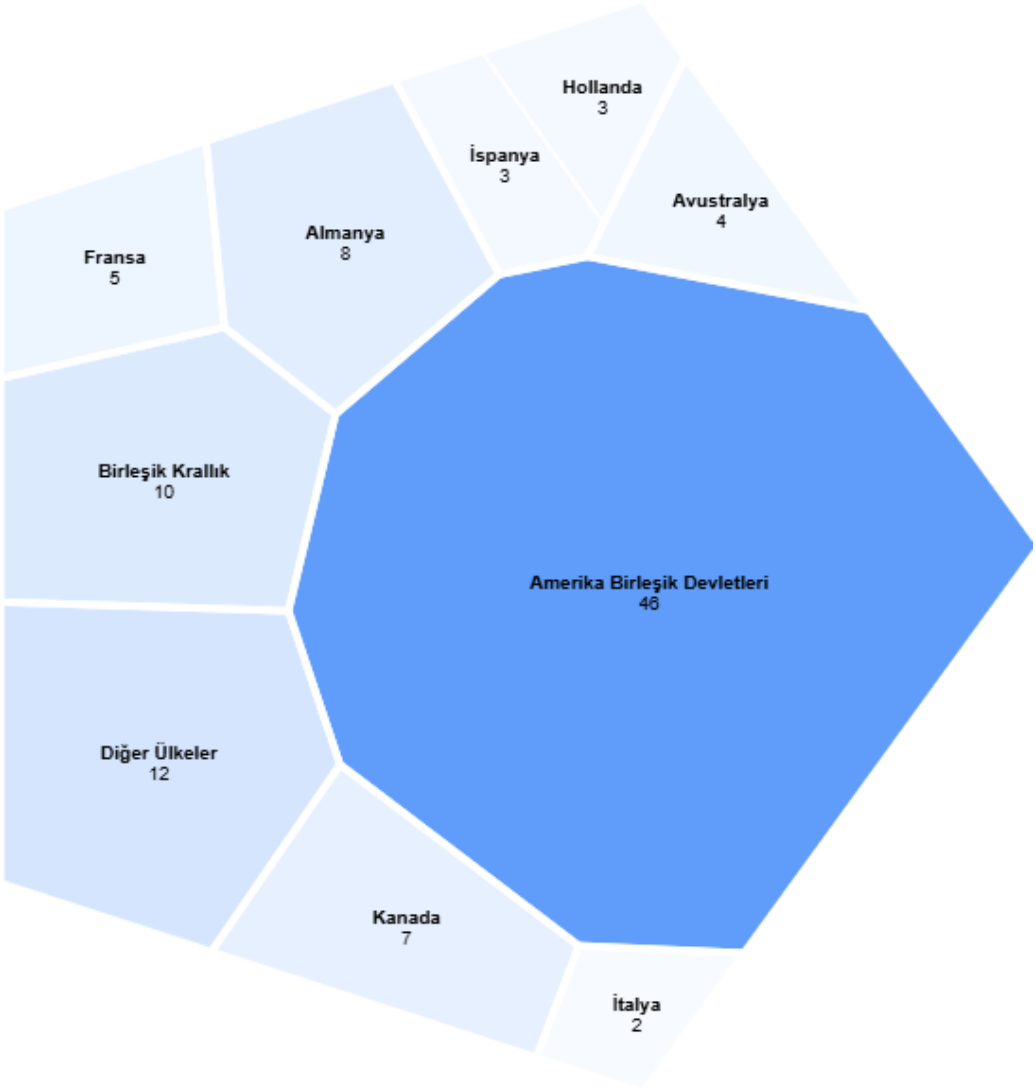
Platform ekonomisinin geleceği, teknolojik yenilikler, düzenleyici çerçeveler ve sosyal politikaların etkisiyle şekillenmektedir. Literatürde, bu ekonominin yalnızca ekonomik bir yapı değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel bir dönüşüm aracı olarak ele alınması gerektiği belirtilmektedir. Düzenleyici çerçevelerin etkin bir şekilde uygulanması ve platform kullanıcılarının haklarının korunması, bu modelin sürdürülebilirliği açısından kritik bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Araştırmalar, platform ekonomisinin potansiyelinin en iyi şekilde değerlendirilebilmesi için sosyal ve ekonomik boyutların bir arada ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır (Chung, 2024; Nowak, 2023; Xue ve diğerleri, 2020).

4.3 Dijital Göçebelerin İşgücü Piyasasındaki Yeri

Dijital göçebeler, teknolojinin sunduğu olanaklarla coğrafi bağımsızlık elde ederek işlerini farklı lokasyonlardan sürdürebilen bireyler olarak işgücü piyasasında esneklik ve mobiliteye olan talebi artırmıştır. Uzaktan çalışma modelinin yaygınlaşmasıyla birlikte dijital göçebe sayısı önemli ölçüde artmıştır. Dijital göçebelerin demografik profili, işgücü piyasasındaki rollerini anlamak için kritik bir veri sunmaktadır. Çoğunluğu 30-39 yaş aralığında bulunan bu bireyler, genç ve dinamik bir iş gücü grubunu temsil etmektedir. Erkeklerin oranı %56 iken, kadınların oranı %43'tür. Bu veriler, dijital göçebeliğin çeşitlilik içeren bir iş gücü yapısı sunduğunu göstermektedir.

Demografik özellikler, iş gücünün hangi gruplar tarafından yönlendirildiğini ortaya koymaktadır (Oranburg, 2018; Statista, 2024).

Milliyet dağılımı açısından değerlendirildiğinde, dijital göçebelerin büyük bir kısmının Amerika Birleşik Devletleri'nden geldiği görülmektedir. Birleşik Krallık, Kanada ve Almanya gibi ülkelerden gelenlerin oranı da dikkat çekmektedir (Şekil 8). Bu durum, gelişmiş ülkelerdeki profesyonellerin dijital göçebe yaşam tarzını benimsemekte olduğunu ortaya koymaktadır. Küresel iş gücü piyasası, bu profesyonellerin sağladığı esnek ve yenilikçi katkılardan büyük ölçüde yararlanmaktadır (Statista, 2024).

Şekil 8. Milliyetlerine Göre Dijital Göçebe Oranları (%) **(** Statista,2024)

Dijital göçebelerin eğitim düzeyi, bu grubun işgücü piyasasındaki etkilerini anlamak için önemli bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Yükseköğrenim mezunu olanların oranı %90'a ulaşmaktadır. Bu eğitim seviyesi, dijital göçebelerin daha çok bilgiye dayalı sektörlerde çalıştığını ve uzmanlık gerektiren alanlarda faaliyet gösterdiğini ortaya koymaktadır. Diğer taraftan gelir düzeyi açısından incelendiğinde, dijital göçebelerin büyük bir kısmının yıllık kazancının 50.000 ile 100.000 ABD Doları arasında olduğu belirtilmektedir. Bunun yanı sıra, üst gelir grubunda yer alan bireylerin oranı da yüksektir. Bu durum, dijital göçebelerin ekonomik katkılarının büyüklüğünü ortaya koymaktadır. İş gücü piyasasında orta ve üst gelir grubundaki bireylerin ağırlıklı olarak dijital göçebe modelini tercih ettiği görülmektedir (Statista, 2024).

Dijital göçebelerin tercih ettiği destinasyonlar, yaşam maliyetinin düşük, internet altyapısının güçlü ve yaşam kalitesinin yüksek olduğu bölgelerle örtüşmektedir. Bali, Chiang Mai ve Lizbon gibi destinasyonlar, dijital göçebelerin en sık tercih ettiği yerler arasında yer almaktadır. Bu seçimler, dijital göçebelerin hem bireysel ihtiyaçlarını hem de iş gereksinimlerini karşılamak için stratejik tercihler yaptığını göstermektedir. Destinasyon tercihleri, iş gücü mobilitesini artırmaktadır (Statista, 2024).

İşgücü piyasasında dijital göçebelerin varlığı, esnek çalışma modellerinin benimsenmesini teşvik etmektedir. Şirketler, uzaktan çalışma olanağı sunarak yetenekli bireyleri çekmeyi amaçlamaktadır. Bu durum, iş gücü piyasasında rekabetin artmasına yol açmaktadır. Aynı zamanda, iş-yaşam dengesi konusunda daha iyi olanaklar sunulmasını sağlamaktadır (Thompson, 2019).

Dijital göçebelik, işgücü piyasasında yenilikçiliği ve farklı çalışma biçimlerini teşvik etmektedir. Bu yaşam tarzı, bireylerin coğrafi sınırları aşarak farklı projelerde yer almasına olanak tanımaktadır. Küresel iş gücü dinamikleri, dijital göçebeler sayesinde daha çeşitlilik içeren bir yapıya kavuşmaktadır. Diğer taraftan dijital göçebelerin çeşitli zorluklarla karşılaştığı da söylenebilmektedir. Bu doğrultuda gelir güvencesi ve sosyal haklara erişim sorunlarının en sıklıkla dile getirilen sorunlar arasında yer aldığı literatürdeki çalışmalarca dile getirilmektedir. Bu sorunların çözülmesi, dijital göçebeliğin sürdürülebilirliği açısından kritik bir öneme sahiptir. Araştırmalar, bu grubun ekonomik ve sosyal sistemlere entegrasyonunun, iş gücü piyasasının geleceği

için önemli bir adım olduğunu göstermektedir. Çeşitlilik ve esneklik, iş gücü piyasasında dijital göçebelerin katkılarını artırmaktadır (Mancinelli, 2020; Webb, 2024).

4.4 Dijital Göçebelik ve Finansal Belirsizlikler

Dijital göçebeler, coğrafi bağımsızlık ve esnek çalışma olanakları sayesinde işlerini dünyanın herhangi bir yerinden sürdürebilmektedir. Ancak bu özgürlük, beraberinde çeşitli finansal belirsizlikleri de getirmektedir. Gelir dalgalanmaları, uluslararası bankacılık işlemlerindeki zorluklar ve karmaşık vergi düzenlemeleri, dijital göçebelerin karşılaştığı başlıca sorunlar arasında yer almaktadır. Bu konular, dijital göçebelerin finansal durumlarını sürdürülebilir bir şekilde yönetmelerini zorlaştırmaktadır (Mancinelli, 2020).

Gelir istikrarsızlığı, dijital göçebelerin karşılaştığı en yaygın sorunlardan biri olarak dikkat çekmektedir. Proje bazlı işlerde çalışan bu bireyler, düzenli bir maaş yerine değişken gelirlerle karşı karşıya kalmaktadır. Bu durum, özellikle döviz kurlarındaki dalgalanmalar nedeniyle daha karmaşık hale gelmektedir. Gelirlerinde bu tür dalgalanmalar yaşayan dijital göçebeler, günlük harcamalarını ve birikimlerini planlamakta zorlanmaktadır. Aynı zamanda, istikrarsız gelir kaynakları, uzun vadeli finansal güvence oluşturmayı da engellemektedir (Gupta, Jaiswal ve Gupta, 2024).

Gelir belirsizlikleriyle birlikte uluslararası bankacılık işlemleri de dijital göçebeler için ciddi bir zorluk teşkil etmektedir. Farklı ülkelerde banka hesapları açmak veya mevcut hesapları kullanmak, yerel bankacılık düzenlemeleri nedeniyle karmaşık hale gelmektedir. Ayrıca, uluslararası para transferlerinde yüksek işlem ücretleri ve döviz kur farkları, dijital göçebelerin finansal yönetimlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu bağlamda, uluslararası bankacılık altyapısının dijital göçebelerin ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde gelişmesi büyük önem taşımaktadır (Chevtaeva ve Denizci-Guillet, 2021; Dreher ve Triandafyllidou, 2023).

Bu finansal belirsizliklerin bir diğer kaynağı ise vergi düzenlemeleridir. Dijital göçebeler, birden fazla ülkede çalıştıkları için farklı vergi sistemlerine tabi olmaktadır. Vergi düzenlemelerindeki karmaşıklık, çifte vergilendirme gibi sorunlara yol açabilmektedir. Bazı ülkeler, dijital göçebeler için özel vergi programları sunarak bu

sorunu çözmeye çalışsa da, bu tür uygulamalar dünya genelinde yaygın değildir. Bu nedenle dijital göçebelerin, bulundukları ülkelerin vergi yasalarını dikkatlice incelemeleri ve profesyonel danışmanlık almaları gerekmektedir (Dürselen, 2024; Thomas, 2018).

Vergi düzenlemelerinin yanı sıra sosyal güvenlik ve emeklilik hakları da dijital göçebeler için bir başka belirsizlik kaynağıdır. Farklı ülkelerde çalışmak, bu bireylerin emeklilik birikimlerinin ve sosyal güvenlik katkılarının nasıl değerlendirileceği konusunda soru işaretleri yaratmaktadır. Bazı ülkeler, serbest çalışanlardan zorunlu sosyal güvenlik katkıları talep ederken, diğerleri bu konuda esneklik sunmaktadır. Bu durum, dijital göçebelerin uzun vadeli finansal güvenliklerini planlamalarını daha da zorlaştırmaktadır.

Sosyal güvenliğin yanı sıra sağlık sigortası da dijital göçebeler için kritik bir konudur. Çalıştıkları ülkelerde sağlık hizmetlerine erişim, yerel düzenlemelere ve sigorta sistemlerine bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Uluslararası sağlık sigortası poliçelerinin yüksek maliyetli olması, dijital göçebelerin bu alandaki harcamalarını artırmaktadır. Beklenmedik sağlık masraflarıyla karşılaşmamak için dijital göçebelerin sağlık sigortası planlarını dikkatlice yapmaları gerekmektedir (Bednorz, 2024; Wilson, 2022).

Bu finansal sorunların yanı sıra diğer finansal hizmetlere erişim de dijital göçebeler için zorluk oluşturmaktadır. Sabit bir ikamet adresine veya düzenli bir gelir kaynağına sahip olmayan bireyler, bankalar ve finansal kurumlarla yaptıkları işlemlerde sorun yaşamaktadır. Geleneksel kredi değerlendirme kriterleri, dijital göçebelerin ihtiyaçlarına uygun olmadığı için bu bireyler finansal hizmetlere erişimde dezavantajlı bir konuma düşmektedir (Akın, 2021).

Dijital göçebeler, karşılaştıkları bu finansal zorluklara rağmen, çeşitli stratejilerle bu sorunları aşmaya çalışmaktadır. Gelirlerini çeşitlendirmek, finansal yazılımlar kullanarak harcamalarını takip etmek ve uzmanlardan danışmanlık almak, bu bireylerin başvurduğu yöntemler arasında yer almaktadır. Ayrıca, dijital göçebeler için geliştirilen yeni finansal çözümler, bu grubun karşılaştığı zorlukların hafifletilmesinde önemli bir

rol oynamaktadır. Bu bağlamda, dijital göçebelerin finansal planlama ve yönetim konusundaki becerilerini geliştirmeleri gerekmektedir (Akın, 2021).

5. MARX'IN KURAMI ÇERÇEVESİNDE DİJİTAL GÖÇEBELİK

5.1 Marx'da İşgücü ve Emek İlişkiselliği

Marx'da işgücü ve emek ilişkiselliği, modern kapitalist toplumun dinamiklerini anlamak için temel bir çerçeve sunmaktadır. Marx'a göre kapitalizm, üretim araçlarının özel mülkiyetine dayalı bir ekonomik sistemdir ve bu sistem, emeğin sömürüsüne bağlı olarak işlemektedir. Kapitalist ilişkilerde, emek gücü meta haline gelmekte ve işçiler, ürettikleri değerden daha azını alarak artı-değer yaratmaktadır. Bu süreç, kapitalizmin temel çelişkisini oluşturmaktadır (Gençoğlu, 2012).

Kapitalist üretim süreci, artı-değer yaratımına odaklanmaktadır. Marx, artı-değeri, işçilerin ürettiği toplam değerden kendilerine ödenen ücretin düşülmesiyle ortaya çıkan fazlalık olarak tanımlamaktadır. Bu artı-değer, kapitalistlerin kâr elde etmesini sağlamaktadır. Dijital ekonominin ortaya çıkışıyla birlikte, bu süreç yeni biçimler almıştır. Özellikle dijital platformlar üzerinden çalışan işçilerin üretim süreçleri, geleneksel kapitalist üretim modellerinden farklılaşmaktadır (Mancinelli, 2020).

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmesi, emeğin mekânsal ve zamansal sınırlarını ortadan kaldırmıştır. Marx'ın teorisi, bu yeni çalışma biçimlerini analiz etmek için hala geçerliliğini korumaktadır. Dijital göçebeler, üretim süreçlerinde fiziksel bir mekâna bağlı olmadan çalışmakta ve global ölçekte işbirlikleri yapmaktadır. Ancak, bu esneklik ve özgürlük, kapitalist sömürü mekanizmalarının farklı biçimlerde devam etmesini engelleyememektedir (Mancinelli, 2020).

Kapitalizm, üretim araçlarının mülkiyetine dayalı hiyerarşik bir yapıyı sürdürmektedir. Dijital göçebeler, bu hiyerarşi içinde kendilerine özgü bir konumda bulunmaktadır. Global ölçekte yüksek gelir elde edebilen bu bireyler, genellikle kapitalist sistemin ayrıcalıklı sınıfları arasında yer almaktadır. Ancak, artı-değer üretimi ve emeğin sömürüsü, bu grup için de geçerli bir olgu olarak devam etmektedir (Yönden Pehlivan, 2018).

Marx, emek süreçlerindeki dönüşümlerin, kapitalist üretim ilişkilerindeki temel çelişkileri değiştirmediğini savunmaktadır. Dijital ekonomide çalışan bireyler, bağımsızlıklarını artırmış gibi görünse de, sistemin kâr odaklı dinamiklerine hizmet etmeye devam etmektedir. Özellikle dijital platformlar, bireylerin emeğini meta haline getirerek yeni sömürü biçimlerine zemin hazırlamaktadır (Hill, 2015; Kenney ve Zysman, 2020).

Kapitalizmin küreselleşmesi, dijital göçebeler için yeni fırsatlar yaratmıştır. Ancak bu süreç, aynı zamanda gelir eşitsizliklerini ve sınıfsal ayrımları derinleştirmektedir. Marx'ın kapitalizm eleştirisi, bu tür eşitsizliklerin altında yatan mekanizmaları anlamak için önemli bir araç sunmaktadır. Özellikle, dijital platformların kontrolü altındaki esnek çalışma modelleri, yeni sınıfsal çatışmaların ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Arısoy Gedik, 2024).

Marx'ın sınıf mücadelesi kavramı, dijital göçebelerin kapitalist üretim süreçlerindeki yerini değerlendirmek için kritik bir öneme sahiptir. Bu bireyler, global kapitalist sistemin bir parçası olarak hareket etmekte ve sermaye ile emek arasındaki çelişkilerden etkilenmektedir. Ancak, dijital göçebelerin sınıf bilinci, geleneksel işçi sınıfına kıyasla daha az örgütlü bir yapı sergilemektedir (Arısoy Gedik, 2024).

Dijital ekonomi, Marx'ın meta fetişizmi kavramını da yeniden değerlendirmek için bir zemin sunmaktadır. Dijital göçebeler, üretim süreçlerinde fiziksel ürünler yerine bilgi ve hizmet üreterek ekonomik sisteme katkıda bulunmaktadır. Bu durum, meta fetişizminin dijital dünyada yeni biçimlerde devam ettiğini göstermektedir. Üretilen hizmetlerin arkasındaki emek süreçleri görünmez hale gelmektedir (Somaiya, 2020).

5.2 Dijital Göçebelerin Kapitalist Üretim Sürecindeki Yeri

Dijital göçebelerin yabancılaşma bağlamındaki deneyimleri, kapitalist üretim süreçlerindeki rollerini anlamak için bir başlangıç noktası oluşturmaktadır. Ancak, bu bireylerin kapitalist sistemdeki özgün konumları, yalnızca yabancılaşma kavramı üzerinden değerlendirilemez. Dijital göçebeler, emeğin metalaştığı ve üretim araçlarının kontrolünün merkezi bir yapıya kaydığı bir ekonomik düzen içinde, üretim süreçlerine farklı biçimlerde dahil olmaktadır. Bu durum, dijital göçebeliğin küresel kapitalist

sistemdeki yerini daha detaylı bir şekilde analiz etmeyi gerektirmektedir (Somaiya, 2020).

Kapitalist üretim süreçleri, temel olarak artı-değer yaratımına dayanmakta ve bu süreç, emeğin metalaşmasını zorunlu kılmaktadır. Dijital göçebeler, bilgi ve hizmet üretiminde uzmanlaşarak bu artı-değer yaratımına katkıda bulunmaktadır. Ancak, üretim araçlarına sahip olmadıkları için, ürettikleri değerin büyük bir kısmı dijital platformlar ve şirketler tarafından kontrol edilmektedir. Bu durum, dijital göçebelerin üretim süreçlerindeki bağımsızlığını sınırlamaktadır (Ahmad ve diğerleri, 2021).

Emeğin mekânsal bağımsızlığı, dijital göçebelerin kapitalist üretim süreçlerindeki rollerini yeniden şekillendirmektedir. Fiziksel bir üretim alanına ihtiyaç duymayan bu bireyler, dijital araçlar ve platformlar üzerinden iş yapmaktadır. Ancak, bu özgürlük, platformların algoritmik kontrol mekanizmaları ve sözleşme temelli iş yapısı nedeniyle sınırlanmaktadır. Dijital göçebeler, esneklik içinde çalıştıkları izlenimi verirken, aslında kapitalist üretim süreçlerinin kontrol edilebilir bir parçası haline gelmektedir (Siciliano, 2023).

Kapitalist sistem, üretim sürecinde hiyerarşik bir yapı ve sahiplik ilişkisi dayatmaktadır. Dijital göçebeler, bu sistem içinde hiyerarşik olarak alt bir pozisyonda yer almakta ve üretim araçlarına erişim konusunda sınırlamalara tabidir. Platform ekonomisi, bu bireylerin üretim süreçlerine katılımını kolaylaştırırken, aynı zamanda emeğin daha kolay sömürülmesini sağlamaktadır. Bu bağlamda, dijital göçebeler, kapitalist sistemin dinamiklerine hizmet eden bir iş gücü kategorisi olarak konumlanmaktadır (Kenney ve Zysman, 2020).

Dijital göçebelerin kapitalist üretim süreçlerindeki yerini anlamak için gelir ve yaşam maliyeti dengesine de dikkat edilmelidir. Çoğu dijital göçebe, daha düşük yaşam maliyetine sahip ülkelerde faaliyet göstermektedir. Ancak bu durum, gelir eşitsizliğinin küresel ölçekte artmasına yol açmaktadır. Dijital göçebeler, yüksek gelirlerini yerel ekonomilere entegre ederken, yerel işgücünün ekonomik koşullarını daha da zorlaştırmaktadır. Bu durum, kapitalist üretim süreçlerinin küresel düzeydeki çelişkilerini açıkça göstermektedir (Kenney ve Zysman, 2020; Siciliano, 2023).

Teknoloji, dijital göçebelerin kapitalist üretim süreçlerine entegrasyonunu hızlandıran bir araç haline gelmiştir. Yapay zeka ve büyük veri analitiği gibi teknolojiler, iş süreçlerinin daha verimli hale getirilmesini sağlarken, emeğin kontrol edilmesini de kolaylaştırmaktadır. Dijital göçebelerin üretim süreçlerine katkıları, bu teknolojiler sayesinde daha fazla optimize edilmekte ve bu durum, kapitalist sistemin verimlilik odaklı yapısını güçlendirmektedir (Andrejevic, 2011).

Kapitalist üretim süreçlerinin bir parçası olarak dijital göçebeler, aynı zamanda neoliberal ideolojinin bir yansıması olarak değerlendirilmektedir. Bu bireyler, kendi emek süreçlerini yöneten ve pazarlayan girişimci bireyler olarak görülmektedir. Ancak, bu girişimci kimlik, onları daha fazla bireysel sorumluluk almaya zorlayarak, sistemin yüklerini hafifletmektedir. Bu durum, kapitalizmin bireysel özgürlük ve sorumluluk kavramlarını yeniden tanımlayarak emeği daha fazla sömürülebilir hale getirdiğini göstermektedir (Törnberg, 2023).

Dijital göçebelerin kapitalist üretim süreçlerindeki yerini analiz etmek, küresel eşitsizliklerin yeniden üretildiği bir sistemin dinamiklerini anlamak açısından önem taşımaktadır. Dijital göçebeler, küresel ölçekte hareket ederken, düşük gelirli ülkelerdeki yaşam maliyetinden faydalanmakta ve bu durum, yerel işgücü ile aralarında ekonomik bir uçurum yaratmaktadır. Kapitalist üretim süreçleri, bu uçurumu daha da derinleştirerek dijital göçebeleri bir yandan kazanan, diğer yandan sistemin yarattığı eşitsizlikleri sürdüren bir grup olarak konumlandırmaktadır (Siciliano, 2023; Törnberg, 2023).

Dijital göçebelik, üretim süreçlerinde kolektif bir dayanışma yerine bireysel başarıyı teşvik eden bir yapı sunmaktadır. Platformlar, dijital göçebeleri birbirleriyle rekabet eden bireyler haline getirmekte ve kolektif hareket alanlarını sınırlandırmaktadır. Bu durum, dijital göçebelerin kapitalist üretim süreçlerindeki rollerini güçlendirirken, sınıfsal dayanışma potansiyelini zayıflatmaktadır (Pignot, 2023).

Kapitalist sistemin dijital göçebeler üzerindeki etkisi, sadece ekonomik değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel boyutları da içermektedir. Dijital göçebeler, üretim süreçlerine katkıda bulunurken, aynı zamanda yerel kültürleri dönüştüren ve kendi kimliklerini sürekli yeniden tanımlayan bir grup olarak ortaya çıkmaktadır (Kuzheleva-

Sagan ve Nosova, 2015). Bu durum, kapitalist üretim süreçlerinin dijital göçebeler üzerindeki etkisinin çok katmanlı bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla dijital göçebeler kapitalist üretim süreçlerinin görünüşte özgür ama gerçekte kontrol edilen bir parçasını oluşturmaktadır. Bu bireylerin esnek ve bağımsız çalışma biçimleri, kapitalist sistemin kâr odaklı yapısına hizmet etmektedir. Teknoloji ve platform ekonomisi, dijital göçebelerin emeğini daha erişilebilir ve sömürülebilir hale getirirken, kapitalist üretim süreçlerini yeniden tanımlamaktadır.

5.3 Dijital Göçebelik ve Sınıf Mücadelesi

Dijital göçebelik, kapitalist üretim süreçlerinin farklı bir bağlamda devam ettiği bir yaşam biçimini temsil etmektedir. Ancak, bu yeni çalışma modeli sınıfsal çelişkileri ortadan kaldırmak bir yana, bu çelişkilerin dijital platformlar aracılığıyla yeniden üretildiği bir alan haline gelmiştir. Bu bağlamda, dijital göçebelerin sınıfsal mücadeledeki yeri, geleneksel işçi sınıfından farklı bir biçimde şekillenmektedir (Fuchs, 2019).

Kapitalist sistem, emeğin metalaşmasını ve kontrolünü temel alırken, dijital göçebelik bu kontrol mekanizmalarını farklı bir düzeye taşımaktadır. Dijital göçebeler, bireysel özgürlüklerini artırdıkları algısı ile hareket etse de, çalışma biçimleri giderek daha fazla dijital platformlar tarafından yönlendirilmektedir. Bu durum, onların sınıfsal dayanışma ve mücadele potansiyelini zayıflatmaktadır. Özellikle dijital göçebelerin birbirleriyle rekabet eden bireyler olarak konumlandırılması, kolektif hareketlerin önünde engel oluşturmaktadır (Arısoy Gedik, 2024; Hassan, 2020).

Sınıf mücadelesi bağlamında, dijital göçebelerin yerini anlamak için onların ekonomik ve sosyal pozisyonlarına odaklanmak gerekmektedir. Dijital göçebeler, genellikle eğitimli ve yüksek gelirli ülkelerden gelen bireyler oldukları için ayrıcalıklı bir grup gibi görünmektedir. Ancak bu ayrıcalık, kapitalist sistemin yarattığı ekonomik eşitsizliklerin bir sonucudur. Nitekim düşük yaşam maliyetine sahip ülkelere taşınarak yaşam maliyetlerini düşürme stratejileri, yerel işgücü üzerindeki ekonomik baskıyı artırmaktadır. Bu durum, dijital göçebelerin sınıfsal çelişkilerin bir parçası haline geldiğini göstermektedir (Mancinelli, 2020; Staab ve Nachtwey, 2016).

Sınıfsal mücadelede dijital göçebelerin rolü, üretim araçlarına sahip olanlar ve emeğini satanlar arasındaki çelişkilerden de etkilenmektedir. Dijital göçebeler, geleneksel işçi sınıfından farklı olarak kendi işlerini yönetebilme becerisine sahip gibi görünmektedir. Ancak bu durum, onların platform ekonomisinin kontrol mekanizmalarına daha fazla tabi olduğu gerçeğini değiştirmemektedir. Nitekim dijital platformların algoritmaları, dijital göçebelerin çalışma biçimlerini ve gelirlerini belirlemekte ve bu da onların sınıfsal bağımsızlıklarını sınırlamaktadır (Siciliano, 2023; Staab ve Nachtwey, 2016).

Dijital göçebeler, sınıfsal çelişkilerden etkilenirken, bu çelişkilerin çözümüne yönelik mücadelelerde yeterince aktif bir rol oynayamamaktadır. Bunun başlıca nedeni, bireysel özgürlük ve girişimcilik değerlerinin, sınıfsal dayanışma değerlerinden daha fazla ön planda tutulmasıdır. Bu durum, dijital göçebelerin sınıf bilinci geliştirmesini ve kolektif hareketlerde bulunmasını zorlaştırmaktadır. Özellikle gig ekonomisinin doğası gereği, bu bireylerin çalışma koşulları birbirinden farklı olduğu için ortak bir sınıfsal kimlik oluşturulamamaktadır (Woodcock, 2021).

Kapitalist sistemin dijital göçebeler üzerindeki kontrolü, sadece üretim süreçleriyle sınırlı kalmamaktadır. Sosyal haklardan yoksunluk ve gelir güvencesi eksikliği, bu bireylerin daha geniş bir sınıfsal mücadele içinde yer almasını engellemektedir. Dijital göçebelik, bireysel başarıya odaklanan bir çalışma biçimi olarak, kolektif eylem ve dayanışma potansiyelini zayıflatmaktadır. Bununla birlikte, bu bireylerin küresel kapitalizmin çelişkilerini anlamaları, sınıfsal mücadelede yeni bir bilinç yaratma potansiyeli taşımaktadır (Fusaro ve Sandoval, 2022; Ticona, 2022).

Dijital göçebelik, özgürlük ve esneklik gibi kavramlarla ilişkilendirilse de, kapitalist sistemin sınıfsal çelişkilerini ortadan kaldırmamaktadır. Aksine, bu çelişkiler dijital platformlar aracılığıyla yeniden üretilmekte ve daha karmaşık hale gelmektedir. Dijital göçebeler, bireysel başarıyı önceliklendiren bir çalışma modeli içinde, sınıfsal eşitsizliklerin sürdürülmesine katkıda bulunmaktadır. Ancak bu bireylerin sınıfsal çelişkileri daha iyi anlaması ve bu doğrultuda hareket etmesi, kapitalist üretim sistemine yönelik eleştirilerin güçlenmesini sağlayabilir (Mancinelli, 2020).

5.4 Dijital Göçebelikte Artı-Değer Üretimi ve Ekonomik Eşitsizlikler

Dijital göçebelik, kapitalist sistemin artı-değer üretimi ve ekonomik eşitsizlikleri nasıl yeniden şekillendirdiğini anlamak için dikkatlice ele alınması gereken bir kavramdır. Dijital göçebeler, fiziksel bir mekâna bağlı kalmaksızın dijital araçlarla çalışarak artı-değer üretimine katkıda bulunmaktadır. Ancak bu üretim biçimi, geleneksel iş modellerinden farklı bir yapıya sahip olsa da kapitalist sistemin temel prensiplerine sıkı sıkıya bağlı kalmaktadır (Fuchs, 2019; Wittel, 2016).

Artı-değer üretimi, dijital göçebelerin çalışma düzeninde belirgin bir şekilde görülmektedir. Bu bireyler, genellikle yüksek ücretli işler yaparak gelirlerini artırma fırsatı elde etmektedir. Ancak, ürettikleri değerin büyük bir kısmı dijital platformlar ve işverenler tarafından alınmaktadır. Platform ekonomisi, bu bireylerin bağımsız çalıştıkları algısını yaratırken, gerçekte emeklerini daha yüksek oranda sömürmektedir. Bu durum, dijital göçebelerin ekonomik bağımsızlıklarının sınırlı olduğunu ortaya koymaktadır (Hassan, 2020).

Dijital göçebelerin ekonomik eşitsizliklere etkisi, onların yaşadıkları yerlerdeki mali yapılar üzerinde yarattıkları değişimle daha da derinleşmektedir. Genellikle düşük yaşam maliyetine sahip ülkelerde faaliyet gösteren dijital göçebeler, yerel ekonomilerde fiyat artışlarına ve gelir uçurumlarının büyümesine neden olmaktadır. Bu durum, yerel halk için ekonomik zorluklar yaratırken, dijital göçebeler için maddi bir avantaj sağlamaktadır. Geoarbitraj olarak adlandırılan bu strateji, dijital göçebelerin kapitalist sistemdeki avantajlı konumlarını korumalarını sağlamaktadır (Holleran, 2022; McElroy, 2019).

Teknolojik gelişmeler, dijital göçebelerin artı-değer üretiminde daha etkin bir rol oynamalarına olanak tanımaktadır. Dijital araçlar ve platformlar, bu bireylerin üretkenliklerini artırmalarını ve daha fazla değer yaratmalarını sağlamaktadır. Ancak, bu teknolojik bağımlılık, dijital göçebelerin işverenlere ve platformlara olan bağımlılığını da artırmaktadır. Teknolojik bağımlılık, dijital göçebelerin ekonomik kontrolünü ellerinde tutmalarını zorlaştırmakta ve onları sistemin bir parçası haline getirmektedir. Kapitalist sistemin dijital göçebeler üzerindeki etkisi, artı-değer üretimi ve ekonomik eşitsizlikler bağlamında geniş bir değerlendirme gerektirmektedir. Dijital

göçebelik, özgürlük ve bağımsızlık vaat eden bir çalışma biçimi olarak tanımlansa da, gerçekte kapitalist sistemin dinamiklerini yeniden üreten bir yapı sunmaktadır. Dijital göçebeler, esnek ve bağımsız bir çalışma düzeni içinde, kapitalist sistemin temel prensiplerine hizmet etmektedir (Törnberg, 2023).

6. NEO-MARKSİST PERSPEKTİF ÇERÇEVESİNDE DİJİTAL GÖÇEBELİK

6.1 Neo-Marksist Kuram ve Dijital Göçebelik

Neo-Marksist teori, kapitalizmin yalnızca ekonomik bir sistem olmadığını, aynı zamanda ideolojik, kültürel ve toplumsal mekanizmalarla bireylerin ve toplumların gerçeklik algısını şekillendiren bir yapı olduğunu savunur. Gramsci (1986), bu süreci açıklamak için "hegemonya" kavramını ortaya koymuş ve kapitalizmin ideolojik araçlarla bireylerin rızasını nasıl kazandığını göstermiştir. Sivil toplumun kurumları – medya, eğitim ve din – bireylerin dünya görüşünü şekillendirerek kapitalizmi doğal ve kaçınılmaz bir sistem olarak sunar (Gramsci, 1986, s. 245). Dijital göçebeler, bu hegemonik düzenin bir uzantısı olarak, dijital teknolojilerle desteklenen esnek çalışma rejimlerine uyum sağlar. Esneklik ve özgürlük vaatleri, aslında kapitalizmin bireylerin üretkenliğini artırma ve iş güvencesizliğini meşrulaştırma stratejisinin bir parçasıdır (Couldry ve Mejias, 2019, s. 110).

Louis Althusser, ideolojik devlet aygıtları teorisi ile kapitalizmin bireylerin düşüncelerini nasıl şekillendirdiğini analiz etmiştir. Eğitim sistemleri, medya ve kültürel üretim araçları aracılığıyla kapitalist ideolojiler bireylere dayatılır ve böylece bireyler sistemin gönüllü destekçileri haline gelir (Althusser, 2010, s. 123). Dijital göçebeler, bu ideolojik aygıtların etkisiyle özgürlük ve bireysel başarı arayışında, kendi emeklerini dijital platformlar aracılığıyla metalaştırır. Bu süreç, bireylerin kendi iş güvencesizliklerini ve sömürülerini görünmez kılmalarına neden olur (Zuboff, 2019, s. 212).

Frankfurt Okulu düşünürleri, kapitalizmin kültür endüstrisi aracılığıyla bireylerin düşüncelerini nasıl kontrol ettiğini incelemiştir. Horkheimer ve Adorno (1995), kitlesel eğlence araçlarının bireyleri edilgen tüketicilere dönüştürerek kapitalist değerleri pekiştirdiğini savunur (1995, s. 136). Dijital göçebeler, Instagram, YouTube ve benzeri

platformlarda yaşam tarzlarını sergileyerek, aynı zamanda kapitalist kültür endüstrisinin birer taşıyıcısı haline gelir. Bu platformlarda üretilen içerikler, hem kapitalizmin reklam gelirlerini artırır hem de bireylerin kapitalist sistemin normlarına uyum sağlamalarını teşvik eder (Fuchs, 2022, s. 85).

Herbert Marcuse, kapitalizmin bireylere sahte ihtiyaçlar yaratarak sistemin devamını sağladığını vurgular. Ona göre, teknoloji, özgürleştirici potansiyeline rağmen, kapitalizmin bireyleri daha fazla tüketmeye yönlendirdiği bir araç haline gelmiştir (Marcuse, 2015, s. 144). Dijital göçebeler, teknolojinin bu manipülatif etkisinin bir yansıması olarak, sürekli bağlantılı kalma ve daha fazla üretken olma baskısı altındadır. Bu durum, bireylerin kapitalist sistemin yeniden üretimine katkıda bulunmalarını sağlar.

Erik Olin Wright, sınıf analiziyle kapitalizmin farklı sınıflar üzerindeki etkilerini inceler ve sınıf yapılarının nasıl yeniden üretildiğini açıklar. Wright'a göre, esnek çalışma rejimleri ve güvencesizlik, bireylerin kapitalizme karşı kolektif bir bilinç geliştirmesini zorlaştırır (Wright, 2016, s. 98). Dijital göçebeler, bu sınıf yapısının bir parçası olarak, bireysel rekabetin yoğunlaştığı ve dayanışmanın zayıfladığı bir ortamda varlıklarını sürdürür.

Hardt ve Negri (2003), kapitalizmin günümüzde emek biçimlerini küreselleşme ve bilişim teknolojileri aracılığıyla nasıl dönüştürdüğünü açıklar. Onlara göre, dijitalleşme, emeği maddi üretimin ötesine taşıyarak bilişsel, duygusal ve iletişimsel alanlara yaymıştır (Hardt ve Negri, 2003, s. 290). Dijital göçebeler, bu dönüşümün bir örneği olarak, dijital platformlar üzerinden hem maddi hem de duygusal emeklerini sergiler ve sermaye birikimine katkıda bulunurlar.

Michel Foucault (2000), iktidarın bireyler üzerindeki mikro düzeydeki etkilerini incelemiş ve bireylerin kendi kendini disipline etme süreçlerini açıklamıştır. Foucault'nun biyopolitika kavramı, dijital göçebelerin sürekli üretkenlik ve bağlantılı olma baskısını anlamak için kullanışlıdır (Foucault, 2015, s. 202). Dijital platformlar, bireyleri görünürlük, üretkenlik ve performans ölçümleri aracılığıyla kontrol ederek, bireylerin kendi kendini denetlemesini sağlar.

Bu bölümde yukarıda bahsedilen isimlerin fikirleri ile dijital göçebelik kavramını ilişkilendireceğiz.

6.1.1 Gramsci ve Hegemonya

Gramsci'ye (1986) göre, kapitalist sınıflar yalnızca ekonomik araçlarla değil, aynı zamanda kültürel liderlik yoluyla iktidarlarını sürdürmektedirler. Hegemonya, bireylerin toplumsal düzeni meşru, doğal ve değişmez bir gerçeklik olarak algılamasını sağlamaktadır (Gramsci, 1986). Bu mekanizma, bireylerin kapitalist değerleri içselleştirmesine ve bu değerleri yeniden üretmesine yol açar. Modern dünyada medya, eğitim kurumları ve popüler kültür, bu hegemonik sürecin temel araçlarıdır. Gramsci'nin hegemonya kavramının temelinde, bireylerin toplumsal düzene yönelik rızalarının üretilmesi yatar. Bu rıza, bireylerin kapitalist sistemin çıkarlarına uygun davranışlar sergilemesiyle sonuçlanır. Ancak bu süreç, doğrudan zorlamaya değil, ideolojik ve kültürel araçlara dayanır. Örneğin, medya ve eğlence sektörü, bireylerin kapitalist sistemin değerlerini benimsemesine hizmet eden araçlar olarak işlev görür. Bu mekanizmalar, bireylerin kendi çıkarlarını sorgulamadan mevcut toplumsal düzenin devamlılığını desteklemelerine yol açmaktadır (Fontana, 2006). Gramsci'nin (1986) bu analizine göre, hegemonya yalnızca ekonomik üstünlükle değil, aynı zamanda bireylerin bilinçlerinin şekillendirilmesi yoluyla da işler. Bu süreç, bireylerin özgürlük ve bağımsızlık yanılsaması altında, kapitalist sistemin çıkarlarına hizmet eden davranışları içselleştirmesiyle sonuçlanır. Özellikle dijital çağda bu durum, sosyal medya ve dijital platformların etkisiyle daha da derinleşmiştir. Sosyal medya ve dijital platformlar, günümüzde kapitalist hegemonyanın temel araçlarından biri haline gelmiştir. Bu platformlar, egemen sınıfların ideolojik kontrolünü sürdürmek ve kapitalist değerleri yaymak için etkili araçlar olarak kullanılmaktadır (Yılmaz, 2023, s. 89-91; Arslan, 2022, s. 50-52). Platformlar, dijital formda kapitalist üretim biçiminin bir uzantısı olarak işlev görmekte ve sermaye birikimini az sayıda platform sahibinin elinde yoğunlaştırmaktadır (Yılmaz, 2023, s. 90). Bu platformlar, yalnızca bireylerin ihtiyaçlarını belirlemekle kalmaz, aynı zamanda bu ihtiyaçları yeniden tanımlayarak kapitalist sisteme uyumlu hale getirir (Srnicek, 2016).

Gramsci'nin (1986) hegemonya kavramı perspektifinden dijital göçebeliğe baktığımızda; dijital göçebelerin, özgür ve bağımsız bir yaşam tarzı benimsemiş gibi

görünse de, aslında kapitalist sistemin değerlerini yeniden üreten bir yaşam biçimi sergiledikleri görülebilir. Bu bireyler, dijital platformlar aracılığıyla gelir elde ederken, aynı zamanda bu platformların dayattığı kurallara ve standartlara uyum sağlamak zorundadırlar. Örneğin, serbest çalışan bir dijital tasarımcı, müşterilerinin taleplerini karşılamak ve platformlarda görünür olmak için sürekli olarak belirli bir performans sergilemek zorundadır (Srnicek, 2016). Dijital göçebeler, kapitalist sistemin değerlerini içselleştirmiş bireyler olarak, özgürlük yanılsaması altında bu değerlerin taşıyıcısı haline gelmektedirler.

6.1.2 İdeolojik devlet aygıtları

Althusser'in ideolojik devlet aygıtları teorisi, bireylerin toplumsal yapılar içindeki konumlarını nasıl içselleştirdiğini ve bu süreçte ideolojinin merkezi bir rol oynadığını açıklamaktadır (Althusser, 2010). İdeolojik aygıtlar olarak tanımlanan eğitim, medya, din, aile gibi kurumlar, bireylerin kapitalist üretim ilişkilerine uygun şekilde davranmalarını ve bu ilişkileri sorgulamadan kabul etmelerini sağlamaktadırlar. Althusser'e göre, ideoloji bireyleri şekillendiren ve onların toplumsal yapıyı doğal bir gerçeklik olarak algılamasına neden olan bir araçtır. İdeolojik aygıtlar, bireylerin bilinçlerini şekillendirir ve onları kapitalist sistemin taleplerine uygun şekilde hareket etmeye zorlar. Örneğin, eğitim sistemi, bireylerin emeğin metalaşmasını ve üretim ilişkilerine katılmalarını doğal bir süreç olarak kabul etmelerine yardımcı olur. Eğitim, yalnızca bilgi aktarımı değil, aynı zamanda bireylerin kapitalist sistem içindeki rollerini içselleştirmelerini sağlayan ideolojik bir araçtır (Althusser, 2010).

Dijital çağda, sosyal medya, arama motorları ve dijital içerik platformları, bireylerin davranışlarını şekillendiren yeni ideolojik araçlar haline gelmiştir. Bu platformlar, bireylerin yalnızca ekonomik ilişkilerde değil, aynı zamanda toplumsal rollerinde ve kimliklerinde de kapitalist sistemin değerlerini içselleştirmelerine neden olur (Fuchs, 2014a). Örneğin, sosyal medya platformları, kullanıcıların belirli türde içerikleri görmesini sağlayarak, onların tüketim alışkanlıklarını, toplumsal algılarını ve yaşam biçimlerini şekillendirir. Algoritmalar, bireylerin sürekli bir üretim ve tüketim döngüsüne dahil edilmesine yardımcı olurken, aynı zamanda bu süreçlerin doğal bir parçası olduklarını düşündürür. Bu, bireylerin kapitalist sistemin işleyişine yönelik eleştirel farkındalığını sınırlar ve onların bu düzeni sorgulama kapasitelerini zayıflatır

(Megill ve Resch, 1994; Srnicek, 2016). Dijital platformlar, bireylerin tercihlerine göre özelleştirilmiş içerikler sunarak, onların bu içeriklerin ardındaki ideolojik yapıları fark etmesini engellemektedirler. Bu görünmez kontrol mekanizması, bireylerin kapitalist sistemin çıkarlarına uygun şekilde düşünmesini ve hareket etmesini sağlar (Fuchs, 2014b). Althusser'in (2010) ideoloji kavramı, bu mekanizmaların bireylerin bilinçlerini nasıl şekillendirdiğini ve onların toplumsal yapıyı sorgulama kapasitelerini nasıl zayıflattığını açıklamaya yardımcı olur (Srnicek, 2016; Zuboff, 2019).

Dijital platformlar, bireysel kimliklerin kapitalist değerlerle uyumlu şekilde yeniden üretilmesini sağlar. Örneğin, sosyal medya kullanıcıları, kendilerini bir "marka" olarak sunmaya teşvik edilir. Bu süreç, bireylerin kendi kimliklerini metalaştırmasına ve bu kimlikleri kapitalist sistemin gerekliliklerine uygun şekilde düzenlemesine yol açar. Bu durum, bireylerin özgürlük ve bağımsızlık algılarını güçlendirirken, aslında onların kapitalist sistemin ideolojik kontrol mekanizmalarına daha fazla entegre olmalarını sağlar (Megill ve Resch, 1994; Fuchs, 2014a). Dijital göçebeler, yüzeyde kapitalist üretim ilişkilerinden bağımsız gibi görünse de, aslında bu ilişkilerin daha incelikli bir biçimde yeniden üretildiği bir düzenin içinde varlık göstermektedir. Bu durum, bireylerin özgürlük algılarını güçlendiren bir yanılsama yaratırken, aynı zamanda kapitalist sistemin ideolojik yapılarının dijital çağda nasıl çalıştığını da ortaya koymaktadır.

6.1.3 Frankfurt Okulu ve kültür endüstrisinin dijital çağda yeniden inşası

Horkheimer ve Adorno, kültür endüstrisinin bireyleri pasifleştirerek onların eleştirel düşünme kapasitelerini zayıflattığını ve kapitalist sisteme uygun yaşam biçimlerini içselleştirmelerine neden olduğunu savunur (Horkheimer ve Adorno, 1995). Horkheimer ve Adorno'ya göre, kültür endüstrisi, kültürel ürünlerin metalaşmasını ve standartlaşmasını ifade eder. Bu süreçte, bireylerin özgün yaratıcı potansiyelleri baskılanır ve yerini tüketim odaklı bir kültürel üretim alır. Kapitalist sistem, kültürel ürünleri standartlaştırarak bireyleri tekdüze bir tüketim davranışına yönlendirir. Bu mekanizma, bireylerin toplumsal yapıyı eleştirme kapasitesini sınırlandırırken, aynı zamanda mevcut düzenin devamlılığını sağlar (Horkheimer ve Adorno, 1995). Dijital çağda bu standartlaşma süreci, sosyal medya platformlarında ve dijital içerik üretiminde daha belirgin hale gelmiştir. Örneğin, YouTube, TikTok ve Instagram gibi platformlar,

kullanıcıların içeriklerini algoritmalar aracılığıyla şekillendirir. Kullanıcılar, daha fazla etkileşim almak ve görünürlük kazanmak için platformların belirlediği standartlara uymak zorunda kalır. Bu durum, bireylerin özgünlüğünü ve yaratıcılığını sınırlandırırken, onları kapitalist değerleri yeniden üreten içeriklere yönlendirir (Fuchs, 2014b).

Horkheimer ve Adorno, kültür endüstrisinin bireyleri eleştirel düşünmeden uzaklaştırarak onları pasifleştirdiğini vurgular. Kültürel ürünlerin metalaşması, bireylerin toplumsal eşitsizlikleri ve kapitalist sömürü mekanizmalarını sorgulama kapasitelerini zayıflatır. Bunun yerine, bireyler, tüketim odaklı bir yaşam tarzını benimseyerek mevcut düzeni sorgulamadan kabul eder (Horkheimer ve Adorno, 1995). Dijital çağda, sosyal medya platformları bu pasifleşme sürecini hızlandırmaktadır. Sosyal medya kullanıcıları, sürekli olarak eğlence, reklam ve tüketim odaklı içeriklere maruz kalır. Bu içerikler, bireylerin eleştirel düşünme kapasitesini zayıflatarak onları pasif tüketiciler haline getirir. Örneğin, Instagram'da sürekli olarak gösterilen ideal yaşam tarzı görüntüleri, bireyleri kendi yaşamlarını bu standartlara uygun hale getirmeye teşvik eder. Bu süreç, bireylerin toplumsal düzeni eleştirme kapasitesini daha da azaltır (Fuchs, 2014a). Artık bireylerin sadece temel yaşam gereksinimlerini temin eden eşyaları değil aynı zamanda bilgi, eğlence veya tatil gibi hizmetleri tüketmeye daha yatkın oldukları gözlenmektedir (Yel, 2020).

Frankfurt Okulu'nun kültür endüstrisi eleştirisi, dijital çağda bireylerin hem üretici hem de tüketici (prosumer) olarak konumlanmasını da açıklar. Dijital platformlar, bireylerin hem içerik üretmesini hem de tüketmesini teşvik eder. Bu durum, bireylerin kendi yaratıcılıklarını metalaştırarak kapitalist sistemin bir parçası haline gelmesine neden olur. Örneğin, TikTok ve YouTube kullanıcıları, görünürlük kazanmak ve takipçi sayısını artırmak için sürekli olarak içerik üretir. Ancak bu içerikler, aynı zamanda bu platformların kâr etme süreçlerine hizmet eder (Ritzer ve Jurgenson, 2010). Bu üretici-tüketici ikilemi, bireylerin kendilerini özgürleştirme yanılsamasıyla kapitalist sistemin ihtiyaçlarına uygun hareket etmesine yol açar. Sosyal medya algoritmaları, hangi içeriklerin popüler olacağını belirleyerek, bireyleri belirli bir üretim ve tüketim kalıbına zorlar. Bu süreç, bireylerin özgün yaratıcılığını sınırlandırırken, onları kapitalist değerleri yeniden üreten standartlaşmış davranışlara yönlendirir (Fuchs, 2014b).

Frankfurt Okulu'nun kültür endüstrisi eleştirisi, dijital göçebelik gibi çağdaş olgularda da kendini göstermektedir. Dijital göçebeler, özgür ve bağımsız bir çalışma biçimi benimsemiş gibi görünse de, aslında dijital platformların dayattığı kültürel ve ideolojik normlara uyum sağlamak zorundadır. Örneğin, serbest çalışan bir içerik üreticisi, müşterilerinin taleplerini karşılamak ve platformlarda görünür olmak için sürekli olarak belirli bir estetik ve stil standartına uymak zorundadır (Srnicek, 2016). Bu durum, dijital göçebelerin kendi yaratıcılıklarını ve yaşam tarzlarını kapitalist sistemin taleplerine uygun hale getirdiğini gösterir. Kültür endüstrisi kavramı, bu süreçte bireylerin özgün potansiyellerinin nasıl sınırlandığını ve onların kapitalist sistemin yeniden üretimine nasıl katkıda bulunduğunu anlamak için güçlü bir teorik araçtır (Fuchs, 2014a).

6.1.4 Teknoloji ve tek boyutlu insan

Herbert Marcuse, teknolojinin kapitalist toplumlarda bireylerin düşünce ve davranışlarını şekillendiren bir araç olarak kullanılmasını eleştirerek "tek boyutlu insan" kavramını ortaya koymuştur. "Tek boyutlu insan" kavramı, teknolojinin bireyleri özgürleştirme iddiasına karşı bir eleştiridir. Ona göre, modern teknoloji, bireylerin yaratıcı potansiyellerini ve eleştirel düşünme yetilerini sınırlandıran bir hegemonik güç haline gelmiştir (Marcuse, 2015).

Marcuse, teknolojinin bireylerin yaşamlarını kolaylaştırdığı ve özgürleştirdiği iddiasını reddederek, modern teknolojiyi bireylerin seçimlerini ve davranışlarını sınırlandıran bir kontrol mekanizması olarak ele alır (Marcuse, 2015). Bu eleştiri, dijital çağda influencer ekonomisi gibi örneklerle daha da somut hale gelir. Influencer'lar, sosyal medya platformlarında içerik üreterek esnek çalışma saatleri ve bağımsızlık gibi özgürlük temalarıyla bir yaşam tarzı sunduklarını iddia ederler. Ancak Marcuse'nin bakış açısıyla değerlendirildiğinde, bu özgürlük, teknolojinin sağladığı bir yanılsamadır.

Marcuse'nin "teknolojik rasyonalizasyon" eleştirisi, influencer ekonomisinin arkasındaki dinamikleri anlamamıza yardımcı olur. Sosyal medya platformları, bireyleri yaratıcı ve bağımsız bireyler olarak sunarken, onları kapitalist sistemin kâr odaklı hedeflerine entegre eden araçlar olarak işlev görür (Andrejevic, 2011).

Dijital göçebeler, teknolojiyi özgürleşme aracı olarak görerek, mekânsal bağımsızlık ve esneklik iddialarıyla hareket ederler. Ancak bu bireyler, sürekli bir üretim baskısı altında çalışır ve dijital platformların sömürü mekanizmalarına tabi olur. Örneğin, serbest çalışan bir tasarımcı, müşteri projelerini tamamlarken, aynı zamanda kendi becerilerini ve markasını geliştirmek için sosyal medyada görünürlük sağlamak zorundadır. Bu durum, Marcuse'nin teknolojinin bireyleri kapitalist sistemin taleplerine uygun hale getirdiği eleştirisini doğrular (Feenberg, 2002; Fuchs, 2014b). Dijital platformlar, bireylerin üretkenliğini artırarak onların kapitalist sisteme entegrasyonunu hızlandırır. Marcuse'ye göre, bu süreç bireylerin yaratıcılığını desteklemek yerine, onları sürekli bir rekabet ortamına sokar ve onları verimlilik mantığına bağımlı hale getirir. Bu durum, bireylerin kendi yaşamlarını kontrol ettiği yanılsamasını yaratırken, aslında onların kapitalist sistemin çıkarlarına hizmet eden bir yaşam tarzını benimsemelerini sağlar (Marcuse, 2015). Zuboff'un "gözetim kapitalizmi" kavramı, Marcuse'nin eleştirilerini dijital çağ bağlamında genişletir. Gözetim kapitalizmi, bireylerin dijital platformlarda gerçekleştirdiği her eylemin veri olarak toplanıp ekonomik kazanç için kullanıldığı bir sistemi ifade eder (Zuboff, 2019).

6.1.5 Kapitalizmin yeniden üretimi ve sınıfsal yapılar

Erik Olin Wright, kapitalist toplumun sınıfsal yapılarını analiz etmek için geleneksel Marksist yaklaşımları genişleten bir çerçeve geliştirmiştir. Wright'ın sınıf analizine göre, bireylerin kapitalist sistemdeki konumları yalnızca üretim araçlarına sahip olup olmadıklarına bağlı değildir. Aynı zamanda bireylerin üretim süreçlerindeki rolleri, ekonomik güvenlik seviyeleri ve sömürüye maruz kalma biçimleri de sınıf konumlarını belirler (Wright, 2016).

Dijital Göçebeler, üretim araçlarına sahip olmadıkları için Marksist anlamda burjuva sınıfına dahil edilemezler. Ancak, geleneksel işçi sınıfından da farklıdırlar, çünkü çalışma koşulları daha esnek ve bağımsız gibi görünmektedir (Fleming, 2017). Bununla birlikte, dijital göçebelerin ekonomik güvenlikten yoksun olmaları, onları kapitalist sistemin kırılgan gruplarından biri haline getirir. Bu bireyler, iş sürekliliği ve gelir güvencesi olmaksızın çalışmakta ve sürekli değişen piyasa koşullarına uyum sağlamak zorunda kalmaktadır. Bu durum, onları Wright'ın analizinde ara sınıflar ya da "prekarya" olarak tanımlanan bir kategoriye yerleştirir (Standing, 2014).

Wright'ın sınıf teorisi, kapitalist sistemde ara sınıfların varlığını açıklamaktadır. Ara sınıflar, üretim araçlarına sahip olmadıkları gibi, geleneksel işçi sınıfının sahip olduğu sendikal veya toplu pazarlık gücünden de yoksundurlar. Dijital göçebeler, bu ara sınıfın bir parçası olarak değerlendirilebilir, çünkü kendi emeklerini satarken aynı zamanda müşterileri veya platform sahipleri gibi üretim araçlarını kontrol edenlerle doğrudan ilişki kurarlar (Wright, 2016). Bu ikili konum, dijital göçebelerin hem bağımsız girişimciler hem de sömürülen işçiler olarak görülmesine neden olmaktadır. Dijital göçebelerin bu konumu, kapitalist sistemin neoliberal dönüşümü bağlamında daha da anlam kazanmaktadır. Neoliberal ekonomi politikaları, bireylerin kendi ekonomik güvenliklerini sağlamalarını ve işverenlerin daha az sorumluluk üstlenmesini teşvik eder. Bu bağlamda, dijital göçebeler, ekonomik esneklik ve bağımsızlık yanılsaması altında, sermaye birikiminin sürdürülmesine hizmet eden bir sınıf haline gelir (Srnicek, 2016; Fuchs, 2014a).

Dijital göçebeler, genellikle ekonomik güvenlikten yoksundur ve bu durum, onları kapitalist sistemin en savunmasız gruplarından biri yapar. Platform kapitalizmi, bu bireylerin işlerini sürdürmek için sürekli olarak yeni projeler aramasını ve kendi emeklerini metalaştırmasını zorunlu kılar. Örneğin, Upwork ve Fiverr gibi dijital platformlar, dijital göçebelerin projeler için rekabet ettiği ve bu süreçte kendi çalışma koşullarını sürekli olarak optimize etmek zorunda kaldıkları bir ortam yaratır (Fleming, 2017). Bu ekonomik kırılganlık, aynı zamanda dijital göçebelerin sömürülme biçimlerini de yeniden şekillendirir. Geleneksel işçi sınıfı, genellikle çalışma saatleri ve ücretler üzerinden sömürülürken, dijital göçebeler daha çok görünmez bir sömürü mekanizmasına maruz kalır. Bu mekanizma, bireylerin sürekli olarak kendilerini geliştirmelerini, markalaştırmalarını ve rekabet etmelerini gerektirir. Bu durum, dijital göçebelerin iş-yaşam dengelerini bozarken, onları kapitalist sistemin taleplerine daha bağımlı hale getirir (Fuchs, 2014a). Dijital göçebelerin sınıfsal konumu, yalnızca ekonomik güvenlik açısından değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel sermaye açısından da değerlendirilebilir. Pierre Bourdieu'nün (2010) sosyal sermaye teorisi, dijital göçebelerin sahip olduğu ağların ve becerilerin, onların sınıfsal konumunu nasıl şekillendirdiğini anlamak için kullanılabilir (Bourdieu, 2010). Dijital göçebeler, genellikle yüksek düzeyde sosyal ve kültürel sermayeye sahiptir, çünkü küresel işbirlikleri ve dijital teknolojilere erişim konusunda yetkindirler. Ancak, bu sermaye,

ekonomik güvence eksikliğini telafi etmekte yetersiz kalır. Wright'ın analizinde, sosyal ve kültürel sermaye, bireylerin sınıfsal konumlarını etkileyen önemli faktörlerden biri olarak görülür. Dijital göçebeler, sahip oldukları bilgi ve becerilerle sistem içinde belirli bir avantaj elde ederken, aynı zamanda ekonomik sistemin yapısal eşitsizliklerinden etkilenmeye devam eder. Bu durum, dijital göçebelerin hem sınıfsal hareketlilik hem de sınıfsal kırılganlık açısından karmaşık bir konumda olduklarını göstermektedir (Wright, 2016; Standing, 2014).

Dijital göçebelerin sınıf bilinci, geleneksel işçi sınıfının sınıf bilincinden önemli ölçüde farklıdır. Bu bireyler, genellikle bağımsız çalışmayı ve esnekliği tercih ederken, kapitalist sistemin dayattığı yapısal eşitsizlikleri sorgulamakta daha az eğilimlidir. Ancak, platform kapitalizminin dayattığı sürekli rekabet ve güvencesizlik, dijital göçebelerin sınıfsal farkındalığını artırabilecek bir potansiyele sahiptir (Fuchs, 2014b).

6.1.6 Hardt ve Negri'nin "imparatorluk" kavramı ve dijital göçebelik

Hardt ve Negri'ye (2003) göre, klasik ulus-devlet merkezli kapitalizm yerini, küresel bir güç ağı olarak tanımlanan İmparatorluk'a bırakmıştır. Bu yeni düzen, yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda ideolojik, kültürel ve teknolojik boyutlarıyla da bireylerin yaşamlarını düzenler (Hardt ve Negri, 2004). Hardt ve Negri'nin İmparatorluk kavramı, kapitalist sistemin sınır tanımayan bir güç olarak işlediğini ve bireylerin yaşamlarını çok yönlü bir şekilde kontrol ettiğini öne sürer. Bu küresel yapı, ulus-devletlerin sınırlarının ötesine geçerek, bireylerin ekonomik, sosyal ve kültürel davranışlarını belirleyen bir sistem oluşturur. Hardt ve Negri, bu sistemi bir "biyo-politik üretim" düzeni olarak tanımlar; bu, yalnızca malların ve hizmetlerin değil, aynı zamanda bireylerin yaşam biçimlerinin, değerlerinin ve arzularının üretildiği bir düzen anlamına gelir (Hardt ve Negri, 2003). Hardt ve Negri'nin bakış açısıyla dijital göçebeler, İmparatorluk'un taleplerine uygun bireyler olarak değerlendirilebilir. Bu bireyler, fiziksel mekândan bağımsız çalışma yetenekleriyle küresel kapitalist sisteme entegre olmuş durumdadır. Ancak bu esneklik ve bağımsızlık, Hardt ve Negri'nin eleştirdiği şekilde, aslında bireylerin küresel güç ağlarına daha derin bir şekilde bağlanmasını sağlar (Hardt ve Negri, 2003; Srnicek, 2016).

Hardt ve Negri'nin biyo-politik üretim kavramı, yalnızca maddi ürünlerin değil, aynı zamanda sosyal ilişkilerin, değerlerin ve duyguların üretimini de içerir. Dijital göçebeler, yalnızca dijital ürünler ve hizmetler üretmekle kalmaz, aynı zamanda kendi yaşam tarzlarını ve kimliklerini de birer "meta" haline getirir. Sosyal medya platformlarında sıkça görülen "çalışırken gezen" idealize edilmiş yaşam tarzı, Hardt ve Negri'nin biyo-politik üretim analizine birebir uyar (Fuchs, 2014b). Bu yaşam tarzı, bir yandan bireylerin bağımsızlık ve esneklik arzularını karşılıyor gibi görünürken, diğer yandan kapitalist sistemin daha fazla üretkenlik, tüketim ve küresel entegrasyon taleplerine hizmet eder.

6.1.7 Michel Foucault ve dijital göçebelik: İktidar, gözetim ve öznenin inşası

Foucault'nun (2000) disiplin toplumu kavramı, bireylerin davranışlarının normlar ve kurallar aracılığıyla düzenlenmesini ifade eder. Disiplin, yalnızca fiziksel mekânda değil, bireylerin zihinlerinde de işleyen bir kontrol biçimidir (Foucault, 2000). Dijital çağda, bu disiplin mekanizmaları dijital platformlar aracılığıyla yeniden inşa edilmiştir. Dijital göçebeler, serbest ve bağımsız çalıştıkları yanılsamasına sahip olsalar da, dijital platformların algoritmik düzenlemeleri ve görünürlük politikaları tarafından sürekli bir şekilde izlenir ve kontrol edilirler (Zuboff, 2019). Örneğin, serbest çalışan bir grafik tasarımcı dışsal bir otorite tarafından değil, içselleştirdiği standartlar aracılığıyla kontrol edilir. Dijital göçebeler, kendi işlerini yönetiyor gibi görünse de, aslında platformların dayattığı normlara uyum sağlamak zorundadır.

Foucault'nun (2000) panoptikon kavramı, modern toplumlarda gözetim mekanizmalarını anlamak için temel bir araçtır. Bentham'ın panoptikon modeli üzerine geliştirilen bu kavram, bireylerin sürekli izlendiklerini düşündükleri için davranışlarını kontrol etmelerini ifade eder (Foucault, 2000). Dijital çağda panoptikon, dijital platformlar ve gözetim teknolojileri aracılığıyla veri toplama ve analiz etme yoluyla, bireyin iş performansını ve davranışlarını sürekli gözetim altında tutar. Foucault'nun (2000) panoptikon kavramı, dijital göçebelerin kendi davranışlarını bu görünmez gözetim mekanizmalarına uyacak şekilde düzenlemelerini açıklar (Haggerty ve Ericson, 2017). Bu süreçte, bireylerin üretkenlik kapasiteleri sürekli optimize edilir ve bu optimize edilmiş davranışlar kapitalist sistemin yeniden üretimine hizmet eder (Ruckenstein ve Schüll, 2017). Foucault'nun (2000) özneleşme kavramı, bireylerin

kendi kimliklerini toplumsal yapıların dayattığı normlar içinde inşa etmelerini ifade eder. Dijital göçebeler, özgürlük ve bağımsızlık iddialarına sahip bireyler olarak görünseler de, bu kimlikler, dijital platformların ve kapitalist sistemin talepleri doğrultusunda inşa edilir. Örneğin, bir dijital göçebe, sosyal medyada kendisini "gezgin bir çalışan" olarak markalaştırabilir. Ancak bu süreç, bireyin kendi kimliğini değil, kapitalist sistemin talep ettiği bir imajı yeniden ürettiğini gösterir (Couldry ve Mejias, 2019).

6.2 Dijital Göçebelik Üzerine Yapılmış Araştırmalar

Dijital göçebelik olarak bilinen yaşam tarzı, insanların hareket halindeyken tipik ofis işlerinin kısıtlamalarından bağımsız olarak uzaktan çalışmasına olanak tanımaktadır. Bu yaşam tarzı, konum özgürlüğünü destekleyen dijital altyapılar ve teknolojiler üzerine yapılandırılmıştır. Dijital göçebeleri cezbetmek için hükümetler vize vermeye başlayarak küresel sermaye birikimi için verilen mücadeleye katılmışlardır. Dijital göçebeler benzersiz bir sosyal grup ve sosyokültürel bir fenomen olarak görülmektedir (Edwards, 2021; Krivtsova vd., 2019).

Stumpf vd. (2022), dijital göçebeliğin "dijital göçebe girişimciliği" olarak adlandırılan girişimcilik boyutunu inceleyerek literatürü zenginleştirmeyi amaçlamışlardır. Bu çalışma bir bireyin dijital göçebe girişimci olma yolculuğunu şekillendiren yaşam tarzı ve iş faktörleri arasındaki karmaşık etkileşimi keşfetmek için temellendirilmiş teoriyi (grounded theory) kullanmıştır ve detaylı bir yol haritası önermiştir.

Bartosik-Purgat (2018), teknolojik gelişmeler ve değişen yaşam tarzları çerçevesinde "dijital göçebelerin" ortaya çıkışını tartışmıştır. Dijital göçebeler, gelir elde etmeyi seyahat ve bağımsızlık tutkularıyla harmanlamaktadır. Çalışma, dijital göçebe davranışlarını girişimcilik özellikleriyle karşılaştırarak bu olguyu araştırmaktadır. Başarılı dijital göçebelerin girişimcilik özellikleri sergilediğini vurgulayan çalışma, teknoloji ve kişisel tercihlerle şekillenen bu benzersiz istihdam trendinde başarılı olmak için iş zekası ve göçebe yaşam tarzının bir arada olması gerektiğinin altını çizmektedir.

Ciolfi ve Carvalho (2014), çağdaş iş uygulamalarında "göçebeliği" tartışmakta, sabit bir konumdan ayrılmayı ve dijital kaynaklara bağımlılığı vurgulamaktadır. Fiziksel hareket

olarak "mobilite" ile çeşitli yerlerde çalışmayı mümkün kılmak için kaynakların hareketi olarak "göçebelik" arasında ayrım yapmaktadır. Bu kavram, bilgi temelli çalışmadaki akışkanlıkla ilişkilendirilmekte ve seçim, fırsat veya zorunlulukla motive edilmektedir.

Krivtsova vd. (2019), insanların uzaktan ve hareket halinde yaşamak ve çalışmak için dijital teknolojiyi kullandığı "dijital göçebelik" fikrini araştırmıştır. Gelişmekte olan bu sosyal kategorinin bir parçası olan dijital göçebe görüntüleme uzmanlarının karşılaştığı fayda ve zorluklara dikkat çekmiştir. Çalışma, güvencesiz istihdam ve iş-yaşam sınırlarının bulanıklaşması gibi bu meslekler üzerinde etkisi olabilecek sosyal sorunları ortaya çıkarmıştır. Ayrıca özgürlük, yaratıcılık ve kendini geliştirme gibi kişisel değerlerin dijital göçebe görüntüleme profesyonellerinin seçim ve tercihlerini belirlemede ne kadar önemli olduğu vurgulanmıştır. Sonuç olarak makale, dijital göçebelikte sosyal riskleri kontrol etmenin ve kişinin potansiyelini benimsemesinin çok önemli olduğunu ortaya koymuştur.

Reichenberger, (2018) iş, eğlence ve seyahati birleştiren, konumdan bağımsız bir yaşam tarzını benimseyen bireyler olan dijital göçebelerin dünyasını araştırmıştır. Dijital göçebelerin net bir tanımını yapmaya çalışmakta ve bu benzersiz yaşam biçimini benimseme motivasyonlarına ışık tutmaktadır. Makale ayrıca, dijital göçebelerin iş, boş zaman ve seyahat arasındaki karmaşık dengeyi nasıl kurduklarını ve kişisel, mekânsal ve profesyonel boyutlarda özgürlüğün damgasını vurduğu bütüncül bir varoluş için nasıl çabaladıklarını araştırmıştır. Bu idealize edilmiş vizyonda iş bir zorunluluk değil, boş zaman uğraşlarına benzer şekilde içsel bir motivasyon ve tatmin kaynağıdır. Bununla birlikte, seyahat bu yaşam tarzının ayrılmaz bir parçasıyken, aynı zamanda farklı bir çaba ve bağlılık biçimi olarak algılanan kişisel zorluklar da sunmaktadır.

Aroles vd. (2020) göre, dijital göçebelik niş bir yaşam tarzından, uzaktan kurumsal çalışanlar ve dijital girişimciler de dahil olmak üzere çeşitli profesyonel rolleri içeren ana akım bir fenomene dönüşmüştür. Çalışma, bu alandaki araştırmaların yetersizliğini vurgulamış ve Deleuzian ve Guattarian göçebelik kavramlarına dayanarak dijital göçebeliğin nasıl geliştiğini incelemiştir. Makale, nitel içerik analizi kullanarak, dijital göçebeliğin kurumsallaştığını ve daha profesyonel hale geldiğini, ilk öngörülen özgürleştirici hedeflerinden uzaklaştığını savunmaktadır. Bunun yerine, kapitalist

ideallerle giderek daha uyumlu hale gelerek alternatif bir yaşam biçimi olma statüsünü zayıflattığı ortaya konulmuştur.

Hensellek ve Puchala (2021), konumdan bağımsız dijital teknolojideki gelişmelerle beslenen dijital göçebeliği, işletme sahipleri, bağımsız yükleniciler ve çalışanlar da dahil olmak üzere insanların geleneksel 9'dan 5'e çalışma yapılarından kopmasıyla popülaritesinin artması olarak tanımlamıştır. Bu değişim, insanların artık iş ve boş zaman arasındaki dengeyi vurgulayan iş-yaşam dengesini görme biçimini yansıtmaktadır. Ayrıca, her bir bileşenin potansiyel faydalarını ve tehlikelerini ele alarak, daha fazla çalışma için öneriler sunmuş ve bu gelişmekte olan alanda hem teori hem de uygulama için faydalı çıkarımlar sunmuştur.

Sanul, (2022) COVID-19 salgınının ve uzaktan çalışma ortamını değiştiren dijital devrimin dijital göçebeliğin doğuşunu nasıl tetiklediğini incelemiştir. İnternet bağlantısı ve daha fazla küresel hareketliliğin mümkün kıldığı bu gelişme, gelecekte göç modellerini nasıl etkileyebileceği, dijital göçebeliğin etkilerinin uluslararası göç politikalarında dikkate alınması gerekliliği ve dijital göçebelerin küresel göçünü sosyolojik ve coğrafi perspektiflerden analiz etmeyi, başarılı bir politika oluşturmak için elzem sayılmaktadır. Makalenin amacı, bu özel emek hareketliliği türünün getirdiği güvencesizlik ve eşitsizlik sorunlarının çözümüne yönelik politika önerileri sunmaktır.

Hermann ve Paris'e (2020) göre, COVID-19 salgını, dijital göçebeliğin büyümesini hızlandırmıştır. Bu değişim, yerleşik organizasyon yapılarını zorlayarak işletmeleri uzun vadeli uzaktan çalışma stratejileri hakkında ciddi şekilde düşünmeye zorlamıştır. Uzaktan çalışanları cezbetmek için pek çok ülke dijital göçebe vizesi sağlamaktadır. Çalışmaya göre milyonlarca insan, bağımsızlık ve keşif arzusuyla hareket eden dijital göçebe bir hayat yaşamaktadır.

Holleran (2022) tarafından tanımlandığı şekliyle dijital göçebeler, genellikle Güney Asya olmak üzere görece daha ucuz yerlerde uzaktan çalışarak daha düşük yaşam masrafları peşinde koşmaktadırlar. Bazı insanlar, pandeminin sokağa çıkma yasakları ve sınırların kapatılması nedeniyle yaşam tarzlarını bozması sonucunda kendi ülkeleriyle olan ilişkilerini yeniden değerlendirmek zorunda kalmıştır. Araştırma, uzaktan istihdam arttıkça dijital göçebeliğin daha popüler hale gelip gelmeyeceğini ve bunun Güney

Asya’daki "ulusötesi soylulaştırma" yaşayan yerler üzerindeki olası etkilerini incelemiştir.

Dijital göçebeler ve içinde yaşadıkları mekanlar ve toplulukları arasındaki etkileşim Hannonen ve diğerleri (2023) tarafından, bu topluluklardaki paydaşların dijital göçebelerin varlığını nasıl gördükleri ve buna nasıl uyum sağladıklarına vurgu yapılarak incelenmiştir. Çalışma, bir İspanyol adası olan Gran Canaria'ya odaklanmıştır. Araştırma, dijital göçebeleri "yeni yerliler" olarak nitelendirerek yeni bir bakış açısı sunmuştur. Çalışma ayrıca yerel paydaşların sağlayıcı, iletişimci, bütünleştirici ve kucaklayıcı stratejilerini içeren uyum tekniklerinin kendi konumlarıyla yakından ilişkili olduğunu göstermiştir.

Šímová, (2023) yeni bir yaşam biçimi olan dijital göçebeliğin gelişmekte olan gücünü incelemiştir. Çalışma, bu alandaki bilimsel çıktının gelişimini göstermek için bibliyometri tekniğini kullanarak Web of Science veri tabanındaki makaleleri incelemiştir. Araştırma, dijital göçebe araştırmaları için gerekli olan 17 temel ilkeyi belirleyerek hem yoğun olarak araştırılan hem de yeterince temsil edilmeyen konulara ışık tutmuştur. Araştırma üç ana kategoriye ayrılmıştır; göçebe ve dijital çalışmayı tanımlamak ve ayırt etmek; göçebe yaşam tarzlarını ve coğrafi özgürlüğü analiz etmek; ve dijital göçebelerin yaşamlarını etkileyen faktörleri incelemek.

Nash vd. (2021), geleceğin işgücü, dijital çağa doğanlar ve yeni gelişen dijital platformlar arasındaki değişen ilişkiler üzerine gelecekte yapılacak çalışmalar için bir çerçeve oluşturmak amacıyla, dijital teknolojilerin bu özellikleri mümkün kılmada oynadığı rolü vurgulayan çalışmalarında 23 dijital göçebe ile yapılan görüşmeler ve Twitter'daki çalışma alanı görüntülerinin analizi yoluyla, göçebe çalışmayı tanımlayan çeşitli çalışma alanları, çalışma rutinleri ve teknolojiler arasındaki karmaşık etkileşimi araştırmıştır. Bulgular, fiziksel alanların işin doğasını şekillendirmede sahip olabileceği önemli rolü vurgulayarak "her yerden, her zaman çalışma" kavramına nüanslı bir bakış açısı sunmaktadır.

Mancinelli (2020), etnografya ve netnografyadan yararlanarakdijital göçebelerin yaşam biçimlerini mobilite ve bireyselleşme teorilerinin merceklerinden incelemiştir. Yerleşik geleneklerden kaçınmanın, materyalizmin ötesinde sadelik ve risk alma ile karakterize

edilen bir bağımsızlık arayışını nasıl teşvik ettiğini açıklığa kavuşturmuştur. Çalışma, dijital göçebeliğin girişimcilikle nasıl örtüştüğünü ve neoliberalizme karşı çıkmak yerine ona fırsatçı bir şekilde nasıl uyum sağladığını gösterirken, onların sınırsız hareketliliğini destekleyen geo-arbitraj ve sermayenin metalaştırılması gibi ekonomik taktikleri de araştırmıştır.

Cook'a (2020) göre, pek çok dijital göçebe öncelikle disiplin ihtiyacını hafife almakta ve turistik bölgelerde çalışmanın zorluklarını öngörememektedir. Bu makale, söz konusu disiplin uygulamalarının dijital göçebe yaşam tarzında iş ve oyun arasında belirgin bir ayrımı korumak için ne derece önemli araçlara dönüştüğünü kapsamlı bir etnografik araştırma yoluyla incelemektedir.

Matos ve Ardevol (2021) dijital göçebe trendini, son on yılda teknoloji ve yaratıcı profesyoneller arasında artan uzaktan çalışma ve seyahatin bir karışımı olarak tanımlamaktadır. Dijital göçebelerin iş, hareketlilik ve yaşam tarzı arasındaki ilişkileri nasıl kavramsallaştırdıklarını incelemek için derinlemesine görüşmeler ve katılımcı gözlem kullanılmıştır. Dijital göçebe olmanın, sürekli seyahat etmekten ziyade hareketlilik kapasitesine sahip olmakla ilgili olduğu belirtilmekte ve öngörünün önemi vurgulanmaktadır.

Orel'e (2023) göre, genellikle yaratıcı sektörün bir parçası olan dijital göçebeler, iş, eğlence ve seyahati harmanlayan modern bir işgücünü temsil etmektedir. Bireyselleştirilmiş yaşam tarzları için dijital altyapıyı kullanarak farklı konumlarla geçici olarak bütünleşmektedirler. Bu yaşam tarzı, yaratıcı turizmi ve yerel topluluklarla etkileşimi ve sinerjik beceri alışverişini teşvik eden yerel ortak çalışma alanlarının kullanımını ortaya çıkarmıştır.

Von Zumbusch ve Lalicic, (2020) ortak yaşam alanlarının dijital göçebelerin genel refahını artırmadaki rolünü, bu tür alanlarda yaşayan 12 dijital göçebe ile yapılan görüşmeler yoluyla araştırmıştır. Araştırma, dijital göçebelerin deneyimlerini etkileyen ortak yaşam alanlarındaki belirli unsurları tanımlamakta ve bu faktörleri yeni(neo)-kabile teorisine bağlamaktadır. Sonuç olarak, ortak yaşam alanlarının tasarımını iyileştirmek ve dijital göçebelerin refahını desteklemek için uygulayıcılara tavsiyelerde bulunulmaktadır.

Schlagwein ve Jarrahi (2020), dijital çalışma hareketliliği kavramını incelemiş ve mobil dijital çalışmanın açıklayıcı bir örneği olarak dijital göçebeliğe odaklanmışlardır. Çalışma, bilgi teknolojilerinin yeni sınırsız çalışma biçimlerini nasıl mümkün kıldığını anlamak için sosyal bilimlerdeki son "mobil dönüş "ten yararlanmıştır. Etnografik gözlemler ve dijital göçebelerle yapılan görüşmeler, birbirine bağlı dört hareketliliği tanımlamak için kullanılmaktadır: idari, mekansal, zamansal ve içerik, günümüzün dinamik, küresel ortamlarında dijital çalışmanın çok yönlü doğasına ışık tutmaktadır.

Wang ve diğerleri (2018), dijital göçebeliğin içgörülerinden yararlanarak COVID-19 sonrası bilgi işinin geleceğini araştırmışlardır. Hegelci bir diyalektik analiz kullanarak fabrika paradigması (9'dan 5'e kurumsal çalışan) ile hipermobiliteyi (dijital göçebe) karşılaştırmışlardır. Öngörülen gelecekler, iş organizasyonunu, teknoloji entegrasyonunu, iş-yaşam sınırlarını ve sosyal güvenlik ağlarını etkileyen dijital Taylorizmden (yüksek düzeyde kontrollü) çalışan özerkliğine (özgürlük odaklı) kadar uzanan bir spektrumu kapsamaktadır. Bilgi sistemleri araştırmacıları, bu geleceklerin şekillendirilmesinde önemli bir rol oynamakta ve dijital Taylorizme mi yoksa işçi özerkliğine mi yöneleceklerini belirlemektedir.

Schlegelmilch ve Lysova (2018), büyüyen bir trend olarak dijital göçebeliğe odaklanarak işin değişen doğasını araştırmıştır. 25 ay boyunca, dijital göçebeleri inceleyerek, iş-yaşam bağımsızlığı arayışlarını, benzer düşünen topluluklara katılımlarını ve geçici iş ve yaşam düzenlemelerinin dinamik olarak oluşturulmasını ve çözülmesini ortaya koymuşlardır. Bu araştırma, iş tasarımı, iş kimliği ve çalışma alanlarının değişen manzarası hakkındaki tartışmalara katkıda bulunmakta ve bu alanlarda gelecekteki teori geliştirme ve araştırmalar için değerli içgörüler sağlamaktadır.

Sánchez-Vergara ve diğerleri (2023) ülkelerin dijital göçebeleri cezbetmek, iş geliştirmeyi teşvik etmek ve kendilerini bu bilgi çalışanları için ideal merkezler olarak konumlandırmak için nasıl politikalar ürettiklerini araştırmışlardır. Son on yılda bu tür vizeleri uygulamaya koyan 24 ülkenin yorumlayıcı bir politika analizi yoluyla, bu vizelerin boş zaman olanaklarını kapsayan sürükleyici deneyimler olarak çerçevelendiği ortaya çıkmıştır. Dahası, hükümetler bu politikaları iş ortamlarını iyileştirmek ve güçlü girişimcilik ekosistemleri geliştirmek için kullanmaktadırlar. Bu araştırma, yüksek

vasıflı mobil çalışanların belirli bölgelere çekilmesini destekleyen temel politika mekanizmalarını vurgulamakta ve bunların etkinliği hakkında tartışmalar başlatmaktadır.

Chevtaeva ve Denizci-Guillet (2021) dijital göçebeleri turizm alanına dahil ederek onları turizm ve konaklama araştırmaları kapsamında konumlandırmışlardır. Dijital göçebeleri kavrayışımızı derinleştirmek için gerçekleştirilmiş bu araştırma, yaşam tarzları ile seyahatleri sırasında ortak çalışma alanlarının algılanan değeri arasında bağlantılar kurmaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla gerçekleştirilen nitel tümevarımsal içerik analizi sayesinde, yaşam tarzları ve ortak çalışma deneyimleri arasındaki ilgi çekici bağlantıları ortaya çıkarmışlardır.

Al-Hadi ve Al-Aufi (2019), dijital göçebe çalışanların bilgi uygulamalarının uyarlanabilirliğini araştırmak için görev odaklı bir yaklaşım benimseyerek hem mobil sosyal uygulamalarını hem de teknik yaklaşımlarını incelemiştir. Büyük kuruluşlarda ve KOBİ'lerde çalışanlar, serbest çalışanlar ve çok vasıflı bireyler de dahil olmak üzere farklı mesleki geçmişlere sahip 21 Ummanlı dijital göçebe ile yapılan görüşmeler aracılığıyla, göçebe çalışmada ortaya çıkan eğilimler hakkında değerli bilgiler edinmişlerdir. Umman'da henüz başlangıç aşamasında olmasına rağmen, bulgular dijital göçebelerin esnek çalışma stratejileri oluşturma ve daha fazla üretkenlik için teknolojiden etkin bir şekilde yararlanma kapasitesine sahip olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar, dijital göçebelerin ihtiyaçlarını karşılayan ortamların şekillendirilmesinde karar vericilerin yanı sıra uzaktan çalışma uygulamaları alanında yenilik yapmak isteyenler için de pratik sonuçlar ortaya konulmuştur.

Mourato ve diğerleri (2023), genellikle çeşitli sektörlerdeki geleneksel iş modellerini bozan modern girişimciler olarak kabul edilen dijital göçebelerin ayırt edici rolünü incelemişlerdir. Bu göçebe profesyoneller, geleneksel kurumsal sınırların ötesinde faaliyet göstermekte, farklı çalışma kültürlerine ve sermaye biçimlerine değer katmaktadır. Küresel hareketlilikleri göz önüne alındığında, bu araştırma dijital göçebelerin sosyal sorumluluğunun nüanslarını ve bunun öz yeterlilikleri ve yenilikçilikleri üzerindeki etkisini araştırmaktadır. Bulgular, turizm firmalarının bu benzersiz nişi hedeflerken sosyal sorumluluk boyutunu göz önünde bulundurmalarının önemini vurgulamaktadır. Özellikle, başta yalnız seyahat edenler olmak üzere, dijital

göçebeler topluluk duygusuna öncelik vermekte ve yasal, bürokratik ve esnek yaşam koşullarına uygun destinasyonlar aramaktadır.

Miguel ve diğerleri (2023) dijital göçebelik ve yalnızlık hissi arasındaki bağı araştırarak, dijital göçebelerin özellikle sosyal medya aracılığıyla yalnızlıkla nasıl mücadele ettiğini incelemiştir. Facebook, WhatsApp, Instagram ve Slack ve MeetUp gibi platformlar, bağlantıların sürdürülmesinde ve yeni bağlantıların kurulmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bununla birlikte, sosyal medyanın yoğun kullanımı, kaçırma korkusunu (FoMO) da tetikleyebilmektedir. Bu araştırma, 15 derinlemesine mülakat aracılığıyla, dijital göçebeliğin daha az keşfedilmiş zorluklarına ışık tutarak, özellikle de genel refahlarını etkileyebilecek yalnızlık ve FoMO konularını ele almıştır. Her iki olgunun da dijital göçebeliği olumsuz etkilediği sonucuna varılmıştır.

Christiansen (2023), dijital göçebeler, hükümet yetkilileri ve yerel profesyoneller de dahil olmak üzere 24 gönüllüyü dahil ederek, rollerini ve bilgi aktarımı yoluyla yerel dijital ekosisteme potansiyel katkılarını vurgulamıştır. Araştırma, bilgi paylaşımı için istekliliği, entegrasyon zorluklarını, kültürel engelleri ve yasal belirsizlikleri ortaya koyarak, Bali'nin dijital ekosistemiyle ilişkilerini tasvir eden teorik bir yol modeli oluşturmaktadır.

Stickel (2020), dijital göçebeliği ve geleceğin işgücü üzerindeki potansiyel etkisini araştırmıştır. Kendini dijital göçebe olarak tanımlayan yedi kişinin deneyimlerini inceleyen çalışma, bu kişilerin motivasyonlarını, iş düzenlemelerini ve sürekli seyahat eden kişiler olarak günlük yaşamlarını ele almıştır. Çalışma, geleceğin işgücünün önemli bir kısmının uzaktan çalışma, konum bağımsızlığı ve keşif arzusunun birleşimiyle karakterize edilen dijital göçebe zihniyetinin unsurlarını benimseyeceğini öngörmektedir. Bu görüşmelerden elde edilen bilgiler ışığında proje, şirketlerin çalışanlar arasında artan mobilite ve esneklik talebini stratejik olarak ele almaları için öneriler sunmaktadır.

Prabawa ve Pertiwi (2020), dijital göçebelerin Bali'yi bir varış noktası olarak seçmelerindeki iç ve dış etkenleri belirlemek için itme ve çekme faktörü teorisini kullanarak dijital göçebelerin motivasyonlarını araştırmaktadır. Araştırma, 150 dijital göçebe katılımcıyı kapsayan faktör analizi yoluyla, işle ilgili motivasyon, ağ kurma

fırsatları, ilham verici destinasyonlar, konforlu konaklama ve eğlenceli etkinlikler gibi temel faktörleri ortaya çıkarmıştır.

Kong (2019) dijital göçebelik ve kurumsal ortamlar arasındaki kesişimi araştırmıştır. Yaşam tarzı nedeniyle seyahat ederken uzaktan çalışmayı benimseyen dijital göçebeler, kurumsal ortamlara benzersiz kalıplar ve değerler getirmektedir. Kurumsal teoriye dayanan bu çalışma, dijital göçebelik ve kurumsal kültür arasındaki mantık farklılıklarını araştırmakta, ortaya çıkan zorlukları tanımlamakta ve bu sorunları hafifletmek için stratejiler önermektedir. Bulgular, dijital göçebeler ve şirketler arasındaki çalışma ilişkilerindeki çatışmaları yönlendirmek ve çözmek için bir çerçeve sunmaktadır.

Albayrak, (2023) iş, boş zaman ve küresel seyahat arasındaki çizgileri bulanıklaştıran bir yaşam tarzı olan dijital göçebeliğe bütüncül bir bakış açısı sunmuştur. İletişim teknolojilerinin ve dijitalleşmenin bu olgu üzerindeki etkisini incelemekte, bir yaşam tarzı hareketliliği biçimi olarak dijital göçebeliğin temel özelliklerini araştırmakta ve bunun öncelikle hedonik bir seçim mi yoksa zorunluluktan mı kaynaklandığı konusunda sorular ortaya atmaktadır.

Hall ve diğerleri (2019), günümüzün giderek dijitalleşen ve küreselleşen dünyasında dijital göçebelerin ortaya çıkmasından etkilenen iş turizminin değişen manzarasını araştırmıştır. Hem turizm endüstrisi hem de devlet kurumları aktif olarak Dijital Göçebeleri çekmeye çalışırken, mevcut bilgiler genellikle dijital göçebe yaşamının sadece göz alıcı yönlerini tasvir etmekte ve zorlukları göz ardı etmektedir. Bu çalışma, dijital göçebe yaşamının kapsamlı bir şekilde anlaşılmasını sağlayan retrospektif bir otoetnografik yaklaşım benimsemektedir. Baş araştırmacının bir dijital göçebe olarak kişisel deneyimine dayanan kapsamlı verilerden içgörüler elde ederek bu yaşam tarzındaki motivasyonları, hareketlilik modellerini ve iş uygulamalarını ortaya koymaktadır. Ayrıca, araştırma bu bulguların turizm uygulayıcıları için sonuçlarını tartışmakta ve bu alanda gelecekteki araştırmalar için yönler önermektedir.

Cook (2022) dijital göçebelerin 'özgürlük' arayışları ile devlet kurumlarıyla etkileşimlerini nasıl uzlaştırdıklarını araştırmıştır. Kendilerini 'küresel vatandaş' ilan eden bu kişilerin ulus-devletlerle olan bağlarını nasıl gevşetmeye çalıştıklarını ve iş,

vatandaşlık ve hareketlilik gibi alanlarda devlet-vatandaş dinamiklerine nasıl meydan okuduklarını incelemiştir. Dijital göçebeler, sınır tanımayan kimlikleri ve ulus ötesi işletmeleri aracılığıyla geleneksel 'toplumsal sözleşmeyi' bozuyor gibi görünseler de, pratikte kendilerini 'özgürlük' arayışlarında doğrudan ya da tüzel kişilikler aracılığıyla devlet kurumlarıyla iç içe geçmiş halde bulmaktadırlar. Bu makale, idealize ettikleri toplumsal sözleşme ile küresel şirketler, serbest piyasalar ve girişimci perspektifler tarafından şekillendirilen gerçekler arasındaki gerilimi vurgulayarak, bu kişilerin toplumsal sözleşmeden 'çıkma' veya toplumsal sözleşmeyi yeniden müzakere etme çabalarını incelemektedir.

De Loryn (2022), dijital göçebelerin ortak çalışma alanlarına yönelik tercihlerini ve gereksinimlerini araştırmıştır. Bu tür alanlardaki olanaklar ve topluluk unsurlarına ilişkin beklentilerinin yanı sıra bu hizmetler için ödeme yapma isteklerini de araştırmıştır. Tayland'ın Chiang Mai kentinde 2019 yılında 19 dijital göçebe ve üç ortak çalışma alanı çalışanıyla yapılan görüşmelerle gerçekleştirilen çalışma, ergonomik mobilyalar, topluluk hissi, iş-oyun dengesi ve esnek ödeme seçenekleri gibi temel faktörlerin ortak çalışma alanı arayan dijital göçebeler için önemli hususlar olduğunu ortaya koymuştur.

Jiwasiddi ve diğerleri (2022) Chiang Mai'de gerçekleştirilen vaka çalışması ile dijital göçebeliğin ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel boyutları kapsayan çok yönlü etkilerini ortaya çıkarmayı amaçlamışlardır. Bulgular, yerel topluluklara ve hükümetlere dijital göçebeleri barındırma konusunda bilinçli kararlar alma konusunda rehberlik ederek dijital göçebeliğin derinlemesine incelemesini ortaya koymuştur.

Green (2020), bireylerin dijital teknolojinin yardımıyla iş, boş zaman ve kapsamlı seyahati harmanladığı dijital göçebelik olgusunu araştırmıştır. Tayland'ın Chiang Mai kentinde yürütülen etnografik araştırmaya dayanan çalışma, dijital göçebelerin yaşam tarzı ve hareketlilik modellerini iki tür bozulma biçimini dikkate alarak incelemektedir. Bu formlardan biri esneklik ve yeniliğin radikal bir şekilde benimsenmesini yansıtırken, diğeri turizm destinasyonlarında tutarlı bir öz kimlik ve çalışma rutininin oluşturulmasını zorlaştıran, tarihsel çalışma ve turizm normlarıyla ilgili daha ince aksaklıklarla ilgilenmektedir. Bu yaşam tarzı pratikleri, farklı hareketlilik yollarının ortasında sınırlar ve kimlikle ilgili soruları gündeme getirmektedir.

Heicks (2023), dijital göçebeliğin bireylerin ev algıları üzerindeki etkisini araştırmıştır. Dijital göçebelerin mobil yaşam tarzlarının ev anlayışlarını nasıl şekillendirdiğini, ev arayışlarını, yer seçimlerinin önemini ve ev kurma stratejilerini göz önünde bulundurarak ortaya koymuştur. Çalışma, derinlemesine mülakatlar aracılığıyla, dijital göçebelerin ev duygularını mekâna özgü özellikler, olanaklar, ev benzeri bir ortam yaratma stratejileri ve sosyal bağlantılar temelinde inşa ettiklerini ortaya çıkarmıştır. Bu duygular, güçlü hareketlilik arzularıyla bir arada var olmakta ve ev kavramıyla dinamik ve evrim geçiren bir ilişkiye işaret etmektedir.

Hentunen (2023), COVID-19 salgını sırasında artan dijital göçebe olgusunu, dijital göçebe vizelerinin ortaya çıkışına ve Estonya'nın bu alandaki öncü rolüne odaklanarak incelemektedir. Çalışma, dijital göçebeliğin büyüdüğünü ve çeşitlendiğini, bu grup için daha iyi destek ve vize seçeneklerine ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymaktadır.

Thompson (2018), seyahat ederken uzaktan çalışan dijital göçebelerin istihdam modellerini araştırmıştır. Çoğunluğu varlıklı ülkelerden gelen 38 dijital göçebe ile yapılan görüşmelere odaklanarak, bu bireylerin ne tür işlerde çalıştıklarını incelemiştir. Eğitim başarılarına rağmen, birçoğu eksik istihdamla karşı karşıya kalmakta ve yarı zamanlı ya da geçici işlerde çalışmaktadır. Makale, bu yaşam tarzının güvencesiz doğasını vurgulamakta, sağlık hizmetleri veya emeklilik gibi çok az avantaja sahip olduğunu belirtmekte ve işle ilişkilendirilen "özgürlük" kavramına meydan okumaktadır.

Ingvarsson (2023), sabit bir işyeri olmadan seyahat ederken çalışan dijital göçebeler arasındaki bağlantı kavramını araştırmıştır. Bu kişilerin hem iş içinde hem de iş dışında nasıl bağlantı kurduklarını ve bu bağlantıları nasıl ayırdıklarını incelemiştir. Makale, Ağ'a bağlı olmanın, teknoloji aracılığıyla bireysel iletişimin ötesinde sosyomateryal faktörler tarafından şekillendirildiğini vurgulamakta, bu bağlantılılığın ve dijital göçebelerin sosyo-teknik sistemlerdeki rolünün anlaşılmasına katkıda bulunmaktadır.

Parreño-Castellano vd. (2022) İspanya'da dijital kapitalizm ve küreselleşme dinamikleri tarafından yönlendirilen dijital göçebelerin ortaya çıkışını incelemişlerdir. Pandeminin çeşitli hareketlilik biçimleri üzerindeki etkisine rağmen, İspanya'daki dijital göçebelik nispeten dirençli kalmıştır. Araştırma, dijital göçebelerin özelliklerini ve sağlık krizi

sırasında onları çekmeyi amaçlayan politikaları incelemektedir. Analiz için sanal platformlardan, sosyal ağlardan, ortak çalışma alanlarından ve özel etkinliklerden yararlanılmıştır. Bulgular, dijital göçebeliğin ayrıcalıklı bireylerle sınırlı olmadığını ve uluslararası gelir eşitsizlikleri açısından turizme benzediğini ortaya koymaktadır. Dahası, pandemi sırasında dijital göçebeliğin güçlenmesi, genellikle sürdürülebilirlik kaygılarını göz ardı eden destinasyon temelli turizm politikalarına bağlanmaktadır.

Jha vd. (2021), günümüzün teknoloji odaklı dünyasında giderek daha önemli bir kavram haline gelen dijital göçebeliğin genişleyen alanını incelemiştir. Dijital göçebe yaşamının çok yönlü yönlerini araştıran çalışma, farklı dijital göçebe türlerine, kendilerine özgü yaşam tarzlarına ve karşılaştıkları günlük zorluklara ışık tutmuştur. Ayrıca, makale zorlukların üstesinden gelmek için yenilikçi stratejiler sunmakta ve nihayetinde dijital göçebe yaşam tarzının uygulanabilirliğini ve başarısını artırmayı amaçlayan stratejileri yer vermiştir.

Bonneau vd. (2023), özellikle dijital göçebelik gibi daha az anlaşılan ve kurumsal referans noktalarından yoksun olan belirli mesleklerdeki kimlik çalışması süreçlerinin karmaşıklığını incelemiştir. Bu makale, iki aşamalı bir veri toplama yaklaşımı kullanarak, dijital göçebe yaşam tarzı savunucuları tarafından desteklenen çevrimiçi anlatıların dört arketipini özetleyen bir tipoloji ortaya koymaktadır. Bu anlatıların diğer dijital göçebelerin kimlik oluşumunu nasıl etkilediği araştırılmakta ve kimliksizleştirme yoluyla kimlik düzenlemedeki rolleri vurgulanmaktadır. Ayrıca makale, dijital göçebelerin söylemsel öznellikleri nasıl değerlendirdiklerini gösteren yorumlama, kimliksizleştirme ve bağlamsallaştırmayı içeren üç aşamalı bir refleksif süreç sunmaktadır. Bulgulara göre sosyal medyada romantikleştirilen ve ticarileştirilen yeni mesleklerde iş kimliğini anlamak merkezi bir konu olarak ortaya konmuştur.

Hannonen (2020), günlük yaşamda teknoloji ve mobilitenin yaygın kullanımı ve istihdamın artan esnekliği ve güvencesiz doğası gibi toplumsal değişimlerden kaynaklanan dijital göçebelerin gelişen yaşam tarzını araştırmıştır. Giderek yaygınlaşmasına rağmen, dijital göçebelik ortak bir anlayış ve kapsamlı bir bakış açısından yoksundur. Bu makale, bütüncül bir bakış açısı sağlamak için dijital göçebeliği çağdaş yaşam tarzıyla ilgili hareketlilikler ve konumdan bağımsız çalışma kapsamında incelemektedir.

Lee vd. (2019), ortak çalışma ve ortak yaşam alanlarının yükselişi ile dijital göçebe yaşam tarzı arasındaki ilişkiyi araştırmaktadır. Çalışma, dijital göçebelerin farklı mekân türlerini nasıl algıladıklarını ve kullandıklarını analiz etmek için Oldenburg'un birinci (ev), ikinci (iş) ve üçüncü (sosyal) mekânlar çerçevesini kullanmaktadır. Araştırma, dijital göçebelerin deneyimlerini tartıştıkları ve tavsiye aradıkları Reddit platformunda yer alan '/r/digitalnomad' alt dizinindeki gönderi ve yorumların analizine dayanmaktadır. Bulgular, dijital göçebelerin iş ve sosyal yaşamlarını ayırma ya da birleştirme becerilerine göre mekanlara öncelik verdiklerini ortaya koymuştur. Bazıları iş verimliliğini artıran mekânları tercih ederken, diğerleri iş-yaşam dengesini sağlamaya odaklanmaktadır.

Prester ve diğerleri (2023), dijitalleşme nedeniyle çalışma alanında meydana gelen ve iş yapıları ile kimliklerde belirsizliğin ve akışkanlığın artmasına yol açan dönüşümleri incelemektedir. Dijital çalışan kimliğine odaklanan çalışma, yüksek vasıflı profesyonellerin uzaktan çalışmak ve göçebe yaşamlar sürmek için dijital teknolojilerden yararlandığı dijital göçebelik vakasını incelemektedir. Çok mekânlı bir etnografik saha çalışması aracılığıyla araştırma, dijital göçebe kimliğinin üç kimlik performansı çizgisiyle karakterize edilen dinamik bir süreç olduğunu ortaya koymaktadır: yolculuk, iş yaşamı ve dijital yeniden birleştirme. Bu hatlar toplu olarak, dijital işçi kimliğine ilişkin süreç-ilişkisel bir teorinin temelini oluşturmaktadır.

De Almeida vd. (2022), araştırma ile sınırlı dijital göçebelerin faaliyetleriyle ilişkili özelliklerin daha geniş dijital göçebe ekosisteminin sürdürülebilirliğine nasıl katkıda bulunduğunu araştırmışlardır. Araştırma, özellikle Reddit kullanıcıları arasında dijital göçebelerin kişisel bilgi yönetimi uygulamaları ve rutinleri üzerindeki etkilerini anlamaya odaklanmaktadır. Ayrıca, dijital göçebe topluluğunun şekillenmesinde önemli bir rol oynayan bu çevrimiçi topluluğun teknoloji aracılı iş-yaşam tercihlerini ve beklentilerini de incelemektedir.

Luise (2022) Tayland'daki bilgi çalışanlarının dijital göçebe kimliklerini nasıl inşa ettiklerine ve hayata geçirdiklerine dair ampirik bir araştırma yapmıştır. Çalışma, dijital göçebelerin yaşam tarzlarını kalıcı bir kimlikten ziyade hayat yolculuklarında geçici bir aşama olarak algıladıklarını ortaya koymaktadır.

Ismayilov, (2022) Z Kuşağı, Covid-19, Uzaktan Çalışma, Esneklik, Dijital Göçebelik, Kontrol ve Gözetim ve Dijital Göçebeliğe Kurumsal Bakış konularını araştırmıştır. Çalışmanın amacı, şirketlerde artan sayıda dijital göçebeyi elde tutmak için bir çözüm ortaya koymaktır. Bulgular, önerilen elde tutma stratejilerinin %46'sının umut vaat ettiğini göstermektedir.

Zeinstra (2023), dijital göçebelerin kendilerince algılanan profesyonel imajlarını korumak için aldıkları önlemleri araştırmıştır. En az altı dijital göçebe ile yapılan görüşmeler, güvenilir internet erişiminin, uygun çalışma ortamları bulmanın ve yeni rutinlere uyum sağlamanın ortak zorluklar olarak önemini ortaya koymuştur. Profesyonellik; kaliteli iş sunma, etkili iletişim, çok yönlü beceri seti, dış görünüş, profesyonel geçmiş ve güven ile ilişkilendirilmiştir. İlginç bir şekilde, görüşülen kişiler göçebe yaşam tarzları hakkında müşterilere veya işverenlere karşı şeffaf olmaya önem vermişlerdir çünkü bu, güvenin ve dolayısıyla profesyonel bir imajın oluşturulması ve sürdürülmesi için hayati önemde görülmüştür.

Toivanen (2023) dijital göçebe yaşam tarzının giderek metalaşmasını araştırmış ve bu tüketici segmentine özel dijital göçebe altyapısının yükselişini vurgulamıştır. Etnografik saha çalışması ve çevrimiçi veriler, dijital göçebe altyapısının göçebelerin hareketlilik modellerini şekillendirdiğini, dijital göçebeliğe geçişlerini kolaylaştırdığını ve sosyal bir altyapı sağladığını ortaya koymaktadır. Bu metalaşma, dijital göçebeliğin karşı-kültürel bir yaşam tarzı olarak algılanmasına meydan okumaktadır.

Ahlberg (2021), özellikle pandemi döneminde dijital göçebelerin motivasyonlarını ve ihtiyaçlarını anlamak için dijital göçebe olgusunun nasıl geliştiğini ve çalışma modellerindeki son değişikliklerin bir sonucu olarak uzaktan çalışmaya daha fazla ilgi olup olmadığını araştırmayı amaçlamıştır. Pozitif yönde bir büyüme beklendiği sonucuna ulaşmıştır.

Gurvičius (2023), özellikle Kolombiya, Medellin'deki dijital göçebeliği araştırmış, ortak çalışma ve ortak yaşam gibi kavramları incelemiştir. Dijital göçebelerin sosyodemografik özelliklerine, hareketlilik modellerine, altyapı kullanımlarına ve yerel toplumla olan bağlantılarına odaklanmıştır. Çalışma, dijital göçebelerin aktif olarak

yerel faaliyetlere katıldıklarını ve Medellin'in gelişen bilgi ekonomisinde yerel halkla etkileşimi kolaylaştıran bağlantı merkezlerini belirlediklerini ortaya koymaktadır.

Li ve diğerlerinin (2023; 104), dijital göçebeliğin giderek daha fazla ilgi gördüğü Çin'de ortaya çıkışını konu alan makalelerinde, dijital göçebeliği tanımlamakta, özelliklerini ve destekleyici sistemlerini ana hatlarıyla ortaya koymakta, kökeninin ve gelişiminin izini sürmekte ve bu alandaki araştırmaların mevcut durumunu değerlendirmektedir. Çalışma, özellikle Çin'de dijital göçebeler üzerine gelecekte yapılacak araştırmalar için temel bir rehber niteliğindedir.

Garcez vd. (2022) dijital göçebelik kavramının kökenlerini araştırmak, dijital göçebelerin temel özelliklerini tanımlamak ve seyahat yerleri tercihlerini anlamak için bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Çalışma, bu hususlara ışık tutarak, turizm kuruluşlarına, sundukları hizmetleri uyarlamaları ve bu büyüyen segmenti çekmeleri için değerli içgörüler sunmaktadır.

Olga (2021) dijital göçebeliği, bireylerin seyahat ederken çalıştığı ve çalışırken seyahat ettiği mobil bir yaşam tarzı olarak tanımlamaktadır. Bu fenomeni yönlendiren toplumsal faktörleri araştırmakta ve ortaya çıkan literatürde ortak bir anlayış ve kapsamlı bir bakış açısının eksikliğini vurgulamaktadır. Makale, yaşam tarzı hareketlilikleri içinde dijital göçebelik için kavramsal bir çerçeve sunmayı ve bu alanda daha fazla araştırma yapılması için zemin hazırlamayı amaçlamaktadır.

7. YÖNTEM

7.1 Araştırmanın Modeli

Dijital göçebelik olgusu, bireylerin kimlik algılarını, toplumsal rollerini ve iş-yaşam dengelerini derinlemesine anlamayı gerektiren çok boyutlu bir yapıya sahiptir. Bu bağlamda mevcut çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel yöntemler, olguların bireylerin bakış açılarıyla ele alınmasını sağlayarak, deneyimlerin bağlamsal ve öznel yönlerini anlamayı mümkün kılmaktadır (Creswell, 2016). Dijital göçebelik gibi bireylerin kişisel deneyimlerine dayalı bir konu, bireylerin kendi ifadeleriyle açıklamalarını gerektirdiği için nitel bir yaklaşımla incelenmiştir.

Araştırmada, dijital göçebeliğin bireylerin yaşamında nasıl anlam kazandığını ortaya koyabilmek amacıyla fenomenolojik yaklaşım benimsenmiştir. Fenomenoloji, bireylerin yaşadıkları deneyimlere dair anlam dünyalarını ve bu deneyimlerin onlar için ne ifade ettiğini incelemeyi amaçlamaktadır. Bu yaklaşım, dijital göçebelik gibi sadece ekonomik bir tercih değil, aynı zamanda özgürlük, kimlik ve toplumsal etkileşimlerle ilişkilendirilen bir olgunun derinlemesine anlaşılmasını sağlamaktadır. Bu çerçevede, bireylerin dijital göçebe yaşam tarzını nasıl algıladığı ve bu deneyimi hangi faktörlerle anlamlandırdığı fenomenolojik bir bakış açısıyla ele alınmıştır.

Verilerin işlenmesinde, katılımcıların ifadelerinin sistematik bir şekilde organize edilmesi ve olgunun tüm boyutlarıyla ele alınabilmesi için betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz, nitel araştırmaların önemli bir parçası olarak, elde edilen verilerin düzenlenmesine ve temalar halinde sunulmasına olanak tanımaktadır. Bu yöntem, katılımcıların ifadelerine sadık kalınarak çalışmanın şeffaflığını ve güvenilirliğini artırmıştır. Ayrıca, betimsel analiz yöntemi sayesinde katılımcıların bakış açıları bağlamında olgunun farklı yönleri ortaya konmuştur.

Nicel yöntemlerin bu çalışmada tercih edilmemesi ise dijital göçebeliğin doğasından kaynaklanmaktadır. Nicel yöntemler, genellikle ölçülebilir ve genellenebilir değişkenler

üzerinde durmaktadır. Ancak dijital göçebelik, bireylerin kimlik, özgürlük ve toplumsal bağlamda çok farklı şekillerde deneyimlediği bir olgu olduğundan, bu yöntemlerin bağlamsal derinliği yakalama konusunda yetersiz kalacağı değerlendirilmiştir. Özellikle dijital göçebeliğin bireylerin öznel algılarına dayalı yönleri, standart ölçeklerle ölçülebilecek bir yapıya sahip değildir. Bu nedenle, nitel yöntemlerin bağlamsal zenginlik ve derinlemesine analiz sunma avantajı, çalışmanın amacına daha uygun bulunmuştur.

Nitel araştırmaların sunduğu avantajlar arasında, bireylerin kendi ifadeleriyle deneyimlerini açıklama fırsatı sunması ve bu ifadelerin bağlamında anlamlandırılması bulunmaktadır. Bununla birlikte, nitel araştırmalar genelleme yapma konusunda sınırlı kalabilmekte ve araştırmacının yorumlarına bağlı olarak subjektif unsurlar içerebilmektedir. Ancak bu sınırlılıklar, çalışmanın bağlamına uygun bir modeli engellememiş, aksine dijital göçebelik gibi bireysel deneyimlerin odak noktası olduğu bir olguyu anlamak için en uygun yöntem olarak değerlendirilmiştir.

Bu çerçevede, fenomenolojik yaklaşım ve betimsel analiz, dijital göçebelik olgusunun bireylerin yaşamları üzerindeki etkilerini derinlemesine anlamayı mümkün kılmıştır. Araştırmada kullanılan bu yöntemler, katılımcıların deneyimlerini ve bu deneyimlere yükledikleri anlamları bağlam içinde değerlendirmeyi sağlamış, dijital göçebeliğin bireyler ve toplum üzerindeki çok boyutlu etkilerini ortaya koymuştur.

7.2 Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, dijital göçebe yaşam tarzını benimsemiş bireyler oluşturmaktadır. Dijital göçebelik, bireylerin mekânsal ve zamansal bağımsızlık içerisinde çalışma ve yaşama biçimlerini yeniden tanımladığı bir yaşam tarzıdır. Türkiye bağlamında dijital göçebeliği deneyimleyen bireylerin, bu yaşam tarzına dair algıları ve deneyimleri araştırmanın temelini oluşturmuştur. Araştırmanın evreni, dijital göçebelik olgusunu aktif olarak deneyimleyen bireylerle sınırlandırılmıştır.

Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak, farklı yaş gruplarından, mesleklerden ve yaşam tarzlarından gelen 25 dijital göçebe ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu katılımcılar, dijital göçebelikle ilgili zengin ve anlamlı veriler

sağlayabilecek özelliklere sahip kişiler arasından seçilmiştir. Katılımcı grubunun 9'u kadın, 16'sı erkekten oluşmaktadır. Katılımcıların dijital göçebelik deneyimlerini en az bir yıldır sürdürüyor olmaları temel seçim kriterlerinden biri olarak belirlenmiştir. Çeşitlilik sağlanması amacıyla farklı meslek grupları ve çalışma biçimleri dikkate alınmıştır.

Görüşmeler çevrimiçi olarak gerçekleştirilmiştir. Katılımcılarla çevrimiçi görüşmeler, dijital göçebeliğin esnek çalışma yapısına uygun şekilde, farklı şehirlerde ve ülkelerde bulunan bireylere ulaşmayı mümkün kılmıştır. Yüz yüze görüşmeler ise katılımcıların bulundukları ortamlarda yapılmış, böylece bağlamsal ve derinlemesine bilgiler elde edilmesi sağlanmıştır. Bu yöntem, araştırmanın dinamik yapısını destekleyerek, dijital göçebeliğin bireysel ve toplumsal boyutlarına dair zengin bir veri seti oluşturulmasına katkıda bulunmuştur.

Örneklem büyüklüğü, nitel araştırma yöntemine uygun şekilde veri doygunluğuna göre belirlenmiştir. 25 katılımcı ile gerçekleştirilen görüşmeler, olguya ilişkin çeşitli deneyimlerin anlaşılmasına olanak tanımış ve tekrara düşen bulgularla veri doygunluğu sağlanmıştır. Bu durum, dijital göçebeliğin bireysel ve toplumsal etkilerinin derinlemesine incelenmesi açısından yeterli veri sunmuştur. Katılımcıların yaşadıkları farklı deneyimler, dijital göçebeliğin Türkiye bağlamında nasıl algılandığı ve anlamlandırıldığına dair kapsamlı bir perspektif oluşturulmasını mümkün kılmıştır.

7.3 Verilerin Toplanması

Veriler için yapılan görüşmeler 7.3.2024 ile 7.6.2024 tarihleri arasında online olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma için Etik Kurul onayı İstanbul Gedik Üniversitesi Etik Kurulu tarafından E-56365223-050.04-2024.137548.22 sayılı kararı ile 24.01.2024 tarihinde alınmıştır. Onay belgesi Ek 1'de yer almaktadır. Digital Nomad Türkiye adlı dijital göçebelerin paylaşım yaptığı bir platform'dan yararlanılarak kartopu örneklem yöntemi ile 18 gönüllüye ulaşılmıştır. 2 gönüllü sosyal ilişkilerle geri kalan 5 gönüllü ise Nomad List adlı yine dijital göçebelerin iletişim kurduğu yurtdışı temelli bir platform vasıtasıyla ulaşılmıştır. Tüm gönüllülere görüşme öncesinde araştırma hakkında detaylı bilgi verilmiş ve onamları alınmıştır.

7.4 Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumlanması

Araştırma kapsamında katılımcılarla yapılan görüşmelerin analizi, nitel veri analizine uygun şekilde sistematik bir süreç izlenerek gerçekleştirilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde MaxQda 2024 Pro programı kullanılmıştır. Bu süreç, araştırmanın amacına uygun temalar ve kategoriler belirlenerek, katılımcıların ifadelerine dayalı anlamlı bir yapı oluşturmayı hedeflemiştir.

Görüşmeler, öncelikle ses kayıtlarından metin haline getirilerek transkribe edilmiştir. Transkribe edilen metinler, düzenleme ve kontrol işlemlerinin ardından Microsoft Word uygulamasına aktarılmıştır. Bu metinler, analiz aşaması için MaxQda programına yüklenmiştir. Veriler, MaxQda ortamında okunmuş ve anlamlandırma sürecine başlanmıştır. Bu aşamada, metinler birkaç kez okunarak katılımcıların ifadelerinde tekrar eden ve dikkat çeken unsurlar belirlenmiştir.

Verilerin analizi sürecinde, önce kodlama işlemi gerçekleştirilmiştir. Katılımcı ifadelerinden elde edilen veriler doğrultusunda, her bir anlamlı ifade için bir kod oluşturulmuştur. Kodlama işlemi sırasında, her ifade bağlamında değerlendirilmiş ve ifadelerin içerdiği mesajlara uygun kodlar atanmıştır. Kodlama sürecinde, benzer anlamlar taşıyan ifadeler gruplanarak düzenlenmiş ve kodlar arasında bütünlük sağlanmıştır.

Kodlama tamamlandıktan sonra, birbiriyle benzer ve ilişkili olan kodlar bir araya getirilerek kategoriler oluşturulmuştur. Bu kategoriler, daha geniş bir anlam çerçevesi içinde ilişkili kodları temsil etmektedir. Kategoriler, araştırmanın temel amacına uygun olarak sistematik bir şekilde yapılandırılmış ve dijital göçebelik olgusunun farklı boyutlarını ortaya koyacak şekilde düzenlenmiştir.

Son aşamada, kategoriler üzerinde tekrar bir değerlendirme yapılmış ve birbiriyle ilişkili olan kategoriler bir araya getirilerek ana temalar oluşturulmuştur. Temalar, dijital göçebelik olgusunun bireysel, toplumsal ve ekonomik boyutlarını kapsayacak şekilde belirlenmiştir. Bu temalar, araştırmanın teorik çerçevesi ile uyumlu bir yapıya sahip olup, katılımcıların deneyimlerinin anlamlı bir şekilde sınıflandırılmasına ve yorumlanmasına olanak tanımıştır.

Bu süreç boyunca, nitel verilerin güvenilirliğini ve geçerliliğini artırmak amacıyla dikkatli bir analiz yapılmış ve verilerin bütünlüğüne sadık kalınmıştır. Böylece, MaxQda programı kullanılarak gerçekleştirilen analiz, dijital göçebelik olgusunu katılımcıların ifadeleri doğrultusunda derinlemesine anlamayı mümkün kılmıştır.

8. TARTIŞMA VE BULGULAR

Çalışmamızda yer alan katılımcıların demografik bilgileri aşağıdaki tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Araştırmada Yer Alan Katılımcıların Demografik Bilgileri

	YAŞ	CİNSİYET	EĞİTİM	MEDENİ DURUM	İŞ KOLU	SON BULUNDUĞU YER	ŞU ANDA BULUNDUĞU YER	BİR SONRAKİ GİDİLECEK YER
1	26	Erkek	Lisans	Bekar	Siber Güvenlik	Türkiye	Mısır	Güney Afrika
2	32	Erkek	Lise	Evli	Danışmanlık	Meksika	Tayland	Japonya
3	37	Erkek	Yüksek Lisans	Evli	Medikal Danışman	Güney Kore	Tayvan	Malezya
4	32	Erkek	Lisans	Bekar	Dijital Pazarlama	Türkiye	Endonezya	Malezya
5	30	Kadın	Yüksek Lisans	Bekar	Terapist/Psikolog	Tayland	Dubai	Kosova
6	31	Kadın	Yüksek Lisans	Bekar	Sosyal Medya Danışmanı	Almanya	Türkiye	Yunanistan
7	35	Kadın	Lisans	Evli	İnsan Kaynakları Danışmanı	Tayvan	Malezya	Türkiye
8	33	Erkek	Ön Lisans	Bekar	Girişimci	Malezya	Sri Lanka	Tayland
9	47	Kadın	Lisans	Evli	Proje Yöneticisi	ABD	Türkiye	Hollanda
10	30	Erkek	Lisans	Bekar	Topluluk Yöneticisi	Kolombiya	Türkiye	Güneydoğu Asya
11	29	Erkek	Lisans	Bekar	Girişimci	İtalya	Endonezya	Türkiye
12	29	Erkek	Lise	Bekar	Danışmanlık	Tayland	Türkiye	Avrupa
13	27	Kadın	Lisans	Evli	Girişimci/Danışman	Türkiye	Tayland	Japonya
14	30	Erkek	Lisans	Bekar	Girişimci	Bosna	Türkiye	Karadağ
15	39	Erkek	Lisans	Bekar	Yazılım Mühendisi	Sırbistan	Türkiye	Endonezya
16	33	Kadın	Lisans	Bekar	Spor Girişimcisi	Endonezya	Türkiye	ABD
17	25	Erkek	Lisans	Bekar	Dijital Pazarlama	Malezya	Sri Lanka	Güney Amerika
18	27	Erkek	Lisans	Bekar	Kripto Trader	Endonezya	Almanya	İspanya
19	28	Erkek	Lise	Bekar	Ressam	Gürcistan	Japonya	Güney Kore
20	28	Erkek	Lisans	Bekar	Veri Analisti	Endonezya	Türkiye	Yunanistan
21	27	Kadın	Lisans	Bekar	UX Tasarımcısı	Güney Kore	Japonya	Tayland
22	35	Erkek	Yüksek Lisans	Evli	Veri Analisti	ABD	Meksika	Kolombiya
23	30	Kadın	Lisans	Bekar	Pazarlama Danışmanı	Tayland	Portekiz	İspanya
24	33	Kadın	Yüksek Lisans	Bekar	Serbest İçerik Üreticisi	Kenya	Güney Afrika	Gana
25	28	Erkek	Lisans	Bekar	Yazılım Mühendisi	Çek Cumhuriyeti	Macaristan	Avusturya

Katılımcıların yaşları 25 ile 47 arasında değişmekte olup, 30'lu yaşlardaki bireyler ağırlıktadır. Toplamda 25 kişinin yer aldığı bu grupta, 17 erkek ve 8 kadın bulunmaktadır. Eğitim düzeyine göre, 14 kişi lisans mezunu, 6 kişi yüksek lisans mezunu, 3 kişi lise mezunu ve 2 kişi ön lisans mezunudur. Medeni duruma bakıldığında 18 kişi bekâr, 7 kişi evlidir. Meslek çeşitliliği oldukça dikkat çekicidir; 2 kişi yazılım mühendisi, 2 kişi veri analisti, 2 kişi girişimci, 2 kişi dijital pazarlama uzmanı, diğer meslek grupları arasında insan kaynakları danışmanı, sosyal medya danışmanı, kripto trader, ressam, UX tasarımcısı gibi farklı alanlardan bireyler bulunmaktadır.

Katılımcıların hareketliliği ise oldukça yoğundur; önceki ülkeleri arasında Türkiye (5 kişi), Endonezya (4 kişi), Tayland (3 kişi) ve ABD (2 kişi) başta gelmektedir. Şu anda bulundukları ülkelerde en çok Türkiye (9 kişi) öne çıkarken, bir sonraki hedeflenen ülkelerde Malezya (3 kişi), Güney Afrika (2 kişi) ve Japonya (2 kişi) gibi destinasyonlar dikkat çekmektedir.

Dijital göçebelik, bireylerin işlerini fiziksel mekândan bağımsız bir şekilde dijital araçlar aracılığıyla sürdürmelerine olanak tanıyan, çağdaş iş yaşamının dikkat çekici bir fenomeni olarak öne çıkmaktadır. Tablo 2, bu yaşam biçimini benimseyen bireylerin motivasyonlarını, karşılaştıkları zorlukları ve elde ettikleri deneyimleri detaylı bir şekilde ele alarak, dijital göçebeliğin çok yönlü yapısını ortaya koymaktadır. Araştırma bulgularından elde edilen kod kitabı, dijital göçebeliği özgürlük, esneklik, kişisel gelişim, topluluk ilişkileri ve teknolojik adaptasyon gibi ana temalar çerçevesinde incelemekte; bireylerin kimlik algılarından yerel topluluklarla etkileşimlerine kadar uzanan geniş bir perspektif sunmaktadır.

Tablo 2. Araştırma Bulgularından Elde Edilen Kod Kitabı

Tema	**Kategori**	**Kod**
Dijital Göçebe Olma Motivasyonları	Özgürlük Arayışı	Pasif Gelir Sağlama
		Rekreatif Faaliyetlere Daha Fazla Zaman Ayırma
		Zaman ve Mekân Bağımsızlığı
		Seyahat Etme İsteği
		Ofis Bağımsızlığı
		Kontrolü Ele Alma
	Esneklik ve İş-Yaşam Dengesi	Kendi Çalışma Saatlerini Belirleme
		Çalışma ve Seyahati Dengeleme
		Mekânsal Esneklik

Tema	Kategori	Kod
		Kendi Disiplinini Sağlama
	Kişisel Gelişim ve Öğrenme	Zor Durumlarla Başa Çıkma
		Farklı Kültürleri Tanıma
		Yeni Beceriler Edinme
		Kendi Kendine Öğrenme
		Hayat Deneyimleri
		İçsel Yolculuk
	Teknolojik Gelişmelere Uyum	Uzaktan Çalışma İmkânları
		Dijital Araçların Kullanımı
		Teknoloji Merakı
		İnternet ve Dijital Platformlar
İş ve Seyahat Dengesi	Zaman Yönetimi	Haftalık Planlama
		Esnek Çalışma Saatleri
		Zor Görevlerin Önceliklendirilmesi
		Uçuş ve Toplantı Planlaması
	İş Disiplini	Maliyet Yönetimi
		Kendi Disiplinini Sağlama
		Sorumluluk Bilinci
		Planlı Çalışma
		Zaman ve Görev Yönetimi

Tema	Kategori	Kod
	Seyahat Planlaması	Seyahat ve İş Zamanlaması
		Uçuş Zamanlaması
		Seyahat İçi Çalışma
		Mekânsal Değişiklikler
	Mekânsal Esneklik	Farklı Ülkelerde Çalışma
		Evden Çalışma
		Her Yerden Çalışma
		Yer Değiştirme İmkânı
Topluluk ve Sosyal Bağlantılar	Çevrim İçi Topluluklar	Sosyal Medya Kullanımı
		Dijital Platformlar
		Çevrim İçi Destek
		Çevrimiçi Networking
	Çevrim Dışı Topluluklar	Co-Working Alanları
		Fiziksel Toplantılar
		Kafe Kültürü
	Networking	Profesyonel Ağlar
		İş Bağlantıları
		Arkadaşlık ve Profesyonel İlişkiler
		Sosyal Ağlar
		Yerel İş Ağları
	Yerel Kültürel	Kültürel Etkileşimler

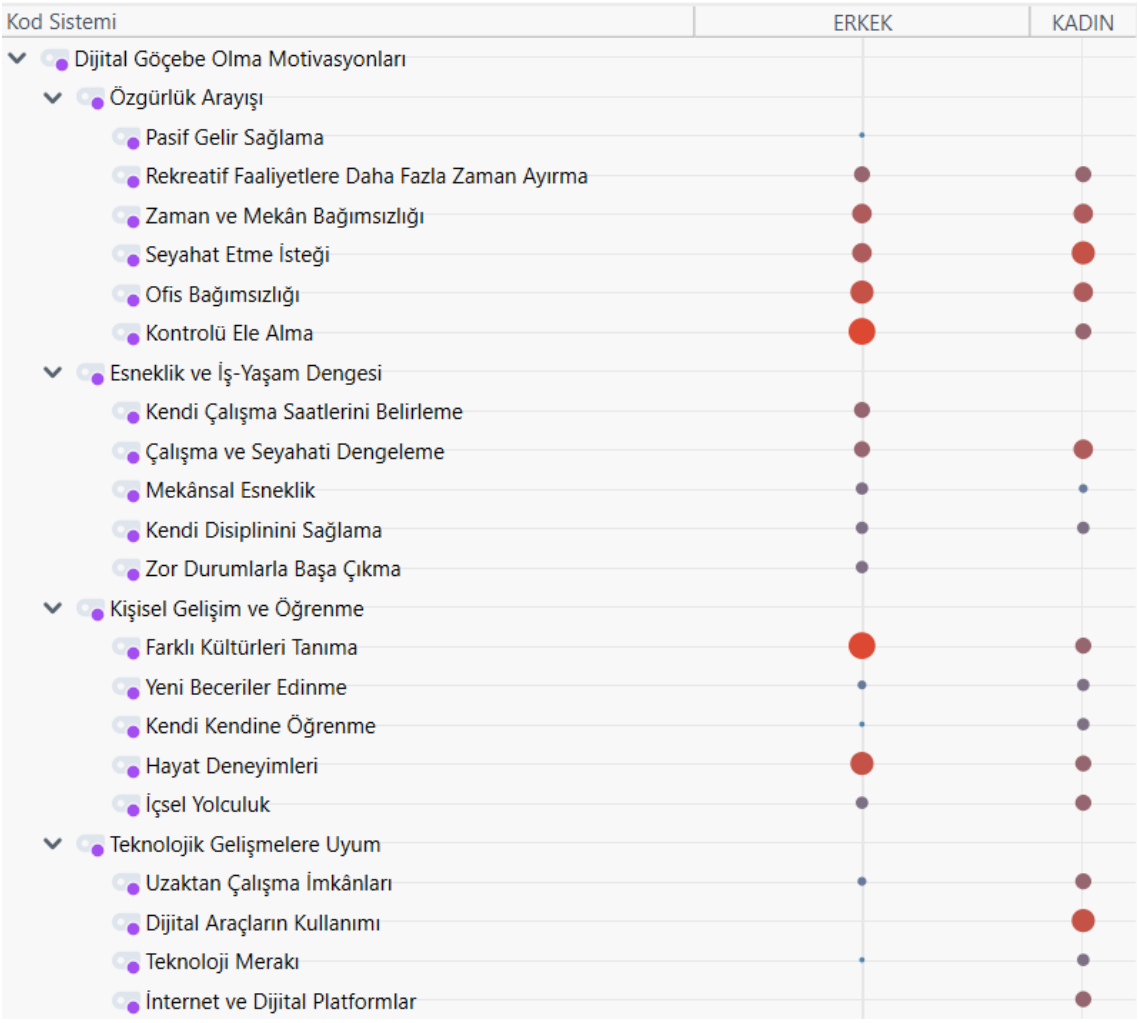
Tema	Kategori	Kod
	Bağlantılar	
		Kültürel Etkinliklere Katılım
		Kültürel Farklılıkların Anlaşılması
Kimlik ve Benlik Algısı	Kültürel Kimlik	Kültürel Kimlikten Arınma
		Global Kimlik
		Ulusal Kimlik
	Mesleki Kimlik	İş Tanımlarının Değişimi
		Dijital Göçebe Olarak Meslek Tanımı
		Kimlik ve Meslek İlişkisi
		Mesleki Dönüşüm
	Kişisel Dönüşüm	Düşük Aidiyet
		Teknoloji Bağımlılığı
		Özgüven
		Kendini Tanıma
		Yeni Değerler Edinme
		Yeni Beceriler Edinme
Teknoloji ve Dijital Araçların Rolü	Dijital Platformlar	Nomad List
		MiTap Uygulaması
		Google Meet ve Zoom
		LinkedIn
		Çeşitli Dijital Araçlar

Tema	Kategori	Kod
Ekonomik ve Toplumsal Etkiler	Yerel Ekonomiye Katkı	Tanıtım Yoluyla Ekonomik Katkı Sağlama
		Restoran ve Kafeler
		Konaklama Harcamaları
		Kültürel Etkinlikler
		Yerel Ürünler
	Sosyal Algı	Destekleyici Yaklaşımlar
		Yanlış Anlamalar
		Negatif Algı

8.1 Dijital Göçebe Olma Motivasyonları

Esneklik ve iş-yaşam dengesi dijital göçebelerin kendi çalışma saatlerini belirleyebilmeleri, mekânsal olarak esneklik sağlayabilmeleri ve zorlu durumlara karşı kendi disiplinlerini oluşturarak bağımsız bir iş-yaşam dengesi kurmalarıyla ilgilidir. Bu bağlamda, dijital göçebeler çalışma düzenlerini seyahatle birleştirerek kendilerine özgü bir iş-yaşam dengesi yaratmaktadırlar (Şekil 1).

Ayrıca, farklı kültürleri tanıma ve yeni beceriler kazanma gibi kişisel gelişim odaklı motivasyonlar, dijital göçebeler için hayat deneyimlerini artırma ve içsel yolculuklarına odaklanma fırsatı sunmaktadır. Uzaktan çalışmaya olanak sağlayan teknolojik gelişmelerin dijital göçebe yaşam tarzını mümkün kılması, internet ve dijital araçlar aracılığıyla iş süreçlerini yönetme, küresel bağlantılar kurma ve teknoloji merakını geliştirme açısından önemli bir rol oynamaktadır. Diğer taraftan cinsiyete göre birtakım farklılıklardan da söz edilebilmektedir. Bu çerçevede kadın ve erkek dijital göçebelerin dijital göçebe olma motivasyonları noktasında birbirinden farklı anlayışlara sahip olduğu gözlenmektedir (Şekil 9).

Şekil 9. Cinsiyete Göre Dijital Göçebe Olma Motivasyonları Temasının Ağırlık Grafiği

Buna göre; erkek dijital göçebelerin özgürlük arayışı kategorisinde ofis bağımsızlığı ve kontrolü ele alma noktalarında daha fazla vurgusunun olduğu görülürken kadınların ise mekânın bağımsızlığı ve seyahat etme özgürlüğüne daha fazla atıfta bulunduğu ortaya çıkmaktadır. Bunun yanı sıra farklı kültürleri tanımayı da erkeklerin daha fazla dile getirdiği, teknolojik gelişmelere uyum sağlama bağlamının ise kadın dijital göçebeler tarafından vurgulandığı gözlenmektedir. Diğer benzer dağılımlara ek olarak bu farklılıklar, dijital göçebeliği benimsemeye yönelten çeşitli motivasyonlar ve bu motivasyonların hayatlarına kattığı anlam çerçevesinde aşağıda detaylandırılmıştır.

8.1.1 Özgürlük arayışı

Katılımcı ifadelerinden elde edilen bulgulara göre, dijital göçebe olma sürecinde özgürlük arayışı, bireylerin iş-yaşam dengelerinde önemli bir rol oynamaktadır. Çoğu

katılımcının dijital göçebe olmaya karar vermesinde, işlerini mekânsal sınırlamalardan bağımsız şekilde yürütebilme isteği bulunmaktadır. Teknoloji tabanlı uzaktan çalışma imkanları, bireylere sabit bir ofise bağımlı kalmaksızın iş süreçlerini sürdürme fırsatı vermektedir. Bu bağımsızlık, bireylerin geleneksel ofis ortamlarından sıyrılarak dünyanın farklı yerlerinden çalışma olanağı elde etmesini sağlamakta, bu sayede mekâna bağlı olmaksızın istedikleri lokasyonları özgürce tercih edebilmelerine olanak tanımaktadır. Özellikle kariyerine teknoloji sektöründe başlayan katılımcılar, uzaktan çalışmanın sağladığı esnekliği keşfettiklerinde, seyahat edebilme olanaklarının farkına varmakta ve bu sürecin özgürlük duygularını yoğunlaştırdığını ifade etmektedir.

"Kariyerime uzaktan çalışma esnekliği sunan bir teknoloji şirketinde başladım. Başlangıçta bu esnekliği evden çalışmak için kullandım, ancak kısa süre sonra dünyanın her yerinden çalışabileceğimi fark ettim" (DN21, 33, Kadın, Bekar).

"Dijital göçebe olmak için birincil motivasyonum özgürlük ve macera arzusuydu. Yeni bir şehirde uyanabilme, farklı kültürleri deneyimleyebilme ve istikrarlı bir kariyer sürdürürken hayatın her kesiminden insanlarla tanışabilme fikri inanılmaz derecede çekiciydi" (DN21, 33, Kadın, Bekar).

"Ben siber istihbarat, siber güvenlik alanında bir an öncekinde eğitim de veriyordum. Şu an eğitimlerime ara verdim. Çünkü çok fazla vaktim alıyor, seyahatlerimi kısıtlıyor." (DN1, 26, Erkek, Bekar).

Katılımcıların çoğu, özgürlük arayışlarını sadece mekânsal bağımsızlıkla değil, aynı zamanda yeni kültürleri tanıma, farklı şehirlerde uyanma ve çeşitli sosyal bağlar kurabilme imkânıyla ilişkilendirmektedir. Dijital göçebelik, bireylerin sosyal deneyimlerini zenginleştirmesine, çeşitli kültürel yapılara uyum sağlamasına ve hayatlarına farklı perspektifler katmasına olanak tanımaktadır. Katılımcılar, bu deneyimleri özgürlük arayışının bir uzantısı olarak görmekte, seyahat ederek kendilerini geliştirme, kültürel alışverişlerde bulunma ve yeniliklerle dolu bir hayat sürme olanağına sahip olduklarını belirtmektedir. Özgürlüğün farklı kültürlerle tanışma sürecinde bireylerin kimliklerine kattığı anlam, katılımcıların yaşam deneyimlerini daha geniş bir perspektifte algılamalarına katkı sağlamaktadır.

Dijital göçebe olarak çalışan bireylerin birçoğu, ofis bağımlılığından kurtulmanın özgürlük duygularını güçlendirdiğini ve iş süreçlerini tamamen kendi tercihlerine göre düzenleyebilme olanağı tanıdığını ifade etmektedir. Fiziksel bir mekâna bağlı kalmamak, çalışma saatlerini ve lokasyonunu bireysel tercihler doğrultusunda ayarlama imkânı sunmaktadır. Ofis bağımsızlığı, dijital göçebe bireylerin günlük rutinlerinden sıyrılmasını, değişiklik yapma ihtiyacını karşılamasını ve bağımsız bir yaşam sürmelerini sağlamaktadır. Katılımcılar, ofis dışı bir çalışma modeli benimseyerek, günlük rutinlerini kendi kontrollerinde şekillendirdiklerinde özgürlük duygularının yoğunlaştığını vurgulamaktadır.

> Yerel ekonomileri %100 olumlu etkiliyorum. Çünkü ben onlar için turist olmanın ötesinde onları o ülkeyi tanıtıyorum ben bir yandan bir sürü kişiye. Hem sosyal medya aracılığıyla ya da kendi sosyal çevrem aracılığıyla. Hem de orada uzun bir vakit turistten daha fazla vakit geçirip daha fazla harcama yapıyorum" (DN14, 30, Erkek, Bekar).

> Ben ortaokul son zamanlarında otostop çekerek başladı benim hikayem. Okuldan kaçarak yine. Yine aynı zamanda bu şekilde bütçeyle. Hani örneğin bir tane arkadaşımın MSN hesabı çalınmış okulda. Onu kurtarıyorum. O parayla okuldan kaçıyorum. Veya hafta sonları otostop yaparak seyahat ediyordum (DN1, 26, Erkek, Bekar.

"Zamandan ve mekândan hepimizin bildiği gibi bağımsız kişiler ve bu işte hayatlarını dijital mecralardan kazandıklarıyla icra eden kişilerdir." (DN2, 32, Erkek, Evli)

> Onun dışında her gün neredeyse ya sabah ya akşam ben yoga ve meditasyon yapmaya çalışıyorum. Benim hayatımın çok merkezinde çünkü hani fiziksel tamam fiziksel aktiviteyi hani gün boyu bir şeyler yaparak dışarıda sağlıyoruz ama mental dinginlik ve mental stabilite de çok önemli. Ben bu yüzden onları da çok düzenli yapmaya çalışıyorum. Genellikle böyle (DN3, 37, Erkek, Evli).

> Tabii ki çevremde çok fazla dijital nomad olmasının da mutlu kalması var. Ama herkes bunu yapıyor, ben de bunu yapayım gibi bir yaklaşımı değil. Bende genelde sistem tam tersi çalışıyor. Herkesin yaptığı şeylerden kaçınmak

> gibi şekilde çalışıyor. Benim için en temelinde şeyi söyleyebilirim yani. Zihinsel olarak özgürleşmek (DN4, 32, Erkek, Bekar).

Katılımcı ifadeleri, dijital göçebelerin özgürlük arayışı ve mekânsal bağımsızlık isteğinin, modern toplumdaki bireysel kimlik inşası ve çalışma ilişkilerindeki dönüşümle bağlantılı olduğunu göstermektedir.

Pasif gelir sağlama motivasyonu, dijital göçebelikle özgürlük arayışının kesiştiği bir diğer önemli noktayı oluşturmaktadır. Katılımcılar, sabit gelir gerekliliğinden bağımsız olarak gelir elde etme arzusuyla hareket etmekte, bu bağlamda pasif gelir yaratma çabalarının özgürlük arayışlarıyla doğrudan örtüştüğünü belirtmektedir. Pasif gelir kaynakları oluşturma motivasyonu, bireylerin yalnızca çalışarak değil, başka gelir alanlarından destek alarak da ekonomik bağımsızlık kazanmalarını sağlamaktadır. Böylelikle katılımcılar, hayatlarının çeşitli alanlarında daha fazla serbestlik kazanmakta ve mesai saatlerine bağlı kalmadan daha esnek bir yaşam tarzı sürdürebilmektedir. Bu motivasyon, özgürlük kavramını bireylerin maddi güvence arayışlarıyla birleştirerek dijital göçebe yaşamda önemli bir bileşen hâline getirmektedir.

Katılımcılar, rekreatif faaliyetlere daha fazla zaman ayırmanın özgürlük arayışlarını destekleyen bir diğer faktör olduğunu ifade etmektedir. Özellikle yoga ve meditasyon gibi zihinsel dinginliği artıran faaliyetlerin, bireylerin özgürlük hislerini pekiştirdiği gözlemlenmektedir. Dijital göçebeler, yalnızca işlerine değil, kendilerine de zaman ayırabilmekte ve bu süreçte fiziksel ve mental sağlığı koruyabilmek adına çeşitli aktiviteleri rutinlerinin bir parçası hâline getirebilmektedir. Katılımcılar, dijital göçebelik sayesinde iş saatlerinin esnemesiyle birlikte bu tür faaliyetler için daha fazla vakit bulabilmekte, böylelikle hem zihinsel hem de fiziksel bağımsızlıklarını artırabilmektedir.

> Süreçle değişiyor bu tanım. Benim de bunu anlamamın herhalde iki yılı sürmüştü. İlk başlarda sürekli olarak gezmem gerektiğini hissediyordum. Belki son bir yılda çoğunlukla Güney Asya'daydım. Bazı çok pahalı ülkelere gittiğim zamanlarda bile gezmek zorunda olmadığımı, evde oturup o günü böyle normal takılarak belki YouTube'dan, Netflix'ten bir şeyler izleyerek ya da kitap okuyarak geçirebileceğimi fark ettiğimde o zaman sanırım bu dijital nomad

kafasına ulaştım diye hissettim. Yani gezmek değil, gezginlik kesinlikle değil. Hali hazırda yaşadığın şehirde ne yapıyorsan onun aynısını gidip başka bir ülkenin başka bir şehrinde yapmak, normal bakkala gitmek, alışveriş yapmak gibi şeyler yaptığın bir süreç. Çalışmanın aynısını Türkiye'deki yaşadığın yerde ya da Tayland'ın fazla adalarında yapıyor olmak oluyor aslında." (DN15, 39, Erkek, Bekar)

Belki bende çok zor olmamıştır. Dengeleme konusunda herhangi bir problem yaşamadım. Çünkü olduğum olası zaten hep imkânım vardı. Bilgisayar başında çalıştığım için bizzat müşterinin ofisine gittiğim senaryolar olmuyordu. Zaten birçok işimi e-mail ve telefonla halledebiliyordum. Kendi ofisine gidiyordum, onu aradan çıkardım. Ama müşteri tarafında çok ciddi bir beni bağlayan bir şey yoktu. Yani benim yaşamda değişen hiçbir şey olmadı. Ama şey kısmı biraz zor olabiliyor. Aktiviteler çok fazla. Özellikle Bali gibi, Tayland gibi yerlerde çok fazla dijital nomad var ve her gün bir aktivite var. Ve bazen o aktivitelere gitmek istiyorsun ama yapılması gereken iş oluyor (DN15, 39, Erkek, Bekar).

Dijital göçebelerin pasif gelir sağlama motivasyonu ve özgürlük arayışı, bireylerin kapitalist ekonomik yapılar içinde özgürlük ve bağımsızlık algılarını yeniden biçimlendirdiğini göstermektedir.

Dijital göçebelerin mekânsal ve zamansal bağımsızlık elde etme çabaları, ilk bakışta hegemonik yapıdan bir kopuş gibi görünse de, aslında sistemin sunduğu teknoloji tabanlı araçlara ve küresel kapitalist ekonominin işleyişine sıkı sıkıya bağlıdır. Örneğin, uzaktan çalışma esnekliği ve seyahat özgürlüğü, bireylerin özgürlük duygularını artırırken aynı zamanda teknoloji ve ekonomik altyapıya bağımlılığı pekiştirir. Bu bağlamda, dijital göçebelik, bireylerin özgürlük arayışlarını kapitalist sistemin sınırları içinde yeniden üreten bir hegemonya mekanizması olarak değerlendirilebilir.

Gramsci'nin (1986) yaklaşımı, dijital göçebelerin yaşam tarzlarının, sistemin sunduğu seçenekler içinde bir "rızayla bağımlılık" durumu yarattığına yönelik yorumlanabilir. Örneğin, uzaktan çalışmanın sunduğu avantajlar, bireylerin işlerini ve yaşamlarını daha esnek hale getirirken, bu esnekliğin teknolojiye ve piyasa koşullarına bağlı olması, özgürlüğün sınırlandırılmış bir versiyonunu ortaya çıkarır. Bu nedenle, Gramsci'nin

hegemonya kavramı, dijital göçebeliğin özgürlükle ilişkili görülen yapısının, aslında kapitalist sistemin ideolojik yeniden üretimine hizmet ettiğini göstermektedir (Gramsci, 1986).

Bu bulgular, dijital göçebeliğin bireylerin özgürlük arayışlarını tatmin etmede önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Dijital göçebeler, profesyonel, mekânsal ve kişisel özgürlük yoluyla bütünsel bir yaşam tarzı yaratmayı amaçlamakta ve çalışmayı içsel olarak motive edilmiş ve tatmin edici bir etkinlik olarak algılamaktadırlar (Akın, 2021). Araştırmamızdaki bulgularla paralel sonuçlara sahip olan İli ve Büyükbaykal'ın çalışması (2023), dijital göçebelerin zamansal, mekânsal ve finansal açıdan özgürlüğü ön planda tuttuklarını ve bu yaşam tarzının sürdürülebilir bir iş modeliyle uzun vadeli olabileceğini belirtmektedir. Schlagwein (2018), dijital göçebeliğin bilgi teknolojileri sayesinde küresel bir olgu haline geldiğini ve bireylerin mekânsal bağımsızlık arayışının bu yaşam tarzının temel motivasyonlarından biri olduğunu vurgulamaktadır. Cook (2020) ise dijital göçebelerin iş ve boş zaman arasındaki sınırları özgürlük arayışıyla zorladıklarını, ancak bu süreçte beklenmedik zorluklarla karşılaştıklarını belirtmektedir.

Dijital göçebelik, yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda zihinsel bir özgürleşme aracı olarak da öne çıkmaktadır. Katılımcılar, özgürlüğü, toplumsal normlardan sıyrılarak, sosyal ve bireysel kalıplardan bağımsız bir yaşam sürme arzusuyla ilişkilendirmektedir. Dijital göçebelikle elde edilen zihinsel özgürlük, bireylerin kendilerini daha bağımsız hissetmelerini ve yaşamlarını daha anlamlı bir şekilde kurgulamalarını sağlamaktadır. Katılımcılar, özgürlük arayışlarını, kendi yol haritalarını çizme ve sosyal normların dışında bir yaşam kurma isteğiyle birleştirmekte ve bu deneyimi dijital göçebelikle daha somut hâle getirdiklerini belirtmektedir.

Çalışma saatlerinin esnekliği, dijital göçebelerin özgürlük arayışını destekleyen bir diğer unsurdur. Katılımcılar, dijital göçebelik sayesinde çalışma saatlerini kendilerine uygun bir şekilde düzenleyebilmekte, mesai saatlerinden bağımsız olarak işleriyle ilgilenebilmekte ve verimli çalışma fırsatlarına sahip olmaktadır. Bu esneklik, bireylerin iş süreçlerinde kontrol sahibi olmalarını sağlamakta ve özgürlük duygularını pekiştirmektedir. Çalışma saatlerini belirleyebilme yetisi, bireylerin hayatlarını daha fazla kontrol edebilmelerine olanak tanımakta ve özgürlük arayışlarını destekleyen bir yapı oluşturmaktadır.

> Yani mesela bunun için Google Keep uygulaması kullanıyorum. Bunda da mesela örnek veriyorum. Biliyorum ki ben pazartesi günü full blog yazacağım. İçerik yazacağım yani aslında. Yazı olarak da video çekimleri içinde. Salı günü de örnek veriyorum full. Biliyorum ki çarşamba günü hep sahayla ilgili görüşmeler olacak. Ya da mesela kendi web sitemin içerisinde çarşamba gününde psikososyal destek olduğunu birçok insan biliyor. Ya ben o güne koyuyorum o planlamayı ya da o gün dışarıdan işte Hatay'dan, yurt dışından vesaire birileri arayıp bir yere yönlendiriyor, fikir alıyorlar vesaire. Bunun dışında çarşamba günü yine işte olduğum yere göre hava güzelse vesaire yine böyle çıkıyorum o pazartesi salı yazdığım içeriklerin çekimini yapıyorum vesaire. Pazartesi salı dediğim gibi terapi günü tamamen o danışanların notları, terapi seansları öncesi sonrası vesaire. Yani sabah kalktığımda mail, mesaj. Sakin sakin bir çay kahve içerek vesaire. Sonrasında bu söylediklerim her gün için değişiyor. Pazartesi salı şu, perşembe, cuma şu şeklinde. Bir dört, beş, beş buçuğa kadar sürüyor. Sonrasında zaten işi falan bırakıyorum, sevdiklerimle vakit geçiriyorum. Ya da bir şeyler dinliyorum, izliyorum vesaire" (DN5, 30, Kadın, Bekar).

"ben hem gezmek istiyorum, hem bu işi yapmak istiyorum." (DN6, 31, Kadın, Bekar)

> Ve çalışma saatlerimi ben düşürdüm. Ben işte sabah dokuz akşam beş çalışmıyorum. Veya haftanın beş günü çalışmıyorum. Haftanın üç günü gibi, dört günü gibi çalışıyorum. Ve bu saatlerimi de mümkün olduğunca da işte kısaltmaya çalışıyorum. Çok saatler çalışmak değil, akıllıca çalışmaya çalışıyorum ben aslında. Çünkü normal bir ofis yaşamında da bilirsiniz, yani sabah dokuz akşam beş gidiyorsunuz ama kaç saatlik iş yapıyoruz aslında. Onu düşünüyorum ve işin başında çok fazla vakit değil, verimli vakit geçirip tak tak tak tak işi bitirip çıkmak gibi bir durumum var (DN6, 31, Kadın, Bekar).

"Ben herhangi bir yerden şu anda ofise gitmek zorunda olmadan işimi yapabiliyorum. Bu çok ciddi anlamda bir esneklik ve özgürlük sağlıyor. Dolayısıyla işimi kolaylaştırdı diyebilirim belli noktalarda" (DN7, 35, Kadın, Evli).

Foucault (2000), bireylerin modern iktidar yapıları karşısında kendilerini özgürleştirme çabalarını, "kendilik teknolojileri" olarak adlandırdığı bireysel pratiklerle açıklar. Foucault, bireylerin yaşamlarını yeniden yapılandırma ve kendilerini belirli bir yaşam tarzı üzerinden tanımlama sürecini, modern toplumdaki iktidar yapılarına karşı bir direniş biçimi olarak değerlendirir (Foucault, 2000, s. 18). Katılımcıların, mesai saatlerinden bağımsız olarak kendi çalışma düzenlerini oluşturup, yaşamlarını kontrol altına alma istekleri, Foucault'nun (2000) "özneleşme" kavramıyla örtüşmektedir. Örneğin, katılımcılardan birinin belirttiği gibi, günlük iş programını kendine uygun şekilde düzenleyerek hem üretkenliğini artırmakta hem de çalışma sonrası aktivitelerine zaman ayırabilmektedir. Bu durum, Foucault'nun (2012) yaşamı bir "varoluş estetiği" olarak şekillendirme fikriyle doğrudan ilişkilidir.

Rosa, hızlanma teorisi çerçevesinde bireylerin modern toplumun sürekli artan temposu karşısında, kendilerini yavaşlatma ve hayatlarını yeniden anlamlandırma arayışını ele alır. Rosa (2013, s. 144), bireylerin modern yaşamın hızlanmasıyla birlikte anlamlı bağlantılar kurmakta zorlandığını ve bu durumu aşmak için "rezonans" olarak adlandırdığı derin bağlar arayışına yöneldiğini belirtir. Dijital göçebelerin çalışma düzenlerini esneterek, işlerini verimli bir şekilde yönetme ve geriye kalan zamanda zihinsel dinginlik sağlayan aktivitelere yönelme çabaları, Rosa'nın hızlanmaya karşı geliştirdiği rezonans kavramıyla örtüşmektedir. Katılımcının, haftanın üç veya dört günü çalışarak, kalan zamanını kendine ve sevdiklerine ayırması, modern yaşamın hızını bireysel stratejilerle dengelemeye yönelik bir direnç biçimi olarak değerlendirilebilir.

Schlegelmilch ve Lysova, (2018), dijital göçebeliğin bireylerin özgürlük duygusunu artırdığını ve esnek çalışma biçimleri sayesinde iş-yaşam dengelerini yeniden tanımlamalarına olanak tanıdığını ifade etmektedir. Bu durum, araştırmamızdaki katılımcıların, çalışma saatlerini kendi tercihlerine göre düzenleyebilme ve iş süreçlerinde kontrol sahibi olma deneyimlerini yansıtmaktadır. Aynı şekilde Haking ((2017), dijital göçebeliği, bireylerin küresel iş gücü piyasasına entegrasyonunu sağlarken, aynı zamanda kişisel özgürlüklerini genişleten bir yaşam tarzı olarak tanımlamaktadır. Bu paralel bulgular, çalışma saatlerini esnekleştirmenin ve mekânsal bağımsızlığın, bireylerin zihinsel özgürlük algısını nasıl pekiştirdiğini göstermektedir.

Ancak, dijital göçebeliğin özgürlük sunma kapasitesi tüm yönleriyle olumlu bir çerçevede ele alınmamaktadır. Reichenberger (2018), dijital göçebelerin özgürlük arayışlarının zaman zaman sosyal izolasyon, ekonomik güvencesizlik ve süreklilik eksikliği gibi zorluklarla sınırlandığını öne sürmektedir. Bu bulgu, özgürlüğün yalnızca fiziksel ve zihinsel boyutlarda değerlendirilmesinin eksik kalabileceğini göstermektedir. Sosyolojik açıdan, dijital göçebelik bireylerin toplumsal normlardan sıyrılmalarına olanak tanırken, aynı zamanda küresel kapitalist sistemin sınırları içinde bir bağımlılık yaratmaktadır.

Mekân bağımsızlığı, dijital göçebe bireylerin en çok önemsedikleri özgürlük unsurlarından biri olarak öne çıkmaktadır. Bu bağımsızlık, bireylerin herhangi bir fiziksel mekâna bağlı kalmaksızın çalışmalarını sürdürebilmelerine olanak tanımaktadır. Çalışma alanının sınırsızlığı, bireylerin işlerini diledikleri gibi düzenlemelerine ve seyahat ederken bile işlerini yürütmelerine olanak tanımaktadır. Mekân bağımsızlığı sayesinde bireyler, özgürlük hissini her alanda yaşayabilmekte ve dijital göçebelik bu deneyimi yoğunlaştırmaktadır.

> Bence çok fazla esneklik, çok fazla özgürlük, daha verimli çalışma bence benim bakış açımdan. Çünkü daha odaklı işe yapılabildiğini düşünüyorum. Dünyanın her yerinden çalışabilirim ama zaten bu doğası, tanıma gereği zaten mekândan ve zamandan bağımsız olduğu için tanımına girmeyeceğim ama (DN7, 35, Kadın, Evli).

> Daha sonra dünyayı gezme bir yerleri keşfetmişliğim hep vardı. Ama bunu çalışarak yapılabileceğini o zamanlar ki seviyemde açıkçası bilmiyordum. Bilsem de ben yapabilir miyim bundan emin değildim. Fakat daha sonrasında bize nasip oldu, hayat gösterdi ki işimi dijital göçebelik üzerine kurdum. Ben şu an dijital göçebelerin bilgi alabileceği, ilham alabileceği, bir şeyler öğrenebileceği bir platformun ev kurucusuyum. Dolayısıyla o dünyayı yaşamak için ben bir digital nomad olarak her yerde olmaya çalışıyorum, geziyorum. Daha buraya gelmemiş insanlar geldiğinde nelere ihtiyacı olur, nasıl buraya gelebilirler bunları deneyimleyip aktarmak üzerine çalışıyorum.” (DN8, 33, Erkek, Bekar).

"Çok rahat şunu söyleyebilirim ben çocukluğumdan beri dünyayı gezme hayali olan bir insandım. Şu an geldiğim kimlik bu hayalimi gerçekleştirmeye başlamış birisi. Beni hiç zorlamıyor." (DN8, 33, Erkek, Bekar).

Katılımcılar, dijital göçebeliğin sağladığı esnekliğin, onların profesyonel ve sosyal hayatlarını özgürce kurgulamalarına olanak tanıdığını belirtmektedir. Çoğu katılımcı, dijital göçebeliğin yalnızca iş yaşamında değil, aynı zamanda sosyal ilişkilerde de bağımsızlık sağladığını vurgulamaktadır. Farklı ülkelerde, çeşitli sosyal çevrelerle etkileşim kurabilmek ve bu çevrelerde kendini ifade edebilmek, bireylerin özgürlük arayışlarını tatmin etmektedir. Katılımcılar, dijital göçebelik sayesinde sosyal çevrelerini kendilerine uygun şekilde oluşturabilmekte ve farklı insanlarla kurdukları ilişkilerle sosyal özgürlüklerini artırmaktadır.

> Türkiye'de en fazla otostop çekip çıkışlardan biriyimdir. Yolda kendimi keşfettim ve yolda olma duygusu, sürekli yeni olarak birileriyle tanışma, onların hayat hikayelerinden ders alma duygusu beni daha da itti. Ardından yaşamak istediğim hayatın, çocukluk hayalimin bu olduğunu hatırladım. Jules Verne'nin bir kitabı vardı, Dünyanın Ucundaki Fener diye. Arjantin'in en güneyindeki Ushuaya bölgesindeki bir deniz fenerini konu alıyor. Doğum günümden birkaç gün öncesinde okumuştum. Sonrasında doğum günümde 9 yaşındayken anne pastamı üfletirken bir dilek tut dedi. Ben de bir gün doğum günümü orada kutlamak istediğimi söyledim içimden. 20 yıl sonrasında 29 yaşındayken bu hayalimi gerçekleştirdim aslında. Beni yola çıkaran şey, sınırsız keşfetme, öğrenme ve öğrendiklerimi aktarma duygusunun sürekli bende içimde büyümesiydi. Diller öğrenmek, yeni hayatlara dahil olmak, onların yaşamlarını tanımak ve kendi insanıma anlatıp onların da vizyonlarına katkıda bulunmaktı amacım (DN10, 30, Erkek, Bekar).

> Sanırım her şey seyahat etmeyi sevdiğim için başladı ve Meksika'da tek başıma seyahat etmeye başladım bile. Daha sonra, başka bir ülkede bulunan ve tamamen ücretli olan burslara başvurmaya başladım. Böylece gidip Kazakistan, Mısır, ABD gibi başka yerlerde ülkemi temsil ediyordum. Bu ücretli burslarla dünyanın başka yerlerini keşfetmeye başladım. Sonra bu işi tam zamanlı yapan pek çok insan olduğunu gördüm. Sonra ne oldu, Meksika'ya geri döndüm,

henüz kariyerime yeni başlamıştım ve tam zamanlı bir işe girdim. Ve dedim ki, bundan sonra uzaktan bir işe girebileceğim, çünkü o pozisyonun gerçekten iyi olduğunu biliyordum, hükümette olduğu gibi. Aynı zamanda yaptığım şey, zaten orada olan insanlarla araştırma yapmaktı. Mexico City'de yaşıyordum ve burası dijital göçebelerin merkezlerinden biriydi. Hafta içi bisikletimi alıp daha fazla dijital göçebenin olduğunu bildiğim bölgeye gidiyor ve onlarla konuşmaya başlıyordum. Sonra da "Neye ihtiyacınız var?" diye sordum. Nereden başladınız? Pazarlık konusu olan ve olmayan şeyler nelerdir? Bu yüzden kendi araştırmamı yaptım, bunu zaten yapmakta olan canlı insanlarla konuştum. Ve sonra, aslında pandemi dijital göçebe olmama çok yardımcı oldu, başka bir ülkede sıkışıp kaldım. Sonra oradan farklı yollar bulmaya başladım ve bence karşılaştığım sorunlar bile aslında bana bunu yapabileceğimi gösterdi (DN13, 27, Kadın, Evli).

"ben sürekli ofise gitmek zorunda değilim. Ben istediğim yerde çalışabilirim. Mekânsal özgürlük aslında buna bu demek oluyor. Ve burada zamansal özgürlük konusuna geldiğimiz zaman da konu şu, ben kendi çalışma zamanlarımı ve saatlerimi belirleyebiliyorum" (DN14, 30, Erkek, Bekar).

Acil bir işin olduğu zaman birinden izin almak zorunda kalmıyorsun. Kendin planlıyorsun veya bir gün ben bugün gezeceğim dersin, bugün gezersin. İki gün çalışacağım dersin, iki gün çalışırsın. Bu gerçekten süper bir şey kendi işini yönetmek açısına baktığımız zaman (DN14, 30, Erkek, Bekar).

Çok uçuk noktalar var dijital nomadlıkta. Çok agresif gezip çok agresif şeyler de yapabilirsin. Dağ tırmanışı da yapabilirsin gittiğin bir bölgede. Şehir merkezine takılıp bilgisayarını açıp çalışarak bir süreçte ilerletebilirsin. Bu biraz daha kişinin ne istediğini ne deneyimlemek istediğine göre değişiyor (DN14, 30, Erkek, Bekar).

Ben zaten 15 yıldır kendi işimin patronuyum ama kendi işinizin patronu olduğunuzda bile o kadar da patron olamadığınızı fark ettim. O dönemde benim için aydınlanma olan kısmı oydu. Beni ofise bağlıyordu, beni İzmir'e bağlıyordu o anda yaptığım iş. O yüzden mümkün mertebe pasif gelir

> sağlayacak işlerle gelir elde edebilecek bir yöntem üzerine çalıştım. Oradaki asıl şey benim için özgürlüktü. Daha öncesinde zamanımı satıyordum. Şu anda ürün satıyorum ama o ürünü satmasam da çok önemli değil. Bir müşterinin bana gelip de burası böyle olsun diye çok fazla iş çıkartmasına izin vermiyorum. Onun yerine benim böyle bir ürünüm var. Alırsanız alırsınız, almazsanız almazsınız gibi bir şey yapıyorum. Oradaki aydınlanma en basit kelimeyle sanırım zamanın paradan kat be kat değerli olduğunu anlamak oldu. Motivasyon sanırım özgürlükte (DN15, 39, Erkek, Bekar).

Dijital göçebelikle elde edilen özgürlük, bireylerin iş-yaşam dengesini kendi tercihlerine göre şekillendirmesine olanak tanımaktadır. Katılımcılar, seyahat planlamalarını iş süreçleriyle uyumlu bir şekilde yürütebilmekte, bu esneklik sayesinde iş ve seyahat dengesini sağlamakta zorlanmamaktadırlar. Bireylerin iş süreçlerinde sahip oldukları bu esneklik, iş-yaşam dengesini kendi istedikleri gibi ayarlayabilmelerine katkıda bulunmaktadır. Böylelikle dijital göçebeler, iş süreçlerini istedikleri yerden ve istedikleri zaman yönetebilmekte, özgürlük arayışlarını destekleyen bir yaşam tarzına sahip olmaktadır.

> Öncelikle kendimi bildim bileli seyahat etmeyi ve dünyayı keşfetmeyi çok seviyorum. Hiçbir zaman kişisel olarak merakım yakın yerlerle ilgili olmadı. Hep dışarıda insanlar farklı kültürlerde nasıl yaşıyor? Acaba ben burada doğsaydım nasıl bir hayatım olurdu üzerine kurulu? Dolayısıyla tüm seyahat planlarımı da buna uygun bir şekilde gerçekleştiriyorum. Şirketin de sunduğu avantajları kullanarak, artık tecrübemi de kullanarak bunu daha sık yapabilir duruma geldim. Onun nedeniyle de mutluyum açıkçası. Dolayısıyla daha önce görmediğim yerler, daha önce görmediğim kültürler, yaşam şekilleri, bunlar için para ve efor harcamayı tercih ediyorum bundan sonraki kısımda, hayatımda (DN9, 47, Kadın Evli).

> Bu biraz tecrübe, deneme, yanılma yolu. Biraz da içinde bulunduğunuz ortamın sağladığı kaynak ve faydalarla alakalı aslında. Şimdi ben uzun yıllardır, yaklaşık 25 yıldır iş hayatının içerisindeyim ve belli bir tecrübedeyim. Dolayısıyla belli konfor alanları oluşuyor belli bir süre sonra. İşinizi artık çok rahatlıkla, kolaylıkla yürütebilme noktasında da geliyorsunuz. Bu da bir

> avantaj. Yani işi kiminle nasıl, ne şekilde çözeceğinizi bildiğinizde orada lokasyon ve yüz yüze iletişimin sağlayacağı faydaları, aynı lokasyonda bulunma kısımlarını şey yapabiliyorsunuz, tolere edebiliyorsunuz diyeyim. Çünkü gerçekten bir iş yaparken birebir iletişim olmak, aynı lokasyonda benzer hisleri hissetmek, aynı havayı solumak başka bir şey çünkü" (DN9, 47, Kadın Evli).
>
> Her zamankinden daha özgür hissettiğimi söyleyebilirim. Öncesinde pandeminin de getirdiği bir takım rahatlıklar var bize. Benim özellikle bulunduğum kurum ve sektör nedeniyle. Ama öncesinde hep bir beyaz zeka bir kurumsal hayat hep böyle tatiller sadece işte belli bayram seyran dönemlerinde ucuna biraz bir şey ekleyip böyle daha kısıtlıydı. Şu an artık o kısıtın bir noktada kalkmış olması veya benim onu istediğim noktada esnetebiliyor olmam. O özgürlük duygusu bence çok hani diğer şeyleri zorlukları üstesinden geliyor diyebilirim" (DN9, 47, Kadın Evli).

Mekânsal bağımsızlık dijital göçebeler için önemli bir özgürlük unsuru olarak öne çıkmaktadır. DN15'in "istediğim yerde çalışabiliyorum" ifadesi, bu özgürlüğü açıkça yansıtmaktadır. Bu durum, Hannonen'in (2020) çalışmasında da ele alınmıştır. Hannonen, dijital göçebeliği, bireylerin mekân seçimini özgürce yapmalarına olanak tanıyan bir yaşam tarzı olarak tanımlar. Araştırmaya göre, dijital göçebeler mekân bağımsızlığı sayesinde iş süreçlerini kişisel tercihlerine göre düzenleyebilmektedir. Bu, sonuç araştırmamızla uyumlu görünmektedir.

DN13'ün "yolda olma ve yeni insanlarla tanışma" vurgusu, dijital göçebeliğin bireylerin sosyal çevrelerini genişletmesine olanak tanıdığını göstermektedir. Bozzi'nin (2024) çalışması, dijital göçebelerin hareketlilikleri sayesinde farklı kültürlerle etkileşimde bulunarak sosyal bağlarını güçlendirdiklerini ortaya koymaktadır. Bu bulgular, araştırmamızdaki sosyal özgürlük arayışına yönelik ifadeleri desteklemektedir. Bozzi'nin çalışması ayrıca, bu hareketliliğin bireylerin yalnızca iş süreçlerini değil, aynı zamanda toplumsal bağlarını ve kimliklerini de etkilediğini belirtmektedir.

Castells'e göre, dijital teknolojiler ve küresel iletişim ağları, mekânın geleneksel anlamını dönüştürmektedir. Mekân, artık coğrafi bir konumla sınırlı değildir; aksine,

bireylerin dijital araçlar üzerinden bağlantıda oldukları "akış mekânları" (spaces of flows) haline gelmiştir (Castells, 2013). Dijital göçebeler, bu dönüşümün aktif aktörleridir. Çalışma ve sosyal yaşamlarını dijital ağlar üzerinde sürdüren göçebeler, coğrafi bir mekâna bağımlı kalmadan üretken olabilmektedir. Örneğin, bir dijital göçebe, bir ülkede tatil yaparken başka bir kıtadaki işverenine dijital platformlar üzerinden hizmet sunabilmektedir. Bu durum, Castells'in mekânın "de-territorialization" (mekânsızlaşma) olarak adlandırdığı süreci açıkça yansıtmaktadır (Castells, 2013).

Dijital göçebelik, bireylerin sosyal ilişkiler kurma ve kültürel çeşitlilikle etkileşimde bulunma konusundaki özgürlüklerini artırmaktadır. Katılımcılar, dijital göçebe olarak dünyanın dört bir yanındaki topluluklarla sosyal bağlar kurabilmekte, yerel kültürlerle etkileşimde bulunarak kültürel birikimlerini artırmaktadır. Bu yaşam tarzı, bireylerin yalnızca işlerini değil, aynı zamanda sosyal çevrelerini de genişletme imkânı sunmaktadır. Dijital göçebeler, yeni kültürleri tanıma ve kendilerini geliştirme sürecinde bu sosyal etkileşimleri özgürlük arayışlarının bir parçası olarak değerlendirmektedir.

Katılımcılar, dijital göçebeliğin kendilerine sağladığı özgürlükleri yalnızca profesyonel değil, aynı zamanda kişisel gelişim aracı olarak da görmektedir. Dijital göçebelik sayesinde bireyler, farklı ülkelerde uzun süre kalarak yeni kültürlerle tanışma, farklı dilleri öğrenme ve kendilerini daha derinlemesine tanıma fırsatı bulmaktadır. Bu kültürel çeşitlilik, bireylerin özgürlük deneyimlerini genişletmekte ve kendilerine yeni değerler kazandırmaktadır.

> Dün LinkedIn'de bununla ilgili bir paylaşım yaptım. Benim dijital göçebeler için ana özgürlük türleri olarak gördüğüm beş tane var. Bunlardan biri konum özgürlüğü, yani istedikleri her yerde olabilirler. Herhangi bir yerden çalışıyor olabilirler. Konumları hiçbir şeyi tanımlamaz. Zaman özgürlüğüne sahip olabilirler, bazıları hala dokuzdan beşe bir işte çalışıyor olabilirler ve bu programın altında olmaları gerekir. Bazıları ise sabah 3'te çalışıp akşam 7'ye kadar çalışabiliyor, sorun yok. Ayrıca sözleşme özgürlüğü de var, çalışanınız gibi birkaç şirket için yüklenici olabilirsiniz, ancak farklı şirketler için. Bir diğeri de iş yükü özgürlüğü, yani serbest çalışanlar gibi diyelim. Yeteneklerine

göre kaç müşteri alacaklarına, kaç müşteriyi reddedeceklerine karar verirler (DN13, 27, Kadın, Evli).

Tabii bir de ekonomik özgürlük var ki bu da bir nevi finansal özgürlük gibi, belki de bu geliri elde etmek için çalışıyor olmalarına gerek yok çünkü bu gelir pasif olabilir. Dolayısıyla, insanların dijital göçebelerde çok fazla özgürlük olduğunu düşündüğü pek çok şey olduğunu hissediyorum, ancak aynı zamanda birçok koşul da var. Yani, bu özgürlüklerden birine ulaşırsanız, dünyayı dolaşabileceğinizi hissediyorum (DN13, 27, Kadın, Evli).

Odaklanmadığım iki saatim var. Dışarıdayım. Belki biraz yürüyeceğim ve sonra çalışmaya devam etmek için geri döneceğim. Çalışmaya devam ederken de akşam yemeği yiyorum. Yavru köpeklere tekrar yemek veriyorum. Ve sonra, evet, yatağa gidiyorum. Bazen meditasyon da yapmaya çalışıyorum ama bu her zaman olmuyor (DN13, 27, Kadın, Evli).

Dijital göçebe bireyler, iş süreçlerini diledikleri gibi yönetme konusunda özgürlük hissini yoğun bir şekilde yaşamaktadır. Çalışma düzeninin esnekliği, bireylerin çalışma saatlerini seyahat programlarıyla uyumlu bir şekilde ayarlamalarına olanak tanımaktadır. Bu bağlamda dijital göçebeler, seyahat ederken bile çalışma süreçlerini kolaylıkla yönetebilmektedir. İş süreçlerindeki bu bağımsızlık, dijital göçebelerin özgürlük duygusunu güçlendirmekte ve iş-yaşam dengesini sağlamakta onlara esneklik sunmaktadır.

Bir yandan da benim için farklı ülkeleri görmek bir keyif halini almaya başlamıştı. Hem bu aile genleri bence çok etkili bir şey burada gördüğümüz şey. 18 yaşımda da ilk Londra'ya gitmiştim ben. Orada bir 7 ay yaşama fırsatı bulmuştum. Bana çok keyifli gelmişti bu deneyim ve yaşama. Oradan sonra da her zaman ne iş yapıyorsam yapayım bunu uzaktan yapabilecek şekilde eleştirmek ve bunu dünyanın farklı yerlerine sürdürmek (DN20, 28, Erkek, Bekar).

Dijital göçebe yaşam tarzı, bireylerin kendi çalışma tempolarını diledikleri gibi ayarlamalarına olanak tanımakta ve bu sayede özgürlük duygularını artırmaktadır.

Katılımcılar, sabit bir çalışma düzenine bağımlı kalmaksızın kendi programlarını oluşturarak bağımsız bir iş akışı sağlamakta, bu durum bireylerin iş süreçlerinde özgürlük duygusunu güçlendirmektedir. Kendi kontrollerinde olan bir iş modeli, bireylerin özgürlük arayışlarını tatmin eden bir deneyim sunmaktadır.

> Dijital göçebe nerede çalıştığının bir önemi olmadan işini kendi veya birçok işler bağlamında gerçekleştiren ve sonrasında kendi hayatının planlamasını tamamen otonomist bir şekilde yapabilen birey derim. Biraz daha aslında benden bağımsız kısmı sürekli gezgin halde olmaları aslında genel olarak dijital normallerin bir özelliği bence. Bir senedir Bali'deyim ben. Bütün dijital normalde hayatımı Bali'de geçtim (DN11, 29, Erkek, Bekar).

> Boş bir günümde bu üçünden birine mutlaka giderdim. Onun dışında genel olarak biraz sosyalleşme girişimleri oluyordu. Yine sporumu hiçbir zaman boş bir günde de olsa ilk yaptığım şey spor oradan çıkarmak. Her zaman. Hayatta en sevdiğim şeylerden biri oldu bu son bir senedir falan. Sporumu yapıp güne dinç başlamak için çok güzel olduğunu düşündüğüm bir aktivite. Spor ve üzerine işte ya bir şelale ya bir rice terrace, akşam gün batımını izleme. Bu zaten aktiviteler sırasında oradaki insanlarla sosyalleşme, tanışma. Çok nadiren de olsa bir partileme ihtiyacı tabii ki de oluyor. Bali'de her gün bir parti var zaten. Hiçbir şekilde onu her gün burada bir mekânda bir event, bir organizasyon mutlaka oluyor. Pazartesi, salı falan fark etmeksizin. Zaten %85'i turizmden geldiği için Bali'de gelirler. Özellikle high seasonlarda her yerde parti var yani (DN11, 29, Erkek, Bekar).

> Ama ben evde tıkılı almayı sevmediğim için Zaten hayatımın 2 senesi Londra'da, 5 senesi İtalya'da geçti. O Covid döneminden beri Türkiye'de kalmış olmak biraz beni sosyal anlamda ve aslında içsel anlamda yıpratmıştı. Oradan uzaklaşmak için çok güzel bir fırsat oldu tekrar remote çalışabilmek (DN11, 29, Erkek, Bekar).

> Yani şöyle aslında, mesaim varken ve iş sahibiyken hala iki ay öncesine kadar mesaim bittiği anda bilgisayarı kapatıp kenara koyma isteği ve telefonumla da çok az vakit geçirme durumu vardı. Özellikle boş vaktimin de kısıtlı

> olmasından dolayı düzgün değerlendirmek istediğim için. O bağlamda aslında mesai bittiği anda dijital bir kenara konması gerekiyor. Bilgisayarımı da telefonumu da görmek istemiyorum, ekran görmek istemiyorum. Zaten amacım iyi bir miktar para kazanıp, sorumluluklarımı yerine getirip sonrasında güzel ve gerçekten özgür hissedebildiğim bir hayat kurgulamaktı. O bağlamda çok enteresan bir şekilde işle ayrıştıktan sonra telefon bağımlılığım çok arttı. Mesela benim şöyle telefona bakmam günde bir buçuk saatti ve çoğu zaman plan yapmak ve borsayı takip etmek üzerinde bir hızlı vakit geçirmem vardı. Telefon hemen fonksiyonel ve hayatımı ileriye taşımak için yapılan aktivitelerdi. Nasıl olduysa bu işten ayrılma durumundan sonra şu noktada geldiğimizde teknoloji bağımlılığım daha fazla aslında. Yani sosyal medyada geçirdiğim boş vakit de daha fazla (DN11, 29, Erkek, Bekar).

> Geçmişe baktığım zaman ben hep online çalışmışım. Hep gezmişim. Hani ben ha dijital nomad olayım diye bir adım atmadım. Ama motivasyonum hep özgürlük oldu. Tamamen. İnsanlarla da face to face iletişimi çok sevmiyorum. Sosyal bir insanımdır ama iş anlamında telefonu kapattığım anda uçak modunu aldığım anda kimse ulaşamasın. Çok güzel (DN12, Erkek, Bekar).

Dijital göçebe yaşam tarzı, bireylerin kontrolü ele alarak hayatlarını kendi tercihlerine göre yönetmelerine olanak sağlamaktadır. Katılımcılar, dijital göçebelik sayesinde iş süreçlerinde ve sosyal çevrelerinde bağımsızlıklarını koruyabilmekte, kendi kararlarını vererek hayatlarını yönlendirebilmektedir. Bu yaşam tarzı, bireylerin kendilerini daha fazla özgür hissetmelerini sağlamakta ve kontrol duygusunu pekiştirerek özgürlük arayışlarını tatmin etmektedir.

Holleran (2022), dijital göçebelerin "geoarbitrage" stratejilerini ele alarak, bu bireylerin genellikle düşük maliyetli yaşam standartlarından faydalanmak için küresel güneydeki destinasyonları tercih ettiğini vurgular. Örneğin, Bali'deki dijital göçebe toplulukları, uygun yaşam maliyetleri ve rahat yaşam koşulları nedeniyle popüler hale gelirken, bu durum yerel halk için kiraların artması ve kültürel alanların ticari hale gelmesi gibi sonuçlara yol açmaktadır. Bu tür etkiler, "transnasyonel soylulaştırma" kavramını somutlaştırarak, dijital göçebeliğin yerel topluluklar üzerindeki dönüşümünü gözler

önüne serer. Yani, bireyler için özgürleştirici olan bu yaşam tarzı, küresel ölçekte yeni sosyo-ekonomik gerilimlere neden olabilir.

Matos ve Ardevol'un (2021) çalışması, özgürlük kavramını fiziksel hareketliliğin ötesinde değerlendirerek bireylerin kendi yaşamlarını arzularına göre tasarlama ve yönetme kapasitelerine dikkat çeker. Dijital göçebelik, bireylere kişisel tatmin, kontrol ve öz-yönetim imkânı sunar. Ancak, bu özgürlük duygusu, bazen sosyal bağlantılardaki zayıflama ve yalnızlık gibi olumsuz etkilerle de sonuçlanabilir. Miguel ve arkadaşlarının (2023) araştırması, dijital göçebelerin sosyal medya platformları üzerinden bağlantılarını sürdürme ve yeni ilişkiler kurma çabalarını incelemiştir. Örneğin, DN10 (30, Erkek, Bekar), "Instagram ve LinkedIn gibi platformlarda bağlantılarımı koruyorum, ancak bu süreçte sürekli bir şeyleri kaçırıyor olma hissi beni yoruyor," diyerek, sosyal medya kullanımının bireyler üzerindeki psikolojik etkilerini ve 'kaçırma korkusu' (FoMO) ile bağlantısını açıkça ifade etmiştir.

Dijital göçebeler, geleneksel iş modellerinin katı zaman ve mekân yapılarından bağımsızlaşarak iş ve özel yaşamlarını kendi ihtiyaçlarına göre düzenleme imkânı bulmaktadır. Bu dönüşüm, neoliberal ekonominin esnekleşmesi ve dijital teknolojilerin yaygınlaşmasıyla mümkün olmuştur. Thompson'un (1967) zaman ve iş ritimleri üzerine yaptığı klasik çalışma, bu dönüşümün tarihsel bağlamını anlamamıza yardımcı olur. Örneğin, DN21 (27, Kadın, Bekar), "Esnek çalışma saatlerine sahip olmam bana özgürlük sağlıyor gibi görünse de, sürekli olarak iş teslim tarihlerine yetişmeye çalışıyorum. Bu, zamanın bana ait olmadığını hissettiriyor," diyerek dijital göçebelerin bu dönüşümde nasıl bir denge arayışında olduklarını göstermektedir. Sanayi toplumunda çalışma düzeninin mekanik saatlere dayandığını belirten Thompson, bu katı ritimlerin modern bireyler üzerinde baskı yarattığını savunur. Dijital göçebeler ise bu yapıyı terk ederek çalışma saatlerini ve mekânlarını esnekleştirme özgürlüğüne kavuşmuştur.

Richard Sennett'in (2011), "esnek insan" kavramı dijital göçebeliğin özgürlük hissini daha geniş bir bağlama yerleştirir. Sennett (2011), neoliberal ekonominin bireyleri esnek çalışma koşullarına adapte olmaya teşvik ettiğini, ancak bunun bireyleri sürekli bir yeniden yapılanma döngüsü içine soktuğunu ifade eder. Örneğin, DN15 (39, Erkek, Bekar), "Yeni bir projeye adapte olurken her seferinde farklı bir dijital araç öğrenmek

zorunda kalıyorum. Bu süreç esnek görünse de, aslında sürekli bir yeniden başlama hissi yaratıyor," diyerek bu döngünün günlük yaşantısındaki yansımalarını ortaya koyar. Dijital göçebeler, zamansal ve mekânsal özgürlüklerini artırabilir; ancak bu özgürlük, piyasa dinamikleri ve dijital platformların sürekli erişilebilirlik taleplerine bağımlıdır. Bu bağlamda, esneklik özgürleştirici bir nitelik taşısa da, bireyler için bir "özgürlük yanılsaması" yaratabilir.

David Harvey'nin (2015) zaman-mekân sıkışması kavramı, dijital göçebeliğin zamansal özgürlük ve erişilebilirlik boyutlarını anlamamıza yardımcı olur. Dijital teknolojiler, bireylerin aynı anda birden fazla yerde bulunuyormuş gibi hareket etmesine ve zamansal sınırları aşmasına olanak tanır. Örneğin, DN9 (47, Kadın, Evli), "Bir yandan Amerika'daki müşterilerimle sabah erken saatlerde toplantılar yaparken, aynı günün ilerleyen saatlerinde Asya'daki ekiplerimle projelerimi tamamlamak zorundayım," diyerek bu teknolojilerin bireysel çalışma düzeninde nasıl bir esneklik sağladığını ve aynı zamanda zaman yönetimi üzerindeki baskıyı artırdığını dile getiriyor. Dijital göçebeler, farklı zaman dilimlerinde çalışarak geleneksel 9-5 iş rejiminden sıyrılabilir. Ancak Harvey, bu tür bir özgürlüğün aynı zamanda bireyler üzerinde sürekli erişilebilirlik baskısı yarattığını ve yeni bir kontrol biçimi oluşturduğunu savunur.

8.1.2 Esneklik ve iş-yaşam dengesi

Araştırmaya katılan birçok katılımcı, dijital göçebe olarak kendi çalışma saatlerini belirleyebilmenin, yaşamlarının merkezine esneklik kavramını yerleştirdiğini vurgulamaktadır. Sabit mesai saatlerinden bağımsız olarak günlerini farklı dilimlere ayırabilme özgürlüğü, katılımcılara işlerini ve günlük aktivitelerini daha özgürce planlama imkânı tanımaktadır. Özellikle uzun süredir dijital göçebe olarak çalışan katılımcıların, işlerini günün farklı saatlerine yayarak iş yüklerini hafifletme ve aynı zamanda kişisel ilgi alanlarına da vakit ayırabilme konusunda büyük bir esneklik kazandıkları görülmektedir. Bu durum, iş-yaşam dengesini sağlamada katılımcıların bağımsız plan yapabilme becerilerinin önemini vurgulamaktadır.

> Bu tamamen aslında şöyle. Arka planımda belirsizliği barındıran bir durum. Çünkü bir belirsizliktesiniz. Seyahat ederken kalacağınız yer, karşılaşacağınız zorluklar belli olmadığı için bunları tamamen optimize edebilmek mümkün

> olmuyor zaten. Ve bunun da getirmiş olduğu bir zihinsel yük söz konusu oluyor kesinlikle. Bunu biraz deneyimleyerek aslında oturtulduğunu düşünüyorum. Çünkü ortada bir belirsizlik varken hiçbir şeyi tam olarak tespit edip uygulayabilmek mümkün değil. Denedikçe, farkına vardıkça, bu tabii kişiden kişiye de değişiyor (DN4, 32, Erkek, Bekar).

> Aslında benim hayattaki en büyük tutkularımdan bir tanesi seyahat etmekti. Ve bir şekilde kurumsal hayatta çalışırken, dokuz beş mesaide çalışırken belli yıllık izinlere sığdırılmış tatiller yaparak aslında tutkumun peşinden gidiyordum. Ama tabii ki bu zaman çok limitli oluyor. Yani yıllık on beş günlük bir izin, işte belli başka tatilleri, bayramları vs. birleştirerek bunu gerçekleştirmeye çalışıyordum. Ama bir yerden sonra artık ben şunu deneyimlemek istedim. Yani uzun süreli farklı ülkelerde yaşayarak çalışmaya devam etmek. Benim eşim benden önce aslında freelance, bağımsız çalışmaya başladı. Benden bir iki yıl kadar önce başlamıştı. Ve bir yerden sonra aslında ben de bu şekilde bir adım atmak istedim. Bunu denemek istedim. Ki böylelikle artık uzun süreli farklı ülkelere gidip farklı ülkelerde yaşayarak, deneyim kazanarak çalışmaya devam edebilecektik. Dolayısıyla aslında bu şekilde ben dijital göçebe olarak çalışmaya başladım. Yani o zaman dediğim gibi amacım nihayet amacım böyle bir dijital göçebe olayım değil. Ama yolda bir yerden sonra artık şunu fark ettik. Evet, bizim yaptığımız şey aslında dijital göçebelik (DN7, 35, Kadın, Evli).

Katılımcıların çoğu, dijital göçebe yaşamın en zorlu yanlarından birinin iş ve seyahat arasında sürekli bir denge kurma zorunluluğu olduğunu ifade etmektedir. Katılımcılar, farklı ülkelerde çalışırken bulundukları bölgenin kültürel, sosyal ve çevresel koşullarına göre iş-yaşam dengesini sağlama konusunda çeşitli stratejiler geliştirdiklerini belirtmektedir. Örneğin, bazı katılımcılar belirli bir ülkede uzun süre kaldıklarında sabah saatlerini fiziksel aktiviteler için ayırıp öğleden sonralarını çalışmaya ayırmakta, ancak kısa süreli seyahatlerinde iş saatlerini sınırlandırarak daha çok keşif yapmaya odaklanmaktadır. Bu durum, dijital göçebe yaşamın esnek yapısının iş-yaşam dengesi üzerinde doğrudan bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Mekânsal esneklik, dijital göçebelerin bu yaşam tarzını benimsemesinde önemli bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Farklı ülkelerde bulunma ve co-working alanlarında çalışabilme imkânı, dijital göçebelerin işlerini daha dinamik ve bağımsız bir şekilde yürütmelerine olanak sağlamaktadır. Katılımcılar, seyahat ettikleri her ülkenin sunduğu çeşitli sosyal ve fiziksel mekânlarda iş yapabilmenin kendilerine geniş bir özgürlük alanı sunduğunu dile getirmektedir. Örneğin, bazı katılımcılar tropikal bölgelerde havuzlu ve rahat co-working alanlarında çalışarak iş ortamlarını tatil havasına taşıdıklarını, bu durumun iş-yaşam dengelerini koruma konusunda büyük bir kolaylık sağladığını ifade etmektedir.

> YouTube'un başlamasını falan tek sebebi de tamamen bununla savaşmaktır. Tekrar bu dünyaya geri dönüp iş tarafını da ele almak. Çünkü gerçekten özel disiplinleriniz varsa veya bazen yumuşayabiliyorsa veya çok ihtiyacınız, paraya ihtiyacınız yoksa, çünkü paraya ihtiyacın olması da bir motivasyon, şöyle düşünün yani param var, gencim, kız arkadaşım var. Aslında o gün çalışmasam da olur diyorsun. O günlerin sayısı bazen çoğalabiliyor, bir ay olabiliyor. Belli başlı motivasyonlar tabii ki de var ama esneklik olduğu zaman geri dönmek gerçekten zor oluyor (DN8, 33, Erkek, Bekar).

> Bu bilgi gerekli mi gereksiz mi bilmiyorum ama her ülkede tipik günüm değişti. Her ülkede her gün değişmedi. Ama her ülkede benim tipik günüm değişti. Mesela balede üç ay kaldım. Üç ay boyunca her sabah dokuz ayamda spora başladım. Yaklaşık on ikiye kadar öyle gitti. Sonra gelip öğle yemeği yiyordum. Ancak iki gibi işe oturabiliyor. Bali'den Singapur'a gittim. Orada kısa sürede kaldığım için ne spor yaptım, ne çalıştım, ne bir şey. Günlerim sadece orayı keşfetmekle geçti. Bolu'nun burada spor hayatımda hiç olmadığı sabah bile çalışmaya başladım. Akşam oraları keşfettim. Çünkü oranın gündüzünde çok fazla bir şey yok. Sri Lanka'ya geldiğimizde ise çok karmaşık bir durum var. Sabahtan öğleye kadar net fokus çalışıyorum. Öğlen yemek yiyorum ve bir yerleri keşfediyorum. Sonra akşam üstüne kadar tekrar çalışıyorum. Akşam üstü spor. Spordan sonra yine yemek. Yemekten sonra uyuyana kadar çalışmam. Çok değişti yani. Her günüm böyle geçiyor buradan. Ama her ülkede mutlaka bu durum değişiyor (DN8, 33, Erkek, Bekar).

> Tabi dijital göçebeliğin negatif yanlarını da herkes bilmeli başlamadan önce. En önemli negatif yanı şu, özel alan eksikliği çekiyorsunuz. Belli bir süre zarfında sürekli seyahat eden kişiler, örnek veriyorum burası benim alanım deyince alan bulamıyor. Bazen aynı şekilde co-living imkânı olmayan yerlerde, hostellerde, paylaşım odalarda kalabiliyoruz. Başkalarıyla sürekli iletişimli oluyoruz. Bu sebeplerle özel alan eksikliği çekiyoruz. Ya da bir hoşuna giden bir biblo gördün, bir tablo gördün ya da böyle bir saat görün örnek veriyorum. Almıyorsun çünkü onu koyabileceğin bir yer yok. Bazı temel yerleşik hayat düzeninde alıştığımız o biriktirme ya da anı koyma gibi şeylerden birazcık uzak kalıyorsun. Bu gibi durumlar olabiliyor (DN10, 30, Erkek, Bekar).

Dijital göçebe olarak çalışmanın bir diğer önemli boyutu, kendi disiplinini sağlama gerekliliğidir. Araştırmaya katılan katılımcıların bir kısmı, dijital göçebe yaşamın sunduğu esnekliğin, zaman zaman çalışma motivasyonlarını zayıflattığını ifade etmektedir. Bu motivasyon kaybı, özellikle sürekli seyahat eden bireyler için iş sürekliliğini sağlama noktasında bir zorluk olarak kendini göstermektedir. Ancak, çoğu katılımcı, kendi disiplinini koruyarak çalışma düzenini sürdürmenin dijital göçebelikte bir gereklilik olduğunu ve bu yaşam tarzının sürdürülebilirliği için kendi disiplinlerinin belirleyici bir faktör olduğunu vurgulamaktadır. Kendi çalışma düzenini sağlama konusunda edindikleri bu beceriler, dijital göçebeliğin esnek ama disiplinli bir yaşam tarzı olduğuna işaret etmektedir.

> Gerçekten her yerde co-working space var. Biraz daha tropik, havuzlu, bilmem ne kafelerden tam ofis hayatı gibi. Ofis matası, kendine ait kübıkıllar içerisinde çalışılan falan filan. Standart ofis hayatına yakından daha tatil kıvamı arasında bütün spektrumda bir kafeler, bir co-working space mevcut. Ve bunlar dopdolu. Herkes kendi halinde genel anlamda. Ama herhangi boşlukta da sosyalleşmekten genelde çekinmeyen, daha open-minded bir kültür olduğunu düşünüyorum (DN11, 29, Erkek, Bekar).

> Burada başlangıçta önemli olan nokta benim için zaman sıkıntısı oldu. Zamanı ayarlamak oldu o iş ve seyahat evresinde. Ama sonrasında kendi rutinlerimi de oluşturmaya başladıkça ve çalıştığım işte hâkimiyetim de artmaya başladıkça

> bu zaman sıkıntısı ortadan kalktı. Şu an en büyük sıkıntı düzgün internet olabilir gittiğim yerlerde (DN20, 28, Erkek, Bekar).

Dijital göçebeler için esnek bir iş düzeni, yalnızca iş saatlerinin değil, aynı zamanda günlük aktivitelerin de bağımsız olarak organize edilebilmesini sağlamaktadır. Çoğu katılımcı, iş süreçlerini belirli bir düzene oturttuktan sonra, seyahat ettikleri yerlerdeki farklı sosyal etkinliklere katılmak ya da kişisel hobilerine vakit ayırmak için zaman bulabildiklerini ifade etmektedir. Özellikle spor, meditasyon gibi fiziksel ve zihinsel aktivitelerin, dijital göçebe yaşam tarzında rutin hâline getirilmesi, bireylerin sadece iş değil, aynı zamanda genel yaşam doyumunu artırmalarına olanak tanımaktadır. Bu bağlamda, esnek iş düzeninin dijital göçebelerin hayatına sunduğu katkı yalnızca iş verimliliğiyle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda bireylerin kişisel gelişim süreçlerine de katkı sağlamaktadır.

Dijital göçebelik, bireylerin iş ve seyahati dengeleme süreçlerinde karşılaştıkları belirsizliklerle başa çıkma becerilerini geliştirmelerini gerektirmektedir. Özellikle seyahat ederken konaklama, internet erişimi gibi temel ihtiyaçların garanti altında olmaması, bireylerin sürekli olarak çözüm üretme ve adaptasyon süreçlerine dahil olmalarını zorunlu kılmaktadır. Araştırmaya katılan bazı katılımcılar, seyahatlerinde karşılaştıkları bu belirsizliklerin bir yandan zihinsel bir yük oluşturduğunu, diğer yandan çözüm odaklı düşünme yetilerini geliştirdiğini belirtmektedir. Dijital göçebeliğin bu yönü, bireylerin iş-yaşam dengesini sağlama sürecinde zor durumlarla başa çıkma becerisini güçlendirmekte ve adaptasyon kabiliyetlerini artırmaktadır.

Katılımcıların çoğu, dijital göçebelik sürecinde özel alan eksikliğinin iş-yaşam dengesi üzerinde zorlayıcı bir etki yarattığını ifade etmektedir. Sürekli seyahat eden bireyler, çoğunlukla paylaşımlı alanlarda kalmak zorunda oldukları için kişisel alan yaratmada zorluk yaşamaktadır. Bu durum, bireylerin iş sürekliliğini sağlarken aynı zamanda sosyal ihtiyaçlarını da karşılamak adına yaratıcı çözümler geliştirmelerini gerektirmektedir. Örneğin, bazı katılımcılar co-living alanlarda çalışırken kişisel alanlarının sınırlı olmasının bir dezavantaj olduğunu belirtmekte; ancak bu durumu, geçici bir çözüm olarak gördüklerini dile getirmektedir. Bu bağlamda, dijital göçebeler için esnek ve bağımsız bir yaşam tarzına adapte olmanın özel alan eksikliği gibi dezavantajları beraberinde getirdiği gözlemlenmektedir.

Dijital göçebe yaşam tarzında iş-yaşam dengesini sağlamak adına, bireylerin bulundukları ülkenin koşullarına göre kendi rutinlerini oluşturdukları görülmektedir. Katılımcılar, her yeni ülkede iş süreçlerini ve günlük yaşamlarını o ortama göre yeniden uyarlama sürecinde olduklarını belirtmektedir. Özellikle iş sürekliliği için belirli bir çalışma düzenine sahip olmanın gerekliliği, seyahat edilen bölgenin yaşam tarzına uyum sağlama ihtiyacını artırmaktadır. Bu durum, dijital göçebelerin adaptasyon süreçlerinin yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda iş-yaşam dengesi açısından da uyum gerektirdiğine işaret etmektedir.

Katılımcı ifadelerinden elde edilen bulgular, dijital göçebelikte internet erişimi gibi teknik sorunlarla başa çıkma becerisinin iş verimliliği üzerinde önemli bir etkisi olduğunu göstermektedir. Seyahat sırasında internet erişimi sağlama zorluğu, dijital göçebelerin sıklıkla karşılaştığı bir durum olarak öne çıkmakta; bu nedenle katılımcılar, seyahat programlarını internetin daha iyi olduğu alanlara göre düzenlediklerini belirtmektedir. Bu tür zorluklara karşı sürekli bir çözüm arayışında olan dijital göçebeler, zor durumlarla başa çıkma becerilerini bu bağlamda geliştirmekte ve iş sürekliliğini sağlamak adına çeşitli stratejiler oluşturmaktadır.

Dijital göçebelikte esneklik, katılımcıların geleneksel mesai sınırlarına bağlı kalmaksızın çalışma saatlerini kendi tercihleri doğrultusunda düzenlemelerine olanak tanımaktadır. Araştırmaya katılan dijital göçebeler, geleneksel iş modellerinde rastlanmayan bu esnekliği büyük bir özgürlük olarak tanımlamakta ve iş-yaşam dengelerini sağlama konusunda önemli bir avantaj sunduğunu vurgulamaktadır. Çalışma saatlerinin bağımsız şekilde belirlenebilmesi, bireylerin sosyal yaşantılarına daha fazla vakit ayırabilmelerini sağlamakta, böylelikle iş ve özel yaşam arasındaki sınırları daha net bir şekilde çizebilmelerine olanak tanımaktadır.

İş ve seyahati dengeleme sürecinin dijital göçebelerin karşılaştığı en önemli zorluklardan biri olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcılar, her yeni ülkenin getirdiği yaşam koşulları ve çevresel faktörlere göre hem iş hem de sosyal yaşamlarını uyum içinde yürütmeye çalışmaktadır. Seyahat edilen bölgenin yaşam tarzına uygun olarak günlük iş programlarını yeniden düzenlemek zorunda kalan dijital göçebeler, adaptasyon becerilerini kullanarak iş-yaşam dengelerini koruma noktasında stratejik adımlar atmaktadır.

Katılımcılar, dijital göçebe olmanın esnek yapısının, aynı zamanda zor durumlarla başa çıkma becerilerini de geliştirdiğini ifade etmektedir. Belirsizliklerin getirdiği zihinsel yük, dijital göçebelerin zaman içinde kendi çalışma disiplinlerini oturtmalarına ve zorluklara karşı daha dirençli bir bakış açısı geliştirmelerine olanak tanımaktadır. Özellikle seyahat esnasında karşılaşılan beklenmedik sorunların çözümünde deneyim kazandıkça, iş sürekliliğini sağlama konusunda daha güvenli adımlar attıkları anlaşılmaktadır. Bu durum, esneklik içinde kendi disiplinini sağlama becerisinin dijital göçebelikte ne denli önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Dijital göçebe olarak yaşamanın sunduğu esneklik, bireylerin iş sürekliliğini ve sosyal yaşantılarını aynı anda sürdürebilmesine olanak tanımaktadır. Çoğu katılımcı, dijital göçebelik sayesinde çalışma saatlerini düzenleyebilme ve zor durumlarla başa çıkabilme yeteneklerinin geliştiğini belirtmekte; böylelikle bağımsız ve dengeli bir iş-yaşam ilişkisi kurma konusunda dijital göçebeliğin büyük bir fayda sağladığını ifade etmektedir. Esnek bir yaşam tarzına sahip olan dijital göçebeler, hem işlerini hem de sosyal çevrelerini kendi tercihlerine göre düzenleyebilmekte ve bu esneklik, dijital göçebeliği sürdürülebilir bir yaşam tarzı hâline getirmektedir.

Hardt ve Negri'ye (2003) göre, kapitalizmin modern üretim biçimleri, bilgi, duygusal emek ve sosyal ilişkiler gibi soyut emek biçimlerini de metalaştırarak bireylerin yaşamlarının her alanını üretim süreçlerine entegre etmiştir. Örneğin, dijital göçebelerin sürekli çevrimiçi olma zorunluluğu, hem iş hem de kişisel yaşamlarını platform ekonomisine dahil eder. Airbnb gibi konaklama platformları ve çevrimiçi iş araçları, bireylerin bireysel özgürlüklerini desteklerken aynı zamanda üretim süreçlerine doğrudan bağlanmalarına olanak tanır. Dijital göçebeler, bu dönüşümün aktif birer katılımcısıdır. Esneklik ve özgürlük arayışlarını kapitalist üretim rejimleriyle uyumlu bir şekilde yeniden tanımlayarak, bu yeni düzenin hem avantajlarından faydalanır hem de onun sınırları içinde şekillenirler.

Özgürlük ve esneklik arayışlarının bireysel yaşam üzerindeki etkileri, dijital göçebeler tarafından sıkça vurgulanmaktadır. Katılımcılar, kendi çalışma saatlerini belirlemenin ve yaşamlarını esnek bir şekilde organize etmenin iş-yaşam dengelerine olumlu katkı sağladığını ifade etmişlerdir. Örneğin, DN12 (30, Kadın, Bekar), "Günümü nasıl planlayacağımı tamamen kendim seçebiliyorum, bu da işimde daha verimli olmamı

sağlıyor" diyerek, esnekliğin verimlilik üzerindeki etkisini dile getirmiştir. Bu gözlemler, Reichenberger'in (2018) dijital göçebelerin iş ve eğlenceyi bütüncül bir özgürlük arayışı içinde nasıl dengelediklerini ortaya koyduğu çalışmasıyla örtüşmektedir. Ancak Hardt ve Negri'nin (2003) perspektifi, özgürlük ve esneklik taleplerinin modern kapitalizmde bireylerin öznelliklerini yeniden üretmenin bir aracı haline geldiğini savunur. Yani, bireylerin özerklik arayışları, aslında kapitalist sistemin ihtiyaçlarına yanıt veren bir düzenin parçası haline gelmektedir.

Bu noktada dijital göçebelerin yaşadığı motivasyon kaybı ve disiplin sağlama zorlukları dikkat çekmektedir. Cook'un (2020) özgürlük paradoksu kavramı, dijital göçebelerin özgürlük arayışlarının, öz-düzenleme ve stratejik planlama gerektirdiğini ifade ederken, bu özgürlüğün aynı zamanda bireyler üzerinde bir yük haline gelebileceğini vurgular. Örneğin, DN14 (30, Erkek, Bekar), "Kendi programımı yapma özgürlüğüne sahibim, ancak bu özgürlük çoğu zaman daha fazla sorumluluk yüklenmek anlamına geliyor" diyerek, özgürlükle gelen yüklerin günlük yaşantısındaki tezahürünü ortaya koymaktadır. Bu durum, bireylerin kendi üzerindeki denetim mekanizmalarını içselleştirerek kapitalist sistemin taleplerine uyum sağladıklarını göstermektedir. Hardt ve Negri'nin (2003) postmodern kapitalizmde öznellik ve üretim süreçleri arasındaki ilişkiye dair analizleri, bu paradoksu anlamamızda yardımcı olur. Dijital göçebeler, özgürlüklerini koruma çabası içindeyken, bu özgürlüğün beraberinde getirdiği disiplin ve planlama gerekliliklerini de yönetmek zorundadırlar. Bu durum, onların hem üretken birer özne hem de kapitalist sistemin dinamiklerine entegre olmuş bireyler olarak çelişkili bir konumda olduklarını ortaya koymaktadır.

Belirsizliklerle başa çıkma, dijital göçebeler için bir diğer önemli mesele olarak öne çıkar. Katılımcılar, seyahat ettikleri yerlerde konaklama ve internet erişimi gibi temel ihtiyaçlarla ilgili belirsizliklerle sürekli mücadele ettiklerini belirtmişlerdir. Örneğin, DN21 (27, Kadın, Bekar), "Yeni bir ülkeye giderken internet bağlantısının güvenilir olup olmayacağını bilmiyorum. Çalışmamı buna göre ayarlamak zorunda kalıyorum ve bu beni sürekli plan yapmaya itiyor" diyerek bu belirsizliklerin günlük yaşamdaki yansımalarını paylaşmıştır. Krivtsova vd. (2019), dijital göçebelerin bu tür belirsizliklerle başa çıkma süreçlerini, sosyal riskler ve bireysel değerler arasındaki dengeyi sağlama becerisiyle ilişkilendirmiştir. Hardt ve Negri'ye (2003) göre,

kapitalizmin yeni üretim rejimleri, belirsizlikleri bir norm haline getirerek bireyleri sürekli bir adaptasyon süreci içinde tutmaktadır. Dijital göçebeler, bu bağlamda, kapitalist üretim süreçlerinin belirsizlik ve risk yönetimi pratiklerini içselleştiren birer aktör olarak karşımıza çıkar.

Bir diğer önemli zorluk, dijital göçebelerin özel alan eksikliğiyle başa çıkmalarıdır. Katılımcılar, özellikle co-living alanlarında kişisel alan yaratma konusunda ciddi zorluklar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bu bulgu, de Loryn'un (2022) dijital göçebelerin co-working ve co-living alanlarındaki sosyal ve fiziksel ihtiyaçlarını incelediği çalışmasıyla uyum göstermektedir. Ancak Hardt ve Negri'nin (2003) perspektifinden bakıldığında, özel alan eksikliği, kapitalist sistemin bireylerin öznelliğini üretim süreçlerine dahil etme gerekliliğinin bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Kapitalist sistemin özel ve kamusal yaşam alanları arasındaki sınırları belirsizleştirmesi, dijital göçebelerin yaşamlarında da net bir şekilde kendini göstermektedir.

8.1.3 Kişisel gelişim ve öğrenme

Katılımcı ifadeleri, dijital göçebe olmanın bireylerde farklı kültürleri tanıma arzusunu pekiştirdiğini göstermektedir. Birçok katılımcı, seyahat ettikleri yerlerde yerel insanlarla etkileşime geçerek, farklı yaşam tarzlarını, davranış biçimlerini ve kültürel normları yakından gözlemleme fırsatı bulduklarını ifade etmektedir. Özellikle bir katılımcının, farklı milletlerden bireylerin bulunduğu bir ortamda yaşamanın kendisine zengin bir kültürel bakış açısı kazandırdığını belirtmesi, dijital göçebe olmanın kültürel çeşitlilik deneyimini destekleyen bir yaşam biçimi sunduğuna işaret etmektedir.

> Ben seyahate çıkmadığım zaman artık para kazanamıyorum. İş yapamıyorum. Bunun nedeni istemiyorum bir eringeçlik oluyor. Üşengeçlik oluyor üzerimde. Yani param bitse bile hiç içimden gelmiyor. Ama ben bin lirayla, örneğin Türkiye'ye diyelim son bin liram kalmış diyelim. Ben o bin lirayla yola çıkıp, hani bakın ben bir hafta boyunca evde oturup işleri alamıyorum. Halledemiyorum, üstesinden gelemiyorum. Kafam kaldırmıyor diyelim. Ama ben o bin lirayla çıkıp örneğin Antep'ten direkt uçak biletimi kesip nakit avansı çekip, örnek veriyorum bu arada böyle bir şey yok. Ben nakit avansı

> çekiyorum. 3 bin lira param bitmiş diyelim. Şeye iniyorum Mısır'a diyelim. Mısır'a indiğim dakika benim içimden o işi yapmak isteği geliyor. Bunun nedeni ben seyahatlerle bir yeri keşfederek, derinlere inerek ben o klavyenin derinlerine inebiliyorum. Kafam o zaman çalışıyor. Benim ilham kaynağım bu. Çünkü keşfetmek baya güzel bir şey (DN1, 26, Erkek, Bekar).

> 2 sene önce işlerimiz bu kadar iyi değildi. Şu an şükür ki. Mesela işte Güney Kore, Tayvan bunlar geri kalan Güney Doğu Asya ülkelerine göre çok daha maliyetli destinasyonlar. Buralara gelmeyi düşünmezdik. Ama hani şu an bir nebze işlerimiz fena gitmediği için buralara planları daha rahat yapabiliyoruz. Bir de şu bildiğim için çok çok büyük bir artı oldu. Bizim şu an herhangi bir sabit giderimiz yok. Evi kapattık, herhangi bir kira masrafımız yok. İşte herhangi bir ne bileyim işte SGK ödemeleri dışında. İkimiz de kendi şirketi olduğumuz için kendi SGK ödemelerimiz dışında. Herhangi bir sabit giderimiz yok. Ve bu hayatımızı biraz daha kolay şekillendirmemize olanak sağlıyor diyeyim (DN3, 37, Erkek, Evli).

Farklı kültürlerle tanışma, dijital göçebelerin hayatlarına yenilik ve geniş bir perspektif katmaktadır. Katılımcıların çoğu, yeni ülkeleri keşfetmenin, oradaki sosyal yapılar ve bireysel alışkanlıklar hakkında bilgi edinmenin kendilerini kültürel olarak zenginleştirdiğini vurgulamaktadır. İstanbul'da yaşayan bir katılımcı, dünyanın çeşitli yerlerinden gelen bireylerle tanışma olanağına sahip olduğunu; fakat seyahat ettiği ülkelerde, buralara gelme imkânı olmayan insanlarla tanışmanın, farklı hayat hikâyelerine ve özgün bakış açılarına ulaşmasını sağladığını ifade etmektedir.

Katılımcılar, dijital göçebe olarak seyahat etmenin kendilerini geliştirme yolunda önemli bir araç olduğuna dikkat çekmektedir. Kendi işini kurmuş bir katılımcı, dijital platformlarda yeni beceriler edindiğini ve bu süreçte pek çok farklı alanda bilgi sahibi olduğunu vurgulamaktadır. Bir başka katılımcının belirttiği gibi, yeni dijital beceriler geliştirme süreci, dijital göçebelerin iş alanında bağımsızlık kazanmalarına ve kariyerlerini diledikleri gibi yönlendirmelerine olanak tanımaktadır.

> Bu işin bir tarafında dil öğrenmek ve dilini geliştirmek de var. Çok karma bir toplulukta, şöyle örnek verebilirim hatta. Benim kaldığım hostelde neredeyse

> 20 farklı milletten insan var. Bir Hintli ile de aynı anda sohbete gidiyor. Bir Çinli ile de, bir Avustralyalı ile de, bir Amerikalı ile de aynı anda sohbete gidiyor. Dolayısıyla her kültürün İngilizceyi konuşma şeklinden tutunca, o kültürlerin kendilerine özgü selam verme şekillerinden, yemek içme davranışlarına kadar farklı farklı gözlemler yapabilmeyi sağlıyor. Bu da hayati anlamda en azından bizi çok zenginleştiren bir şekilde (DN4, 32, Erkek, Bekar).

> 7 yıl gibi bir süredir kendim ama böyle çok ufak çaplı ülke içerisinde iki defa da yurt dışına çıkarak böyle minik minik denemeler yaptım. Yeni yılla beraber bu senede kendi işimi Türkiye'de kurduktan sonra da ilk defa tek başıma yurt dışına çıktım. Tek başıma olarak ve işimi ondan yaparak böyle. Aslında totalde 7 yıl ama bu seneyi baz alabiliriz (DN5, 30, Kadın, Bekar).

> "Ben kendi adıma ya da doğup büyüdüğüm toplumda çok geç keşfettiğimizi gözlemliyorum. Yola çıkmaya dair bir geç keşfimiz oluyor. Bu yola çıkmak illa şehir veya ülke değiştirmekten bahsetmiyorum, seyahat etmekten söz etmiyorum. Kitap okumak, film dünyasına girmek, bir şeyleri öğrenmeye dair. O yüzden böyle bir 25-26 olunca hep böyle mi gidecek, ne oluyor? Aslında daha erken yaşlarda bir şeyleri yapmak istiyordum vesaire. Ama kendi doğup büyüdüğüm toplumda cinsiyetlerimi de göz önünde bulundurduğumda ben anca böyle zaten hep bir daha bir şey öğrenmek istiyordum. Daha böyle başka insanlar ne diyor merak ediyordum. Sanırım beni en çok yola çıkartan şey benimle aynı düşünmeyen insanların ne düşündüğü, ne yaptığı (DN5, 30, Kadın, Bekar).

"Çok uzun zamandır, çocukluğumdan beri böyle bir iş yapacağım çok belliydi." (DN7, 35, Kadın, Evli).

Dijital göçebelik sürecinde edindikleri deneyimlerle bireyler, kendi kendine öğrenme süreçlerinde de büyük ilerlemeler kaydetmektedir. Çeşitli beceriler kazanan katılımcılar, bu öğrenme süreçlerini kendi çabalarıyla yürütmenin kendilerine hem bağımsızlık hem de özgüven kazandırdığını ifade etmektedir. Özellikle bir katılımcının kamera kullanımı, kurgu ve videografi becerilerini dijital ortamda geliştirdiğini ve bu alanda

yetkinlik kazandığını belirtmesi, dijital göçebeliğin bireylerin kendi çabalarıyla öğrenme süreçlerine katkı sağladığını göstermektedir.

Dijital göçebelikte, bireylerin iş hayatlarında kazandıkları beceriler, onlara yeni fırsatlar ve özgün kariyer deneyimleri sunmaktadır. Katılımcıların bir kısmı, seyahat ettikleri süre boyunca edindikleri mesleki becerilerin dijital iş yapma kültürüne uyum sağlamalarına olanak tanıdığını dile getirmektedir. Bu süreçte bireylerin hem dijital hem de sosyal beceriler kazandıkları ve bunları profesyonel hayatlarına entegre ettikleri görülmektedir. Bu da kişisel gelişim ve öğrenme sürecinde dijital göçebeliğin sunduğu avantajları ortaya koymaktadır.

> Kurgu yapıyordum. Bir yandan editörlüğünü yapıyordum. Bir yandan işte ben de yönetmen asistanlığıyla başlamıştım zaten. Sonra programın yapımcısı olarak yer almaya başladım. Yani çok fazla işin farklı kısımlarında yer alarak birçok farklı yetenek edinmiştim aslında. O becerileri dedim ben dijitalde çok iyi kullanırım. Bir videografora ihtiyacım yok. Çünkü ben kendim zaten kamera kullanıyorum. Kamera uzmanlığım da var. Bir yandan şey de var. Videograflık yani kurgu tarafım da var. Bunu ben yaparım ve sosyal medya kısmını da öğreneyim deyip bir eğitim aldım. O eğitimi aldıktan sonra da kendime müşteriler bulmaya başladım. Ve o günden bugüne de aslında şeyle geldim. Yani tamamen kendi network'üm (DN6, 31, Kadın, Bekar).

> Tabii ki de yeni yerler görmek, çok farklı kültürler tanımak ve yeni insanlarla tanışmak. Şimdi ben İstanbul doğuma büyüme birisiyim. İstanbul'da olduğumuz için zaten bu şans hep var. Multicultural bir yer, çok fazla yabancı geliyor. Benim çok fazla yabancı arkadaşım da var orada ama bulunduğunuz yerde birilerinin gelip gitmesiyle belli başka hikayeler öğreniyorsunuz. Ama buraya gelemeyecek, İstanbul'a gelmemiş, hayatı boyunca da gelme hayali olmayan insanlar yerine siz gittiğinizde bambaşka perspektifler, bambaşka hayat hikayeleri görüyorsunuz (DN8, 33, Erkek, Bekar).

> Şöyle bir yolculuk oldu. Üniversiteden sonrasında her kamu yönetimi mezunu gibi memur olmak için KPSS sınavına girmiştim. Sonrasında bu süreç beni yıprattı ve ardından da aslında bir sınavda kazandım. Sonrasında dedim ki

benim kendi potansiyelime uygun bir yaşam memur olmak değil, dünyayı gezmek, diller öğrenmek, tanımak (DN10, 30, Erkek, Bekar).

"Küçükken okuduğum kitaplar, Jules Verne, Gülten Dayalı gibi kitaplar çok fazla beni etkilemişti. Dünyanın hep bir yerlerinde kendimi hayal ediyordum. Yıllar yıllar sonrasında bütün gezilere gitme arzum beni sürekli yolda tutmaya devam etti" (DN10, 30, Erkek, Bekar).

Hayat deneyimleri, katılımcıların dijital göçebe yaşam tarzının bir getirisi olarak değerlendirdiği önemli kazanımlar arasında yer almaktadır. Katılımcılar, farklı coğrafyalarda ve kültürlerde geçirdikleri süre zarfında çeşitli deneyimler elde ettiklerini ifade etmekte ve bu deneyimlerin kendilerine önemli dersler sunduğunu belirtmektedir. Özellikle zorlu koşullar altında dahi yaşamlarına devam etmenin ve adaptasyon sağlamanın, bireylerin kendilerine olan güvenini artırdığı anlaşılmaktadır.

Katılımcılardan bazıları, dijital göçebe olarak dünyanın dört bir yanını dolaşmanın hayatlarını yeniden şekillendirdiğini, bu süreçte kendilerini tanıma ve geliştirme fırsatı bulduklarını ifade etmektedir. Bireylerin içsel yolculuklarına katkıda bulunan bu süreç, kendilerini keşfetmelerine ve yaşamları boyunca süren bir öğrenme deneyimi edinmelerine olanak tanımaktadır. Dijital göçebe olarak yeni yerlerde bulunmanın sunduğu özgürlük, bireylerin kendi potansiyellerini daha iyi görmelerine yardımcı olmaktadır.

İçsel yolculuk, katılımcıların çoğu tarafından dijital göçebeliğin en değerli yanlarından biri olarak görülmektedir. Bir katılımcının, KPSS süreci sonrasında dijital göçebe olmaya karar verdiğini ve bu süreçte dünyayı dolaşarak diller öğrenmeyi bir içsel tatmin aracı olarak gördüğünü ifade etmesi, bireylerin kendilerini keşfetme arzularını vurgulamaktadır. Dijital göçebelik, katılımcıların içsel yolculuklarını destekleyen ve kişisel gelişimlerini sürekli kılan bir motivasyon sağlamaktadır.

Dijital göçebelerin içsel yolculukları, sadece fiziksel bir gezinti değil, aynı zamanda derin bir kişisel keşif süreci olarak değerlendirilmektedir. Katılımcılar, kendileriyle aynı fikirde olmayan insanlarla tanışmanın, farklı perspektifleri anlamanın ve bu farklılıkları içselleştirmenin, kişisel gelişimlerinde büyük rol oynadığını belirtmektedir. Örneğin bir

katılımcı, farklı bakış açılarına sahip insanlarla tanışma isteğinin kendisini yola çıkmaya teşvik ettiğini ifade ederek, dijital göçebelikle gelen içsel değişim sürecini gözler önüne sermektedir.

Dijital göçebeler, karşılaştıkları farklı kültürel normlar ve davranış biçimleri sayesinde empati yeteneklerini geliştirmekte ve dünya görüşlerini genişletmektedir. Bir katılımcının, Türkiye'de kendini çevresindeki insanların acılarına kapatılmış hissettiğini; ancak dijital göçebe olarak farklı kültürlere dokunmanın kendisini bu duygu yükünden kurtardığını ifade etmesi, empati ve duygusal denge sağlamanın kişisel gelişim üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır.

Katılımcılar, dijital göçebe olarak seyahat ederken dünyaya farklı bir açıdan bakmayı öğrendiklerini ve küçük şeylerden zevk alma becerisini geliştirdiklerini ifade etmektedir. Örneğin, gün batımını izlemek gibi günlük aktivitelerden keyif aldığını belirten bir katılımcı, dijital göçebelikle birlikte zaman kavramına karşı bakış açısının değiştiğini ve daha sakin bir insan hâline geldiğini belirtmektedir. Bu deneyimler, dijital göçebelerin yaşadıkları anın değerini daha iyi anlamalarına olanak tanımaktadır.

Katılımcıların bir kısmı, dijital göçebe olmanın onlara "hayatın akışını kabul etme" konusunda önemli bir ders verdiğini ifade etmektedir. Zamanın hızla geçtiğini ve geçici problemlerin büyük sorunlara dönüşmediğini gözlemlediklerini belirten katılımcılar, dijital göçebe yaşam tarzının getirdiği sakinlikle, hayatı daha geniş bir perspektiften değerlendirme becerisini kazandıklarını dile getirmektedir. Bu deneyimler, dijital göçebeliğin bireylerin içsel yolculuğunda dinginlik arayışını desteklediğini göstermektedir.

Dijital göçebelik, bireylerin kendi varoluşlarını ve hayattaki amaçlarını sorgulamalarına da zemin hazırlamaktadır. Katılımcılardan bazıları, uzun yolculuklar ve seyahatlerin kendilerini anlam arayışına yönlendirdiğini ifade etmektedir. Bu bağlamda, bir katılımcının farklı ülkelerde insanlarla tanışarak ve yeni yerler keşfederek kendisini aradığına dair ifadesi, dijital göçebeliğin kişisel anlam arayışındaki etkisini vurgulamaktadır.

“Ama kendimi yollarda buluyorum. Çünkü bir yerde bir şey öğrenemiyorsam eğer, benim ruhum daralıyor. Ya da her gün aynı şeyleri konuşuyorsam, her gün aynı muhabbet dönüyorsa, ya da her gün aynı sokaktan geçiyorsam benim ruhum daralıyor” (DN10, 30, Erkek, Bekar).

> Türkiye'de otobüste herkesin askın suratını görmek... Şey böyle bir yargılama derdim yok ama... Mesela otobüste ben gülerek binerken üzgün bir şekilde iniyordum. Çünkü etrafımdaki herkesin acısını paylaşıyordum. Empatisi yüksek bir insanım. Bu biraz zorlayıcı oluyordu mesela benim için Türkiye'de. Hani eve kapatılsın geliyordu. Burada dünyaya açılmak çok kolay oluyor. Zaten dünyanın her yerinde insan var. Ben de sosyalleşmeyi seven bir insanım. Hani bilgisayarımda otururken boş vaktim olduğu zaman yanımda oturan insan İsveçli olabiliyor, Finlandiyalı olabiliyor, Avustralyalı oluyor. Onlarla böyle bir yarım saat muhabbet edip bir kontak almak ya da onların bir hayat görüşüyle ilgili bir şeyler paylaşmak çok keyifli oluyor (DN11, 29, Erkek, Bekar).

“Evet. Şöyle zaten gezdiğin, gördüğün zaman ne oluyor? Bunun katkısına çok fazla insan tanıyorsun” (DN12, 29, Erkek, Bekar).

> Mesela işte doktor öğrencim var. Çok mutlu süper bir şeyi var. İstanbul'da ya da işte Türkiye'de. Almanya'ya göçüyor. E telefon açıyorum. E nasıl gidiyor? Burada da sıkıntılar var. Alman bir arkadaşımla konuşuyorum. O da işte ne bileyim Bali'ye yerleşiyor. Baktığında Bali'nin eğitim sistemi, sağlık sistemi, altyapısı var mı? Yok. E baktığında neye gidiyorsun? Aslında her birimiz bir şeyi bulmaya çıkıyoruz yola. Ve bu kimi zaman işte seyahat ederek, kimi zaman iş nedenli seyahat ederek, kimi zaman benim ana branşım olan ultra maraton koşarak, kilometrelerce koşarak. Bu tamamen değişkenlik gösteriyor. Bir şeyi arıyoruz. Aslında kendi varoluşumuzu arıyoruz (DN16, 33, Kadın, Bekar).

> Zaman durmayan bir kavram. Burada beni daha sakin bir insan yaptı diyebilirim. Eskiden daha olaylara takılan ve bir şeylerden keyfime kaçabilen bir insandım. Ancak şu an zamanın aktığını ve günlük şeylere çok fazla

> takılmamak gerektiğini düşünüyorum. Ama o akışın içinde her şeyin hallolduğunu, çok şükür bir sağlık problemimiz yoksa bütün o diğer problemlerin, sıkıntıların geçtiğini görüyorum ve bunu insanların gülümseyebildiğini görüyorum. Mesela şeyden bahsettim ya, o gün batımını izlemek. O gün batımını izlemek, o günün sizin için çok keyifli bir anı ve bunu her gün yaptığınızda ya da yapabildiğinizi hissetmek bile çok keyifli geliyor. Bazı küçük şeylerden zevk alabilmeyi öğrendim ben bu süreçte (DN20, 28, Erkek, Bekar).

Kendi kendine öğrenme süreci, dijital göçebeliğin bireylerde yarattığı en güçlü etkilerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Dijital göçebelik sayesinde bireyler, yalnızca iş dünyasına değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel becerilere de kendileri sahip olmaktadır. Katılımcıların bir kısmı, seyahatleri boyunca dil öğrenme ve farklı kültürlerin iletişim biçimlerini anlamanın kendilerine bağımsızlık kazandırdığını ve yeni bir perspektif sunduğunu ifade etmektedir.

Dijital göçebeler, kendilerine dair farkındalıklarının arttığını ve bu süreçte elde ettikleri hayat deneyimlerinin kendilerini derinlemesine etkilediğini belirtmektedir. Bir katılımcının çocukluktan itibaren seyahat arzusunu, okumalar ve ilham veren yazarlar aracılığıyla beslediğini belirtmesi, dijital göçebeliğin birikimle şekillenen bir motivasyon olduğunu ortaya koymaktadır. Bu ifadeler, dijital göçebelerin kişisel gelişim ve öğrenme süreçlerinde dijital göçebeliğin, yeni bir hayat bakışı sunduğunu ve bireylerin kendilerini gerçekleştirme arayışına destek olduğunu göstermektedir.

Dijital göçebelik, bireylere özgürlük sağlayıcı bir yaşam biçimi sunarken, ekonomik ve sosyal eşitsizliklerin de tartışıldığı bir alan haline gelmiştir. Katılımcı ifadelerinde, dijital göçebeliğin bireylerin iş hayatındaki motivasyonlarını ve üretkenliklerini de etkilediği belirtilmektedir. Özellikle DN1'in (26, Erkek, Bekar), yeni bir yer keşfetmenin ona iş üretme motivasyonu kazandırdığını ifade etmesi, dijital göçebelerin keşfetme dürtüsü ile iş performansları arasında bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, Hermann ve Paris (2020)'nin dijital göçebeliğin bireylerin çalışma alışkanlıklarını nasıl yeniden şekillendirdiğini ele alan çalışması, bu yaşam biçiminin yalnızca bir tercih değil, aynı zamanda üretkenliği artıran bir strateji olduğunu göstermektedir.

Dijital göçebelik, bireylerin finansal özgürlüklerini kazanarak yaşamlarını daha esnek bir şekilde planlamalarına olanak tanımaktadır. DN3'ün (37, Erkek, Evli) sabit giderlerden kurtulmanın yaşamlarını nasıl kolaylaştırdığını belirtmesi, bu yaşam biçiminin ekonomik esneklik sağlama kapasitesini vurgulamaktadır. Benzer şekilde, Sanul (2022), dijital göçebeliğin küresel hareketliliği artırdığını ve ekonomik kalkınma politikalarına etkide bulunduğunu ifade etmektedir. Ancak bu esnekliğin her birey için eşit şekilde erişilebilir olmadığı ve küresel hareketlilik eşitsizliklerini derinleştirebileceği unutulmamalıdır.

Katılımcıların dijital göçebe yaşam tarzı aracılığıyla edindiği kişisel gelişim deneyimleri de dikkat çekicidir. DN17'nin farklı milletlerden bireylerle aynı ortamda bulunmanın kendisine dil ve kültür becerileri kazandırdığını ifade etmesi, dijital göçebeliğin bireylerin öğrenme süreçlerine katkısını gözler önüne sermektedir. Simová (2023)'nün, dijital göçebeliği öğrenme ve kültürel adaptasyon çerçevesinde ele aldığı çalışması, bu sürecin bireylerin bilgi ve becerilerini geliştirme potansiyelini desteklediğini doğrulamaktadır.

Dijital göçebeler, temel ekonomik ihtiyaçlarını karşılamanın ötesine geçerek, kendilerini geliştirme ve yeni deneyimler kazanma yoluyla üst düzey motivasyonlarını tatmin etmektedir. Örneğin, bir katılımcının çocukluktan itibaren seyahat etme arzusunu yazarlar ve okumalarla beslediğini ifade etmesi, Maslow'un (2001) "kendini gerçekleştirme" kavramıyla örtüşmektedir. Bu bağlamda, bireylerin dijital göçebelik aracılığıyla yaşamlarına yeni anlamlar kattıkları ve kişisel hedeflerini gerçekleştirme fırsatı buldukları görülmektedir. Hermann ve Paris (2020)'nin dijital göçebeliği kişisel üretkenliği artıran bir strateji olarak ele alması, bu yaklaşımı desteklemektedir. Simová (2023)'nün dijital göçebeliği öğrenme ve kültürel adaptasyon çerçevesinde ele alan çalışması, dijital göçebeliğin bireylerin bilgi ve becerilerini geliştiren bir yaşam tarzı olduğunu destekleyen önemli bir kaynaktır.

8.1.4 Teknolojik gelişmelere uyum

Katılımcılar, dijital göçebeliğin teknolojik gelişmelerle uyum içinde ilerleyen bir yaşam tarzı sunduğunu vurgulamaktadır. Uzaktan çalışmanın teknolojik gerekliliklerine değinen birçok katılımcı, seyahat ettikleri süre boyunca işlerini yürütebilmek için

teknolojiye yoğun şekilde bağımlı olduklarını belirtmektedir. Özellikle bir katılımcının, dijital göçebeliğin tanımını teknolojiden yararlanarak dünyanın farklı bölgelerinde yaşamak ve çalışmak olarak ifade etmesi, bu yaşam tarzının teknolojik altyapıya ne denli bağlı olduğunu gözler önüne sermektedir.

"Dijital göçebe, dünyanın farklı yerlerinde seyahat ederken ve yaşarken uzaktan çalışmak için teknolojiden yararlanan kişidir" (DN25, 28, Erkek, Bekar).

"Yeni bir yer seçmeden önce her zaman internet kullanılabilirliğini araştırıyorum ve bağlı kalmak için yedek bir mobil erişim noktam var" (DN25, 28, Erkek, Bekar).

> Biz mesela bir kalacağımız yeri ayarlarken bir otel rezervasyonu yapacaksak ya da homestayda kalacaksak her zaman ilk baktığımız şeylerden bir tanesi internet bağlantısı kuvvetli mi? Örneğin Booking'den rezervasyon yapacağımız zaman bununla ilgili yorumları okuyoruz, bunlara bakıyoruz. Bazen emin olamıyorsak bir gün rezervasyon yaptırıp internetini kontrol edip kalıp iyiyse uzatıyoruz gibi. Yani en büyük zorluk aslında dengeleme noktasında işle seyahati, dengeleme noktasında hiçbir sıkıntı yaşamadığımı söyleyebilirim kendi adıma (DN7, 35, Kadın, Evli).

> Çok fazla yaşamadım çünkü genel olarak şirkette de uzaktan çalışma kültürü var. Dolayısıyla yaşama kısmı şey oluyor. Planınızın dışında bir olay gerçekleştiğinde o da çok sık olan bir şey değil. Seyahatte bir problem çıkmıştır. Farklı bir uçağa kalabilirsiniz. Bir gün daha kalmanız gerekebilir vs. O noktalarda da genelde birebir iletişimle neyi planlamam gerekiyorsa ilgili kişilerle konuşarak bir şekilde durumdan haberdar ediyorum açıkçası. Burada açık ve net olmak önemli (DN9, 47, Kadın, Evli).

İnternet bağlantısının, dijital göçebe bireylerin yaşamını sürdürebilmesi için temel bir gereklilik olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların çoğu, yeni bir destinasyon seçerken öncelikli olarak internet bağlantısının güvenilirliğini araştırdıklarını ve buna göre konaklama tercihlerini belirlediklerini ifade etmektedir. Bir katılımcı, rezervasyon yapmadan önce internet hızı hakkında yorumları inceleyip kısa süreli denemeler

yaptığını belirterek, internet bağlantısının dijital göçebe yaşamında merkezi bir rol oynadığını ortaya koymaktadır.

Dijital göçebeler, internet erişimini sağlama noktasında yedek çözümler geliştirmiş durumdadır. Bir katılımcı, mobil erişim noktası gibi yedek internet sağlayıcılarını yanlarında bulundurarak, bağlantı sorunlarına karşı tedbir aldığını belirtmektedir. Bu durum, dijital göçebelerin internet bağlantısına duyduğu bağımlılığı ve uzaktan çalışmaya devam edebilmek için gerekli teknik hazırlıkları önceden yapma gerekliliğini ortaya koymaktadır.

"O araçları kullanarak sürekli yeni bir bilgi edinmeye karşı hızlı bir sonuç alabiliyorum. Mesela otobüs hatlarını öğrenmek için kullandığım bir uygulama var. Bütün dünyadaki yerel otobüs hatlarını içinde görebiliyorum. Bütün konaklamaları içinde görebildiğim uygulamalar var. Bunlarla bütün hepsini çözebiliyorum" (DN10, 30, Erkek, Bekar).

> Şu çok güzel oluyor. Gerçekten remote bir kontrat olduğu zaman, dünyanın herhangi bir yerinden çalışabilirsin dendiği zaman, ki aslında bu konuda biraz fazla detaylanırsak çoğu ülkenin vergi sorunu var. Mesela Avrupa ülkelerinde 3 aydan fazla dijital normallik yaptığın zaman orada da vergi ödemen gerekme durumu söz konusu oluyor. O yüzden mesela kontratında bazı ülkelerde şu kadar uzun süreden fazla bulunamazsın falan filan yazıyor. Ama Bali, Endonezya bu konuda çok rahat bir ülke (DN11, 29, Erkek, Bekar).

> Tüm dijital göçebeler sadece çevrimiçi olarak bir şeyler yapmasa bile, dijital olarak bir şeyler yapmanın bir karışımı olduğunu düşünüyorum. Bu daha çok teknoloji kullanımı ile ilgili. Göçebeliğin bir parçası da coğrafi olarak istikrarsız olmak, yani uzun süre kalacaklarını bildikleri bir yere sahip değiller. Yani sürekli geri geldikleri bir üsleri bile olabilir. Her zaman yeni bir ülkeye gitmiyorlar ama bu sürekli yer değiştirme durumu, bence dijital göçebeliğin tanımı olabilir (DN13, 27, Kadın, Evli).

Katılımcıların ifadeleri, uzaktan çalışma imkânının dijital göçebe yaşam tarzının vazgeçilmez bir unsuru olduğunu göstermektedir. Katılımcılar, seyahat sırasında

uzaktan çalışmanın getirdiği esnekliği, dijital göçebe olarak çalışmanın en cazip yönlerinden biri olarak değerlendirmektedir. Bir katılımcı, seyahat planlarında aksilikler yaşandığında işlerini aksatmadan sürdürebilmek için şirketindeki uzaktan çalışma kültüründen yararlandığını ifade etmekte, bunun iş sürekliliğini sağlamada kritik bir rol oynadığını vurgulamaktadır.

Dijital göçebeler, uzaktan çalışma kültürüyle paralel olarak, seyahat ettikleri ülkelerdeki günlük işlerini kolaylaştırmak için dijital araçlardan faydalanmaktadır. Katılımcılardan biri, seyahat ettiği ülkelerde toplu taşıma hatlarını öğrenmek veya konaklama yerlerini bulmak gibi günlük ihtiyaçlarını çeşitli dijital uygulamalarla karşıladığını belirtmektedir. Bu ifadeler, dijital göçebelerin günlük yaşamlarını dijital araçlarla organize etmelerinin, iş-yaşam dengesini koruma sürecinde ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların çoğu, dijital göçebelikte teknoloji merakının bir gereklilik olduğunu belirtmektedir. Dijital göçebe olarak çalışan bireyler, sürekli olarak yeni dijital platformlar, araçlar ve uygulamalar kullanmak durumundadır. Bir katılımcının, dünyanın farklı bölgelerindeki yerel otobüs hatlarını öğrenmek için küresel bir ulaşım uygulamasından yararlandığını ifade etmesi, teknolojiye olan merakın ve dijital araçları kullanım becerisinin bu yaşam tarzının sürdürülebilirliğinde nasıl bir rol oynadığını göstermektedir.

Katılımcılar, dijital göçebe yaşam tarzının, mobil teknolojilerin verimli kullanımını gerektirdiğini belirtmektedir. Çoğu dijital göçebe, iletişim, iş süreçlerini yürütme ve sosyal bağlantılarını sürdürebilmek için mobil cihazlara ihtiyaç duymaktadır. Bir katılımcının, görüntülü telefon görüşmelerine, güçlü internet bağlantısına ve telefon hattının kesintisiz çalışmasına olan ihtiyacını vurgulaması, dijital göçebelikte mobil teknolojilerin ve bağlantı olanaklarının ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Dijital göçebeler, teknolojiyi bir “dans” gibi görerek sürekli adapte olmaları gerektiğini ifade etmektedir. Bir katılımcının, dijital platformların sürekli değişen özelliklerine uyum sağlamak için bir öğrenme sürecini gerekli gördüğünü ifade etmesi, dijital göçebeliğin bireyleri teknolojiyi yakından takip etmeye zorladığını göstermektedir. Bu

süreç, teknolojiye duyulan merak ve yeniliklere hızlı adapte olabilme yetisini geliştirmeyi gerektirmektedir.

"Bir görüntülü telefona ihtiyacım var. İşte internetime, telefon hattımın açık olmasına ihtiyacım var" (DN16, 33, Kadın, Bekar).

"Hani dijital platform adım atıyor insanlar geri çekiliyor. İnsanlar adım atıyor işte bu şey sistemi. Evet yani böyle bir dans gibi gitmemiz gerekiyor. Çünkü teknoloji dediğiniz şey aslında hayatımızı kolaylaştırmaktan ziyade hayatımızı başka noktalara kapılara götürüyor" (DN16, 33, Kadın, Bekar).

Dijital göçebelik, birçok katılımcı için internet ve dijital platformların yoğun şekilde kullanıldığı bir yaşam tarzı olarak öne çıkmaktadır. Dijital göçebeler, sadece iş değil, aynı zamanda sosyal ve kişisel bağlantılarını sürdürebilmek için de dijital platformlardan faydalanmaktadır. Katılımcılardan birinin, sürekli yer değiştiren bir yaşamın, dijital dünyada bağ kurmayı zorunlu hâle getirdiğini ifade etmesi, dijital göçebelerin çevrim içi platformları yaşamlarının ayrılmaz bir parçası olarak benimsediğini göstermektedir.

Dijital göçebelerin, yaşadıkları yer değişikliklerine rağmen teknolojiyi etkili şekilde kullanarak iş sürekliliğini sağlayabildiği görülmektedir. Uzaktan çalışma olanaklarından yararlanarak dünyanın her yerinden çalışabilen katılımcılar, aynı zamanda bazı ülkelerde belirli süreler boyunca çalışmaları gerektiği için vergi gibi yasal kısıtlamalarla da karşılaşmaktadır. Bu durum, dijital göçebelerin yalnızca teknolojik gerekliliklere değil, aynı zamanda seyahat ettikleri ülkelerin yasal düzenlemelerine uyum sağlamak zorunda olduklarını ortaya koymaktadır.

Dijital göçebelik, bireylere özgürlük sağlayıcı bir yaşam biçimi sunarken, ekonomik ve sosyal eşitsizliklerin de tartışıldığı bir alan haline gelmiştir. Forlano (2015), mobil yaşam tarzlarının iş ve sosyal yaşam üzerindeki etkilerini incelemiş ve dijital göçebelerin teknolojiyi yalnızca iş sürekliliği için değil, aynı zamanda anlık koordinasyon ve sosyal bağlantılar için de etkin bir şekilde kullandığını göstermiştir. Bu durum, dijital göçebelerin teknolojiyi hem profesyonel hem de kişisel hedeflerine ulaşmada etkili bir araç olarak benimsemelerini doğrulamaktadır. Hardt ve Negri'nin

(2004) bilgi teknolojilerinin kapitalist üretimdeki merkezi rolüne dair analizleriyle de uyumlu olan bu bulgu, dijital göçebelerin teknolojiyi bir özgürlük kaynağı olduğu kadar, kapitalist taleplere yanıt veren bir gereklilik olarak benimsemesini de açıklar. Örneğin, dijital göçebeler sıklıkla zaman ve iş yönetimi uygulamaları (ör. Trello) kullanarak işlerini organize ederken, bu araçlar onlara esneklik sağlarken aynı zamanda sürekli bağlı kalma zorunluluğu yaratır. Benzer şekilde, çevrimiçi toplantı platformları (Zoom, Microsoft Teams gibi) profesyonel bağlantıları sürdürmelerine olanak tanırken, bu araçlar aracılığıyla üretkenlik beklentileri sürekli bir baskı unsuru haline gelir.

Dijital göçebelik, bireylerin küresel ölçekte yeni kültürler ve iş modelleriyle etkileşim kurmasına olanak tanırken, bu yaşam tarzının sürdürülebilirliği üzerine bazı tartışmaları da beraberinde getirmektedir. Toivanen (2023), dijital göçebeliğin başlangıçta karşı-kültürel bir yaşam biçimi olarak görülmesine rağmen giderek kapitalist sistemin bir parçası haline geldiğini ve mobilitenin metalaştırılmasına yol açtığını savunmaktadır. Örneğin, dijital göçebelerin sıkça tercih ettiği Airbnb gibi konaklama platformları veya paylaşımlı ofis alanları (ör. WeWork), bireylerin hareketlilik özgürlüğünü desteklerken aynı zamanda bu hareketliliği ticari bir ürün haline getirmektedir. Bu platformlar, mobiliteyi kolaylaştırırken, bireylerin hareketliliği üzerinden kar sağlayan bir sistemin parçası olmuştur. Platformların bu duruşu Hardt ve Negri'nin (2003) kapitalizmin bireylerin özgürlük arayışlarını kendi işleyiş mekanizmalarıyla nasıl uyumlu hale getirdiğine dair analizleriyle de desteklenmektedir.

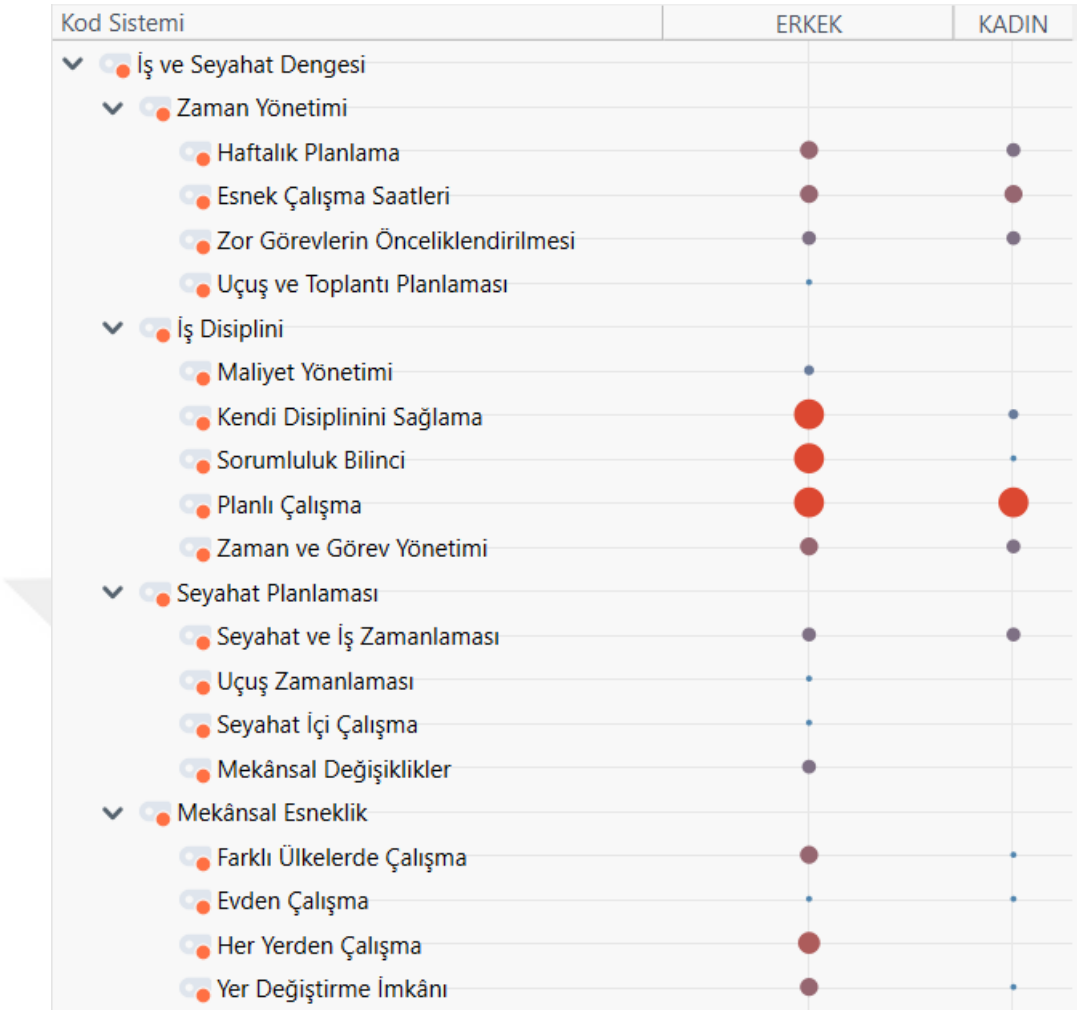
Servaty vd.'nin (2018) dijital göçebelerin paylaşımlı çalışma alanlarındaki deneyimlerini ele alan çalışması, bu yaşam tarzının pratik yönlerini öne çıkarmaktadır. Bu çalışma, özellikle paylaşımlı alanların bireysel üretkenlik üzerindeki olumlu etkilerine dikkat çekmekle birlikte, sosyal etkileşim açısından da önemli bir bağlam sunmaktadır. Örneğin, dijital göçebeler bu alanlarda hem profesyonel işbirlikleri geliştirme fırsatı bulmakta hem de farklı kültürel geçmişlerden gelen bireylerle iletişim kurarak sosyal ağlarını genişletmektedir. Ancak, aynı zamanda bu alanların özel alan eksikliği ve dikkat dağıtıcı unsurlar nedeniyle zaman zaman bireyler üzerinde stres yaratabileceği de vurgulanmaktadır. DN16'nın (33, Kadın, Bekar), dijital araçları günlük yaşamını organize etmek için etkin bir şekilde kullanması, dijital göçebelerin teknolojiye olan bağımlılığını ve bu bağımlılığın hem iş hem de yaşam pratikleri

üzerindeki belirleyici rolünü ortaya koymaktadır. Bu bağımlılık, bireylerin işlerini daha verimli yönetmelerine olanak sağlarken, aynı zamanda sürekli çevrimiçi olma zorunluluğu nedeniyle sosyal ilişkilerde yüzeysellik ve tükenmişlik hissi yaratabilmektedir.

8.2 İş ve Seyahat Dengesi

Dijital göçebelerin iş ve seyahat arasında denge kurma çabaları, hem zaman yönetimi hem de iş disiplini bağlamında pek çok beceri ve strateji gerektirmektedir. Sürekli hareket halinde olan dijital göçebeler, haftalık planlamalar, esnek çalışma saatleri ve zorlayıcı görevlerin önceliklendirilmesi gibi düzenlemelerle verimliliklerini korurken, değişen mekân ve zaman dilimlerine uyum sağlamak zorundadır. Özellikle uçuş ve toplantı planlamaları gibi zaman yönetimi unsurları, bu bireylerin sorumluluklarını yerine getirmelerinde kritik bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, dijital göçebeler için zamanı etkili kullanabilme, iş süreçlerini sorunsuz sürdürebilmek için gereklilik haline gelmiştir.

İş disiplini, dijital göçebelerin hem maliyetleri yönetme hem de sorumluluk bilincini koruma noktasında geliştirdikleri bir diğer önemli unsurdur. Bağımsız ve esnek çalışma saatlerine sahip olan bu bireyler, maliyet yönetimi, kendi disiplinini sağlama ve planlı çalışma gibi becerilerle çalışma verimliliklerini korumakta ve hareketli yaşam tarzlarını sürdürebilir hale getirmektedir. Seyahat planlaması ve mekânsal esneklik unsurları ise dijital göçebelerin farklı ülkelerde veya evden çalışma esnekliğini sürdürmelerine imkân tanırken, iş ve seyahat zamanlamasının uyumunu da sağlamaktadır. Buna ek olarak bu noktaya atıfta bulunan katılımcıların farklı noktalara önem verdiğinden de söz edilebilmektedir (Şekil 10).

Şekil 10. Cinsiyete Göre İş ve Seyahat Dengesi Temasının Ağırlık Grafiği

Disiplin, sorumluluk ve haftalık planlama noktalarında erkek dijital göçebelerin vurgularının daha fazla olduğu görülürken bu tema nezdinde kadınların erkeklere göre ağırlıkta olduğu bir savunusunun bulunmadığı söylenebilmektedir. Dolayısıyla iş ile seyahat dengesi bağlamı, dijital göçebeler arasında özellikle erkeklerin odaklandığı bir konu olarak değerlendirilmektedir. Bu çerçevede, mevcut bölümde, dijital göçebelerin iş ve seyahat dengesini sağlamak adına geliştirdikleri strateji ve yöntemler ayrıntılandırılmıştır.

8.2.1 Zaman yönetimi

Dijital göçebe yaşam tarzını benimseyen katılımcılar için, iş ve seyahat dengesini kurmak adına güçlü bir zaman yönetimi becerisi geliştirmek önemlidir. Bu dengeyi koruyabilmek için profesyonel sorumluluklarına odaklanan katılımcılar, belirli çalışma

saatleri belirlemekte ve bu saatlerde dikkat dağıtıcı unsurları minimuma indirmektedir. Böylece iş bitiminde, şehri keşfetme, sosyal etkinliklere katılma veya dinlenme gibi faaliyetlere vakit ayırabilmektedir. Bu yaklaşım, iş-yaşam dengesi kurmanın disiplin ve planlama gerektirdiğini vurgulamaktadır.

> Dijital bir göçebe olarak iş-yaşam dengesini korumak disiplin ve planlama gerektirir. Profesyonel sorumluluklarımın yerine getirilmesini sağlamak için belirli çalışma saatleri belirliyorum. Bu saatler boyunca dikkat dağıtıcı unsurları en aza indirerek yalnızca işime odaklanıyorum. Çalışma saatlerim sona erdiğinde, şehri keşfetmek, yerel aktivitelere katılmak veya dinlenmek için kendime izin veriyorum (DN25, 28, Erkek, Bekar).

"Uzaktan çalışmak üretkenliğimi önemli ölçüde artırdı. İş ve seyahat arasında denge kurma ihtiyacı beni zamanım konusunda daha disiplinli hale getirdi. Görevlere öncelik vermeyi, gerçekçi son tarihler belirlemeyi ve dikkat dağıtıcı unsurları ortadan kaldırmayı öğrendim" (DN25, 28, Erkek, Bekar).

> Saat ortalama 9 gibi 10 gibi çalışmaya başlıyoruz. İkimiz ayrı ayrı. Ve gün içerisinde çalışıyoruz. Ortalama 2-3 gibi yerine ve zamanına göre yemek yiyoruz. Öğle yemeği diye düşünüyoruz. Ondan sonra canımız sıkılırsa bazen full gün evde oluyoruz. Bazen dışarıya gidip kafede öğle yemeğini orada yiyip çalışmayı orada gerçekleştirip akşam yemeğini de yakın güzel bir yerde yiyip oradan eve geçiyoruz (DN2, 32, Erkek, Evli).

Çoğu katılımcı, dijital göçebeliğin getirdiği esnek çalışma saatlerinden yararlanarak kendi programlarını oluşturabilmenin iş verimliliğini artırdığını belirtmektedir. Bireyler, iş yoğunluğunu haftanın belirli günlerine toplayarak diğer günleri seyahate ya da dinlenmeye ayırabilmekte, bu sayede iş yüklerini daha rahat yönetebilmektedir. Bu esnek yapı, bireylerin kendilerine uygun çalışma ve tatil günleri düzenlemelerine olanak tanımakta, iş süreçlerinde kontrol duygusunu pekiştirmektedir.

"Akşam 10-11 gibi uyumaya başlıyoruz. Ortalama bir gün bu şekilde. Bayağı mesai yani. Hiç şey gibi de değil. Hayal edilen, başkalarının hayal ettiği gibi akşamları da geziyoruz, partilere gidiyoruz" (DN2, 32, Erkek, Evli).

> Ben çalışma saatlerimi kendime göre ayarlayabiliyorum. Yani ben adaylarla mülakat yaptığım için örneğin şöyle bir esnekliğim olabiliyor. Haftanın mesela pazartesi, salı, çarşamba gününe bütün görüşmelerimi planlayıp mesela perşembeyi boş bırakabiliyorum. Yani bunu çok rahat dengeleyebiliyorum. Aslında bu konuda hiç zorlanmadım bugüne kadar (DN7, 35, Kadın, Evli).

> Ben genelde günlük değil de haftayı planlamayı tercih ediyorum hayatımda. Çünkü o haftanın başında daha kritik neler var, ne tür toplantılar var, hazırlanmam gereken neler var onları tespit ediyorum. Tabii ki dijital göçebelikteki en önemli şey bulunduğunuz yerin saatiyle toplantıda, İstanbul'da gerçekleşiyor çoğunlukla toplantılar ve online gerçekleşiyor büyük oranda. Dolayısıyla hangi aralığa geliyor falan oradan da günü planlamaya geçebiliyorum. Çünkü kendime uygun şu saatte değil de bu saatte yapalım değil de benim onlara uymam daha kolay oluyor ve daha etkili oluyor açıkçası. Dolayısıyla tamamen timezone'a göre planlıyorum diyebilirim (DN9, 47, Kadın, Evli).

Haftalık planlama stratejisi, birçok katılımcı tarafından günlük stres faktörlerini azaltmak için kullanılan etkili bir yöntem olarak görülmektedir. Örneğin, bazı katılımcılar haftanın başında tüm görevlerini değerlendirip bu görevlere öncelik vererek bir yol haritası belirlemekte, böylelikle gün gün iş yükünü düşürebilmektedir. Planın olmaması durumunda gün boyunca tamamlanması gereken işlerin yarattığı baskı, planlamayla büyük ölçüde azalmakta; bu da bireylerin iş-yaşam dengelerini koruma çabalarını desteklemektedir.

Esnek çalışma saatlerine sahip olmanın, katılımcıların iş ve seyahati dengelemesine yardımcı olan bir başka önemli unsur olduğu anlaşılmaktadır. Esneklik, bireylerin iş akışını daha rahat kontrol etmelerini ve farklı zaman dilimlerine göre toplantılar veya mülakatlar düzenlemelerini kolaylaştırmaktadır. Örneğin, bazı katılımcılar, haftanın ilk günlerinde iş görüşmelerini tamamlayarak diğer günleri boş bırakabilmektedir; böylece iş yoğunluğunu daha verimli bir şekilde yönetebilmektedir.

Katılımcılar, zor görevleri öncelik sırasına göre planlayarak zaman yönetimini daha verimli bir hâle getirmektedir. İşlerin sıralanmış olması, bireylerin hangi işten

başlayacaklarını düşünmek yerine doğrudan yapılacak görevlere odaklanmalarını kolaylaştırmakta ve günlük iş akışını hafifletmektedir. Özellikle bir katılımcının ifade ettiği gibi, planlamanın olmadığı durumlarda her iş sabahına tüm görevleri düşünerek başlamanın yarattığı stres, görevlerin önceliklendirilmesiyle azalmakta; böylece iş-yaşam dengesi korunabilmektedir.

Zaman dilimlerine göre çalışma saatlerini ayarlamak, dijital göçebeler için zaman yönetiminin bir başka kilit noktası olarak öne çıkmaktadır. Özellikle uluslararası işlerde çalışan katılımcılar, toplantıların düzenlendiği saat dilimlerine göre programlarını ayarlamak zorunda olduklarını belirtmektedir. Bu durum, bireylerin kendi programlarını tamamen kendi isteklerine göre değil, bulundukları yerin zaman dilimine göre oluşturma gerekliliğini ortaya koymakta ve disiplinli bir zaman yönetimi gerektirmektedir.

> Diyelim o hafta yapmam gereken 10 iş var. Bu 10 işi bana hangi gün yapacağımı söyleyen bir planım var. Bu yüzden pazartesi uyandığımda diğer 9 işi ya da 10 işi düşünüp bir tanesine karar vererek devam etmiyorum. O gün kalkıyorum, onu yaptığım zaman hayatımın geri kalanı devam edebiliyorum. Eğer bir planım yoksa ben her gün uyandığımda 10 tane işi düşündüğüm için stres oluyorum (DN10, 30, Erkek, Bekar).

> Zaman yönetimi. Ne kadar disiplin çalışsam da zaman az geliyor. Çünkü daha yeni bir şey olduğu için, ben de 5-6-10 senedir bu işi yapmadığım için, dijital olarak, dijital göçebe olarak yaşamadığım için, bir şeyin kurulma aşamasındayım ve olabildiğince fazla zamana ihtiyacım var bunu kurmak için. Tek yaşadığım zorluk bu sanırım şu an. Onun haricinde çok akışta bir şey olduğu için bu dijital göçebelik. Eğer bir şey yolunda değilse olduğun yere dursun. Devam ediyorsa yer değiştirirsin. Stres varken, üzerinde bir şey hissediyorken şehir değiştirmezsin yani (DN19, 28, Erkek, Bekar).

Zaman yönetimi, dijital göçebelikte karşılaşılan en büyük zorluklardan biri olarak değerlendirilmektedir. Katılımcılardan bazıları, iş ve seyahat dengesini sağlayabilmek için belirli bir disipline bağlı kaldıklarını; ancak yine de dijital göçebeliğin dinamik yapısı nedeniyle yoğun bir programla başa çıkmak zorunda olduklarını ifade etmektedir.

Dijital göçebeliğe yeni başlayan katılımcılar ise zamanın yetmediğini ve bu yaşam tarzına adapte olmanın belirli bir süre aldığını vurgulamaktadır. Bu durum, dijital göçebelikte zaman yönetiminin büyük bir sabır ve planlama gerektirdiğini ortaya koymaktadır.

Foucault'ya göre, biyopolitika, bireylerin yaşamlarını kontrol altına almak ve onları kendi kendini denetleyen öznelere dönüştürmek için kullanılan bir iktidar biçimidir (2015). Örneğin, modern iş yaşamında zaman yönetimi ve verimlilik beklentileri, bireylerin davranışlarını disipline ederek bu kontrol mekanizmasının nasıl işlediğini gösterir. Özellikle çalışma saatlerinin kişisel hedeflerle uyumlu şekilde düzenlenmesi, bireylerin hem kendilerini denetlemelerini hem de sistemin taleplerine cevap verecek şekilde davranmalarını teşvik etmektedir. Dijital göçebelikte görülen zaman yönetimi, disiplin ve esneklik uygulamaları, Foucault'nun bu kavramıyla yakından ilişkilendirilebilir. Örneğin, dijital göçebelerin sıklıkla kullandığı zaman takip uygulamaları ve üretkenlik araçları, bireylerin kendi performanslarını ölçerek öz-denetim uygulamalarını destekler. Ayrıca, dijital göçebelerin esnek çalışma saatleriyle işlerini organize ederken aynı zamanda sürekli çevrimiçi olma zorunluluğu hissetmeleri, biyopolitik kontrolün modern bir yansıması olarak görülebilir. Dijital göçebeler, iş ve seyahat arasında bir denge kurmak için kendilerini sıkı bir şekilde planlamaya ve düzenlemeye zorlarlar. DN25 "Dijital bir göçebe olarak iş-yaşam dengesini korumak disiplin ve planlama gerektirir. Çalışma saatlerimi belirliyorum ve bu saatler boyunca dikkat dağıtıcı unsurları minimuma indiriyorum" diyerek, kendi üzerindeki denetleme süreçlerinin dijital göçebelik yaşam tarzında ne kadar belirleyici olduğunu ortaya koyar. Foucault'nun perspektifinden bakıldığında, bu durum bireylerin kendi üzerlerinde bir iktidar mekanizması kurarak üretkenliklerini kapitalist taleplere uygun şekilde artırmalarını ifade eder (Lazzarato, 2002, s. 105).

Foucault'nun (2000) disiplin kavramı, bireylerin iş-yaşam dengesi kurma çabalarının aslında kapitalist sistemin yeniden üretimine hizmet eden bir süreç olduğunu anlamak için kullanılabilir. Bu süreç, bireylerin yalnızca kendi yaşamlarını organize etmelerine değil, aynı zamanda bu organizasyonun sistemin verimlilik ve kontrol mekanizmalarına entegre edilmesine de olanak tanır. Dijital göçebelerin zaman yönetimi araçları ve üretkenlik uygulamaları, bireylerin özgürlük ve bağımsızlık algılarını pekiştirirken,

onları kapitalist üretim döngüsüne daha sıkı bir şekilde bağlayan öz-denetim mekanizmalarını güçlendirmektedir. Dijital göçebeler, teknolojinin sunduğu araçlarla özgürlüklerini artırdıklarını düşünseler de, bu araçlar aslında onları daha sıkı bir üretim döngüsüne bağlar. Örneğin DN19, "Zaman yönetimi. Ne kadar disiplinli çalışsam da zaman az geliyor" diyerek, sürekli üretken olma baskısını ve bunun yarattığı stresi dile getirir. Bu ifade, bireyin kendi üretkenlik hedefleriyle kapitalist sistemin talepleri arasında sıkışmış olduğunu gösterir. Foucault'nun perspektifinden, birey üzerindeki bu tür bir baskı, sistemin disiplin mekanizmalarının bireysel düzeyde nasıl içselleştirildiğini ortaya koyar ve kişisel stresin aslında daha büyük bir sistemik baskının yansıması olduğunu düşündürür. Foucault'ya göre, bu baskı bireylerin kendi üzerlerindeki iktidar ilişkilerini içselleştirmelerinin bir sonucudur (Hardt, 1999, s. 27).

8.2.2 İş disiplini

Dijital göçebe olarak çalışan bireylerin, farklı zaman dilimlerine uyum sağlama gerekliliğiyle karşı karşıya oldukları görülmektedir. Zaman dilimi farkını yönetebilmek için Google Takvim gibi dijital araçlardan yararlanan katılımcılar, çalışma saatlerini titizlikle düzenleyerek görevlerini etkin bir şekilde yerine getirmektedir. Bu durum, dijital göçebelikte zaman ve görev yönetiminin önemini vurgulamaktadır.

> Dijital göçebe olmanın temel zorluklarından biri, özellikle dünyanın dört bir yanına yayılmış müşteriler veya ekiplerle çalışırken farklı zaman dilimlerini yönetmektir. Bunun üstesinden gelmek için, randevuları ve son teslim tarihlerini takip etmek üzere Google Takvim gibi zamanlama araçlarını kullanıyorum. Ayrıca müşterilerimin veya ekibimin çalışma saatleriyle mümkün olduğunca örtüşen tutarlı çalışma saatleri belirlemeye çalışıyorum (DN25, 28, Erkek, Bekar).

"Uzaktan çalışmak üretkenliğimi önemli ölçüde artırdı. İş ve seyahat arasında denge kurma ihtiyacı beni zamanım konusunda daha disiplinli hale getirdi. Görevlere öncelik vermeyi, gerçekçi son tarihler belirlemeyi ve dikkat dağıtıcı unsurları ortadan kaldırmayı öğrendim" (DN25, 28, Erkek, Bekar).

Maliyet yönetimi, dijital göçebe yaşam tarzını sürdürebilmek için katılımcılar tarafından dikkatle planlanmaktadır. Beklenmedik harcamalara karşı finansal bir tampon oluşturduklarını belirten katılımcılar, bütçelerini seyahat sırasında karşılaşabilecekleri mali zorlukları azaltacak şekilde düzenlemektedir. Bu finansal disiplin, dijital göçebelerin ekonomik belirsizlikleri aşma stratejilerinde önemli bir rol oynamaktadır.

"Benim gibi kendi işim uzaktan, freelance gibi yapanlar için, ben zaten tamamen kendi zaman planlamamı kendim yaptığım için, Türkiye'de ya da dünyanın farklı bir yerinde bu çok da fazla değişmiyor. Bunu kendi düzenimi kendim ayarlayıp bir şekilde devam ettiriyorum" (DN4, 32, Erkek, Bekar).

İş ve seyahati aynı anda yürütebilmek için katılımcılar, kendi disiplinlerini sağlamada ciddi bir özen göstermektedir. Bir katılımcı, kendisini rahat ve turistik bir ortamda bulduğunda dahi, işine odaklanabilmenin yüksek bir disiplin gerektirdiğini vurgulamaktadır. Özellikle dikkat dağıtıcı ortamlarda çalışabilmek, dijital göçebelikte disiplinli bir yaklaşımı zorunlu kılmaktadır.

> Tayland'da ilk gittiğim hafta hemen böyle hızlıca, ilk gün hatta böyle eşyalarımı bıraktım. Biliyordum ki odamda internet çekmeyecek. Coworking alanında yakında olduğunu biliyordum vesaire. Ama o iki gün, üç gün bir sıkışıklık yaşadım. Yani coworking'de o zaman biraz hareketliydi ki kimsenin olmaması gerekiyor. Ama kaldığım yerde de internet çekmiyordu. İçeride yine kapı açılıyor, kapanıyor vesaire. Ben dışında başka insanlarla kaldığı için hosteldeydim. O haftaki randevularımı ertesi güne aldım. Mesela çok sıkışık hissettim. Orada ne coworking alanına şey yapamadım, bağlayamadım kendimi. Ama hostelde en azından tek olurum. İnternet çekmeme ihtimal benim için daha ikinci bir plandı diye. Ama sonraki gün gittim coworking alanına. Altı hafta kaldım. Altı haftada çok sorunsuz geçti. Ama ilk haftanın zorluğunu yaşadım. Baktım ki orada bir rutini oluşturdum. O yüzden oradan ayrılmadım (DN5, 30, Kadın, Bekar).

Dijital göçebeler, sorumluluk bilincini koruyarak görevlerini aksatmadan yerine getirmeyi, bu yaşam tarzının sürdürülebilirliği açısından kritik bulmaktadır. Bir katılımcı, özgür bir çalışma ortamında olmasına rağmen, iş sorumluluğunu üstlenmenin

ve görevleri yerine getirmenin disiplinli bir yaşamın temel taşı olduğunu belirtmektedir. Bu bakış açısı, dijital göçebeliğin iş etiğine duyulan saygıyı pekiştirmektedir.

> Ama oradaki sahilden buraya gelip bilgisayarı açıp çalışmak gerçekten burada çok daha zor. İstanbul'da çok kolay çünkü orada keşfedeceğin şeyi çoğunlukla yüzde seksen keşfetmişsin. Ama buranın daha yüzde üçü açılmış sende. Daha haritada bile, beyninde harita bile oturmamış durumda. Yüzde doksan yedi seni öyle bir çağırıyor ki çalışmak çok fazla istemiyorsun. Disiplin nomadlikteki en büyük challenge bence bu. Yani para, nereye gideyim, nerede kalayım, güvenlik bunlar çok sonra geliyor (DN8, 33, Erkek, Bekar).

"Yani ben uzaktan çalışıyorum, kimse beni görmüyor deyip kendinizce bir şey geliştirirseniz o çok uzun soluklu olmayacaktır. Ama kimse bakmıyorken bile zaten çalışıyorsanız dijital göçebelik size göre olabilir diyorum" (DN9, 47, Kadın, Evli).

> Daha önce düşündüm mü belli bir sorumluluklarım var. Bunların da yapılması gerekiyor. O sorumlulukları da işte zaten mesele istediğin sorumlulukları almak ya. Ben şimdi bir sabahları kalkma sorumluluğunu almıyorum. Ondan sonra toplu taşıma kullanıp işe gitme sorumluluğunu almıyorum. Ama iş yapma sorumluluğunu alıyorum. Baktığınız zaman normal çalışma hayatından çok daha disiplin gerektiren bir şey. O sabah kalkmak okey. Tek bir disiplin. Onu yaptığınız zaman zaten gerisi geliyor. Ama siz tatildeyken o bilgisayarı açmak o kadar zor geliyor ki bazen. Bu da aslında baktığınız zaman çok daha farklı bir disiplin. Yani öyle şey bakıyorlar. Ya dijital bir mesleğin. Güzel online çalışıyorsun. Rahat, free yok. Free falan değil. Yani o fedakârlık başka bir fedakârlık. Tatil ortamındasın. Veya rahat, cennet gibi bir yerdesin. Orada bilgisayarı açayım, biraz çalışayım demek çok daha zor. Çok ciddi bir motivasyon gerektiriyor. Bu da işimi sevdiğimden dolayı. Aslında ben online çalışmaktan ziyade bilgisayarımı açıp rahat, cennet gibi ortamda çalışmayı seviyorum (DN12, 29, Erkek, Bekar).

Planlı çalışma, dijital göçebeler için verimli bir iş akışının olmazsa olmazlarından biridir. Özellikle toplantı saatlerini planlarken müşterilerin bulunduğu zaman dilimlerine göre hareket eden katılımcılar, her zaman ulaşılabilir olmayı ve iş süreçlerini

düzenli bir yapıya oturtmayı önemsemektedir. Bu düzen, dijital göçebelerin planlı bir şekilde çalışmasına olanak tanımaktadır.

"Üretken kalmak ve farklı zaman dilimlerini yönetmek önemli zorluklar. Bunların üstesinden gelmek için Todoist gibi üretkenlik uygulamalarını ve Pomodoro Tekniği gibi zaman yönetimi tekniklerini kullanıyorum. Ayrıca sorunsuz iletişim ve işbirliği sağlamak için çalışma programımı müşterilerimin zaman dilimlerine göre planlıyorum" (DN25, 28, Erkek, Bekar).

İş disiplini sağlamak adına birçok dijital göçebe, Todoist gibi üretkenlik uygulamaları kullanarak görevlerini organize etmektedir. Zaman ve görev yönetimini verimli kılmak adına bu tür araçlardan faydalanan katılımcılar, görevlerini önceliklendirmekte ve kendilerine gerçekçi son teslim tarihleri koymaktadır. Bu yöntem, işlerin aksamadan ve zamanında tamamlanmasını sağlamakta, iş disiplinini korumada etkili bir araç olarak öne çıkmaktadır.

Dijital göçebelerin iş disiplinlerini korumak için düzenli bir çalışma ortamı oluşturmaları, verimliliği artırmaktadır. Özellikle coworking alanları gibi belirli çalışma alanlarını tercih eden katılımcılar, bu alanlarda işlerine odaklanarak görevlerini yerine getirmektedir. Planlı çalışma alanları oluşturmak, dijital göçebelerin işlerine daha iyi konsantre olmalarına katkı sağlamaktadır.

"Ben gündüz takılıyorum. Öyle geçiyor. Tipik günüm gerçekten şey yani şey yapmıyorum. Ayrı bir zaman ayırmıyorum gün içinde çalışmaya. Böyle devam ediyor" (DN12, 29, Erkek, Bekar).

> Örnek veriyorum bankada işim varsa bankaya gidebiliyorum. Ki bu sabah mesela sporumu ben öğleden önceki saatlere alıyorum. Mesela bugün öğleden önce sporumu yaptım. Ama sabit bir çalışan olsaydım, bir dijital göçebe olmasaydım, ben ofis saatinde olacaktım ve sabah sporumu yapamayacaktım. Mesela böyle bir zorunluluğum olacaktı. Ve ne oldu, zamansal özgürlükten dolayı iş saatlerimi, yemek saatlerimi, spor saatlerimi veya seyahat ettiğim saatleri kendim belirleyebilirim. Aslında bu da bir özgürlük bakıldığı zaman (DN14, 30, Erkek, Bekar).

Dijital göçebelikte kendine disiplin sağlama becerisi, uzun vadede bu yaşam tarzını sürdürebilmek açısından önemlidir. Bir katılımcı, herhangi bir gözetim altında olmadan çalışabilmenin, kişinin kendine koyduğu sınır ve hedeflerle mümkün olduğunu belirtmektedir. Özgür çalışma ortamında, görevleri yerine getirme isteğinin devamlılığı ancak kişinin kendi disipliniyle mümkün olmaktadır.

> Finansal istikrar çok önemlidir. Beklenmedik harcamaları karşılamak ve acil durumlar için yeterli birikime sahip olduğumdan emin olmak için finansal bir tampon tutuyorum. Dikkatli bütçeleme ve gelir akışlarımı çeşitlendirmek finansal belirsizliği yönetmeme yardımcı oluyor. Seyahat ederken herhangi bir sorunla karşılaşmamak için vize düzenlemeleri ve yasal gereklilikler hakkında da bilgi sahibi oluyorum (DN25, 28, Erkek, Bekar).

> Burada da bir negatif bir durum var açıkçası. Çünkü İstanbul'dayken en son o ekonomi birden bozukluğu enflasyonla beraber her şey birbirine girmişken. Her şeyin fiyatına ona buna bakmaya başlamışken. Yola çıktıktan sonra geri döndüğümde şunu fark ettim. Şu an olduğum ülkelerde de artık para kavramı yavaşça gidiyor. Bir şeyin ne kadar olduğu onu yeterince algılayamıyorum (DN19, 28, Erkek, Bekar).

> Mesela herkes bunları yapamayabiliyor. Ama şöyle bir şey de var. İşiniz de önemli. İşinizi düzgün yapmak da önemli. Ve işinizde birileriyle beraber de çalışıyor olabilirsiniz. O kişilerin sizin işinizi düzgün yapacağını bilmesi ve önemli olan sonunda o işi teslim etmeniz olduğunu bilmek önemli orada. Burada iş arkadaşların da devreye giriyor. Freelance, tek başına iş yapmıyorsan eğer. Freelance iş yapıyorsan da kendi etiğin devreye giriyor bu zamanda. Sen o işi, iş olduğunun farkına varabilecek misin? Yoksa aslında yani sadece para kazanıyorum ama sürdürülebilir bir şey haline getirebilecek misin? Orada önemli olan konu burası oluyor. Kendi etiğin devreye giriyor orada. Yani ben bunu yapmalıyım. Çünkü iş zamanında iş yapmalısın. Eğer iş zamanında iş yapmazsan o dijital göçebelik hiç sürdürülebilir bir şey olmaz senin için. Eğer farklı bir gelir kaynağın yoksa (DN20, 28, Erkek, Bekar).

> Sonuç olarak insanlarla ortak olduğum saatler var. Toplantılara girmem gereken saatler. Belli bir saat aralığı var. Tabii bunun esnekliği var benim için. Ben uzaktan çalıştığım için tamamen. Ama gün boyu hiç bilgisayara açmadım, gece sadece çalıştım ben gibi bir şey çok mümkün değil (DN20, 28, Erkek, Bekar).

Finansal disiplini sürdürebilmek, dijital göçebeler için önemli bir güvence sağlamaktadır. Özellikle beklenmedik masraflara hazırlıklı olabilmek adına finansal rezerv oluşturduklarını belirten katılımcılar, işlerinden elde ettikleri geliri dikkatlice yönetmekte ve birikim yapmaktadır. Bu maliyet yönetimi stratejisi, dijital göçebeliğin getirdiği finansal belirsizliklerle başa çıkmada kritik bir öneme sahiptir.

Dijital göçebelikte görevlerin önceliklendirilmesi, zaman yönetiminde önemli bir strateji olarak öne çıkmaktadır. Görevlerine öncelik vererek bir iş sırası oluşturan katılımcılar, böylece her güne önceden belirlenmiş bir görevle başlayarak iş stresi yaşamadan çalışmalarını sürdürmektedir. Bu tür bir görev yönetimi, dijital göçebelikte zaman baskısını azaltmakta ve işlerin düzenli bir şekilde yapılmasını sağlamaktadır.

Dijital göçebeler için disiplin, işlerin zamanında tamamlanması ve müşteri beklentilerinin karşılanması açısından temel bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Bir katılımcının ifadesine göre, işlerinin zamanında teslim edilmesi ve iş etiğinin korunması, iş ortaklarıyla olan ilişkileri güçlendirmekte ve iş sürekliliğini sağlamaktadır. Bu durum, dijital göçebelikte iş disiplininin iş ilişkilerine olumlu katkısını göstermektedir.

Zaman ve görev yönetimini sağlamak için dijital göçebelerin belirli rutinler oluşturdukları görülmektedir. Bir katılımcı, tatil ortamında dahi iş sorumluluğunu almanın ve görevlerini düzenli bir şekilde tamamlamanın, dijital göçebelikte sürdürülebilirliğin temelini oluşturduğunu ifade etmektedir. Bu tür bir iş sorumluluğu, dijital göçebelerin bağımsız çalışmalarını sürdürülebilir bir yapıya kavuşturmaktadır.

Çalışma disiplininin iş seyahati ve iş dengesi üzerindeki etkisi, dijital göçebelikte özgürlük ile sorumluluğun birleşmesini zorunlu kılmaktadır. Tatil yerlerinde dahi işlerine devam eden katılımcılar, çalışma motivasyonunu koruyarak işlerini aksatmadan

sürdürmenin zorlayıcı olabildiğini, ancak bu zorluğu aşmanın kendilerine hem profesyonel hem de kişisel açıdan katkı sağladığını belirtmektedir. Bu durum, dijital göçebelikte disiplinli olmanın değerini bir kez daha ortaya koymaktadır.

Araştırmamızın bulguları, Michel Foucault'nun (2015) biyo-iktidar ve öz-yönetim kavramlarıyla doğrudan ilişkilidir. Katılımcılarımızın dikkat dağıtıcı çevresel faktörlere rağmen disiplin geliştirme çabaları, dijital göçebelerin biyo-iktidarın bir öznesi olarak nasıl şekillendiğini ortaya koymaktadır. Örneğin, DN8'in (33, Erkek, Bekar), "evdeki sürekli sesler ve kesintilere rağmen günlük çalışma hedeflerimi aksatmamak için kendime katı kurallar koyuyorum" ifadesi, bireylerin çevresel faktörleri aşmak için öz-disiplin geliştirme süreçlerini nasıl uyguladıklarını somut bir şekilde göstermektedir. DN8'in, çevresel dikkat dağıtıcı unsurlara rağmen disiplini koruma gerekliliğini vurgulaması, Foucault'nun bireylerin kendi üzerinde çalışarak özerklik geliştirme anlayışıyla örtüşmektedir. Aynı şekilde, Liegl'in (2014) "care of place" kavramı, katılımcılarımızın kendi kişisel ve işlevsel çalışma alanlarını oluşturma çabalarıyla desteklenmektedir. Örneğin, DN12'nin, "Her seyahat ettiğim yerde kendime ait bir köşe oluşturup çalışmaya başlamak önceliğimdir. Bu, hem işime odaklanmamı kolaylaştırıyor hem de kendimi evimde gibi hissetmemi sağlıyor" ifadesi, bireylerin yerel koşullara göre alanlarını şekillendirme süreçlerini açıklamaktadır. Katılımcılarımızın, öz-yönetim süreçleriyle çalışma ortamlarını düzenleme pratikleri, biyo-iktidarın bireylerin davranışlarını kontrol etme ve yönlendirme biçimi olarak işlediğini göstermektedir.

Coworking ve coliving alanlarının disipline olan katkıları, katılımcılarımızın ifadelerinde net bir şekilde ortaya çıkmaktadır. DN5'in coworking alanında rahat edip 6 ay çalışması ve iş disiplinini sürdürmesi, Chevtaeva ve Denizci-Guillet'nin (2021) coworking alanlarının sosyal destek ve altyapı sağlayarak bireylerin üretkenliğini artırdığına dair bulgularıyla uyumludur. Araştırmamız, bu mekanların yalnızca bir çalışma alanı sağlamadığını, aynı zamanda bireylerin iş disiplinini koruması ve profesyonel bağlar kurması için teşvik edici bir düzenleme aracı olarak işlev gördüğünü göstermektedir. Bu durum, Foucault'nun (2015) bireylerin normatif bir düzen içinde kendilerini optimize etmelerini sağlayan mekanizmalar olarak değerlendirdiği biyo-iktidar anlayışını doğrulamaktadır.

Teknolojik araçların iş disiplini üzerindeki etkisi, araştırmamızın önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Örneğin, DN18'in, "Günlük işlerimi Trello ve Notion kullanarak planlıyorum; bu araçlar olmadan verimli çalışmam mümkün değil" ifadesi, dijital planlama araçlarının bireylerin iş disiplinini nasıl desteklediğini açıkça göstermektedir. DN25'in dijital planlama araçlarını kullanarak zamanını ve görevlerini organize ettiğini ifade etmesi, Foucault'nun bireylerin kendilerini yönetme süreçlerine yönelik analizleriyle ilişkilendirilebilir. Ahlberg'in (2021) dijital araçların zaman yönetimi ve iş düzenini sağlama açısından sunduğu destekle ilgili bulguları, araştırmamızdaki teknolojinin öz-yönetimi destekleyen bir araç olduğu sonucunu güçlendirmektedir. Katılımcılarımızın teknolojiyi bu şekilde kullanımı, Foucault'nun (2000) bireylerin sürekli bir öz-düzenleme ve performans optimizasyonu içinde hareket ettiği fikriyle uyum göstermektedir.

Araştırmamız ayrıca, dijital göçebelerin profesyonellik algısının iş disiplinine etkisini de ortaya koymaktadır. Katılımcılarımızın iş etiğine bağlılık ve müşteri beklentilerini karşılama konusundaki ifadeleri, Zeinstra'nın (2023) dijital göçebelikte profesyonel güvenilirlik üzerine yaptığı çalışmanın bulgularıyla paralellik göstermektedir. Bu bağlamda, katılımcılarımızın profesyonel normlara bağlılıklarının, Foucault'nun (2015) biyo-iktidar teorisinde vurguladığı şekilde, bireylerin sosyal ve ekonomik sistemler tarafından şekillendirilmiş normlara uyum sağlama süreçlerini yansıttığı söylenebilir. Dijital göçebeler, profesyonellik normlarına uymak suretiyle özgürlüklerini sürdürürken, aynı zamanda bu normların gerektirdiği disiplin ve öz-yönetim pratiklerini de benimsemek zorunda kalmaktadır.

8.2.3 Seyahat planlaması

Dijital göçebelikte seyahat ve işin birlikte yürütülmesi, detaylı bir planlama gerektirmektedir. Katılımcılar, uçak bileti alırken doğru zamanlamayı yapamamanın ek maliyetlere yol açtığını ve bu nedenle dikkatli hareket etmek gerektiğini vurgulamaktadır. Özellikle, sık sık yer değiştiren dijital göçebelerin uçuş zamanlamalarını önceden ayarlayarak beklenmedik masraflardan kaçınma eğiliminde oldukları görülmektedir. Bu durum, seyahat planlamasının dijital göçebelikte önemli bir yere sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

> Sürekli dışarıdan göründüğü kadar kesinlikle basit veya işte geziyorlar kafede bilgisayar açıp çalışıyorlar falan gibi bir durum değil. Sürekli Türkiye'de bir örnek verecek olursam Taksim'de inmişsiniz gibi sürekli hep kendinizi kollamanız gerekiyor. Telefon ülkeye ve şehre göre değişiyor. Sürekli bir uyanıklık hali olması gerekiyor ve uçak bileti ayarlama, uçak biletini doğru ayarlayamazsanız cebinizden ekstra 50-100 dolar gidiyor. Bu gibi ekstrem durumlar var ve konfor alanının içerisinde çalışıyor olduğun için ekstra bir şey gerektiriyor, disiplin gerektiriyor (DN2, 32, Erkek, Evli).

"Şey, bazen birazcık yorucu olabiliyor ama zaten bu hayatı seçtiğimiz için. Çok hızlı hareket edersek, sürekli önündeki bir adım iki adımı planlamak zorundasınız" (DN3, 37, Erkek, Evli).

> Zaten daha öncesinde de bir takım önemli noktaları belirlediğim için ilk zor olanlardan başlıyorum. Öğrenmiş, planlamanın verdiği yol güçle beraber. Zor olan konulara başlıyorum. Ardından bitirdikçe ya da arada mesela böyle 2-3 saatlik belli aralıklarda varsa o zaman oraları işte yakın çevrede görebileceğim bir yer var mı? Yeni restoranlar, yeni lezzetler keşfedebilir miyim? Veya farklı networking olanakları var mı? Burada yaşayanlar dedim ya hani o sorum hep mevcut benim için. Burada yaşayanlar acaba nasıl bir hayat yaşıyor? Burada çalışsaydım nasıl bir hayatım olur diye deneyimleyebilecek aktiviteler planlamaya çalışıyorum. Asıl yapmam gerekenleri kenara koyarsak onlar zaten planlı ve olması gereken zamanda oluyor. Kalan zamanlarda da buna vakit ayırıyorum. Orada uyku saatimi esnek tutabilirim. Yani geç yatıp erken kalkmak falan ya da işte arada belki 1-2 saat uyuyarak bir şeyleri kaçırmamak daha kritik benim için (DN9, 47, Kadın, Evli).

Seyahat ve iş zamanlamasını dengeleme sürecinde, dijital göçebelerin günlerini önceden planlayarak adım adım ilerlemeleri gerektiği anlaşılmaktadır. Katılımcılar, işlerini yaparken aynı zamanda yeni yerleri keşfetme arzusu taşıdıklarından, sürekli olarak bir adım sonrasını düşünmek zorunda olduklarını ifade etmektedir. Bu planlama ihtiyacı, dijital göçebeliğin iş-yaşam dengesini koruma noktasında ne kadar disiplin gerektirdiğini gözler önüne sermektedir.

“Ben önceden ne yapıyorum? Gideceğim ülkenin internet sıkıntısı var mı? Bilgisayarımı nereye koyuyorum? Tüm bu hani benim dışımdaki var olan hani nasıl diyeyim, sistemi kurduktan sonra o an bir kulaklık, bir bilgisayar, bir internet işimi çözüyorum” (DN16, 33, Kadın, Bekar).

Seyahat esnasında çalışma düzenini devam ettirebilmek için katılımcıların çalışma ortamlarını dikkatle seçtikleri görülmektedir. Bir katılımcı, gittiği her ülkede internet bağlantısının kalitesini ve güvenliğini önceden araştırarak, iş sürekliliğini sağlamak için gerekli ortamı hazırladığını belirtmektedir. Bu tür bir hazırlık, dijital göçebelerin seyahat ederken verimli bir şekilde çalışabilmelerine olanak tanımakta ve seyahat içi çalışma deneyimlerini iyileştirmektedir.

> Şu anda günlük hayatım basitçe şöyle: Uyanıyorum, dişlerimi fırçalıyorum, duş alıyorum ve sonra vücudumu hareket ettirmek için egzersiz yapmaya çalışıyorum. Daha sonra kahvaltıya geçiyorum. Şu anda baktığım yavru köpeklere kahvaltı veriyorum. Sonra da odaklanma zamanıma başlıyorum. Böylece gün boyunca projeler üzerinde çalışmaya başlıyorum. İşlerimi tanımladığımı hissediyorum. Bu süre zarfında evde kahvaltı yapıyorum. Yani evden ayrılmıyorum. Böylece tamamen odaklanabiliyorum. Daha sonra da pomodoro molası gibi bir şey veriyorum. Bunun için dışarı çıkıyorum. Ve sonra dışarı çıktığımda, aynı zamanda, akşam yemeğini alıyorum. Yani, bu bir tür fişten çekme gibi (DN13, 27, Kadın, Evli).

“...son zamanlar dediğim gibi son 3-5 ayda hani biraz daha kendime bir alan seçiyorum, bir beyzim olsun, bir evim olsun, bir ofisim olsun gibi durumlar olmaya başladı. Bunun da ana sebebi yorulmak” (DN17, 25, Erkek, Bekar).

Mekânsal değişiklikler, dijital göçebelerin iş disiplini üzerinde farklı etkiler yaratabilmektedir. Katılımcılardan bazıları, sürekli değişen ortamlarda çalışma düzeni kurmanın zorlayıcı olabileceğini ifade etmekte ve zaman zaman bir “beyz” oluşturarak kendilerine kalıcı bir çalışma alanı ayarlama ihtiyacı duyduklarını dile getirmektedir. Bu yaklaşım, sürekli hareketin getirdiği yorgunluğu azaltarak iş verimliliğini artırmaya yönelik bir strateji olarak değerlendirilmektedir.

> Sonrasında mesela gün batımı. Gün batımı zamanı gelmiş oluyor. Gün batımı zamanında kesinlikle benim için iş yoktur. Her gün gün batımı izlenmeye değerdir. Çünkü hayatımızda kaç kere gün batımı izleyeceğiz. Yani gün batımı izlemeye geçerim. Arkadaşlarım vardır adada, o arkadaşlarımızla konuşmuş oluruz. Abi şurada izleyelim gün batımını. Ya da şu taraftan bakalım işte ne yapalım. İşte yemek mi yiyelim, bir şeyler mi içelim. Ne içeceksek, ne yiyeceksek yanımıza aldığımız ve gün batımını izlemeye gittiğimiz bir seans olur bizim için. Orada bir yandan da rahatlama gibi yani. İnsan sosyalleştiğim bir, insan sosyal bir varlık ve tek başına yaşamak mümkün değil. İnsanlarla bir arada olduğum bir süreç. Sonrasında eğer o gün yapmam gereken hala iş varsa, bir iki saatlik daha bir iş, yemek ve iş. Sonrasında da benim için gün biter. Ve akşam eğer şöyle partilemeyi çok seven biri değilim. Böyle sonsuz partiler benim için uygun değil ama arkadaşlarımızla dışarı çıkacaksak, bir şey varsa çıktığım günler de olur. Bazı günler dışarı çıkarım, 12'de yatarım. Bazı günler dışarı çıkmam, 10.30'da, 11'de yatarım. Bu şekilde çünkü sabah erken kalkıyorum. (DN20, 28, Erkek, Bekar)

Dijital göçebeler, seyahat esnasında yaptıkları planlamalarla iş ve özel yaşam arasında belirli sınırlar çizmektedir. Nitekim, bir katılımcı gün batımı gibi belirli zaman dilimlerini tamamen iş dışında bırakmakta ve bu zamanları sosyalleşme veya kişisel rahatlama için ayırmaktadır. Bu tür sınırlandırmalar, dijital göçebelerin iş-yaşam dengesini koruma stratejilerinde önemli bir yere sahiptir ve kişisel zaman ile iş saatleri arasındaki dengeyi sağlamaktadır.

Seyahat planlamasında, dijital göçebelerin iş verimliliğini artırmak için kendi rutinlerini oluşturdukları anlaşılmaktadır. Çalışma saatleri dışındaki zamanları farklı etkinliklere ayıran katılımcılar, iş ve keşif süreçlerini başarılı bir şekilde dengelemek için günlük rutinlerini önceden belirlemektedir. Bu düzenleme, dijital göçebelerin seyahat esnasında işlerini aksamadan sürdürebilmelerine olanak tanımakta ve seyahat planlamasının iş sürekliliğine katkısını göstermektedir.

Dijital göçebeler için seyahat ve iş planlaması, her yeni destinasyona uyum sağlama gerekliliğini beraberinde getirmektedir. Yeni bir ülkeye gitmeden önce çalışma düzenlerini o bölgenin sosyal ve çevresel koşullarına göre yeniden ayarlayan

katılımcılar, gidilen yerin çalışma alışkanlıklarına nasıl etki edebileceğini düşünerek seyahatlerini planlamaktadır. Bu esneklik, dijital göçebelikte mekânsal değişikliklerin yarattığı zorlukları aşmak için önemli bir uyum süreci olarak öne çıkmaktadır.

Giddens (2010), modern bireylerin, kendi yaşam projelerini ve kimliklerini sürekli bir şekilde yeniden yapılandırmak zorunda olduklarını vurgular. Dijital göçebeler, iş sürekliliği ve bireysel ihtiyaçlarını karşılamak adına yaptıkları dikkatli planlama ve adaptasyon süreçleriyle bu teoriyi somutlaştırmaktadır. Araştırmamızdaki bulgular, dijital göçebelerin yaşam projelerini ve kimliklerini seyahat ve iş gereklilikleri arasında nasıl dengelediklerini göstermektedir.

Araştırmamızda, katılımcıların seyahat programlarını oluştururken iş sürekliliğini ve bireysel ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmaları, Giddens'ın (2010) bireysel kimliğin moderniteyle birlikte sürekli bir "refleksif proje" haline geldiği fikrini destekler niteliktedir. DN16'nın çalışma günlerini ve boş vakitlerini optimize ederek seyahatlerini düzenlemesi, bireysel kimliğin yaşamın farklı alanlarındaki gerekliliklerle nasıl uyumlu hale getirildiğini ortaya koymaktadır. Giddens'a (2010) göre, bireylerin sürekli olarak kararlar alması ve bu kararları çevresel faktörlere uyarlaması, modern yaşamın temel dinamiğidir. Katılımcılarımızın internet bağlantısı, sosyal olanaklar ve iş ortamları gibi unsurları değerlendirerek seyahat planlarını yapmaları, bu refleksif süreçlerin bir örneğidir.

Yamakami'nin (2014) altyapının dijital göçebeler üzerindeki etkilerine dair bulguları, dijital göçebelerin planlama süreçlerinde teknolojik olanaklara duydukları bağımlılıkla ilişkilidir. Araştırmamızda, katılımcıların internet bağlantısı gibi altyapısal gerekliliklere büyük önem verdiği ve bu unsurların bireysel kararlarını şekillendirdiği görülmektedir. Giddens'ın (2010) teorisine göre, bu tür teknolojik araçlar, bireylerin yaşam projelerini oluştururken temel bir çerçeve sunar. Dijital göçebelerin teknolojik altyapıya duyduğu bağımlılık, onların modern toplumun karmaşık gerekliliklerine adapte olma becerisini yansıtmaktadır.

Lee ve McNally'nin (2003) seyahat edenlerin günlük aktivitelerini daha uzun vadeli planlarla uyumlu bir şekilde düzenlediklerini belirten bulguları, araştırmamızdaki spontane adaptasyon süreçleriyle örtüşmektedir. Katılımcıların genel planlarını

belirledikten sonra günlük programlarını spontane bir şekilde adapte etmeleri, Giddens'ın bireylerin modern yaşamın belirsizliklerine karşı sürekli bir yeniden düzenleme içinde olduklarına dair analizini doğrulamaktadır. Bu durum, dijital göçebelerin bireysel esneklikleri ile toplumsal ve ekonomik sistemlerin talepleri arasındaki dengeyi nasıl sağladıklarını göstermektedir.

Coworking alanlarının dijital göçebeler için sosyal ve profesyonel bağlantılar kurma açısından oynadığı rol, Giddens'ın (2010) modernitenin bireyleri yalnızlığa sürükleyebileceği ve bu yalnızlığın sosyal mekanizmalarla dengelendiği fikriyle de ilişkilendirilebilir. Kramers ve arkadaşlarının (2015) esnek iş merkezlerinin sosyal destek sağlama rolüne dair bulguları, araştırmamızda coworking alanlarının yalnızca fiziksel bir çalışma mekanı değil, aynı zamanda sosyal bağlar kurma ve aidiyet hissetme açısından bir araç olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, bireylerin sosyal ve profesyonel bağlarını modernitenin sunduğu olanaklarla nasıl yeniden yapılandırdıklarını göstermektedir.

Wickham ve Vecchi'nin (2009) dijital göçebelerin seyahatlerini profesyonel bağlantılar ve kültürel zenginlikler elde etmek için bir araç olarak ele aldıkları çalışmaları ise, bizim bulgularımızla kısmen ayrışmaktadır. Araştırmamızda, bireylerin seyahatlerini daha çok iş sürekliliğini sağlama ve bireysel yaşam deneyimlerini optimize etme çerçevesinde planladıkları görülmüştür. Giddens'ın (2010) bireysel kimlik projesine dair vurgusu, bu ayrışmayı anlamak için bir bağlam sunmaktadır. Bizim bulgularımız, dijital göçebelerin seyahatlerini bir kimlik oluşturma ve bireysel ihtiyaçlarını karşılama aracı olarak ele aldıklarını göstermektedir; bu da onların sürekli bir refleksif yeniden yapılandırma sürecinde olduklarını ifade eder.

8.2.4 Mekânsal esneklik

Dijital göçebelerin farklı ülkelerde çalışarak işlerini sürdürebilmeleri, mekânsal esnekliğin sunduğu özgürlüklerle mümkündür. Katılımcılar, bulundukları yerlerde farklı ortamlara ve iklim koşullarına uyum sağlamak zorunda kaldıklarını belirtmektedir. Örneğin, bir katılımcı, Ukrayna'da -15 dereceden Dubai'de +35 dereceye geçiş yaptığını ifade etmekte ve bu çeşitliliğin dijital göçebe yaşam tarzının bir parçası

olduğunu vurgulamaktadır. Bu durum, mekânsal esnekliğin dijital göçebelikte farklı coğrafyalara uyum sağlayarak çalışma becerisi gerektirdiğini göstermektedir.

> Ben ilk böyle bir yerlerden bir yere seyahat ederken ki çalışma sistemin nasıl olacağını anlamaya başlarken eşim işte mesela 5 dakikalık bir taksi yolculuğu yapacağız. Ya da işte 10 dakika evden havalimanına gideceğiz. 10 dakikaysa o 10 dakika içinde bir şeyler çalışıyor. Yani nömet olmak bunu gerektiriyor. Eğer 10 dakikan varsa o 10 dakikada bir projen bir işin varsa ona çalışıyorsun. Ya da işte uçaktasın çevrim dışı dosyalarla çalışıp uçaktaki zamanı da değerlendiriyorsun (DN2, 32, Erkek, Evli).

> Kadınlar için maalesef güvenli olmayan çok fazla ülke var. Kadınları iki kere düşünmesi. Bunu söylemek bana düşmez. Ama şey çok fazla oluyor işte. Bir şeye bakışımızdaki farklılıklar ister istemez oluyor. Bir de Türkiye'de büyümüş bir kadın olarak baktığında dikkat etmek zorunda. Mesela ben ona yıllardır hadi Hindistan'a gidelim diye ısrar ediyorum. Bir türlü Hindistan'a ikna olmuyordu (DN3, 37, Erkek, Evli).

> İklim diyebilirim. Sıcak demeyeyim de iklim diyebilirim. Çünkü doğup büyüdüğünüz havasına suyuna her şeye alışık olduğunuz coğrafyadan hiç alakası olmayan daha önce hiç deneyimlemediğiniz bir iklim coğrafyasına gidiyorsunuz. Bence buna alışmak tabii nereye gittiğinize göre değişir ama ben size yolculuğumu şöyle anlatayım. Siz aradaki iniş çıkışı görün. Ben İstanbul'dan yola çıktım. Ukrayna'ya gittim. Ekse 15 dereceye. Ukrayna'dan Dubai'ye gittim. Art 35 derece. Yani 45 derece birden değişti benim hücrelerimin hissettiği fark (DN8, 33, Erkek, Bekar).

Katılımcıların ifadeleri, dijital göçebelerin her yerden çalışma becerisine sahip olmalarını iş ve seyahat dengesi açısından önemli bir unsur olarak ortaya koymaktadır. Örneğin, bir katılımcı, kısa bir taksi yolculuğunda bile işine odaklanarak çalışmaya devam ettiğini ifade etmektedir. Bu durum, dijital göçebelerin, yer ve zamandan bağımsız bir şekilde çalışma alışkanlıklarını sürdürdüğünü ve mekânsal esnekliğin çalışma verimliliği üzerindeki etkisini göstermektedir.

> Her ay yeniden bir mahalleyi tanıyorsun. Genelde ayda bir yer değiştiriyorum ben. Gezgin kısmım ağır bastığı için 3-6 ay kalan dijital nomadlerden ziyade gezgin yönümden dolayı minimum 15 gün kalarak ortalama bir ayda bir yer değiştiriyorum. Sürekli olarak yeni yeri tanıyorsun, yeni marketini öğreniyorsun, yeni sokağı tanıyorsun, yeni komşulara selam veriyorsun sonra yoksun. Genel olarak aslında bu geçici bir mahalleli gibi. Böyle her mahallede aylık bir komşu oluyorum (DN10, 30, Erkek, Bekar).

"Hava koşulları çok istediğiniz şekilde seçebiliyorsunuz. Mesela işte benim için, mesela İngiltere'de üniversite okuduğum dönem çok zorlu geçmişti. Sürekli böyle keskin ve bir gri bir hava. Ondan uzak olabilmek benim çok hoşuma gidiyor mesela" (DN11, 29, Erkek, Bekar).

> Sürdürülebilir diyebilirim. Ama şöyle bazı durumları var. Sistemini buna göre kurmaz, organize etmezsen bir noktada sürdüremezsin. Evlilik, yaşam ve çocuk üçgeni içerisine girdiğin zaman sürdürülebilirlik konusu çok değişken bir konu aslında. Çünkü çocuğun işte hastane durumları, bakım durumları, eğitim durumlarını göz önüne aldığın zaman bu yaşam tarzını ara vermen gerekebilir. Bir aile olduğu zaman da senin eşinin bu yaşam tarzını yaşayabilir bir durumda olması gerekiyor ki bu yaşam tarzını sürdürebilmek için (DN14, 30, Erkek, Bekar).

Çalışma ortamının düzenlenebilir olması, dijital göçebeler için büyük bir esneklik sağlamaktadır. Katılımcılardan bazıları, farklı ülkelerdeki hava koşullarını kendi tercihlerine göre seçebilmenin iş motivasyonunu olumlu yönde etkilediğini belirtmektedir. Özellikle sürekli gri bir havaya sahip olan İngiltere'den uzaklaşarak, güneşli ve sıcak bölgelerde çalışmayı tercih eden bir katılımcının ifadesi, dijital göçebeliğin sunduğu coğrafi esnekliğin iş motivasyonuna katkısını gözler önüne sermektedir.

Dijital göçebeler, farklı ülkelerde sürekli yer değiştirme ihtiyacından kaynaklanan zorluklara rağmen, yeni çalışma ortamlarına uyum sağlamaktadır. Katılımcılardan biri, her ay yeni bir mahallede yaşadığını ve bu şekilde çalışmaya devam ettiğini ifade

etmektedir. Bu düzen, dijital göçebelerin geçici bir düzen içerisinde kendi rutinlerini koruyarak işlerine odaklanabilme becerisine sahip olduklarını göstermektedir.

Katılımcıların bazıları, dijital göçebe olarak evden çalışma imkanının sunduğu rahatlığı vurgulamaktadır. Özellikle güvenlik kaygısı yaşayan kadın katılımcılar, her ülkenin çalışma ortamı için uygun olmadığını belirtmekte ve zaman zaman evden çalışma seçeneğini daha güvenli bulmaktadır. Bu durum, dijital göçebelerin evden çalışarak güvenli bir ortamda işlerini sürdürebilmelerinin mekânsal esneklik kapsamında önemini ortaya koymaktadır.

Mekânsal esneklik, dijital göçebelerin konfor alanlarını yaratabilmelerini de sağlamaktadır. Örneğin, bazı katılımcılar çalışma günlerini sahilde veya deniz kenarında planlayarak, iş dışı vakitlerini doğayla iç içe geçirme şansı elde etmektedir. Bu özgürlük, dijital göçebelerin iş yüklerini hafifletme ve dinlenme fırsatları yaratma açısından çalışma motivasyonlarına olumlu bir katkı sağlamaktadır.

> Yani o gün içine gelen mailleri cevap vermem gerekebiliyor. Doğal olarak mesela ben buradan geleceğim, günüme geleceğim. Endonezya'da saat farkı var Türkiye ile. 5 saat kadar ileride Endonezya. Doğal olarak sabahlar benim oluyor. Ben sabah erken kalkmayı da seven biriyim. Sabah kalkıyorum, genellikle kumsalı olan yerlerde yaşamayı seviyorum ben. Endonezya'nın iç bölgelerinde değil de daha küçük bir adasında. Bali'nin de daha küçük bir adasında yani çevresinde. Burada mesela benim alanlarım var. Sabah öncelikle taze sıkılmış meyve suyumu alırım güne başlamak için. Güzel bir kahvaltı. Peşine benim o arada kendi belirlediğim dinlenme alanım var deniz kenarına. Bir denize, okyanusa girip. Sonrasında kitabımı okurum, müziğimi dinlerim. Ve o gün kendimi nasıl iyi hissediyorsam o sabah, hangisini yapmak istiyorsam. Ama o rahatlama evren var. Sonrasında ben dalga sörfü yapıyorum. Dalga sörfü için uygun bir günse o gün sörf yaparım. Sabah sörfü yaparım. Sonrasında da tekrar konakladığım yere dönüp bilgisayarımı açarım öğlen gibi. İşte bir olur, iki olur bu. O gün değişir yani. Sonrasında birazcık bir yoğun çalışma gerekiyor benim için. Orada her şeyi toparladığım bir 2-3 saatlik en az bir yoğun çalışma evresine geçiyorum orada (DN20, 28, Erkek, Bekar).

Dijital göçebelerin her yerden çalışabilme yeteneği, esnek iş saatleri ile birleştiğinde iş-yaşam dengesi üzerinde büyük bir etki yaratmaktadır. Bazı katılımcılar, yoğun iş saatlerinden sonra istedikleri mekanda vakit geçirerek hem çalışıp hem de sosyal yaşamlarını sürdürebilmektedir. Bu durum, dijital göçebelikte mekânsal esnekliğin iş-yaşam dengesine katkı sağlayan bir unsur olarak değerlendirildiğini göstermektedir.

Mekânsal esneklik, dijital göçebelerin farklı ülkelerde kendi özel çalışma alanlarını oluşturabilmelerine olanak tanımaktadır. Katılımcılardan biri, Bali'de küçük bir adada yaşayarak burada kendine bir yaşam ve çalışma alanı kurduğunu belirtmektedir. Bu özgürlük, dijital göçebelerin kendi ihtiyaçlarına göre en uygun çalışma ortamını seçerek mekânsal değişikliklere adapte olabilme becerilerini güçlendirmektedir.

Dijital göçebeler, farklı ülkelerde çalışma imkânlarının yanı sıra her ortamda çalışma becerisine sahip olmaları sayesinde, işlerini aksatmadan sürdürebilmektedir. Uçak yolculuğu gibi hareket halindeyken dahi çalışma alışkanlığını devam ettiren katılımcılar, zaman ve mekân fark etmeksizin iş sorumluluklarını yerine getirebilmektedir. Bu durum, dijital göçebeliğin sunduğu mekânsal esneklik avantajının, iş sürekliliğini destekleyen önemli bir özellik olduğunu vurgulamaktadır.

Araştırmamızda katılımcılar, coworking ve coliving mekanlarının mekânsal esneklik üzerindeki olumlu etkilerini de vurgulamışlardır. Katılımcılarımızdan DN20'nin, coworking alanlarında çalışma düzenini sağlayarak hem üretkenliğini artırdığını hem de sosyal bağlantılarını güçlendirdiğini belirtmesi, Pacheco ve Azevedo'nun (2023) coworking mekanlarının hibrit yapısına dair bulgularıyla örtüşmektedir. Örneğin, yine DN20'nin bu alanlarda kurduğu sosyal bağlantıların hem kısa vadeli işbirlikleri sağladığını hem de uzun vadede profesyonel çevresini genişlettiğini ifade etmiştir. Ancak, bu sosyal bağlantıların zaman zaman yüzeysel kaldığını ve derin ilişkiler kurmanın zorluğuna dikkat çekmiştir. Bu durum, coworking mekanlarının bireylerin sosyal ve profesyonel ağlarını genişletirken aynı zamanda yeni dinamikler yarattığını göstermektedir.

Lefebvre'nin (2014) mekân üretimi teorisi, dijital göçebelerin yeni bir mekânda kendi "çalışma alanlarını" oluşturma eğilimlerini anlamada faydalı bir çerçeve sunmaktadır. Lefebvre'nin mekânı bir toplumsal pratik olarak ele alması, bizim araştırmamızdaki

bulgularla doğrudan ilişkilidir. Katılımcılarımız, bir destinasyonda kendi ihtiyaçlarına göre düzenledikleri çalışma alanlarıyla, mekânı fiziksel bir unsurun ötesinde bir "üretim" süreci olarak ele almıştır. Bu durum, Jarrahi ve arkadaşlarının (2021) bireysel dijital altyapıların dijital göçebelikteki rolüne dair bulgularıyla da örtüşmektedir. Araştırmamızda katılımcılar, teknolojiyi etkili bir şekilde kullanarak farklı coğrafyalarda çalışma düzenlerini sağlamış ve bu sayede mekânsal esnekliği iş süreçlerine entegre edebilmişlerdir.

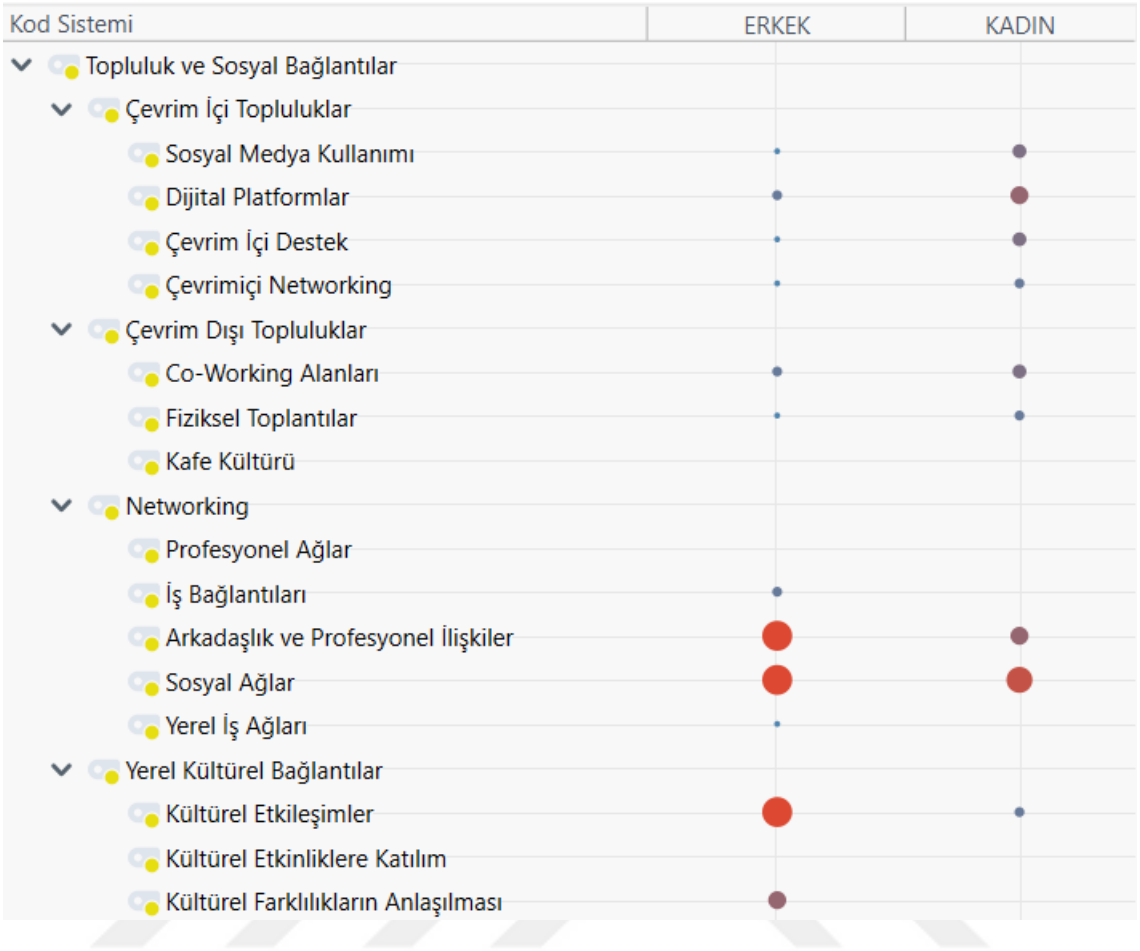
8.3 Topluluk ve Sosyal Bağlantılar

Dijital göçebeler için topluluk ve sosyal bağlantılar, bağımsız çalışmanın getirdiği yalnızlık hissini gidermede ve iş yaşam dengelerini sürdürebilmede kritik bir öneme sahiptir. Çevrim içi topluluklar sayesinde göçebeler, sosyal medya ve çeşitli dijital platformlar aracılığıyla bağlantı kurmakta, mesleki destek sağlamakta ve çevrimiçi ağlarını genişletmektedir. Özellikle çevrim içi destek grupları ve çevrimiçi networking olanakları, dünyanın farklı noktalarında olan göçebelere, mesleki rehberlikten kişisel dayanışmaya kadar geniş bir yelpazede destek sunmaktadır.

Diğer yandan, çevrim dışı topluluklar da göçebelerin sosyal ilişkiler kurmasına ve aidiyet duygusu geliştirmesine katkıda bulunmaktadır. Co-working alanları, fiziksel toplantılar ve kafe kültürü, göçebelerin benzer yaşam tarzını benimsemiş bireylerle bir araya gelmesine ve ortak alanlarda sosyalleşmesine olanak tanımaktadır. Bu sosyal ortamlar, hem iş hem de arkadaşlık ilişkilerinin gelişmesini sağlarken, göçebelerin yaşadıkları yerin sosyal dokusuna daha hızlı uyum sağlamalarına da yardımcı olmaktadır.

Toplumsal bağların üçüncü bir yönünü ise yerel kültürel bağlantılar oluşturur. Dijital göçebeler, bulundukları ülkelerdeki kültürel etkinliklere katılarak, yerel gelenekleri öğrenerek ve farklı kültürel yaklaşımları anlayarak, daha derin bir sosyal uyum süreci yaşamaktadır.

Cinsiyet bağlamında bakıldığında ise bu çerçevelere atfedilen ağırlıkların belli oranlarda değiştiği gözlenmektedir.

Şekil 11. Cinsiyete Göre Topluluk ve Sosyal Bağlantılar Temasının Ağırlık Grafiği

Kadın dijital göçebelerin erkeklere göre çevrim içi topluluklara genel olarak daha fazla atıfta bulunduğu görülmektedir. Özellikle çevrim içi destek mekanizmalarının ön plana çıktığı bu hususun yanı sıra erkek dijital göçebelerin ise profesyonel ilişkilere ve kültürel etkileşimlere önem verdiği ortaya çıkmaktadır. Bu içeriğin incelendiği mevcut bölümde, dijital göçebelerin sosyal bağlantıları geliştirme yolları ve topluluklara dahil olma motivasyonları ayrıntılandırılmıştır.

8.3.1 Çevrim içi topluluklar

Dijital göçebeler için çevrim içi topluluklar, sürekli hareket hâlindeyken aidiyet duygusunu korumak ve yeni insanlarla bağlantı kurmak için kritik bir role sahiptir. Katılımcılar, Facebook, Meetup ve Nomad List gibi platformları kullanarak diğer dijital göçebelerle ve yerel halkla bağlantı kurduklarını belirtmektedir. Bu dijital platformlar

sayesinde aidiyet duygusu kazanmanın yanı sıra, yerel etkinlikler ve ortak çalışma alanları aracılığıyla da sosyal çevrelerini genişletme fırsatı bulmaktadır.

> Sürekli hareket halindeyken bir topluluk duygusu oluşturmak zor olabilir, ancak sosyal medya ve yerel buluşmalar bunu kolaylaştırıyor. Diğer dijital göçebeler ve yerel halkla bağlantı kurmak için Facebook, Meetup ve Nomad List gibi platformları kullanıyorum. Ortak çalışma alanlarına ve yerel etkinliklere katılmak da yeni insanlarla tanışmama ve anlamlı bağlantılar kurmama yardımcı oluyor. Bu etkileşimler, yoldayken aidiyet ve destek duygusunu korumak için çok önemli (DN25, 28, Erkek, Bekar).

"Aile ve arkadaşlarla bağlantıda kalmak, istikrar ve destek duygusunu sürdürmek için çok önemlidir. Sevdiklerimle düzenli video görüşmeleri ve check-in'ler planlamaya özen gösteriyorum. Sosyal medya da onların hayatlarından haberdar olmama ve deneyimlerimi onlarla paylaşmama yardımcı oluyor" (DN25, 28, Erkek, Bekar).

> Dijital araçların ben çok etkili olduğunu düşünmüyorum ya göçebelikten. Bir yandan düşünmeye devam ediyorum bunu. Bu arada platformlardan kastımız topluluklar gibi platformlar. Bence topluluklar dışında dijital araçlar bu konuda herhangi bir şey değiştirmiyor. Artı ya da eksi hiçbir etkisi bana göre yok. Evimden de aynı şekilde aynı tool'ları kullanarak insanlara gelişim sağlayabiliyorum ya da işimi yapabiliyorum. Buradayken de aynı şekilde bunun artı veya eksi bir şey olduğunu aklıma gelmiyor şu an, farkında değilim yani. Ama topluluk konusunda kesinlikle topluluklar çok etkili. Yani oradaki insanlarla kurduğumuz bağlantılar dijital nomadlikle alakalı bir sahasıyla etkiliyor. Onları da bir araç olarak değerlendirebileceksek (DN4, 32, Erkek, Bekar).

Sosyal medya, dijital göçebelerin aile ve arkadaşlarıyla bağlantıda kalmalarını sağlayarak, destek ve istikrar duygusunu sürdürmede önemli bir araç olarak öne çıkmaktadır. Katılımcılar, sevdikleriyle düzenli olarak video görüşmeleri yaparak onların hayatından haberdar olduklarını ve kendi deneyimlerini paylaştıklarını ifade etmektedir. Sosyal medyanın bu işlevi, göçebe yaşamın getirdiği fiziksel mesafelere rağmen sosyal bağları koruma noktasında etkin bir çözüm sunmaktadır.

> Bizim dijital ya da fiziksel değil, bizim topluluğa ihtiyacımız var bence insan evladı olarak. Bizim öteki varlığa ihtiyacımız var. Öteki neye ihtiyacımız olduysa bu fiziksel olmuş, yani dijital olmuş. İnanın fark etmiyor. Çünkü bizim için ötekinin olmaması demek çok karanlık bir şey yani. Birbirimizin alanında çok büyük yer kaplıyoruz. Sandığımızdan da fazla yer kaplıyoruz. İster kabul edelim ister etmiyoruz. Hem yalnız varlıkları zaman hem de bizim Ahmet Bey'e ihtiyacımız var. Ya da sizin bir başkasına ihtiyacınız var vs. şeklinde. Tamamlayıcı gibi geliyor bana dijital ve fiziksel (DN5, 30, Kadın, Bekar).

> Yani bence her ikisi de olabilir. Ama çevrim içi daha kolay gibi düşünüyorum. Çünkü belli başlı dijital nomadlarla ilgili bir sürü komünite var. Türkiye'de bizim bildiğimiz şu anda bir tane var. Emre Durmuş'un aslında bir şekilde önayak olduğu ya da farklı birileriyle birlikte başladığı. Ama globalde çok daha farklı, çok daha yaygın olduğu için dijital nomad komüniteleri özellikle belli ülkelerde. Oralarda mesela bence çok daha yaygın ve daha kolay (DN19, 28, Erkek, Bekar).

> Yani tabii ki derinlemesine ilişki kuramıyorsunuz. Birkaç kişiyle, kapalı bir çevreyle, yıllarca bir şeyleri paylaşmayla online bir yerde belli noktalarda kesişme yaşamak aynı şey değil. Ama ihtiyaç mıdır? Bence ikisine de ihtiyaç var. Zaten derinlemesine görüştüğünüz hayatınızda belli insanlar varsa bu tarafı istediğiniz kadar genişletebilirsiniz. Bir şeye ihtiyacınız olduğunda oradan bulabileceğinizi bilmek, o ihtiyacın karşılanacağını bilmek, işte bu vizeyle ilgili bir sorun olabilir, bir teknolojik zorluk olabilir, bir ilk adıma atma cesareti olabilir, herhangi bir konu olabilir. Bu noktalarda o networking inanılmaz işe yarıyor. Orada da çok güçlü bir bağ olmasına da gerek yok aslında. O circle'ın içindeyseniz aslında o desteği bulabildiğinizi de biliyorsunuz. O yüzden de çok değerli buluyorum açıkçası networking açısından (DN9, 47, Kadın, Evli).

Çevrim içi destek, dijital göçebelerin çeşitli zorluklarla başa çıkmalarında etkili olmaktadır. Katılımcılar, vize sorunları, teknolojik sıkıntılar veya cesaret gerektiren kararlar gibi konularda çevrim içi topluluklardan yardım alabilmektedir. Bu topluluklar, her ne kadar derin ilişkiler kurulmasa da, dijital göçebelerin ihtiyaç duydukları anlarda

güvenebilecekleri bir destek ağı sağlamaktadır. Çevrim içi toplulukların sunduğu bu dayanışma, dijital göçebeler için değerli bir kaynak olarak görülmektedir.

Çevrimiçi networking, dijital göçebelerin mesleki ve kişisel bağlantılar kurarak kendi çevrelerini genişletmelerine olanak tanımaktadır. Katılımcılar, çevrim içi platformların sunduğu bu ağ sayesinde ihtiyaç duydukları bilgilere hızlıca ulaşabilmekte ve farklı alanlarda destek bulabilmektedir. Özellikle dijital nomad komünitelerinin küresel ölçekte yaygınlaşması, dijital göçebelerin çeşitli ülkelerdeki kişilerle kolayca iletişim kurabilmesine olanak sağlamaktadır.

Dijital topluluklar, dijital göçebelerin sosyal ve duygusal ihtiyaçlarını karşılamada tamamlayıcı bir rol üstlenmektedir. Katılımcılardan biri, dijital ve fiziksel toplulukların her ikisine de ihtiyaç olduğunu, insanların birbirlerinin hayatında önemli bir yer tuttuğunu belirtmektedir. Dijital bağlantıların yanı sıra, fiziksel etkileşimin eksikliğini kapatmak adına çevrim içi toplulukların varlığı, dijital göçebelikte sosyal bağlantı ihtiyacını destekleyen önemli bir unsur olarak değerlendirilmektedir.

Araştırmamızın bulguları, dijital platformların dijital göçebelerin sosyal ve mesleki ağlarını genişletmedeki kritik rolünü vurgulamakta ve literatürdeki çalışmalarla örtüşmektedir. Katılımcılarımızın Facebook, Meetup ve Nomad List gibi dijital platformları kullanarak diğer dijital göçebelerle ve yerel halkla bağlantı kurduklarını ifade etmeleri, dijital toplulukların bireyler için destekleyici bir ekosistem oluşturduğuna dair Chevtaeva'nın (2021) bulgularını doğrular niteliktedir. Özellikle DN6'nın, bu toplulukların vize sorunları, teknolojik zorluklar ve her türlü karar verme süreçlerinde kendisine nasıl yardımcı olduğunu belirtmesi, çevrim içi toplulukların yalnızca bilgi paylaşımı değil, aynı zamanda sosyal destek sunan bir alan sağladığını ortaya koymaktadır.

Appadurai'nin (2008) "technoscapes" kavramı, dijital göçebelerin çevrim içi topluluklar ve teknolojik araçlarla küresel bağlantılar kurma sürecini anlamada önemli bir çerçeve sunar. Araştırmamızda, katılımcıların dijital platformları kullanarak hem sosyal hem de mesleki bağlarını geliştirmesi, bu teknolojik altyapının bireylerin mobilite süreçlerini nasıl desteklediğini gözler önüne sermektedir. DN17'nin, dijital topluluklardan aldığı

yardımı vurgulaması, bu platformların bireylerin küresel sistemlere entegrasyonunu nasıl kolaylaştırdığına dair Appadurai'nin (2008) görüşlerini desteklemektedir.

Aynı zamanda, araştırmamız çevrim içi toplulukların yalnızlık hissini hafifletme üzerindeki etkilerini de ortaya koymaktadır. DN18'in, çevrim içi toplulukların her ne kadar derinlemesine ilişkiler sunmasa da, belirli sorunlarla başa çıkmak için güvenilir bir bilgi ve destek ağı oluşturduğunu ifade etmesi, Toivanen'in (2023) dijital toplulukların bireyler için bir destek mekanizması oluşturduğuna dair analizleriyle uyumludur. Bu bağlamda, Appadurai'nin (2008) "ethnoscapes" kavramı, dijital göçebelerin sosyal bağlarını ve kimliklerini farklı kültürel bağlamlarda nasıl inşa ettiklerini açıklamak için güçlü bir teorik dayanak sunar. Katılımcılarımızın dijital toplulukları bir sosyal güvenlik ağı olarak kullanması, bu göçebelerin küresel hareketlilik süreçlerinde sosyal destek arayışlarının bir göstergesidir.

Ancak, çevrim içi toplulukların sosyal bağlar üzerindeki sınırlı etkilerine dair eleştiriler de katılımcılarımız tarafından dile getirilmiştir. Turkle, (2011) dijital bağlantıların bireyler arasında bir yakınlık hissi yaratsa da, bu bağların çoğu zaman derinlikten yoksun olduğunu ve bireyleri fiziksel etkileşimlerden uzaklaştırabileceğini savunur. Katılımcılarımızın bu tür platformların sunduğu bağların sınırlılığına dair eleştirileri, Turkle'ın (2011) fikirleriyle güçlü bir paralellik sergilemektedir.

Son olarak, Appadurai'nin (2008) "ideoscapes" kavramı, dijital topluluklar aracılığıyla yayılan değerlerin bireylerin sosyal bağlarını ve kimlik inşa süreçlerini nasıl etkilediğini anlamada etkili bir çerçeve sunmaktadır. Araştırmamız, bu platformların bireylerin sosyal ağlarını genişletmek ve bireysel özgürlüklerini artırmak için bir araç olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, bu bağların sınırlı derinliği, dijital göçebelerin fiziksel bağların yerini tam anlamıyla alamayan bir dijital destek mekanizmasıyla sınırlı kalmasına neden olmaktadır. Bu durum, dijital toplulukların bireylerin sosyal dinamiklerini nasıl etkilediğine dair daha kapsamlı bir değerlendirme yapılması gerektiğini göstermektedir.

8.3.2 Çevrim dışı topluluklar

Dijital göçebeler, çevrim dışı topluluklara katılmayı, sosyal bağ kurmanın ve aidiyet hissetmenin önemli bir yolu olarak görmektedir. Katılımcılar, co-working alanlarında tanışmanın ve sosyal bağlantılar kurmanın daha kolay olduğunu ifade etmekte, bu alanların sunduğu sosyal etkileşim fırsatlarının çevrim içi ortamlara göre daha güçlü bağlar kurulmasına olanak tanıdığını belirtmektedir. Bu durum, dijital göçebelerin çevrim dışı topluluklara olan ilgisini ve yüz yüze etkileşimlerin önemini ortaya koymaktadır.

> Çevrim içi topluluklara hiç dahil olmayı sevmem. Çevrim dışında genel olarak işte burada hani digital nomad networking eventleri oluyor. Genel olarak zaten co-working spacede tanışmak kolay oluyor. Benim topluluk anlayışım, arkadaşlık anlayışım çevrim dışı genelde daha çok. Çevrim için çok fazla bir oluşuma, bir topluluğa dahil olma ihtiyacım hissetmiyorum (DN11, 29, Erkek, Bekar).

> Gerçekten her yerde co-working space var. Biraz daha tropik, havuzlu, bilmem ne kafelerden tam ofis hayatı gibi. Ofis matası, kendine ait kübıkıllar içerisinde çalışılan falan filan. Standart ofis hayatına yakından daha tatil kıvamı arasında bütün spektrumda bir kafeler, bir co-working space mevcut. Ve bunlar dopdolu. Herkes kendi halinde genel anlamda. Ama herhangi boşlukta da sosyalleşmekten genelde çekinmeyen, daha open-minded bir kültür olduğunu düşünüyorum (DN11, 29, Erkek, Bekar).

"Çevrim dışı ya. Ben çevrim içi en son kiminle tanıştığımı hiç bilmiyorum. Yeni yeni ben de insanlarla tanışayım şey yapayım oluyor. Ama çevrim içi diyaloglar yani ister istemez telefon çalabiliyor edebiliyor ya. Hepsi sizinki gibi tatlı ilerlemiyor. Rahatım önemli" (DN12, 29, Erkek, Bekar).

Co-working alanlarının çeşitliliği ve sunduğu rahat ortamlar, dijital göçebelerin çalışırken sosyalleşebileceği ortamlar yaratmaktadır. Tropik bir ortamda veya açık ofis tarzında düzenlenmiş co-working alanları, bireylerin işlerini yaparken aynı zamanda sosyal bir çevrede bulunmalarına imkân tanımaktadır. Katılımcılar, bu alanlarda sosyal

bariyerlerin daha az olduğunu ve insanların birbirleriyle etkileşime daha açık olduklarını ifade etmektedir. Böylece, dijital göçebeler için co-working alanları hem iş hem de sosyal hayatı bir arada yürütme fırsatı sunmaktadır.

Dijital göçebeler, çevrim içi platformlar yerine yüz yüze ilişkileri tercih ettiklerini ve çevrim dışı etkileşimleri daha samimi bulduklarını ifade etmektedir. Katılımcılar, çevrim içi iletişimde yaşanan kesintiler ve bazı durumlarda telefon aramaları gibi dikkat dağıtıcı etmenlerden kaçınarak fiziksel ortamları daha rahat ve tercih edilebilir bulmaktadır. Bu yaklaşım, dijital göçebelerin sosyal bağlantı kurarken kişisel rahatlık ve doğal etkileşim olanaklarını ön planda tuttuklarını göstermektedir.

Kafe kültürü, dijital göçebeler için çalışma ve sosyalleşmenin harmanlandığı bir diğer önemli çevrim dışı etkileşim alanıdır. Katılımcılar, kafe ortamlarında çalışmanın yalnızca bir işlevsel alan değil, aynı zamanda rahat bir sosyal çevre yarattığını ve bu ortamlarda farklı insanlarla tanışmanın daha kolay olduğunu belirtmektedir. Bu yaklaşım, kafe kültürünün dijital göçebeler için hem iş hem de sosyal etkileşim fırsatları sunan, destekleyici bir topluluk duygusu sağladığını vurgulamaktadır.

Araştırmamız, coworking alanlarının dijital göçebeler için işlevselliğin ötesine geçerek sosyal ve mesleki bağlar kurmada oynadığı kritik rolü vurgulamaktadır. Katılımcılarımızın ifadeleri, bu mekânların yalnızca bir çalışma alanı değil, aynı zamanda anlamlı sosyal bağlar ve profesyonel ilişkiler geliştirmek için bir merkez olduğunu göstermektedir. Bu bulgular, Saskia Sassen'in (2001) küresel kentler teorisiyle doğrudan ilişkilidir ve coworking alanlarının, dijital göçebeler için sosyal ve mesleki bağlar kurma işlevini anlamada güçlü bir çerçeve sunmaktadır.

Örneğin, DN11'in, (29, Erkek, Bekar) coworking alanlarında tanışmanın kolay olduğu ve bu mekânların açık fikirli bir kültür sunduğuna dair ifadesi, coworking alanlarının yalnızca fiziksel mekânlar değil, aynı zamanda sosyal etkileşimlerin yaşandığı sosyal merkezler olduğunu açıkça göstermektedir. Sassen'in küresel kentlerde mekânların sermaye, bilgi ve insan akışlarını birleştirme işlevine dair teorisi, bu bağlamda coworking alanlarının dijital göçebeler için sunduğu fırsatları anlamamızda yol göstericidir.

Benzer şekilde, DN8'in (33, Erkek, Bekar) coworking alanlarında hem sosyal hem de profesyonel ilişkiler geliştirdiğini ifade etmesi, León ve arkadaşlarının (2022) coworking alanlarının sosyal ve mesleki bağlar kurmadaki kritik rolüne dair bulgularıyla doğrudan paralellik taşımaktadır. Ancak, araştırmamız bu alanların yalnızlık duygusunu hafifletmedeki rolünü daha fazla vurgulamaktadır. Bu durum, yalnızlığın sosyal bağlar yoluyla azaltılması konusundaki Sassen'in teorisiyle uyumlu olduğu kadar, Edwards'ın (2021) coworking alanlarının bireylerin sosyal bağ kurma ihtiyaçlarını karşılama üzerindeki etkisine dair analizleriyle de örtüşmektedir.

Bununla birlikte, coworking alanlarının her birey için aynı derecede işlevsel olmadığı da dikkat çekici bir bulgudur. Örneğin, DN17'nin, coworking alanlarının sunduğu sosyal bağlara daha az ihtiyaç duyduğunu ve bireysel çalışma düzenini tercih ettiğini belirtmesi, bu mekânların bireysel ihtiyaçlara göre farklı algılanabileceğini göstermektedir. Sassen'in küresel kentlerin bireyler için kapsayıcı yapılar sunduğuna dair teorisi, coworking alanlarının sosyal ve mesleki ihtiyaçlara göre değişken işlevlerini anlamada değerli bir perspektif sunmaktadır.

8.3.3 Networking

Dijital göçebeler için sürekli seyahat, beraberinde yalnızlık ve izolasyon hissini getirebilmektedir. Bu duygusal zorlukları aşmak için katılımcılar, profesyonel ve sosyal ilişkiler geliştirmeye büyük önem vermekte ve bu sayede aidiyet hissi edinmeye çalışmaktadır. Bu ağlar, göçebelerin yalnızlıkla başa çıkmasında destekleyici bir rol oynamaktadır.

Bir dijital göçebenin geçici yaşam tarzı bazen izolasyon ve yalnızlık duygularına yol açabilir. Sürekli hareket etmek ve yeni kurulan bağlantıları geride bırakmak duygusal olarak zorlayıcı olabilir" (DN25, 28, Erkek, Bekar).

> Benim şu zamana kadar deneyimlediğim topluluk bilincine sahip ülke ve şehirlerden bir tanesi Tayland, Chiang Mai. Çok dinamik ve inanılmaz bir topluluk anlayışı var. Zaten dijital mühimmetleri dışarıda hayatta tutan şeylerden en büyüğü topluluk olma hissi. Orada mesela hafta sonu hiking grubu var. Hop hiking'e gidiyorsun, yolda network yapıyorsun. O sırada

> insanlarla tanışıyorsun. Hafta içi, çarşamba günü masa tenisi oynayan bir ekip var. Bir etkinlik açıyorlar. Hop oraya gidiyorsun. Ya da bir coworking space'de network yapıyorlar. Mesela başkalarının etkinlikleri oluyor. Ben de kendim sosyal medya içerik üreticiliği hakkında Chiang Mai'de etkinlik düzenlemiştim. Bir coworking space'de 10 dakika veya 30 dakika bir mikrofon veriyorlar. Oraya çıkıp kendi yaptığın işi ve insanlar bundan nasıl faydalanabilir onu anlatıyorsun. O yüzden asıl aslında topluluk olaylarına çok meraklıyım. O yüzden hem insanlar kendi aralarında Facebook'ta bu organizasyonları yapıyorlar. Genel anlamda coworking space'lerde bu etkinlikler yapılıyor. Bu topluluğun bir parçası olduğunda insanlar kendini o ülkeye ya da o şehre daha fazla ait hissediyorlar (DN2, 32, Erkek, Evli).

Katılımcılar, Tayland gibi dijital göçebeler için popüler olan yerlerde güçlü topluluk ağları kurmanın sosyal bir destek sağladığını belirtmektedir. Chiang Mai gibi merkezlerde düzenlenen etkinlikler, dijital göçebelerin profesyonel bağlantılar kurmalarına ve yeni insanlarla tanışmalarına olanak tanımaktadır. Bu sayede, dijital göçebeler iş ve sosyal bağlantılarını bu tür topluluk etkinlikleriyle güçlendirmektedir.

> Yani çevre dışı o komüniteye ulaşabilmek için bir şekilde online üzerinden ulaşabilmeniz gerekiyor, o kişileri bulabilmek için. Ya da şöyle olabilir, mesela offline'de şöyle bir şey aklıma geldi, dediğim gibi belli ülkelerde, örneğin Tayland, dijital nomadların çok fazla yaşadığı bir ülke, Portekiz, onun dışında Bali Adası'nda çok fazla dijital nomad yaşıyor. Mesela böyle yerlerde çok fazla co-working spaceler var. Co-working spacelere gittiğinizde oradaki çalışan kişilerin çok büyük bir kısmı zaten dijital nomad oluyor. Ve oralarda aslında, ve onlarda belli etkinlikler de düzenleniyor. Aslında o komüniteyi bir araya getirebilmek için, birbirinden insanların beslenmesi için, belli bir sosyallik yaratmak için. Dolayısıyla bunlar vasıtasıyla da, yani gittiğimiz ülkede bu tarz şeyler varsa, onlarla da o sosyalliği sağlayabilirsiniz gibi düşünüyorum (DN7, 35, Kadın, Evli).

> Aynı ülkede ve aynı istasyonlarında yaşadığımız şehirdeki gibi görüşemiyoruz. Onlarla olan bağlantılarımız da tamamen dijitale kaymış durumda. Sonuçta ben son altı aydır şu anda aslında arkadaşlarımdan, ailemden uzak yaşıyorum. Yılın

> belli süreleri böyle geçiyor zaten son iki buçuk üç senedir. Dolayısıyla onlarla olabildiğince aslında FaceTime, videolu görüşmeler, işte bu şekilde bir şekilde o sosyalliği korumaya çalışıyorum (DN7, 35, Kadın, Evli).

"Topluluklara dahil olmak dijital göçebelikte çok önemli. Sorunu en baştan çözmeyi sağlıyor" (DN10, 30, Erkek, Bekar).

> Yani dijitalden bir topluluk edinebiliyorsun. Yani bölgesel tabii ki de arkadaşlar ediniyorsun. Bir aile yapısı kurabiliyorsun. Arkadaşlar edinebiliyorsun. Sürdürülebilir yapılar da var. Sürdürülemeyecek yapılar da var ama genelde veda etmek üzerine kuruldu dijital göçebelik. Sürekli arkanda bırakıyorsun. Dijital topluluklar ise bunun bir nevi diğer çözümü oluyor (DN10, 30, Erkek, Bekar).

Özellikle co-working alanları, profesyonel ilişkilerin geliştirilmesinde etkili bir mecra olarak öne çıkmaktadır. Dijital göçebelerin yoğun olarak bulunduğu Bali ve Portekiz gibi lokasyonlardaki co-working alanları, katılımcıların diğer dijital göçebelerle sosyalleşmelerini ve profesyonel bağlantılar kurmalarını desteklemektedir. Bu alanlar, dijital göçebelerin iş ve seyahat dengesi kurarken profesyonel ağlarını genişletmeleri için önemli bir platform sağlamaktadır.

> Seninle aynı düşünen insanlarla yan yana gelebiliyorsun. Onlarla oyun oynayabiliyorsun, sohbet edebiliyorsun. Hani şey vardır ya, en yakın 5 arkadaşının ortalamasındır diye. Seninle dijital göçebe olan diğer kişilerle arkadaş grubu kurduğun zaman yeni dijital işlere ya da yaptığın işteki bir çözüme kadar birçok şeyi onlardan öğrenebiliyorsun ve onlarla paylaşabiliyorsun. Bir nevi ortalamamızı kendi düşüncemizdeki insanlara getirmiş oluyoruz. O yalnızlığı gideriyoruz (DN10, 30, Erkek, Bekar).

> Çevrim için topluluk hiç dahil olmayı sevmem. Çevrim dışında genel olarak işte burada hani digital normal networking eventleri oluyor. Genel olarak zaten co-working spacede tanışmak kolay oluyor. Benim topluluk anlayışım, arkadaşlık anlayışım çevrim dışı genelde daha çok. Çevrim için çok fazla bir

> oluşuma, bir topluluğa dahil olma ihtiyacım hissetmiyorum (DN11, 29, Erkek, Bekar).

"Evet. Şöyle zaten gezdiğin, gördüğün zaman ne oluyor? Bunun katkısına çok fazla insan tanıyorsun" (DN12, 29, Erkek, Bekar).

> Farklı insanlarla tanıştıkça bakıyorsun ki bir insanın bir damarı var. Oradan girdiğin zaman bununla muhabbet edebiliyorsun. Çok hızlı bir şekilde tanıyabiliyorsun. Spesifik sorular soruyorsun. Hem kendini sevdiriyorsun. Bu sosyalliği de, bu topluluk hissini de öyle yaratıyorsun kendince. Girdiğin ortamda direkt ha ben bu böyledir, bu böyledir. Belli kırmızı çizgilerin oluyor. Ha bunları uyuyorsa tamam bu benim çevremde olabilir. Ayrıyeten çok fazla duvarlar yok. İnsanları hayatımızda topluluk olarak görmek için (DN12, 29, Erkek, Bekar).

Dijital göçebelikte iş bağlantıları, hem çevrim içi hem de çevrim dışı iletişim araçlarıyla korunmaktadır. Katılımcılar, uzakta oldukları sürede arkadaşları ve aileleriyle dijital araçlar üzerinden bağlantı kurarak sosyal bağlarını sürdürebilmektedir. Bu tür ilişkiler, göçebelerin iş ve sosyal hayatında dengeyi sağlamak için önemlidir.

"Çevrim dışı ya. Ben çevrim içi en son kiminle tanıştığımı hiç bilmiyorum. Yeni yeni ben de insanlarla tanışayım şey yapayım oluyor. Ama çevrim içi diyaloglar yani ister istemez telefon çalabiliyor edebiliyor ya. Hepsi sizinki gibi tatlı ilerlemiyor. Rahatım önemli" (DN12, 29, Erkek, Bekar).

> Arkadaşlarımız var, ama onlar da yavaş modlar ve şu anda başka bir ülkede seyahat ediyorlar, ama aynı yerdeyken en az üç, beş kez buluştuk. Yani, bununla birlikte, belki tüm hayatımız boyunca değil, beş yıl değil, ama bu süre zarfında tekrar karşılaştık, böylece deneyimler biriktirdik ve gerçekten bağlar kurduk. Yani, bu şekilde, en azından kabilenizi bulmak ve sadece yaratarak, sadece dışarıya koyarak aynı zihniyete sahip insanları bulmak gibi bir şey (DN13, 27, Kadın, Evli).

> Arkadaşlık ve aile konusunda az önce dediğim gibi bahsetmediğim bir ilişki alanında da kız arkadaş konusunda da yani mesela böyle Türkiye'ye

> geldiğimde mesela yani daha doğrusu birisiyle tanıştığımda o mesela şey olmamıştı, dijital göçebe değildi ama olmak istiyordu. Mesleği de çok uyumlu, işte o da yazılımcı falan. Tamam dedim online bir şeyler bulalım sana, gel beraber gezmeye devam edelim falan. Bir süre planladık ettik falan ama hiç ciddiye binince o da o yola girmeyi rutinli arkadaşlarını, ailesini bırakmak, işinden ayrılmak, o hali hazırda sahip olduğu lüksü bırakmak istemedi (DN15, 39, Erkek, Bekar).

Çevrim dışı topluluklar, dijital göçebeler için bir nevi aile işlevi görebilmektedir. Özellikle bir ülkede uzun süreli kalma planı olan göçebeler, arkadaşlık ve profesyonel ilişkileri geliştirmekte ve bu çevreyle düzenli bağlantı içinde kalmaktadır. Dijital göçebelik yaşam tarzının temelde geçici olduğu düşünülse de, bu topluluklar göçebeler için kalıcı bir sosyal destek ağı oluşturabilmektedir.

> 2020'nin pandeminin patlamasıyla ben bir anda uçtum zaten. O yüzden aslında dijital göçebe doğmuşum diyorum ben. Çok farkında varmadan 2024 yılında benim gibi diğerlerini de görünce ben zaten bu işin içerisindeymişim deyip dijital göçebe Türkiye sitesine üye oldum. Bir anda kurucusunu tanıdım. Bir dans esnasında kurucusu Emre ile tanıştık. Sonra benim dışımdaki 20 kişiyle tanıştım. Ve bir anda işin içerisinde buldum aslında kendimi (DN16, 33, Kadın, Bekar).

> İlişkilerimizi zayıflattı. Çünkü yani buraya çıktıktan sonra ben değiştim ama onlar değişmedi gibi oluyor. Veya o değişim hızlı değişiyor. O yüzden onlar seni başka bir şekilde görüyor ama sen başka bir şey oluyorsun. O yüzden bu ilişkilerini sarsıyor tabii ki (DN19, 28, Erkek, Bekar).

Katılımcılar, dijital göçebe ağlarında aynı düşünceye sahip kişilerle tanışmanın iş motivasyonlarını artırdığını ve iş süreçlerini kolaylaştırdığını ifade etmektedir. Aynı meslek gruplarından kişilerin bulunması, hem yeni dijital iş fırsatları yaratmakta hem de mevcut projeler için iş birliği imkanı sunmaktadır. Bu profesyonel bağlar, göçebelerin iş geliştirme süreçlerinde önemli bir destek sunmaktadır.

Çevrim dışı etkinlikler, dijital göçebelerin yerel iş ağlarıyla bağlantı kurmalarını sağlamaktadır. Katılımcılar, farklı ülkelerdeki etkinliklerde yerel iş insanlarıyla tanışarak, o bölgedeki iş kültürünü ve fırsatlarını keşfetme şansı yakalamaktadır. Bu bağlantılar, dijital göçebelerin hem iş hem de kültürel uyum süreçlerine katkı sağlamaktadır.

Dijital göçebelikte arkadaşlık ve profesyonel ilişkiler, aynı zamanda göçebelerin sosyal çevresini genişletmektedir. Katılımcılar, kendi sosyal çevrelerini bu ağlardan seçtikleri kişilerle oluşturarak yeni bir topluluk yaratmaktadır. Bu küçük topluluklar, göçebeler için hem sosyal hem de profesyonel destek sağlamaktadır.

Katılımcılar, dijital göçebe topluluklarının bir parçası olarak aynı zorlukları yaşayan bireylerle dayanışma içinde olduklarını ifade etmektedir. Bu topluluklar, yalnızca profesyonel değil, aynı zamanda kişisel destek sağlayan bir alan yaratmakta ve göçebelerin iş bağlantıları dışında güçlü bir sosyal destek sistemi sunmaktadır.

Göçebe topluluklarının genişlemesiyle birlikte katılımcılar, dünya çapında destek bulabilecekleri bir komünite oluşturma yolunda ilerlemektedir. Örneğin, Endonezya'da karşılıklı yardımlaşmayı içeren bu toplulukların büyümesi, göçebeler için global bir iş ve sosyal ağ oluşturma potansiyelini taşımaktadır. Bu komünite sayesinde dijital göçebeler, gittikleri her yerde karşılıklı destek alabilecekleri bir sistem kurmaktadır.

> Topluluk değil de topluluk benzeri küçük şeyler oluşabiliyor. Topluluklar var oluyor zaten ama sizin kendi arkadaş çevreniz oluşabiliyor. Bu topluluklar içinde farklı şeyleri yapmaktan keyif alan insanlar oluyor. Siz onlardan hangisi olduğunuzu buluyorsunuz, hangileriyle anlaşabildiğinizi buluyorsunuz ve burada arkadaşlıklar edinmiş oluyorsunuz. Şey gibi bu aslında, bir liseye gittiniz ve hepsi sizin tanıdığınız ama hepsi arkadaşınız değil. Orada da aynı şekilde oluyor. Hepsini tanıyorsunuz, hepsiyle tanışmış oluyorsunuz bir şekilde. Görseniz selam veriyor oluyorsunuz ama kendi circle'ınızı yani kendi çemberinizi oluşturduğunuz küçük bir alan oluyor orada (DN20, 28, Erkek, Bekar).

> İnsanlar bir kere bir komüniteye ihtiyaç duyuyorlar ve Bali'yi seçmemizin sebebi de bu bizim için. Bir komünite ihtiyacı dijital göçebelerin temel motivasyonlarından biri bence. Bir yandan da hayattan normal çalışanlara göre daha fazla zevk almaya çalışıyorlar. Günlük keyifleri daha ön planda bence. Özellikle şunu söyleyebilirim. Dijital göçebelerin normal insanlara göre bence sportif faaliyetlere daha fazla. Buna vakit ayırabildikleri sürece daha fazla bence. Ve beslenmelerine ve vücudunu hareket ettirmeye daha fazla dikkat ediyorlar. Çünkü bedenine dikkat etmezse zihinsel sağlığı da bozulacak bence. Bunun farkında olarak devam ediyorlar hayatlarına. Ve burada ne yersek oyuzdan giderek bir yandan da burada daha dikkatli bir şekilde hayatındaki şeyleri seçiyor. Ne yiyeceğini, nasıl hareket edeceğini (DN20, 28, Erkek, Bekar).

> Daha az etkileşimde olduğum zaman sadece mesajlaşarak, bir şeye ihtiyaçları varsa sorarak onların yanına götürerek, Endonezya'ya giderken bir şeye ihtiyacınız var mı buradan Türkiye'de gibi ya da hani şuraya gideceğim ben, bana soranlar da oluyor. Abi ben şuraya gideceğim, şurada kalacağım, sen burada çok fazla vakit geçirdin, ne yapmalıyım? Ya da ben soruyorum, benim bir indirime ihtiyacım var ya da ucuz motor kiralamak istiyorum, nereden kiralayabilirim? Buraya siz gittiniz, bu etkileşim sürekli devam ediyor bizim aramızda o yüzden bu topluluk benim için çok güzel oldu. Ve bir sürü dijital nomad olma adayı insan da var orada ve bu topluluk git gide büyüyecek ve o insanlarla dijital nomad olmaya başladıkça aslında biz çok büyük bir komüniti oluşturmuş olacağız ve dünyanın her yerinde belki o anda birileri olmuş olacak bizler (DN20, 28, Erkek, Bekar).

Dijital göçebelikte profesyonel ilişkilerin devamlılığı, zamanla bu yaşam tarzına ayak uyduramayan kişilerle yolların ayrılmasına neden olabilmektedir. Katılımcılar, arkadaş çevresindeki farklı bakış açıları nedeniyle değişim sürecinde bazı ilişkilerin zorlandığını belirtmektedir. Dijital göçebeler, profesyonel anlamda benzer düşüncelere sahip kişilerle yakın ilişkiler kurarak bu uyumu sağlamaktadır.

Bu bağlamın yanı sıra dijital göçebeler için networking etkinlikleri, yeni iş fırsatları yaratmada ve kariyerlerini ilerletmede önemli bir yere sahiptir. Katılımcılar, dijital

göçebe topluluklarına katılmak, mesleki bilgi paylaşımı yapmak ve yeni fırsatlar keşfetmek için fiziksel buluşmaları önemli bulmaktadır. Bu etkinlikler, dijital göçebelerin profesyonel çevrelerini genişleterek iş yaşamlarını desteklemektedir.

Araştırmamız, dijital göçebelerin coworking alanları ve kafe gibi fiziksel mekânlarda, aynı zamanda dijital platformlarda kurdukları ağların sosyal ve profesyonel bağlamda oynadığı kritik rolü vurgulamaktadır. Bu bulgular, Calhoun'un (2019) topluluk teorisi ve Anderson'ın (1995) hayali cemaatler kavramıyla güçlü bir şekilde ilişkilidir. Anderson, "hayali cemaatler" kavramıyla, bireylerin fiziksel olarak bir arada bulunmasalar bile ortak değerler, amaçlar ve semboller etrafında topluluklar oluşturabileceklerini savunur. Dijital göçebelerin hem fiziksel hem de dijital alanlarda topluluklar oluşturarak aidiyet duygusu kazanmaları, yalnızlıkla başa çıkma çabaları ve kendilerini daha geniş bir sosyal yapının parçası olarak görmeleri, bu hayali cemaatlerin nasıl modern teknoloji aracılığıyla varlık bulduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Calhoun'un (2019) topluluk anlayışı, bireylerin yalnızlık hissini hafifleten ve aidiyet sağlayan sosyal yapılarla bağlantısını vurgular. Araştırmamızda, katılımcıların Tayland, Bali ve Portekiz gibi popüler dijital göçebe destinasyonlarındaki toplulukları ön plana çıkarması, bu görüşle doğrudan uyumludur. DN11'in (29, Erkek, Bekar), coworking alanlarında hem sosyal hem de profesyonel ilişkiler geliştirdiğine dair ifadesi, Calhoun'un (2019) toplulukların bireylerin sosyal ihtiyaçlarını karşılama konusundaki rolüne dair analizlerini destekler niteliktedir. Örneğin, Prabawa ve Pertiwi'nin (2020) Bali'deki dijital göçebelerin ağ oluşturma pratiklerine dair bulguları, coworking alanlarının yalnızca işlevsel bir alan değil, aynı zamanda bir topluluk oluşturma aracı olduğunu vurgulamaktadır. Benzer şekilde, Avdikos ve Kalogeresis'in (2017) coworking alanlarının güvencesiz çalışma koşullarını hafifletme ve topluluk hissi yaratma konusundaki katkılarına dair bulguları, araştırmamızdaki coworking alanlarının destekleyici mekânlar olduğu sonucuyla örtüşmektedir.

Bu bağlamda, araştırmamız, küresel bir dijital göçebe topluluğuna dahil olma hissinin önemini de ortaya koymaktadır. Christiansen'in (2023) dijital göçebelerin yerel dijital ekosistemleri geliştirmedeki rolüne dair bulguları, coworking alanlarında düzenlenen etkinliklerin ve ağ kurma faaliyetlerinin yerel ve küresel bağları nasıl güçlendirdiğine dair araştırmamızdaki bulgularla örtüşmektedir. Böylece, coworking alanlarının

yalnızca bireysel değil, aynı zamanda toplumsal bağları da güçlendiren mekânlar olduğu daha net bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Coll-Martínez ve Méndez-Ortega'nın (2023) Barselona'daki coworking alanlarının stratejik önemine dair çalışmaları, bu tür mekânların yalnızca bireysel değil, toplumsal düzeyde de bağlar oluşturma potansiyelini ortaya koymaktadır. Bizim bulgularımız, coworking alanlarının stratejik konumlandırılmasının dijital göçebelerin sosyal ve profesyonel bağlarını genişletmede önemli bir faktör olduğunu göstermektedir.

Ancak, sosyal bağların dijital yönüne dair sınırlamalar da araştırmamızın bir parçasını oluşturmaktadır. Miguel vd. (2023), dijital platformlara aşırı güvenmenin yüzeysel etkileşimlere yol açabileceğini ve bu durumun yalnızlık hissini artırabileceğini öne sürmektedir. Araştırmamızdaki bulgular da bu eleştirilerle paralellik göstermektedir. Bu durum, coworking alanlarının ve dijital toplulukların bireylerin yalnızlık duygusunu her zaman tamamen hafifletemeyeceğini ve bazen yüzeysel etkileşimlerin sosyal ihtiyaçları karşılamada yetersiz kalabileceğini ortaya koymaktadır.

8.3.4 Yerel kültürel bağlantılar

Katılımcılar, dijital göçebe yaşam tarzının, farklı kültürleri tanıma ve anlamada önemli bir fırsat sunduğunu belirtmektedir. Örneğin, farklı dini inanışlar ve kültürel yapılar hakkındaki gözlemler, bireylerin kendi kimliklerini sorgulamalarına ve bakış açılarını genişletmelerine katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda, başka kültürlerden gelen farklı düşünce ve inançlar, göçebelerin dünyaya bakışlarını çeşitlendirmekte ve onları daha hoşgörülü bir perspektife yönlendirmektedir.

> Ben zaten çok böyle uzun zamandır milliyetçilik kavramları olan bir insandım. Benim için insanlar, milletler kimse kimseden üstün veya kimse kimseden çok aşırı farklı değil. Biraz böyle konularda daha spiritüel düşünüyorum. Hepimiz buradaki yolculuğumuzu gerçekleştiriyoruz. O yüzden orada çok böyle büyük ölçüde bir şey değiştirmedi. Fakat dinler tarihi, dinler inanış vs. falan bu konulara ilgini çektiği için benim biraz daha buralara yürümeme sebep oldu ve buralarda bana katkısı oldu. O yüzden asıl hoşuma giden en büyük şeylerden bir tanesi de dışarıda farklı dinlerden, farklı insanların görüşlerini ve

> inanışlarını anlıyor olmam biraz bana fayda sağladı. Kimliğimde şöyle bir değişiklik oldu. Bakış açılarının ne kadar dar olduğunu hissettim bazı konularda. Çok daha farklı şeklinde farklı yorumlamaların olduğunu fark ettim (DN2, 32, Erkek, Evli).

> (…) genellikle aynı yerde olmasak da mesela bazen bazı şehirlerde karşılaşıyoruz arkadaşlar. Zaten genellikle iletişim içerisindeyiz. Bu bahsettiğim insanların çok çok %90'ı zaten Türk değil. Yabancı ister göçebeler yani. Ve sürekli bir iletişimde olup hatta bazen birlikte ortak plan yapmak. Mesela hani işte iki buçuk sene önce Bali'de bizim çok güzel bir arkadaş grubumuz vardı. Çok büyük ihtimalle seneye yani bu sene sonunda Kasım Aralık gibi Arjantin planı yapıyoruz. Hep beraber bir ortak zamanda bari gidelim şey yapalım. Ya da hani mesela yine Bali'den çok yakın bir arkadaşımız Bangkok'da yaşıyor. Bangkok'a her gittiğimizde onu ziyaret ediyoruz şey yapıyoruz (DN3, 37, Erkek, Evli).

Göçebeler için yerel kültürlerin parçası olmak, özellikle sosyo-kültürel yapıyı gözlemleyerek kültürel farklılıkları anlamada kilit bir rol oynamaktadır. Bali gibi kültürel açıdan kendine özgü yerlere seyahat eden katılımcılar, burada toplu taşımanın olmaması gibi yerel alışkanlıklara uyum sağlamak zorunda kalmakta ve bu da günlük yaşam pratiklerinde alışılmadık deneyimler sunmaktadır. Böylece, dijital göçebeler farklı kültürlere adapte olmayı öğrenmekte ve bu tür kültürel detaylar, yaşam tarzlarını çeşitlendirmektedir.

> Ama hani benlik kimliğimi dedim şöyle. Ben zaten hani hepimiz bence zaten bir yolculuktayız. Seyahat edelim etmeyelim. En başından sonuna zaten bir yolculuktayız. İster istemez değişiyoruz. Bir sürü konularda çok fazla kere değişiyoruz. Ve seyahat etmek beni tabii ki değiştirdi. Karşılaştığım insanlar, yeni kültürler, şeyler. Ama hani onun dışında atıyorum hani mesela Budizm'i araştırmak, Hinduizm'i araştırmak ya da buradaki İslam'ı araştırmak. Hani ben birazcık dinlere meraklıyımdır. Kendim çok dindar bir insan olmasam da inançlara biraz meraklıyımdır. Hani bunlar ve bu insanların dünyaya bakış açısı da benim bakışımı çok değiştirdi. Ya mesela hani millet bilinci olarak çok değiştirmiyor. Mesela ben hani kendimi Atatürk milliyetçisi bir insan olarak

tanımlarım. Hani şey olarak tanımlamam gerekiyor. Hani orada bir şey değişmedi. Hala Türkiye'de herhangi bir şey olduğunda benim tüylerim diken diken oluyor. Ya da hani burada Türkiye ile ilgili bir şey gördüğümde yine tüylerim diken diken oluyor. O duygu çok değişmedi (DN3, 37, Erkek, Evli).

Yani yaratıcılık tarafında ya da o karar verme becerisi tarafında daha da etkileyebiliyor. Çünkü sürekli farklı insanlarla, farklı kültürlerden, farklı bilgilerden, insanlarla irtibat halinde olmak zaten yaratıcılığını ve farklılığını arttıran bir durum haline geliyor. Bunu da eğer doğru kullanabilirsek, ben olabilirim ki bunu doğru kullanmaya çalışanlardan, bu da tabii ki insanın hem dünyaya bakış açısına, hem hayata bakış açısına, aynı zamanda iş konusunda da verimini ve farkını arttırabiliyor herhalde (DN4, 32, Erkek, Bekar).

Ben çok yaygınlaşacağımı düşünüyorum açıkçası. Ve yaygınlaşması için de özellikle yaşı daha küçük olan, hayata yeni atılan kişilerin farklı seçeneklerin olduğunu bilmesi, en azından bir iki tane bile olsa yurt dışında farklı yeri gezip, farklı kültürle tanışması insanların ufkunu çok açan bir şey. Bunu da bizim ülkemizdeki gençlerin yapmasını çok çok istiyorum açıkçası. Yapan biri olarak, faydasını gören biri olarak. O noktada gerçekten, zaten bunun önüne alınamayacak dünya global artık online olmadan dolayı, dijitalleşmeden dolayı zaten çok çok küçüldü eskiye göre. O yüzden de bence çok önü açık. Bunun önüne geçebilecek bir güç olduğunu düşünmüyorum öyle söyleyeyim. Doğal yolda zaten bu gelişecek (DN9, 47, Kadın, Evli).

Ama aslında burada tanıştığınız zaman buranın sosyo-kültürel yapısı çok farklı. Mesela Bali'de toplu taşıma diye bir şey yok. Herkes motosiklet üzerine kurulu bir transportasyon var. Bununla beraber gelen de taksicilik motosiklet üzerinden kurulu. Tek kişiliğe motosikleti çağırıyorsunuz appten, motosiklete binip öyle gidebiliyorsunuz bir yere (DN11, 29, Erkek, Bekar).

Katılımcılar, kültürel etkileşimlerin yaratıcı düşünceyi ve farklı bakış açılarını geliştirdiğine inanmaktadır. Farklı kültürlerden insanlarla sürekli etkileşim içinde olmak, katılımcıların yaratıcılıklarını artırmalarına ve iş verimliliklerini geliştirmelerine katkı sağlamaktadır. Kültürel çeşitliliğin sunduğu bu zenginlik, göçebelerin daha geniş

perspektifler geliştirmelerine ve kariyerlerinde yenilikçi yaklaşımlar benimsemelerine imkân tanımaktadır.

> Ama aslında burada tanıştığınız zaman buranın sosyo-kültürel yapısı çok farklı. Mesela Bali'de toplu taşıma diye bir şey yok. Herkes motosiklet üzerine kurulu bir transportasyon var. Bununla beraber gelen de taksicilik motosiklet üzerinden kurulu. Tek kişiliğe motosikleti çağırıyorsunuz appten, motosiklete binip öyle gidebiliyorsunuz bir yere (DN11, 29, Erkek, Bekar).

"Gezmek, insanlar tanımak, onları dinlemek, sürekli İngilizce konuşmak. O kadar muazzam, değerli bir şey ki. Benim şu an Türkiye'den arkadaşım yok. Benim Türkiye'den arkadaşım var ama arkadaşım diyemiyorum" (DN17, 25, Erkek, Bekar).

Gençler için farklı kültürleri deneyimlemenin ufuk açıcı olduğu, katılımcıların üzerinde durduğu önemli bir noktadır. Dijitalleşmenin dünya çapında kültürel etkileşimi artırdığı günümüzde, katılımcılar, gençlerin yurtdışına çıkmalarını ve başka kültürleri tanımalarını teşvik etmekte; bunun, bireylerin dünya görüşlerini genişleteceğine ve kültürel duyarlılıklarını artıracağına inanmaktadır. Bu tür deneyimlerin gençlerin küresel bakış açılarını güçlendirdiği vurgulanmaktadır.

Dijital göçebelik, katılımcılara farklı yerlerde uzun süre kalarak derinlemesine kültürel etkileşimde bulunma fırsatı sunmaktadır. Örneğin, farklı kültürlerden arkadaş grupları oluşturan katılımcılar, bu sosyal bağlarla yalnızca turistik bir deneyim yaşamaktan öteye geçerek o kültürün bir parçası hâline gelmektedir. Bu bağlamda, göçebeler yerel halkla veya diğer göçebelerle ortak etkinliklere katılarak kültürel anlamda daha zengin ve içselleştirilmiş bir deneyim edinmektedir.

Katılımcılar, göçebe yaşam tarzı sayesinde kimliklerinde dönüşüm yaşadıklarını ifade etmektedir. Farklı kültürlerle sürekli etkileşimde bulunmak, bireylerin kendilerini daha objektif bir gözle değerlendirmelerini ve kimliklerinde farkındalık yaratmalarını sağlamaktadır. Göçebeler, karşılaştıkları kültürel çeşitlilik aracılığıyla kendi inanç ve değer sistemlerini yeniden gözden geçirme fırsatı bulmakta ve bu da onların bireysel gelişimine katkı sunmaktadır.

Göçebelik, bireylerin yerel kültürleri tanıma süreçlerinde arkadaşlık ve dostluk bağları geliştirmesine de olanak tanımaktadır. Türkiye'den farklı ülkelerdeki topluluklara dâhil olan katılımcılar, burada kurdukları arkadaşlıklarla küresel bir sosyal çevre oluşturmaktadır. Kültürel etkinlikler, bu sosyal bağları güçlendirmenin yanı sıra, göçebelerin farklı kültürleri daha derinlemesine anlamalarını sağlayan bir platform olarak değerlendirilmektedir.

Çalışmaya katılanlar, çeşitli dinlere, geleneklere ve kültürel normlara maruz kalmanın küresel çeşitlilik anlayışlarını nasıl etkilediğini ve kişisel ve profesyonel kimliklerini nasıl yeniden şekillendirdiğini vurgulamışlardır.

Katılımcılardan biri, karşılaştırmalı din çalışmalarına olan ilgilerinin farklı kültürlerle karşılaşmalarının doğrudan bir sonucu olarak geliştiğini ifade etmiştir. Bu durum, bu tür bir katılımın bireylerin özgürlük, yaratıcılık ve kişisel gelişim gibi değerleri benimsemesine yardımcı olduğunu savunan Krivtsova ve diğerlerinin (2019) bulgularıyla örtüşmektedir. Dijital göçebeler, kültürel pratikleri gözlemleyerek ve bunlara katılarak kimliklerinin daha kapsayıcı ve dinamik bir şekilde yeniden tanımlanmasını deneyimlemektedir.

Katılımcıların, ortak seyahat planları ve işbirliğine dayalı projeler aracılığıyla diğer göçebeler ve yerel halkla uzun vadeli bağlantılar kurdukları görülmüştür. Edwards (2021), dijital göçebe topluluklarının sosyal bağları ve kültürel alışverişi teşvik eden destekleyici bir ekosistem yarattığını vurgular. Bu yapının, göçebelerin aidiyet duygusunu korurken kültürel farklılıkların üstesinden gelmelerini sağladığına dikkat çeken görüşleri, araştırmamızın bulgularıyla uyumludur.

Yerel kültürlerle etkileşim kurma becerisi, dijital göçebe yaşam tarzının kritik bir boyutunu oluşturur. Bu bağlamda, Bhabha'nın (2016) melezlik kavramı, dijital göçebelerin yerel kültürlerle bağını anlamak için etkili bir analitik araç sunar. Bhabha (2016), melezliği farklı kültürlerin karşılaşması sonucu oluşan yeni kimlikler ve anlamlar alanı olarak tanımlar. Örneğin, bir katılımcının Bali'nin motosiklet merkezli ulaşım sistemine uyum sağlama deneyimi, göçebelerin yerel altyapılara entegrasyon sürecini gösterirken aynı zamanda bu melezlik kavramını da somutlaştırır. Hensellek ve Puchala'ya (2021) göre, böyle bir uyarlanabilirlik süreci, sadece pratik becerileri

geliştirmekle kalmaz, aynı zamanda daha derin bir kültürel takdir ve bağlantıyı teşvik eder. Yerel kültürlerle karşılaşmanın sadece bir adaptasyon süreci değil, aynı zamanda kültürel zenginleşme aracı olduğunu gösteren bu deneyimler, melezliğin sosyal ve bireysel yansımalarını açıkça gözler önüne sermektedir.

Bu uyarlanabilirlik, yaratlılık ve yenilikçiliğin de kültürler arası etkileşimin bir yan ürünü olarak ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Katılımcılar, farklı bakış açılarına maruz kalmanın karar verme ve sorun çözme yeteneklerini zenginleştirdiğini ifade etmiştir. Bu durum, dijital göçebelerin dinamik ortamlarının profesyonel yaratlılığı teşvik ettiğine dair Aroles vd.'nin (2020) bulgularıyla örtüşmektedir. Üretkenliklerini ve yaratlılıklarını artırmak için kültürel çeşitliliği bir avantaja dönüştüren katılımcı anlatıları, kültürel etkileşim ile mesleki gelişim arasındaki simbiyotik ilişkileri örneklemektedir.

Genç nesillerin uluslararası kültürleri deneyimlemesini savunan katılımcılar, bu tür bir maruziyetin dönüştürücü potansiyelini vurgulamıştır. Sanul'un (2022) kültürel hareketliliğin eğitim ve kariyer gelişiminde nasıl önemli bir rol oynadığına dair görüşleri, bu deneyimlerin bireyleri küreselleşmiş dünyanın zorluklarına hazırladığını savunmaktadır. Bu kapsamda, dijital göçebelik, kültürel duyarlılığı ve küresel farkındalığı teşvik eden bir aracı haline gelmektedir. Bu noktada Said'in (2020) oryantalizm eleştirisi, dijital göçebelerin Batı merkezli olmayan kültürlerle etkileşiminde yaşanan algı değişimlerini anlamak için önemli bir teorik çerçeve sunar. Said (2020), Batı'nın Doğu kültürlerini egzotikleştirme eğilimini eleştirirken, bu tür karşılaşmaların önyargıları yıkma potansiyeline sahip olduğunu da vurgular. Katılımcıların Budizm ve Hinduizm gibi farklı dini inançlara dair meraklarını dile getirmeleri ve bu deneyimlerin bakış açılarını nasıl değiştirdiğini belirtmeleri, Said'in oryantalizme karşı sunduğu eleştirel perspektifle uyumludur.

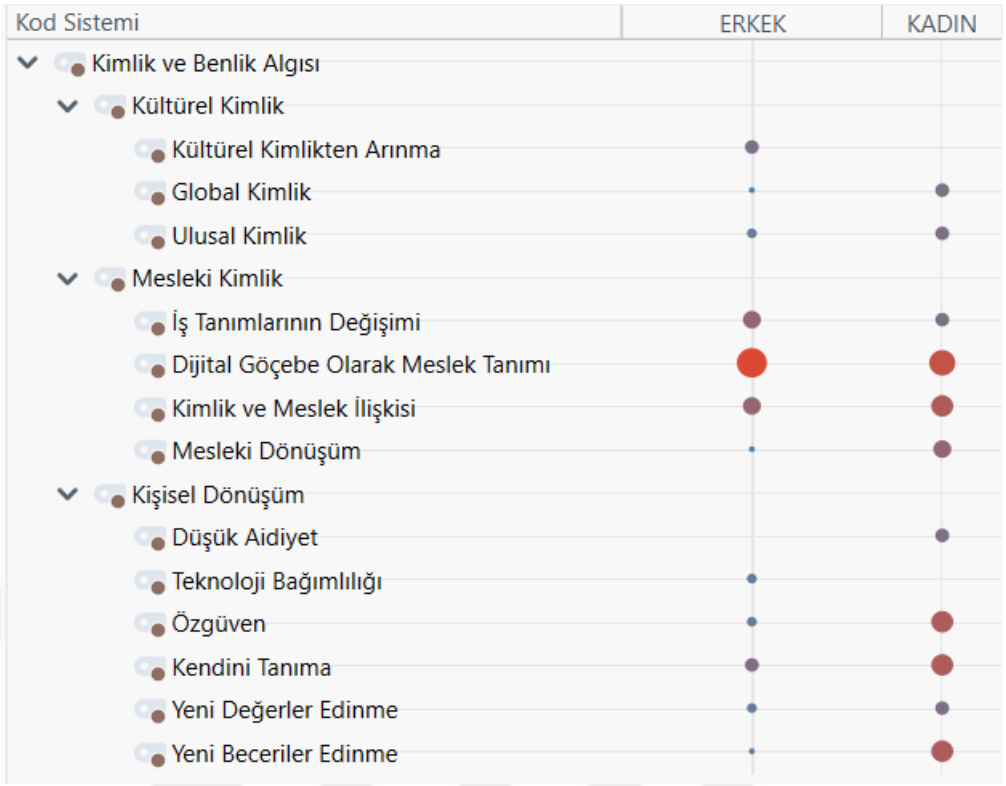
8.4 Kimlik ve Benlik Algısı

Dijital göçebe olarak seyahat eden bireyler, kimlik ve benlik algısında derin bir dönüşüm deneyimlemekte, bu süreçte kültürel, mesleki ve kişisel kimliklerini yeniden şekillendirmektedir. Kültürel kimlik bağlamında, yerel kimliklerinden arınma ya da daha geniş bir global kimlik geliştirme eğiliminde olan dijital göçebeler, ulusal

aidiyetlerini korurken, kendilerini dünya vatandaşı olarak tanımlamaya yönelmektedir. Bu global perspektif, yeni kültürleri tanımak ve anlamakla zenginleşirken, göçebelerin kendi kökenleriyle olan bağlarına dair daha esnek bir bakış açısı geliştirmelerine katkıda bulunmaktadır. Günümüzde bireyler, artık birer aktör olarak değil, kimlikleriyle tanınma sürecine girdiler (Sözen, 1999: 11).

Göçebelik, bireylerin mesleki kimliklerinde de önemli değişimlere yol açmaktadır. Sabit bir ofis veya iş tanımı olmaksızın çalışan dijital göçebeler, meslek tanımlarını yeniden şekillendirirken, kimlikleriyle meslekleri arasında yeni bir bağ kurmaktadır. İş tanımlarının dönüşümü, geleneksel meslek kavramını aşarak esneklik ve otonomi vurgusunu öne çıkarırken, göçebelerin mesleki kimlikleri üzerinde güçlü bir etki bırakmaktadır.

Kişisel dönüşüm açısından ise dijital göçebe yaşam tarzı, bireylere yeni beceriler edinme, özgüven geliştirme ve kendini tanıma imkânı sunmaktadır. Zorlu durumlarla başa çıkma, teknoloji bağımlılığı ile ilişkilerini yeniden değerlendirme gibi konular, göçebelerin kişisel sınırlarını zorlamalarına neden olmakta ve içsel yolculuklarını derinleştirmektedir. Öte yandan söz konusu bu içeriklerin cinsiyete göre dramatik bir biçimde farklılaştığı da görülmektedir (Şekil 12).

Şekil 12. Cinsiyete Göre Kimlik ve Benlik Algısı Temasının Ağırlık Grafiği

Kadın dijital göçebelerin kimlik ve benlik algısı temasındaki neredeyse tüm bağlamlarda erkek dijital göçebelerden daha fazla atfa sahiptir. Bu durum, kadınların dijital göçebe yaşam tarzında daha yoğun deneyimlere veya ifadelerde daha geniş bir kapsamda görüşlere sahip olduğunu göstermektedir.

Kadınların daha yüksek atıflara sahip olması, dijital göçebe yaşam tarzının kadınlar için mesleki ve kişisel dönüşüm anlamında daha güçlü bir anlam ifade ettiğini göstermektedir. Kadın katılımcılar, mesleki kimlik ve dönüşüm konularında, özellikle dijital göçebelikle birlikte meslek tanımlarının yeniden şekillenmesi ve bu süreçte kendi kimliklerini keşfetme gibi temaları vurgulamaktadır. Nitekim, kültürel kimlikten arınma ve global kimlik gibi kodlarda da kadınların daha fazla atıf alması, kadınların dijital göçebe yaşamla birlikte daha uluslararası ve bağımsız bir kimlik geliştirme eğiliminde olduklarını göstermektedir. Diğer taraftan Kadınların aidiyet hissindeki düşüş, onların dijital göçebe yaşamın getirdiği hareketlilik ve bağımsızlıkla daha güçlü bağ kurduklarını, bu nedenle geleneksel bağlardan daha kolay sıyrılabildiklerini

düşündürmektedir. Bu eksende her bir kod, ilgili kategoriler bağlamında aşağıda incelenmiştir.

8.4.1 Kültürel kimlik

Katılımcıların ifadeleri, dijital göçebelikle beraber kültürel kimlik algısının, daha geniş ve global bir perspektif kazanmasına yol açtığını göstermektedir. Bu yaşam tarzı, bireylerin köklerine duydukları bağlılığı korumalarına karşın kendilerini "dünya insanı" olarak tanımlamalarına olanak tanımaktadır. Katılımcılar, kültürel kimliklerinden kopmadan, farklı coğrafyalarda kendilerini bağımsız ve özgür hissetme duygusunu vurgulamaktadır. Bu ifade, bir katılımcının "dünya insanı" olmayı benimseyip, köklerinden kopmamak için özlemini duyduğu yerel tatları araması örneğiyle öne çıkmaktadır.

"Ben kesinlikle dünya insanıyım. Ama kökümle de bağımı koparmamış durumdayım. Hani ben bazen gerçekten durup durup ya ben gerçekten menemen istiyorum. Menemenci bulalım bir yerde ya da menemen yapacağım. Dediğim oluyor mesela (DN3, 37, Erkek, Evli).

> Bence bizlerin zaten bir cinsiyeti olduğunu düşünmüyorum. Bütün insanların. Bir kadın bir erkek işte ne bileyim siz gözlüklüsünüz benim saçım uzun sizin saçınız kısa. Sizin boyunu sallıyorum 1.80 benimki 1.70 olarak görmüyorum açıkçası. İnsan olarak gördüğümüz her bir yaşayan canlıyla ilişkinin tamamen karşılığı aslında dijital göçebelik. Yüzyıllar gelişiyor. Yaşam değişiyor. Ben şuna şey diyelim hani X kuşağı kötüdür Y kuşağı işte tembeldir diye hiç bakmıyorum (DN16, 33, Kadın, Bekar).

> Hiç kelimesi bu kadar anlam ifade etmemiştir. Hiçmişim meğer ben. Hiçmişim. Her yerde olabilir, her yere ait. Hiçbir yere ait değilmişim mesela. Bunu böyle dile getiriyordum. Aidiyetim her yerde. Çünkü dünya insanı olmak, bence doğduğumuz topraklara evet bağlıyız ama bağımlı değilim. Bağımlılığım yok. Her yerde yaşayabilirim ve tek bir çantayla (DN16, 33, Kadın, Bekar).

Dijital göçebelik deneyimi, bireylerin kültürel kimlikten arınmalarına ve küresel bir kimlik kazanmalarına olanak tanımaktadır. Kendilerini belirli bir ulusa bağlı

hissetmeyen katılımcılar, özgürlük duygusunu ön plana çıkararak dünya vatandaşı olmayı tercih etmektedir. Bir katılımcının "her yerde olabilir, her yere ait ve hiçbir yere ait değilim" şeklindeki ifadesi, aidiyet duygusunun sınırların ötesinde bir anlam kazandığını ortaya koymaktadır. Bu durum, dijital göçebeler için bir esneklik sağlayarak her coğrafyada yaşama kolaylığı sunmaktadır.

Katılımcılar, dijital göçebelik sürecinde farklı toplumlarla etkileşim hâlinde olmalarının kimlik algılarına etkisini sıkça vurgulamaktadır. Katılımcılardan biri, bulunduğu farklı kültürlerde hoşgörünün daha fazla korunduğunu gözlemlemiş ve Türk toplumundaki tahammül seviyesindeki değişimden duyduğu üzüntüyü dile getirmiştir. Kendi toplumlarındaki bu dönüşümü eleştirel bir bakışla değerlendiren katılımcılar, kültürlerarası etkileşimin sağladığı geniş perspektif ile kültürel kimlik algılarını yeniden şekillendirme eğilimindedir.

> Tabi bu aslında sadece dijital nomadliğe özellikle bir şey değil. Yani ben şu anda mesela Almanya'dayım. Burada çok gurbetçi var. Aslında ben çok gurbetçi değilim. Çünkü ben istediğim zaman aslında aynı işimi alıp geri dönebiliyorum. Hani burada çok derler ya bizim kurulu düzenimiz var diye. Yani benim kurulu düzenim aslında çantamda. O yüzden çantamı alıp nereye gidiyorsam orası benim direkt dükkanım, işim oluyor. Böyle bir avantajı var. İşte bir tek o işte aile özlemi, arkadaş özlemi. Bazen işte yaşadığım zorluklar tabii ki de köklüyor. Arkadaşlıklar çok edemiyor olabilirsiniz. Hani şimdi buraya geliyorsunuz Berlin'de 15 senelik bir arkadaş grubu var. Tabii ki de siz de görüyorsunuz falan ama bilmiyorum. Aslında onu da yavaş yavaş aşıyorum gibi. Çünkü giderek yeni insanlar sürekli daha fazla tanıyarak insanlarla arkadaş olma hızım arttı. İnsanlarla bağlanabilme hızım da arttı aynı şekilde (DN18, 27, Erkek, Bekar).

> Her zaman ben Türk kimliğimden çok mutluyum ama Türk toplumunun gittiği yerden hiç mutlu değilim. Birbirimizde olan nezaketimizin ve tahammül seviyemizin geldiği noktadan hiç memnun değilim. Bunun farklı farklı bir sürü etmeni vardır. Bunlar zaman içinde gelişen şeyler. Ama birazcık o hoşgörümüzü kaybettiğimizi düşünüyorum ve dünyanın farklı yerlerinde bu hoşgörünün çok daha yüksek seviyelerde olduğunu görüyorum. Biz böyle

> büyüdük. Ama biraz onu kaybediyoruz. Bunun büyük bir kısmı ekonomik sebeplerden gerçekleşiyor bence. Temel motivasyon burada ekonomi ve ekonominin getirdiği sıkıntılar oluşturuyor. Bu böyle diyebilirim (DN20, 28, Erkek, Bekar).

Bazı katılımcılar için ulusal kimliklerinden tamamen kopmak mümkün olmamakla birlikte, kendi kimliklerini bağımsız ve taşınabilir bir yapıda sürdürebilme düşüncesi ön plandadır. Bu düşünce, katılımcıların çantalarında taşıdıkları "kurulu düzen" olarak tanımlanmakta, gidilen her yerde bu düzeni kurabilmenin verdiği özgürlükten bahsedilmektedir. Dolayısıyla dijital göçebelik, bireylerin kökenlerinden tamamen kopmadan, diledikleri yere seyahat ederek kimliklerini yeniden yorumlayabilmelerini sağlamaktadır.

Dijital göçebeler, kendi toplumlarındaki yerel kültürel kodlara bağlı kalmaya devam etseler de, sürekli olarak yeni kültürlerle karşılaşmaları sayesinde daha geniş bir kimlik algısına ulaşmaktadır. Bu genişleyen kimlik algısı, katılımcıların sadece kendi toplumlarını değil, diğer toplumların değerlerini ve yaşam tarzlarını da içselleştirmelerine yol açmaktadır. Bireylerin kültürel etkileşimleri, global bir perspektifle farklı toplumları değerlendirmelerine katkıda bulunmakta, böylece kimlik algıları da bu deneyimlerle birlikte evrilmektedir.

Ayrıca, katılımcılar dijital göçebelikle farklı kimliklerle tanışırken, kendilerini belirli bir ulusal kimliğe sıkı sıkıya bağlı hissetmemekte, aksine dünyayı bir aidiyet alanı olarak görmektedir. Ancak bu süreçte, özlemini duydukları geleneksel kültürel unsurları da sahiplenerek kimliklerine yeni bir boyut kazandırmaktadır.

Katılımcılar, seyahat ettikleri yerlerde yerel insanlarla etkileşim kurarak farklı yaşam tarzlarını, davranış biçimlerini ve kültürel normları yakından gözlemleme fırsatı bulduklarını ifade etmektedirler. Bu süreçte Stuart Hall'un kültürel kimlik teorisi, dijital göçebelerin kimlik dönüşümünü anlamak için önemli bir çerçeve sunmaktadır. Hall (1990), kültürel kimliğin sabit bir yapı değil, sürekli bir inşa süreci olduğunu savunur. Katılımcıların, menemen gibi yerel tatlara olan özlemlerini ifade ederken aynı zamanda kendilerini "hiçbir yere ait olmayan" bireyler olarak tanımlamaları, bu kimlik inşa sürecinin dinamik yapısını ortaya koymaktadır. Wu ve Chen'in (2020) hareketliliğin

bireysel kimliklerin şekillenmesinde yerel ve küresel kültürel boyutların bütünleşmesini teşvik ettiğini savundukları çalışmaları ile Hannonen vd. (2023)'nin Gran Canaria'da gerçekleştirdikleri çalışmalarında dijital göçebelerin yerel topluluklarla etkileşimlerini "yeni yerliler" olarak tanımlamaları dijital göçebelerin kimlik oluşumlarının süreçleri ile alakalı çalışmalara örneklerdir. Bu yaklaşım, dijital göçebeliğin, bireylerin hem bireysel hem de toplumsal düzeyde kimlik ve aidiyet algılarını yeniden şekillendirdiğini göstermektedir.

Katılımcılar tarafından ifade edilen "her yere ve hiçbir yere" ait olma kavramı, dijital göçebeler tarafından deneyimlenen kimlik akışkanlığını yakalamaktadır. Fanon (2021), bireylerin sömürge sonrası dünyada kimliklerini yeniden inşa ederken, hem kendi kültürel miraslarını hem de küresel etkileri içselleştirdiğini belirtir. Katılımcıların, "kurulu düzenlerini çantalarında taşımak" gibi esnek bir metaforla ifade ettikleri kültürel kimlikleri, Fanon'un analizleriyle paralellik taşımaktadır

Kültürel etkileşimler de kimliğin yeniden şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Katılımcılar, farklı kültürel normlara maruz kalmanın bakış açılarını nasıl genişlettiğini ve daha kapsayıcı bir dünya görüşünü nasıl teşvik ettiğini sıklıkla dile getirmiştir. Olsen ve diğerleri (2023) bu tür kültürlerarası etkileşimlerin bireylerin uyum sağlama ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirdiğini, önyargılı kavramlara meydan okuduğunu ve melez kimliklerin gelişimini teşvik ettiğini belirtmektedir. Örneğin, bir katılımcı kendi toplumunda azalan hoşgörü seviyelerini eleştirmiş ve bunu yurtdışında gözlemlenen daha yüksek kabulle karşılaştırarak kültürel maruziyetin dönüştürücü etkisini göstermiştir.

Bir diğer önemli tema ise kültürel köklülük ile kozmopolitlik arasındaki gerilimdir. Katılımcılar bir yandan kültürel kökenleriyle güçlü bir bağ kurduklarını ifade ederken bir yandan da çeşitli kültürel ortamlarda gezinme özgürlüğünü benimsediklerini belirtmişlerdir. Vandana ve Nihar (2023) bu ikiliğin, bireylerin gelenek ve modernliği dengelemek için kimliklerini sürekli müzakere ettikleri dijital göçebe deneyiminin merkezinde yer aldığını gözlemlemiştir. Bu dinamik, katılımcıların yeni etkileri entegre ederken kültürel pratikleri korumalarına olanak tanıyarak dijital göçebeliğin farklı kültürel kimlikleri barındırma konusundaki çok yönlülüğünü örneklemektedir.

8.4.2 Mesleki kimlik

Dijital göçebelik yaşam tarzı, katılımcıların mesleki kimlik algılarında önemli değişimlere yol açmakta, iş tanımlarının ve çalışma biçimlerinin yeniden yorumlanmasına neden olmaktadır. Dijital göçebelerin işlerini tanımlarken kullandıkları en temel unsurlar arasında laptop ve internet erişimi yer almaktadır. Katılımcılardan biri, bu yaşam biçiminin özünü "sadece internete ve laptopa ihtiyacınız var" şeklinde ifade etmiş, böylece mesleki kimliklerini fiziksel bir mekândan bağımsız hale getirmiştir. Bu durum, dijital göçebelerin çalışma şekillerini yalnızca teknik gereksinimlerle sınırlı bir tanıma indirgemelerine yol açmaktadır.

> Dijital göçebe aslında şöyle söyleyebilirim. Bir laptop ve internete ihtiyacınız var. Ve aslında hani mekândan ve zamandan bağımsız olarak tüm aslında sorumluluğunu kendi aldı. Benim için böyle. Çünkü bir şirkette çalışmıyorum ben uzaktan. Kendi işimin patronuyum. O yüzden zamandan ve mekândan bağımsız olarak sadece işte internete ve laptopa ciddi anlamda çok ihtiyacı olan, yani bu bizim hani nasıl denir en önemli şeyimiz. Bununla uzaktan çalışan birey aslında. Öyle söyleyebilirim (DN6, 31, Kadın, Bekar).

> Bir kesim her gün bir yerde iki günde bir yer değiştiriyor. Bir kesim bir ay, bir buçuk ay kalıyor. Bu iki kesim birbirinden ayrılıyor. Partileyen ve sürekli oradan oraya koşan kesim bile ya çift olarak ya da düzenli standart hayatını seyahat ederken de bozmak istemeyen tayfa olarak ikiye ayrılıyor aslında. Bu ikinci kesime şey deniliyor, slowmad. Slow seyahat eden kişiler. Bir kişi üç günlük beş günlük bir yerde gidip işte Tayland'da bir adasında partilemeye gidiyor. Sabahtan akşama kadar iki üç gün partiliyor. Ondan sonra gidiyor. Bu kişiler bin euro iki bin euro ceplerine para alıp bunu bitirip ondan sonra geri gidiyorlar (DN2, 32, Erkek, Evli).

"Benim için hani laptop'un ve hayat arkadaşının olduğu yerde çalışabilmek demek." (DN3, 37, Erkek, Evli)

> Özgürlük ve istediğin zaman istediğin yerde olmak. Birine baktığında dijital göçebe olduğunu anlayabiliyor musun? Kesin dijital göçebe. Bu bizdendir.

> Biraz onu korumaya çalışıyoruz mesela. Herhangi bir kafedeki rahat duruşundan, o kafede nasıl çalıştığından ya da mesela yani tellerinden falan mesela hani şu portatif bilgisayar kaldırıcıları vardır. Mesela çok olur. Ya da böyle incecik ekranlar oluyor böyle açılan ekranlar. Mesela yazılımcı arkadaşlarında çok fazla var onlardan. Bir kafede bile gidip böyle şey yaparlar. Onlar zaten çok belli oluyor. Hani artık özellikle dediğim gibi benim deneyimim çok Asya özelinde çünkü hani son birkaç yıldır gerçekten çok genellikle Asya'dayım. Coworking space'lardaki insanlar zaten genellikle dijital göçebe oluyor (DN3, 37, Erkek, Evli).

"Günün sonunda insanlık tarihine baktığımızda geçmişte o kadar kalıcı bir yaşam sürdürmüyormuşuz. Devirlerin bir tanesi de insanlar kalıcı bir düzene geçmişler. Yerleşik hayata geçmişler. Büyük büyük şehirler oluşmuşlar" (DN4, 32, Erkek, Bekar).

Dijital göçebelik ile birlikte, bireylerin iş tanımları geleneksel meslek kalıplarından uzaklaşmaktadır. Birçok katılımcı, mesleklerinin bir "göçebe" kimliği içinde yeniden tanımlandığını belirtmiş ve kendi çalışma biçimlerine göre özgün mesleki kimlikler geliştirmiştir. Bu süreçte, bazı katılımcılar kendi işlerinin patronu olarak, zamana ve mekâna bağlı kalmadan iş yapabilme özgürlüğünü kazanmışlardır. Bu durum, dijital göçebe olmanın mesleki kimliklerini nasıl şekillendirdiğini göstermekte, geleneksel meslek tanımlarından uzak bir kimlik anlayışının oluştuğunu ortaya koymaktadır.

Katılımcılar, dijital göçebe olmanın mesleki özgürlüklerini artırdığını ifade etmektedir. Özellikle finansal özgürlük ve mekânsal bağımsızlık, mesleki kimliklerinin temel unsurlarından biri olarak öne çıkmaktadır. Katılımcılardan biri, işlerinin herhangi bir mekâna bağlı olmadan yapılabilmesi sayesinde çalışma alanlarının sadece bir laptop ve internet erişimiyle sınırlandırılabileceğini belirtmiştir.

> Ya da benim gibi haftanın 2-3 günü ücretli işini yapıp, 2-3 günü gönüllü işini yapıp çok az ülkenin içinde hareket edebilir. Çünkü mesleğim gereği benim az hareket etmem lazım ki. Güvenli bir alan tutturabileyim, bir co-working ya da görüşme alanı ya da internet çeken bir kişisel oda şeklinde. O yüzden aslında çok biricik bir tanımlaması var. O yüzden başka şehirlerde, şehir şehir dolaşım ya da birkaç şehre gidip part-time çalışan bir kişi de dijital anlamak olabilir.

> Benim tanımımda, benim gibi işte 1,5 ay kaldım part-time'da. Çünkü işte bir düzen olması lazım. Tekrar gideceğim yerle yine 1-1,5 ay kalacağım vs. Dijital çalışıyor muyum? Bir yanıyla tabii dijital bir işim var. Gönüllü ücretli hiç fark etmiyor. Bana göre dijital gönüllü ücret anlamı değişiyor (DN5, 30, Kadın, Bekar).

> Mesela bazı arkadaşlar, mesela dün biriyle tanıştım. Aklın neresi, nereye isterse oraya gidelim diyor. O da dijital göçebe. Belki de benim kişiliğim ona yatkın olmadığı için bu mesleği zamanla seçmiş olabilirim. Mesleğim bu olduğu için ben bu şekilde bir denge kuruyorum. Ama şu an için bu bana uyuyor. Kişiliğime de uyuyor, mesleğime de uyuyor. Sıkıştırmıyorum da kendimi. Bu dengede kalabilirim umarım (DN5, 30, Kadın, Bekar).

Dijital göçebeler, mesleklerinin kimlikleriyle olan ilişkisini özgün bir bakış açısıyla değerlendirmektedir. Dijital göçebelik, bireylerin mesleki kimlikleriyle öz kimlikleri arasında bir bütünlük kurmalarına olanak tanımaktadır. Bu durum, bazı katılımcılar tarafından "mesleğim ve kişiliğim birbirine uyum sağlıyor" şeklinde ifade edilmekte, mesleklerinin sadece bir geçim kaynağı değil, aynı zamanda kimliklerinin bir parçası olduğu vurgulanmaktadır.

> Bence çok fazla esneklik, çok fazla özgürlük, daha verimli çalışma bence benim bakış açımdan. Çünkü daha odaklı işe yapılabildiğini düşünüyorum. Dünyanın her yerinden çalışabilirim ama zaten bu doğası, tanıma gereği zaten mekândan ve zamandan bağımsız olduğu için tanımına girmeyeceğim ama (DN7, 35, Kadın, Evli).

> Bence hiçbir fark yok. Yani şöyle söyleyebilirim. Ben bu soruyu şöyle cevaplayabilirim. Yani tek başına seyahat eden kadın. Sonuçta göçebeler de belli bir yerde olmuyor. Sürekli dijital seyahat halinde oluyorlar. Farklı yerlerde yaşıyorlar. Tek başına kadın seyahat eden kişi olmakla tek başına erkek seyahat eden kişi olmak arasında bence fark var. Ama dijital göçebe olarak baktığımızda kadınla erkekten hiç fark yok (DN7, 35, Kadın, Evli).

> Çok daha kolay erişilebilir durumda. İnsanların self-learning yani kendi kendine öğrenebilmesinin yolu çok açık. Dolayısıyla çok desteklediğini düşünüyorum. Yani çok iyi bir noktaya gidiyor. Ama bu da bir süre alacaktır. Bundan sonraki kısım o ikinci kırılama gelene kadar bir iki üç yılımız var bence maksimum. Sonrasında zaten bizim birçok şeyi yapmamıza gerek kalmayacak diye düşünüyorum. Dijital göçebeler olarak daha farklı şeyler, meslekler edinme ihtiyacımız olacak bence (DN9, 47, Kadın, Evli).

Katılımcılar, dijital göçebe kimliklerini toplumdaki geleneksel iş tanımlarının dışında bir yerde konumlandırmakta ve mesleki dönüşüm sürecinde bu kimliği sahiplenmektedir. Bu bağlamda, bazı katılımcılar için dijital göçebelik, sadece iş yapma biçimini değil, aynı zamanda işin doğasını da dönüştürmektedir. Örneğin, dijital göçebe olmadan önce bir ofiste çalışma zorunluluğu bulunan katılımcılar, artık çalışmaları için fiziksel bir mekâna ihtiyaç duymamaktadır. Bu değişim, bireylerin çalışma düzenini ve iş tanımını dönüştürmelerine yol açmaktadır.

"Dijital göçebelik her geçen gün artacak. Yani toplumlar karşı gelmek isterse istesin. İşler dijitale dönüşüyor. İnsanların dijitalden yapabildiği işlerle daha fazla para kazanıp ya da daha az harcayarak kazanıp yaşadıkları bir hayat mümkün" (DN10, 30, Erkek, Bekar).

> Dijital göçebe nerede çalıştığının bir önemi olmadan işini kendi veya birçok işler bağlamında gerçekleştiren ve sonrasında kendi hayatının planlamasını tamamen otonomist bir şekilde yapabilen birey derim. Biraz daha aslında benden bağımsız kısmı sürekli gezgin halde olmaları aslında genel olarak dijital normallerin bir özelliği bence. Bir senedir Bali'deyim ben. Bütün dijital normalde hayatımı Bali'de geçtim (DN11, 29, Erkek, Bekar).

> Şöyle burada disiplin çok önemli bir konu. Benim için zaten hayatta disiplin hayatımın ilk 25 senesinde çok zor bir konuydu. Hiçbir şekilde öneri yapmak, sorumluluk almak, işlenmek istemediğim bir yapıdaydım. Ama şöyle son 3 senedir biraz olgunlaşmakla beraber bir de hayat deneyimleriyle beraber tam tersi bir 180 derecelik bir dönüş oldu. Ve her türlü sorumluluğu, her türlü kendime ait ihtiyaçlarımı giderme ve karşılama arzusuyla beraber böyle bir

> disiplin oluşturdum kendime. Yani her gün sporunu yapan bir insanım. Her gün kendi yemeklerimi pişiririm genelde evde. Ve zamanımı ayarlamak benim için kolay bir şey haline geldi. Bu bağlamda o denge aslında çok içten geliyor (DN11, 29, Erkek, Bekar).

Mesleki kimlik, dijital göçebelikle birlikte katılımcıların yaşam tarzlarına göre şekillenen bir olgu haline gelmiştir. Bireyler, kendilerini yalnızca belirli bir meslek grubu içinde değil, aynı zamanda göçebe yaşam tarzının bir parçası olarak da tanımlamaktadır. Bir katılımcının "benim gezginliğimle dijital göçebeliğim zaten öyleymiş, sonra isimlendirdim" ifadesi, mesleki kimliklerinin dijital göçebe yaşam tarzıyla uyum içinde geliştiğini göstermektedir.

> Benim gezginliğimle, dijital göçebeliğimle zaten öyleymiş. Sonradan isimlendirdim. Biz küçükken Muğla'da oturuyordum ben, Dalaman'da. Ev ile okul arası veya merkez arası 3-4 kilometre falandı. Biz bu yolu paramız yok diye otostopla gidiyorduk küçükken. Sonra bu alan büyüdü. İşte Dalaman'dan Muğla'ya, Dalaman-İzmir. Ama paramız yok diye yani. Tamam mı? İstanbul öyle. Biz bunu ulaşım olarak kullanıyorduk. O zaman da bir otostop rüyası patladı. İşte ne güzel geziyorsunuz. Siz gezginsiniz. Aa dedim biz gezgin miyiz? Vallahi bizim paramız yok. Ondan sonra. Bu alıştık tabii. Sonra para olunca da bu sefer baktık ki ya insanlarla tanışıyorsun, geziyorsun, tozuyorsun. Güzel. İşte otostop dışıydı buydu derken işte bir yurt dışına çıkalım hadi. Aa gezelim. Öyle biz gezgin olduk. Sonra ben kendim bildiğim gibi online dışında başka iş yapmadım. Sonra ben hem gezmeye hem de online çalışmaya başlayınca birileri dedi ki dijital nomad. Sen dediler dijital nomadsin. Dedim olur. Olur yani. Oysa uyuyorsa tamam öyle olsun dedim ki. Benim öyle oldu. Yani dijital nomad olayım diye çıkmadım. Bir şey olmuşum. Onun adı dijital nomad (DN12, 29, Erkek, Bekar).

> (…) dijital nomad dediğimiz şey biraz daha şeyle alakalı. Aslında birkaç konudan oluşuyor. Özgürlük tanımını kendimiz için yaptığımız zaman, çünkü özgürlük tanımı herkes için değişken bir konu. Özgürlük tanımını yaptığımız zaman, belli şeylere oturttuğumuzda aslında dijital nomad kavramı içerisine, yaşam sistemi içerisine girmiş oluyoruz bakıldığı zaman. Burada şu önemli,

> öncelikle finansal özgürlük ve mekânsal zamansal özgürlük durumu ortaya çıkıyor baktığımız zaman. Burada konu şu, aslında biz mekânsal olarak özgürsek, istediğimiz yerde çalışabiliyorsak bir yandan da gezebiliyoruz aslında. Bunu yaptığımız zaman dijital nomad yaşam tarzına, uygun bir yaşam tarzına geçmiş oluyoruz (DN14, 30, Erkek, Bekar).

"35-40 bandında var. Hatta şu şekilde birebir tanışmadığım ama bu hayatı yaşayan, evlenmiş çocukların da belli bir yaşa getirilmiş ve dijital nomad olarak online çalışıp gezen insanlar da var" (DN14, 30, Erkek, Bekar).

Dijital göçebeler, mesleki kimliklerinin bir parçası olarak özgüven ve bağımsızlık hissini ön plana çıkarmaktadır. Katılımcılardan biri, dijital göçebe olarak dünyanın her yerinde çalışmanın mesleki özgüveni artırdığını ve bu durumun kendi işlerini bağımsız bir şekilde yönetme becerilerini geliştirdiğini vurgulamıştır. Dijital göçebelik, bireylerin mesleki kimlikleri içinde kendilerini tanımalarına ve yeni beceriler kazanmalarına olanak tanıyan bir süreç olarak öne çıkmaktadır.

Mesleki dönüşüm, dijital göçebelikle birlikte sürekli bir evrim sürecine girmiştir. Katılımcılar, mesleklerini dijital araçlar ve bağımsız çalışma modelleriyle uyumlu hale getirerek esnek bir yapıya dönüştürmektedir. Bu dönüşüm, katılımcıların kendilerini hem iş hem de yaşam anlamında daha verimli bir kimlikle özdeşleştirmelerine katkıda bulunmakta, dijital göçebeliğin mesleki kimlik üzerinde yarattığı etkiyi ortaya koymaktadır.

> Bence çok fazla bir farkı yok. Gene kişinin kendi dijital nomad sistemini nasıl kurduğuna göre kendi farklılıkları, değişkenlikleri var. Ama tek bir konu şu. Kadın konusu olduğu zaman gideceği, gezeceği bölgenin, yaşayacağı bölgenin güvenliği önemli bir noktada. Erkek için bu biraz daha şey oluyor aslında. Daha uyum sağlanabilir ve daha rahatsız. Bir kadın olarak güvenlik birinci ön planda aslında dijital nomad olarak. Diğer konuda da sağlık durumları ve değişken durumlar kadınlar için bir tık zorlayıcı olabiliyor. O noktada biraz daha zor olabiliyor. Ama bunlar bu sürdürülebilirliği yapmak için engel olan şeyler değil (DN14, 30, Erkek, Bekar).

> Şunu fark ettim. Benim bir yazılım firmam vardı ve orada şirkette çalışanlar falan da vardı. Ama bir süre sonra para kazanıyor olmama rağmen işin sürdürülebilmesi için sürekli benim ofiste olmam gerekiyordu. Ve kendi işimde çalışamamıştım. Bir yere gitmek istediğimde, tatile gitmek istediğimde ya da bir şeyler yapmak istediğimde bunu organize edemiyordum. Ben ofise gitmediğim zaman işler dönmüyordu. O yüzden daha serbest çalışabileceğim bir hale dönüştürmeye çalıştım bu şirketi. Tek başıma çalışabileceğim bir hale dönüştürmeye çalıştım. O esnada da araştırırken hem Emre Durmuş'un videoları olsun hem de başka dijital nomadlerin videoları olsun. Onları görünce böyle bir şey olur mu diye fark ettim ve deneyimlemeye karar verdim (DN15, 39, Erkek, Bekar).

> Aslında ben 1-2 ay öncesine Endonezya seyahatime kadar benim gibi birilerinin olduğundan hiç farkında değildim. İstanbul'da çalışırken sabit çalıştığım bir yere benden hizmet almaya gelen dijital göçebe olan Elif'in benimle tanışmasıyla. Ama o zaman o da dijital göçebe değildi. O da fotoğrafçı. Seyahat ederek fotoğrafçılık yapıyordu. Sonra bana anlatıyordu kulak dolgunluğuyla ama ben böyle hep kulak arkasına atıyordum. Çünkü zaten ben bir bilgisayarımla istediğim şehirde, istediğim ülkede çalıştığım için. Bu zaten sanki doğuştan böyleymişim. Bu bir platform değil. Sanki bu bir iş kolu değil gibi. Her yerde her an hareket edebildiğim için ve mesleğim de aslında buna devşirebildiğim için (DN16, 33, Kadın, Bekar).

Dijital göçebelik, bireylerin mesleki kimliklerini yalnızca bir işle değil, aynı zamanda yaşam biçimleriyle de birleştirmelerine olanak sağlamaktadır. Mesleki kimlik ve kişisel yaşam tarzının uyum içinde olması, katılımcıların dijital göçebe yaşam tarzını sürdürmek istemelerinin temel motivasyonlarından biri olarak öne çıkmaktadır.

> Spor da aslında benim bir dilim. Baktığınızda iki squat, beş şınav, on tane burpees yaptırmıyoruz. Yoksa binlerce eğitmen var. İnsanların beni tercih etmesindeki temel amaç aslında bu göçebe ruhumu devam ettirirken öz disiplinim, kendime olan motivasyonum ve bunu planlama yeteneğim ve bu planlama içerisinde seyahat ederken işimi yönetebilme becerim aslında (DN16, 33, Kadın, Bekar).

> Maaşlı çalışmak yanında kendi tradinglerimden de para kazanabiliyorum. O yüzden çok bir problem olmuyor. Hatta istikrar açısından şunu söyleyebilirim. Şimdi siz bir kere dijital nomad olduğunuz zaman bütün dünyadan iş teklifleri gelmeye başlıyor. Şimdi ben Berlin'deyim ama Hong Kong'daki bir firmaya çalışıyorum. Şimdi eğer ben Türkiye'de olmuş olsaydım bırakın Türkiye'deki opsiyonları sadece İstanbul'da yaşadığım yerdeki opsiyonlar bana sunuluyor. O yüzden aslında şimdi mesela istikrar olarak da bir şey görülebiliyor olabilir. İşte her anda tehlikede kovulma tehlikesi gibi olabilir (DN18, 27, Erkek, Bekar).

> Yaş bir problem değil ama tabii ki de böyle bir aileniz olduğu zaman biraz daha farklı olacak. Ama yani aslında ailedeki problem de eşiniz değil ondan ziyade çocuklarınız. Çocuklarınızla düşündüğünüz zaman eğitim akla geliyor. Eğitimde daha henüz bir revolution olmadığı için ama o da gelecek. 20 seneye full online eğitime geçeceğiz, online sınavlara geçeceğiz. Büyük ihtimalle ya da 50 sene bilmiyorum ama elbet geçeceğiz. O zaman bir yaş sınırı da kalmayacak dijital nomadlıkla (DN18, 27, Erkek, Bekar).

Dijital göçebelik, bireylerin iş tanımlarını dönüştürerek mesleki kimliklerini yeniden şekillendirmektedir. Katılımcılar, iş tanımlarını herhangi bir mekâna ya da zamana bağlı olmadan gerçekleştirebilmenin bir ayrıcalık olarak gördüklerini belirtmiş, mesleki kimliklerini bağımsız bir yapıda yeniden yorumlamışlardır. Bu durum, dijital göçebelerin kendi mesleki kimliklerini kendi kuralları ve değerleri doğrultusunda oluşturduklarını göstermektedir.

Mesleki kimlik algısındaki değişim, dijital göçebeliğin bireyler üzerindeki etkisini gözler önüne sermektedir. Katılımcılar, geleneksel iş tanımlarından bağımsız olarak iş yapabilmenin mesleki dönüşümde önemli bir rol oynadığını vurgulamaktadır. Dijital göçebelik sayesinde katılımcılar, kimliklerini sadece belirli bir meslekle sınırlamak yerine geniş bir perspektifle yeniden tanımlamaktadır.

> Açıkçası ben bu şekilde bir süre benim toleransımın yettiği kadar sabrımdan ziyade motivasyonum devam edene kadar çünkü ister istemez bir yerde kalıp da yaşama fikri her zaman daha rahat geliyor. Daha konforlu geliyor. İnsan

> konfor arıyor ister istemez. Ne kadar değil daha tatmin edici, daha hedonist bir yerden sana gülümsese de ama motivasyonun gittiği yere kadar bu şekilde devam etmek istiyorum. Ondan sonra belki yani bu bir ay, bir ay, bir ay değil de üç ay, üç ay değil de altı ay, altı ay olur. Bunlar, rakamlar değişir tabii ki. Ama zamanla toplum içinde çoğu insanın bu şekilde yaşayacağını düşünüyorum. Şu an ben kime denk gelsem istediği şey bu. Sadece bunu yapmaya cesaret edemiyor veya o ülkeye gidemiyor veya başka sorumlulukları var. Bunlar onun önüne bir engel koyuyor. Ama yakın bir gelecekte en azından belli sektörlerde insanların bu şekilde çalışacağını düşünüyorum. Şu an bilir rakamlar belli yerlerde çok fazla. Yani herkes Bali'ye giderse olmaz. Evet, hakikaten çok Bali'de insan var anladığım kadarıyla. Herkes Bali'de. Bütün dijital nomadlerin hepsi Bali'de (DN19, 28, Erkek, Bekar).

> Şimdi şöyle bir şey var. Benim gittiğim yerlere kadar şu an bulunduğum yerlerde her zaman kadınlara pozitif ayrımcılık vardı. O yüzden kadın dijital nomad olmak bir tık daha kolay mı dersen bence öyle. Ama çok mu farklı erkekten? Yok, çok da farklı değil. Çünkü dediğim gibi olduğun insanın işine veya hayatına sadece bir farkı olabilir. Senin işine bir faydası yok. Eğer sen normal bir şekilde gayet yerinde çalışıyorsan hayatında o kadar kaliteli olur. Veya olmaz. Olduğun yerde sadece belli faydalar veya belli eksiler edinebilirsin. Bu da seninle alakalı. Seninle alakalı (DN19, 28, Erkek, Bekar).

Katılımcılar, mesleki dönüşüm süreçlerini dijital göçebelik üzerinden deneyimleyerek yeni meslek tanımlarını benimsemektedir. Özellikle farklı coğrafyalarda çalışma deneyimi kazanan bireyler, mesleklerinin sınırlarını genişletmekte ve dijital göçebelik ile bu yeni meslek tanımlarını içselleştirmektedir. Bu durum, dijital göçebelerin mesleklerini sadece coğrafi olarak değil, aynı zamanda ideolojik olarak da bağımsız hale getirmelerine olanak tanımaktadır.

Mesleki kimlik, dijital göçebelikle birlikte evrensel bir boyut kazanmakta ve bu kimlik içinde bireylerin kendilerini daha özgür hissetmelerine olanak tanımaktadır. Dijital göçebelik, bireylerin kimliklerini yerelden globale taşıyarak, evrensel bir mesleki kimlik algısı yaratmalarını sağlamaktadır. Bu evrensel bakış açısı, katılımcıların sadece kendi

toplumlarında değil, dünya genelinde tanımlanan bir mesleki kimlik edinmelerini mümkün kılmaktadır.

Dijital göçebeler, mesleklerini küresel bir perspektifle değerlendirmekte, kendilerini belirli bir coğrafi sınıra bağlı hissetmeden özgür bir mesleki kimlik algısı geliştirmektedir. Katılımcılar, iş tanımlarının coğrafi sınırları aşarak evrensel bir kimliğe dönüştüğünü vurgulamaktadır. Bu küresel kimlik, dijital göçebelerin mesleklerini, her an her yerde çalışabilme esnekliği ile yeniden yorumlamalarına katkıda bulunmaktadır.

Bulgular, dijital göçebelerin mesleki kimliklerini, özerklik, esneklik ve iş ile boş zamanın bir karışımını vurgulayarak, seçtikleri yaşam tarzıyla derinlemesine iç içe geçmiş olarak deneyimlediklerini göstermektedir. Bu bakış açısı, dijital göçebeliğin temel cazibesinin, konum bağımsızlığı yoluyla mesleki ve kişisel hedefleri dengeleme becerisinde yattığını savunan Hensellek ve Puchala'da (2021) destek bulmaktadır. Bununla birlikte, bu özgürlük ve yaratıcılık idealizasyonu, güvencesiz istihdam ve çeşitli kültürel ve ekonomik ortamlara sürekli uyum sağlama ihtiyacı gibi pratik zorluklarla yan yana gelmektedir (Krivtsova vd., 2019).

Çalışmanızdaki katılımcılar, dijital göçebeliğin hem güçlendirici hem de yanlış anlaşılan bir yaşam tarzı olarak algılandığını vurgulamıştır. Dijital göçebeliğin yalnızca sürekli bir tatil olduğu düşüncesi, bu yaşam tarzına ilişkin toplumsal yanlış algıları yansıtmaktadır. Reichenberger'e (2018) göre, dijital göçebelik genellikle romantikleştirilse de, iş ve hareketliliği etkili bir şekilde dengelemek için önemli bir çaba ve disiplin gerektirmektedir. Algı ve gerçeklik arasındaki bu gerilim, geleneksel profesyonellik kavramlarını son derece mobil, bireyselleştirilmiş bir yaşam tarzıyla bütünleştiren dijital göçebe kimliğinin sosyolojik karmaşıklığının altını çizmektedir.

Dijital göçebeler ve yerel topluluklar arasındaki sosyal etkileşimler, bulgularımızda gözlemlendiği üzere, Hannonen vd. (2023) tarafından tanımlanan dinamikleri yansıtmaktadır. Yerel paydaşlar dijital göçebeleri genellikle kültürel müdahalecilerden ziyade ekonomik katkıda bulunanlar olarak algılamaktadır. Bu ilişki, özellikle turizme dayalı bölgelerde, ekonomik zorunluluklar tarafından şekillendirilmektedir. Ancak dijital göçebelerin yerel ekosistemlere entegrasyonu, Krivtsova vd. (2019) vurguladığı

sınırlı kültürel alışverişte belirtildiği gibi, genellikle yüzeyseldir. Bu bulgular, dijital göçebelerin yerel sosyal yapıları nasıl etkiledikleri ve bu yapılardan nasıl etkilendikleri konusunda daha incelikli bir anlayışa ihtiyaç duyulduğuna işaret etmektedir.

Katılımcılar ayrıca dijital göçebe yaşam tarzını sürdürmede öz disiplinin ve uyum yeteneğinin rolünü vurgulamıştır. Bu temalar, dijital göçebelerin profesyonel ve kişisel yaşamlarındaki belirsizliklerin üstesinden gelmek için genellikle benzersiz öz yönetim stratejileri geliştirdiklerini belirten Aroles vd. (2020) ile uyumludur. Özerklik ve öz düzenlemeye yapılan vurgu, geleneksel istihdam yapılarının yerini iş temelli, bağımsız çalışma modellerine bıraktığı günümüz işgücü piyasalarındaki daha geniş eğilimleri yansıtmaktadır.

Son olarak, dijital göçebeliğin küresel ve kozmopolit doğası, geleneksel aidiyet ve topluluk kavramlarına meydan okumaktadır. Bauman (2000) "göçebelerin intikamını", geleneksel yerleşik yaşam tarzlarının yerini mobil, ağa bağlı varoluşların aldığı toplumsal dinamiklerde kritik bir değişim olarak tanımlamaktadır. Bununla birlikte, bulgularınızda yakalandığı üzere, dijital göçebelerin yaşadıkları deneyimler bir ikiliği ortaya koymaktadır: hareketlilik ve bağımsızlık konusunda başarılı olsalar da, genellikle ortak çalışma veya ortak yaşam alanlarında istikrar ve topluluk aramaktadırlar (von Zumbusch ve Lalicic, 2020).

Erik Olin Wright'ın *sınıf analizi* yaklaşımı, dijital göçebelerin ekonomik ve sosyal konumlarını anlamada önemlidir. Wright (2016, s. 84-87), modern kapitalist toplumlarda sınıf ilişkilerinin, üretim araçları üzerindeki kontrol ve emek süreçleriyle şekillendiğini savunmaktadır. Dijital göçebelerin, çalışma biçimlerini kendi kontrolleri altında tanımlamaları ve üretim araçları olarak dijital teknolojileri kullanmaları, geleneksel sınıf yapılarından bağımsız bir mesleki kimlik oluşturmalarına olanak tanımaktadır.

Honneth ve Fraser (2014) tarafından ortaya konmuş olan *tanınma mücadelesi (recognition struggle)* teorisi de dijital göçebelerin mesleki kimliklerini nasıl şekillendirdiklerini açıklamak için kullanılabilir. Honneth ve Fraser (2014), bireylerin ekonomik faaliyetlerinin yanı sıra sosyal tanınma taleplerinin de kimliklerini oluşturduğunu belirtir. Dijital göçebeler, hem mesleki hem de kişisel kimliklerini

toplumda tanınma ve kabul görme mücadelesi üzerinden inşa etmekte, çalışma biçimlerini bu tanınma süreçleri çerçevesinde yeniden tanımlamaktadır.

Diğer bir bakış açısı olarak, Richard Sennett'in (2006) *yeni kapitalizm* analizleri, dijital göçebelerin mesleklerini zamandan ve mekândan bağımsız şekilde tanımlamalarını anlamada etkili olabilir. Sennett (2006), modern kapitalizmin esnek çalışma modelleri ve bireysel sorumluluklarla iş gücünü yeniden düzenlediğini vurgular. Dijital göçebeler, bu düzen içerisinde bağımsız çalışmayı ve işlerini kişisel yaşamlarıyla bütünleştirmeyi tercih etmektedir, bu da mesleki kimliklerinin daha bireysel ve özgün bir yapıya dönüşmesine yol açmaktadır.

8.4.3 Kişisel dönüşüm

Dijital göçebelik, bireylerin kimliklerinde ve benlik algılarında köklü bir dönüşüme yol açmakta, kişisel gelişimlerini ve dünyaya bakışlarını yeniden şekillendirmektedir. Katılımcılardan biri, bu yaşam biçiminin kendisine daha bağımsız ve uyumlu bir kimlik kazandırdığını ifade ederken, dijital göçebe olmanın kendine güvenini arttırdığını vurgulamıştır. Bireylerin sürekli yeni deneyimlere açık olmaları, onların kişisel olarak kendilerini daha derinlemesine tanımalarına olanak sağlamaktadır.

"Dijital göçebe olmak kimliğimi derinden etkiledi. Beni daha bağımsız, uyumlu ve yeni deneyimlere açık hale getirdi" (DN25, 28, Erkek, Bekar).

> Öncelikle bu yaşam tarzına eşim sahipti benden önce. Ben daha standart işe gidip geldiğim bir yaşam stiline sahiptim. Eşim dolayısıyla gördüm, öğrendim ve deneyimledim. İyi olduğunu fark ettim. Çünkü 9-5'li bir işin ya da sürekli bir yerlerde fiziksel olarak çalışıyor olmanın kendi hayatımda zararını görmüştüm. Ben babamı 15 yaşına kadar falan hiç görmedim. Çünkü çalışıyordu hep yurt dışında veya şehir dışında. O yüzden aynı senaryo benim için gerçekleşmesini istedim. O şekilde gerçekleştirdim (DN2, 32, Erkek, Evli).

"Bali'de inanılmaz bir deneyim yaşadık 6 ay boyunca. Sonra baktık hani şükür kendimizi döndürebiliyoruz. İşler fena gitmiyor. Biz bu hayatı tamamen yaşarız dedik. Ve o zamandan beri de uzun süreli farklı farklı ülkelerde yaşayarak geziyoruz" (DN3, 37, Erkek, Evli).

Bir başka katılımcı, dijital göçebeliğin kendisine kattığı kişisel dönüşümü değerlendirirken, hayatını yeniden şekillendirme kararını eşi sayesinde aldığını belirtmiştir. Dijital göçebelik, özellikle daha önce geleneksel iş düzenine alışmış bireylerde, özgürlük hissini keşfetme ve kendini yeniden tanımlama fırsatı yaratmaktadır. Klasik 9-5 iş modelinden uzaklaşarak, bu yaşam tarzını tercih etmesi, aile hayatında yaşadığı eksikliklerden kaynaklanan bir içsel dönüşüm sürecine katkıda bulunmuştur.

> Ve bu düzeni oturtmak için spor gibi, meditasyon gibi, beslenmek gibi, uyku gibi düzenlenip o belli şeyleri evrilsede zaman içerisinde bu yavaş yavaş yerine oturmaya başlıyor. Bir şeyleri bir yandan keşfedip onlara zaman ayırırken, işi bir yandan dengelerken benim açımdan şöyle. Sabahları kalkıyorum, önce ilk birkaç saatimi kesinlikle kendime ayırıyorum. Tabii ki bu benim muhakkak olduğum timezone'la da şu an alakalı. Ben Bali'de olduğum için ve Türkiye'de şu anda iş yaptığım için otomatik olarak öğlen zaten iş konusuna dönmem. Benim açımdan her gün daha avantajlı oluyor. Ve günün ortalama 4-5 saati kadar çalışıyorum. Ve ondan sonra kalan hayatıma devam ediyorum aslında, sosyal hayatıma (DN4, 32, Erkek, Bekar).

"Kendime söylüyorum. Çalışıyorsun, çalışmayı seviyorsun. Belki de çalışmak senin için bir kaçış aynı zamanda. Zihindeki düşüncelerden kaçış olabilir (DN5, 30, Kadın, Bekar).

> Fiziki olarak biliyorsunuz ya bir yere, birine bağlısınız. Bir iş yapmamız lazım. Bir arkadaşımız vardı böyle karnı burnunda hala sette geliyordu ve o kadar fazla iş yaptırıyorlardı ki o kadına. Hani yapabilir de tabii ki ama bir çocuğun sağlığı için de çok hızlı yoruluyor, çok zorlanıyor falan filan. Ve ben böyle o zaman şey demiştim ya ben böyle bir dönem yaşasam ne olacak benim hayatımda? Yani çok zor ve bir de 6-7 ay mesela para kazanamayacağım. Benim için önemli bir şey para kazanmak, kadın olarak kendi ayaklarımın üstünde durmak. O yüzden de böyle dijital göçe olmak, online iş yapmak bir kadının hayatı için, kadının ayakları üzerinde durması için çok güzel bir opsiyon diye düşünüyorum ben (DN6, 31, Kadın, Bekar).

Dijital göçebelik, bireylerin kişisel değerlerini ve alışkanlıklarını da gözden geçirmelerine sebep olmaktadır. Bireyler, sağlıklı yaşam alışkanlıkları edinerek, spor ve meditasyon gibi kişisel gelişimi destekleyen aktivitelerle günlük hayatlarını yapılandırmaktadır. Bu alışkanlıklar, katılımcıların hem fiziksel hem de zihinsel olarak daha dengeli bir yaşam sürmelerine olanak tanımaktadır. Nitekim, bir katılımcı sabahın ilk birkaç saatini tamamen kendine ayırarak bu dengeyi koruduğunu ifade etmektedir.

Dijital göçebelik, kadın katılımcılar için de kendi ayakları üzerinde durma noktasında güçlü bir fırsat yaratmaktadır. Kadınların kendi finansal bağımsızlıklarını kazanabilecekleri bir iş modeli olarak görülen dijital göçebelik, onlara daha özgür bir yaşam sağlama açısından önemli bir rol üstlenmektedir. Bir katılımcı, bu yaşam biçiminin kadınlar için güvenli bir seçenek olduğunu belirtmiş, özellikle kendi geçimini sağlama ve iş-yaşam dengesi kurma açısından dijital göçebe olmanın sağladığı olanakların altını çizmiştir.

> Yani şöyle aslında, mesaim varken ve iş sahibiyken hala iki ay öncesine kadar mesaim bittiği anda bilgisayarı kapatıp kenara koyma isteği ve telefonumla da çok az vakit geçirme durumu vardı. Özellikle boş vaktimin de kısıtlı olmasından dolayı düzgün değerlendirmek istediğim için. O bağlamda aslında mesai bittiği anda dijital bir kenara konması gerekiyor. Bilgisayarımı da telefonumu da görmek istemiyorum, ekran görmek istemiyorum. Zaten amacım iyi bir miktar para kazanıp, sorumluluklarımı yerine getirip sonrasında güzel ve gerçekten özgür hissedebildiğim bir hayat kurgulamaktı. O bağlamda çok enteresan bir şekilde işle ayrıştıktan sonra telefon bağımlılığım çok arttı. Mesela benim şöyle telefona bakmam günde bir buçuk saatti ve çoğu zaman plan yapmak ve borsayı takip etmek üzerinde bir hızlı vakit geçirmem vardı. Telefon hemen fonksiyonel ve hayatımı ileriye taşımak için yapılan aktivitelerdi. Nasıl olduysa bu işten ayrılma durumundan sonra şu noktada geldiğimizde teknoloji bağımlılığım daha fazla aslında. Yani sosyal medyada geçirdiğim boş vakit de daha fazla (DN11, 29, Erkek, Bekar).

> Diğerini de çok bilmiyorum açıkçası. Hangisini tercih ederdin diye sorsan. Uzaktan çok zor yani. Çok zor gerçekten. Keşke disiplinli bir adam olsam da ben gündüz kalkıp işe gidip ofis ortamında böyle belli bir saat çalışsam da o

saatte gece bana kalsa. Ben normalde gece insanıyım (DN12, 29, Erkek, Bekar).

Dijital göçebelik, bireylerin teknolojiye olan bağımlılıklarını da artırmakta ve teknoloji kullanımında daha işlevsel bir yaklaşımı benimsemelerine neden olmaktadır. Katılımcılar, işlerini yürütmek için teknolojiye ihtiyaç duyduklarını ancak iş dışındaki zamanlarında bu bağımlılıktan kurtulma ihtiyacı hissettiklerini dile getirmiştir. Biri, mesai sonrası telefon ve bilgisayardan uzak durma çabası içinde olduğunu ifade ederken, teknoloji bağımlılığı konusunda dikkatli davranma gerekliliğini vurgulamıştır.

Ülke ülke geziyordur ama sabah orada da açmak zorunda da birisi. Bu adam teknolojiye bağımlı. İnternet bağlantısı olmadığı zaman olmaz. Google mapı ona göre sınırlı. Yani internet bağlantısı olmayan bir yerde olmadı ama ben kapatırım telefonu. Mesela ben 10 gün kaldım Tayland'da. Son 2 gün kala aldım. Çünkü gemiye binecektim. 8 saat. İnternet yoktu. Dedim ki şimdi alayım interneti. O 8 gün benim sadece vakıf olduğu yerlerde ben işime baktım. Telefonumu açtım. Telefonu genelde de rahatsız etme modunda uyuyorum. Uyandığım zaman müşteri falan arasın. Hiçbir şey benim uykumu niye bölsün ne gerek var. Teknolojiye ben bağımlı değilim. Buna göre geliştirdim sistemi. Ama görüyorum insanlar bağımlı. Olmak da zorunda. Bir şeylerden feragat ediyorsan bir şeylerin de sorumluluğunu o şekilde alman lazım (DN12, 29, Erkek, Bekar).

Yatağınız iş yerinizdir, dinlenme yerinizdir, her şeyinizdir. Bir diğerinin de tükenmişlik olabileceğini düşünüyorum. İnsanların seyahat ettiklerinde hayatlarının en güzel zamanlarını geçirdiklerini düşünüyoruz. Seyahat etmekten dolayı çok fazla tükenmişlik olabilir. Çok fazla yalnızlık, ruh sağlığı ve hatta bağlantı eksikliği olabilir, çünkü lunapark treni gibi gidiyoruz. Bence adrenalin ve duygu kısmı bazen kortizona eşittir. Etrafınızda olan ve belki de yönetemediğiniz pek çok şey var, tıpkı kendi ülkenizdeyken olduğu gibi. Hastalanıyorum ve doktorumun her zaman aynı yerde olduğunu biliyorum. Tayland'daysam doktorum kim olacak? İngilizce biliyorlar mı? Bilmiyorlar. Dolayısıyla, sorunlar ortaya çıktığında işlerin biraz daha katlanarak

> büyüdüğünü ve çatışma yönetiminin gerçekten önemli olduğunu hissediyorum (DN13, 27, Kadın, Evli).

Bazı katılımcılar, dijital göçebe olmanın sunduğu özgürlüğü tam anlamıyla deneyimlemek için teknolojiye olan bağımlılıklarını minimal seviyede tutmayı tercih ettiklerini belirtmektedir. Bireyler, işlerini kolaylaştıran teknolojik araçları kullanmanın yanı sıra, sosyal medyada vakit geçirmeyi sınırlamaya özen göstermektedir. Örneğin, bir katılımcı iş dışındaki vakitlerinde telefonunu kullanma süresini sınırladığını ifade etmiş, teknolojiyi yaşamının sadece iş odaklı bir parçası haline getirmeyi başardığını belirtmiştir.

> Dijital göçebe olmanın bir parçası sizi daha fazla teknoloji meraklısı olmaya itiyor, yani her zaman en son şeyin üstünde olmanız gerekiyor, çünkü özellikle optimize etmeniz ve sorunları nasıl daha hızlı çözeceğinizi bilmeniz gerekiyor. Bu yüzden bazen yeni bir yerde yeni teknolojiyi öğrenmekle bile ilgili olabiliyor (DN13, 27, Kadın, Evli).

> Şimdi benim ana branşım ultramaraton. 11 yaşından beri de sporcuyum. Ve mesleğim de beden eğitimi öğretmenliği. Aslında bu meslek için doğmuş ve bu yaşam biçimini zaten bilerek gelmişim diye düşünüyorum. Çünkü soylarımıza da baktığımızda aslında biz bir göçebeyiz. Bilecik'te doğdum ben. Oba çadırlarında yaşayan, avlanarak beslenen. Sonrasında da Şeyh Edebali Osmanlı'nın ilk kurulduğu devlet olan toprakta doğduğum için zaten bunun bilinçli doğduğuma inanıyorum (DN16, 33, Kadın, Bekar).

"Bu potansiyelde aslında yapabileceğime inandığım şeylerde bir de cesaret faktörü var tabii ki" (DN16, 33, Kadın, Bekar).

> Evet, şimdi kesinlikle şey oluyor, parasız olduğun zamanlar veya insanı hani bazı ay çok harcıyorsun, bazı ay istemediğin halde bir harcaman olabiliyor. Bu gibi durumlarda hani şey diyorum ben kendime, yani zaten ben bunu göze alarak yuva çıktım. Giren, diren ve biraz daha fazla iş almaya çalış, kazan bu parayı diyorum (DN17, 25, Erkek, Bekar).

Dijital göçebelik, katılımcılarda aidiyet duygusunun azalmasına yol açmakta ve bireylerin farklı kültürlere uyum sağlama yetilerini güçlendirmektedir. Kendilerini dünyanın herhangi bir yerinde evlerinde gibi hissedebilen bireyler, belirli bir yere bağlılık hissinden uzaklaşarak özgürlük duygusunu deneyimlemektedir. Bir katılımcı, seyahat ettiği ülkelerde yaşadığı aidiyet duygusu eksikliğini, farklı yerlerde deneyim kazandıkça aşmayı başardığını dile getirmiştir.

Dijital göçebelik, bireylerin yalnızlık hissi ve sosyal bağlantılarında eksiklik yaşama riskini de beraberinde getirmektedir. Seyahat ederken yaşamın hızla değişmesi, bireylerin sürekli yeni insanlarla tanışma ihtiyacını artırmakta ve bu sosyal dönüşüm sürecinde özgüven gelişimini desteklemektedir. Katılımcılardan biri, dijital göçebe olarak seyahat ederken yaşadığı tükenmişlik hissini ve yalnızlık riskini ifade etmiş, ancak bu duygularla başa çıkmayı öğrendiğini dile getirmiştir.

Dijital göçebe olmak, bireylerin yaşamlarında yeni değerler edinmelerine ve bu değerleri günlük yaşamlarına entegre etmelerine olanak sağlamaktadır. Özellikle finansal bağımsızlık ve özgürlük arayışı, bireylerin bu yaşam tarzını tercih etmesinde etkili bir faktör olmaktadır. Örneğin, bir katılımcı, bu yaşam tarzının finansal özgürlük sağladığını ve kendi ayakları üzerinde durabilme gücünü artırdığını belirtmiştir.

Dijital göçebelik, bireylerin kişisel dönüşüm süreçlerinde yeni beceriler kazanmalarına da olanak tanımaktadır. Teknolojiyi daha etkin kullanma, seyahat esnasında karşılaşılan sorunlarla başa çıkma ve farklı kültürlere uyum sağlama gibi beceriler, bireylerin dijital göçebe olarak kendilerini geliştirmelerine katkıda bulunmaktadır. Bir katılımcı, teknolojiyi verimli kullanmanın dijital göçebe kimliği açısından önem taşıdığını, her zaman en güncel bilgiye ulaşabilmenin mesleki bir avantaj sağladığını ifade etmiştir.

Turner (2018) tarafından ifade edilen liminalite (eşiksellik) teorisi, dijital göçebelerin dönüştürücü deneyimlerini incelemek için derin bir mercek sunmaktadır. Bu teori, liminaliteyi, bireylerin geleneksel yapılar arasında var olduğu, belirsizlik, yönelim bozukluğu ve yenilenme potansiyeli yaşadığı bir geçiş aşaması olarak tanımlamaktadır. Dijital göçebelik, bireylerin geleneksel işyeri normlarından uzaklaşarak sınırsız ve akışkan bir varoluşa adım attıkları bu liminal durumu örneklemektedir. Göçebeler bu yaşam tarzının getirdiği özgürlük ve istikrarsızlık içinde gezinirken, bu liminal alan

kendini keşfetme ve kimliğini yeniden inşa etme için verimli bir zemin oluşturmaktadır. Luise (2022), dijital göçebeliği bireylerin kişisel ve profesyonel kimliklerini yeniden tanımlayan bir geçiş evresi olarak nitelendirir. Katılımcı ifadeleri, bu geçiş sürecinde bireylerin hem esneklik hem de yenilikçi düşünme becerileri kazandığını açıkça ortaya koymaktadır.

Hannonen (2020), sürekli evrim ve kişisel gelişim kapasitelerini yansıtan dijital göçebelerin doğasında var olan uyarlanabilirliğin altını çizmektedir. Bu uyarlanabilirlik, yeni ortamları ve zorlukları benimsemenin dönüştürücü gücünü vurgulayan araştırmamızın da temel bulgularından biridir. Katılımcılar, bu uyarlanabilirliği yalnızca bir hayatta kalma becerisi olarak değil, aynı zamanda bir kendini yeniden keşfetme ve geliştirme aracı olarak tanımlamaktadır.

Bununla birlikte, Mancinelli (2020), dijital göçebeliği neoliberal bir çerçevede eleştirerek özgürlük idealleri ile bu yaşam tarzının dayattığı sorumluluklar arasındaki gerilime işaret etmektedir. Bulgularımız artan öz sorumluluk kavramıyla örtüşmekle birlikte, Mancinelli'nin vurguladığı stres faktörlerinden ziyade, kişisel gelişimin olumlu sonuçlarına odaklanmaktadır. Örneğin, bazı katılımcılarımız, iş-yaşam dengesi üzerindeki baskıyı ifade ederken, bu baskının aynı zamanda profesyonel hedeflerini netleştirme konusunda kendilerine fırsat sunduğunu belirtmiştir. Bu da özgürlük ile sorumluluk arasındaki dengenin bireyler için nasıl bir yeniden yapılandırma süreci oluşturduğunu göstermektedir.

Hemsley ve diğerleri (2020), dijital göçebeler için işbirlikçi ve dönüştürücü deneyimleri teşvik etmede ortak çalışma alanlarının rolünü tartışmaktadır. Araştırmamızda, coworking alanlarının, destekleyici ortamlar olarak zaman zaman öne çıktığı görülmektedir. Ancak, bulgularımız bireysel uyum ve kendine güveni dönüşümün temel itici güçleri olarak ön plana çıkarmaktadır. Hemsley ve diğerleri dönüşüm üzerindeki dışsal etkileri vurgularken, bizim araştırmamız içsel mekanizmalara yönelmekte ve bireylerin kendi iç dinamiklerini nasıl dönüştürdüğünü ortaya koymaktadır.

Son olarak, Orel (2023), Tayland gibi seyahat destinasyonlarının dijital göçebelerin dünya görüşleri üzerindeki dönüşümsel etkisini incelemiştir. Bu çalışma, kültürel daldırma ve keşfetmenin kişisel gelişimi teşvik etmedeki rolünü vurgulayan

bulgularımızla güçlü bir şekilde örtüşmektedir. Her iki perspektif de farklı ortamlara ve kültürlere maruz kalmanın öz farkındalığı ve uyum yeteneğini nasıl geliştirdiğini ortaya koymaktadır.

8.5 Teknoloji ve Dijital Araçların Rolü

Dijital göçebe yaşam tarzının temelinde yer alan teknoloji ve dijital araçlar, bu yaşam biçiminin sürekliliğini sağlayan en önemli unsurlardandır. Göçebeler, günlük iş akışlarını ve sosyal bağlantılarını sağlamak için çok çeşitli dijital platformlardan yararlanmakta; bu sayede dünyanın her yerinden kesintisiz bir iletişim ve işbirliği imkânına kavuşmaktadır. Nomad List ve MeetUp gibi dijital platformlar, göçebelerin seyahatlerinde diğer dijital göçebelerle bağlantı kurmalarını kolaylaştırırken, Google Meet ve Zoom gibi video konferans araçları, iş toplantıları ve uzaktan çalışma için vazgeçilmez hale gelmiştir.

LinkedIn ve benzeri sosyal ağlar, profesyonel bağlantılar kurmayı desteklerken, çeşitli dijital araçlar da günlük planlamadan proje yönetimine kadar geniş bir yelpazede hizmet sunmaktadır. Dijital araçların sunduğu bu esneklik, dijital göçebelerin iş, sosyal çevre ve yeni lokasyonlara adaptasyon süreçlerinde önemli bir rol oynamaktadır. Mevcut bölümde, dijital araçların göçebe yaşam tarzına katkıları ve bu araçların kullanımı detaylandırılmıştır.

8.5.1 Dijital platformlar

Dijital göçebelik yaşamında teknolojinin sunduğu dijital araçlar, iletişimi sağlamak, verimli çalışmak ve dünya çapında bağ kurmak için vazgeçilmezdir. Katılımcılar, Zoom ve Microsoft Teams gibi video konferans araçlarını kullanarak toplantı düzenleyip, müşteriler ve iş arkadaşlarıyla sürekli iletişimde kalabilmektedir. Dijital göçebelik genişlerken, bu tür araçlar giderek daha fazla önem kazanmaktadır.

“Dijital göçebe, dünyanın farklı yerlerinde seyahat ederken ve yaşarken uzaktan çalışmak için teknolojiden yararlanan kişidir” (DN25, 28, Erkek, Bekar).

“Toplantılar düzenlemek ve müşterilerim ve iş arkadaşlarımla iletişim halinde kalmak için Zoom ve Microsoft Teams gibi video konferans araçlarını kullanıyorum” (DN25, 28, Erkek, Bekar).

“Dijital göçebelik, daha fazla şirket uzaktan çalışmayı benimsedikçe ve teknoloji ilerledikçe genişlemeye devam edecek büyüyen bir trend” (DN25, 28, Erkek, Bekar).

> Ben sadece dediğim gibi dijital nomad toplumuna şey oldum. Benim için faydası ne oldu? Ben örneğin Tayland'a gittiğimde, Vietnam'a gittiğimde asla yalnız hissetmiyorum artık. Oralarda bir göçebe arkadaşım var benim. İyi oluyor yani. Ailem var, her yerde bir ailem var benim. Şey gibi de düşünelim mesela hava durumuna bakacaksın ve bir uygulama kullanıyorsun. Yarın şuraya gideceğim ve bir uygulama kullanıyorum bununla alakalı (DN1, 26, Erkek, Bekar).

Dijital platformlar, göçebelerin seyahat ettikleri ülkelerde yalnız hissetmeden yerel bağlantılar kurmalarını sağlamakta; örneğin, Nomad List ve MiTap uygulamaları, dijital göçebe toplulukları bir araya getirmekte ve seyahat sırasında güçlü sosyal ağlar oluşturmalarına yardımcı olmaktadır. Katılımcılardan biri, Nomad List sayesinde farklı ülkelere seyahat ettiğinde bile bir topluluğa ait hissettiğini, çeşitli çevrimiçi topluluklar aracılığıyla her yerde bir “aile” bulduğunu ifade etmiştir.

> Sürekli bilmediğimiz yerlerdeyiz. Hem online haritalar olsun hem online Maps.me gibi haritalar olsun. Çok olmazsa olmaz şeyler. Hayatımın merkezinde. Bize bu zaten çok doğal olduğunu düşünüyorum. Çünkü sonuçta baktığımızda hiç bilmediğim şehirlerdeyim sürekli. Neredeyse her ay bir yer değiştiriyoruz. Ay bile değil hatta. 10-15 günde bilmediğimiz bir ülkedeysek 10-15 günde bir yer değiştiriyoruz. Bu harita uygulamaları, booking çok olmazsa olmaz (DN3, 37, Erkek, Evli).

“Ben dijital Nomad olmayı seviyorum. Instagram, Twitter, LinkedIn'e her yerine yazıyorum yani” (DN17, 25, Erkek, Bekar).

> Dijital araçlar, işimi yaptığım için mesela bu kullandığımız platformlar benim için çok önemli. Face-to-face görüşme platformları, yüz yüze görüşme

> platformları, toplantı yapabildiğim. Çünkü ben hem kurumsal işimin bir kısmını buradan yapıyorum hem de kendi online gitar derslerimde buralardan yürüttüğüm için burası benim için bir numara alanlar" (DN20, 28, Erkek, Bekar).

Online harita uygulamaları da sürekli hareket halinde olan göçebeler için kritik bir role sahiptir. Maps.me ve diğer harita platformları, katılımcıların yeni bir ülkeye veya şehre adaptasyonunu kolaylaştırarak, yabancı bir ortamda yönlerini bulmalarını sağlamaktadır. Sürekli seyahat eden bireyler için bu harita araçları günlük yaşamlarının merkezinde yer almakta ve bilinmeyen yerlerde güvenli bir şekilde hareket etmelerini mümkün kılmaktadır.

Profesyonel sosyal medya platformları olan LinkedIn, Instagram ve Twitter, dijital göçebelerin iş bağlantıları kurmasını ve işlerini tanıtmasını desteklemekte; özellikle LinkedIn, iş fırsatlarını artırmak için sıkça tercih edilmektedir. Bir katılımcı, dijital göçebe kimliğini ve deneyimlerini bu platformlarda düzenli olarak paylaştığını, böylece hem profesyonel bağlantılar kurduğunu hem de yaşam tarzını başkalarına tanıttığını ifade etmiştir.

Görüşme ve iletişim platformları, hem kurumsal işlerde hem de bireysel projelerde dijital göçebelere esneklik sağlar. Katılımcılar, özellikle Google Meet ve Zoom gibi araçları kullanarak iş toplantılarını gerçekleştirmekte, ayrıca çeşitli dijital platformlar üzerinden bireysel projelerini yürüterek esnek ve verimli bir çalışma düzeni sağlamaktadır. Bu tür platformların varlığı, dijital göçebelerin iş sürekliliğini sağlarken, bulundukları yerden bağımsız olarak işlerini sürdürmelerini mümkün kılmaktadır.

> Discord benim için çok önemli. Bir numaraya Discord'u koyarım. Topluluklarla iletişim kuracaksam ya da arkadaşlarımla kurduğum iletişimler benim için Discord'da gerçekleşiyor. Discord odalarında o kolayca konuşabilme, her yere girip rahatça ilişim sağlayabilme benim için bir numara Discord olur. Bir de tabi şu var, dijital araçlar. İnternet sitelerinin dijital araçtan sayılıyor muyuz bilmiyorum ama kullandığımız, iş bulmak için kullandığımız internet siteleri. Fiber, Upwork buraları da kullanıyorum ve yavaş yavaş buralarda da daha fazla iş açmaya başlıyorum farklı iş şekillerde. Gezdiğim

> yerlerin seyahat rehberlerini oluşturmaya başladım. Bunlarla ilgili işleri açmaya başlıyorum. Fiber ve Upwork'ı kullanıyorum. Türkiye'den de Bionluk'u kullanıyorum. Ama çok aktif misiniz derseniz, çok aktif değilim Türkiye'de. Çünkü fiyat olarak karşılamıyor çok fazla isteklerimi (DN20, 28, Erkek, Bekar).

Öte yandan, Discord, göçebeler için sosyal bağlantılar kurma ve topluluklarla iletişim kurma açısından oldukça değerli bir platform olarak öne çıkmaktadır. Discord odaları, kullanıcıların belirli bir konu etrafında topluluk oluşturmasına ve rahat bir ortamda iletişim kurmasına olanak tanımaktadır. Bir katılımcı, Discord'un kendisi için en önemli platform olduğunu belirtmiş, buradaki topluluklar aracılığıyla arkadaşlarıyla bağlantı kurduğunu ifade etmiştir.

Tüm bunlara ek olarak, dijital göçebeler için iş bulma platformları büyük önem taşımaktadır. Fiverr ve Upwork gibi siteler, dijital göçebelerin seyahat sırasında çeşitli iş fırsatlarına ulaşmasını sağlamakta ve yeni projelere katılmalarına olanak tanımaktadır. Katılımcılar, bu platformlar aracılığıyla mesleki becerilerini değerlendirme imkanı bulmakta, gezdikleri yerlerde oluşturdukları seyahat rehberleri gibi projelerle iş alanlarını genişletmektedir.

Zoom, Microsoft Teams ve Google Meet gibi dijital araçlar, dijital göçebeler için mesleki sürekliliği ve işbirliğini sürdürmenin merkezinde yer almaktadır. Jarrahi ve diğerlerinin (2019) araştırması, bilgi yönetimi ve işbirliği için dijital platformlara duyulan bu güvenin altını çizmekte ve bu platformları "kişisel bilgi ekolojilerini" teşvik etmek için kritik olarak tanımlamaktadır. Bu durum, göçebelerin bu araçları kullanarak farklı çalışma alanlarında nasıl gezindiklerini ve projelerini nasıl yönettiklerini vurgulayan bulgularımızla örtüşmektedir.

Öte yandan, Orel (2023) tarafından detaylandırıldığı üzere, ortak çalışma alanlarının rolü başka bir karmaşıklık katmanı ortaya koymaktadır. Çalışmamız, ortak çalışma alanlarının sosyal ağlar kurmak ve üretkenliği artırmak için değerine dikkat çekerken, Orel'in (2023) çalışması, kullanımlarının ardındaki motivasyonların genellikle yerel, kültürel ve profesyonel sinerjilerden yararlanmaya kadar uzandığını ve bunun

katılımcılarımızda gözlemlenen tamamen işlevsel görüşle uyumlu olmadığını ortaya koymuştur.

Nomad List ve MeetUp gibi platformların topluluk oluşturma amacıyla entegrasyonu, dijital göçebeleri "yeni yerliler" olarak kavramsallaştıran Hannonen vd.'nin (2023) bulgularıyla benzer görünmektedir. Hanonnen vd'nin (2023) çalışmasında ortaya çıkan dijital göçebelerin bu platformlarda hissedilen aidiyet duygularını artırdığına dair bizim bulgularımızla örtüşmektedir.

Turkle'ın (2011) dijital araçların yüzeysel bağlantılar ve potansiyel izolasyon yarattığı yönündeki eleştirisi bizim bulgularımızla çelişmektedir. Katılımcılarımız kendilerini bağlı ve desteklenmiş hissettiklerini bildirirken Turkle (2011), bağlantıyı teşvik eden aynı araçların sığ etkileşimlere yol açabileceği paradoksuna karşı uyarıda bulunarak bu platformlar aracılığıyla kurulan ilişkilerin derinliği ve kalitesi hakkında soru işaretleri yaratmaktadır.

Bir başka ayrışma da daha geniş ekonomik sonuçlarda ortaya çıkmaktadır. Krivtsova ve diğerleri (2019) dijital göçebelikteki güvencesiz istihdam ve bulanık iş-yaşam sınırları gibi güvencesizliği ve ekonomik zorlukları tartışırken, bizim bulgularımız ekonomik istikrarsızlığa daha az odaklanarak dijital araçların sağladığı olumlu esneklik ve özgürlüğü vurgulamaktadır.

8.6 Ekonomik ve Toplumsal Etkiler

Dijital göçebe yaşam tarzının yaygınlaşması, gidilen ülkelerin yerel ekonomileri üzerinde önemli bir etki yaratmakta; göçebelerin yemek, konaklama ve kültürel etkinliklere yönelik harcamaları, yerel işletmelere katkı sağlamaktadır. Dijital göçebeler, seyahat ettikleri yerlerde restoranlardan kafe kültürüne, konaklama harcamalarından yerel ürün alışverişlerine kadar pek çok alanda yerel ekonomiyi canlandırmaktadır. Aynı zamanda sosyal medya ve dijital platformlar aracılığıyla bulundukları bölgeleri tanıtmaları, o yerlerin turistik açıdan cazibesini artırarak ekonomik fayda sağlamaktadır.

Ancak, göçebelerin toplum tarafından nasıl algılandığı konusu çeşitli yaklaşımlar ve zorluklarla şekillenmektedir. Yerel halk, göçebelerin ekonomiye katkılarını takdir etse

de, bazı yanlış anlaşılmalar veya dijital göçebe yaşam tarzına yönelik negatif algılar da gelişmektedir. Kimi zaman göçebelerin yalnızca "turist" olarak görülmesi veya onların ekonomik gücünün yerel halkın erişemediği imkanları sunduğu düşüncesi gibi önyargılar, toplumsal algıyı karmaşıklaştırmaktadır.

Şekil 13. Cinsiyete Göre Ekonomik ve Toplumsal Etkiler Temasının Ağırlık Grafiği

Cinsiyete göre kodlar değerlendirildiğinde ise erkek dijital göçebelerin bu tema çerçevesinde bir ağırlığının olduğu görülmektedir. Buna göre; yerel ekonomiye katkı noktasında erkek dijital göçebeler kadın dijital göçebelere göre daha fazla atfa sahipken benzer şekilde sosyal algı noktasında da olumlu ve olumsuz görüş bildirimlerinde erkeklerin ön planda olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda, dijital göçebelerin ekonomik ve toplumsal etkileri, yerel ekonomiye katkıları ve toplumda oluşturdukları algılar aşağıda detaylıca değerlendirilmektedir.

8.6.1 Yerel ekonomiye katkı

Dijital göçebeler, seyahat ettikleri yerlerde yerel ekonomiye çeşitli şekillerde katkıda bulunmaktadır. Örneğin, katılımcılardan biri, yerel restoranlarda yemek yiyerek, marketlerden alışveriş yaparak ve yerel işletmelerin sunduğu konaklama hizmetlerini kullanarak bu katkıyı artırdığını belirtmektedir. Bu tür alışverişler, dijital göçebelere otantik bir seyahat deneyimi sunarken, aynı zamanda yerel işletmeleri doğrudan desteklemektedir.

> Dijital bir göçebe olarak, ziyaret ettiğim yerlerin yerel ekonomilerine katkıda bulunuyorum. Yerel restoranlarda yemek yiyerek, marketlerden alışveriş yaparak ve yerel hizmetleri kullanarak yerel işletmeleri destekliyorum. Ayrıca, genellikle misafirhaneler veya Airbnb kiralamaları gibi yerel olarak sahip olunan konaklama yerlerinde kalıyorum. Bu sadece yerel ekonomiye fayda sağlamakla kalmıyor, aynı zamanda daha otantik ve zenginleştirici bir seyahat deneyimi sunuyor (DN25, 28, Erkek, Bekar).

> Ben çok harcatsam da az harcatsam da o konuda şey yapmıyorum. Bütçeme asla bakmıyorum. Sadece çok harcarsam çok çalışmam gerekiyor. Az harcarsam az çalışmam gerekiyor. Oradaki insanlar şey yapıyor. Onlar hiçbir zaman şey... Ben bugüne kadar hiçbir zaman ya bu çok harcıyor. Biz bunu kandıralım gibisinden hiçbir gözle bakmadılar bana. Hani diyorlar ya turistleri kandıralım falan. Onu sadece bizim ülkede yapıyorlar bence abi. Yani ben harcıyorum. Vallahi ben evimdeymiş gibi harcıyorum (DN1, 26, Erkek, Bekar).

Dijital göçebelerin ekonomik etkisi aynı zamanda harcamalarının yoğunluğuna da bağlıdır. Bir katılımcı, nerede olursa olsun harcamalarını artırma eğiliminde olduğunu, İstanbul'dan daha ucuz bir ülkede bulunmasına rağmen dışarıda sürekli yemek yediğini ve çamaşırhane gibi beklenmedik hizmetlere para harcadığını belirtmektedir.

> Şey Tayland'dan bahsedeyim. Tayland'daki insanlardan. Tayland'daki insanlar yani ben saçık bir bahşiş verdim diye çok mutlu oluyor mesela. Ondan sonra sen ona bir şey yaptığında kızdığında. Yanlışlıkla kızdım mesela. Bir olay oldu. Direkt şey yapıyor böyle. Üzülüyor adam. Taksici böyle yapıyor. Boynunu büküyor. Hani çünkü hükümet, devlet insanları korkutmuş. Bakın bildiğin gelirimiz bu. Bunları duydum ben. İnsanları korkutmuşlar yani. O yüzden onların hayatını böyle etkilemiş. Ve onlar da turistlerden mutlu oluyor abi. Mutlu oluyor (DN1, 26, Erkek, Bekar).

> Yanlış bilmiyorsam eğer asgari ücret yaklaşık 200 dolar civarında. Dolayısıyla buraya gelen bir dijital nomad, ülkeye otomatik olarak döviz soktuğu için bu ülke için çok çok çok önemli hale geliyor. Ve gelen nomadların çok büyük bir

kısmı, belki %90'ı benim gördüğüm kadarıyla, daha iyi ekonomilerden geldiği için, zaten aslında nereden geldiğim de çok önemli. Zaten online'den gelir elde ediliyor ve dolar gelir elde ettiği için buranın ekonomisine ve çok çok ciddi katkıda bulunuyorum (DN4, 32, Erkek, Bekar).

Yani çok var. Yani bizim, yani benim ya da dışarıdan, örnek veriyorum Tayland'a giden insanlarım, yani nasıl olabilir ki zaten çok turist çeken yerlere gittiğimiz bazı yerler ve kişilerin kazançlarına elbette katkımız çok fazla oluyor. Hatta şey, geçen gün, geçen hafta birkaç arkadaşımızla Tayland'da bir esnaf lokantasına gittik. Yani onların şeyi de farklıydı, ilişkisi de farklıydı. Oraya gidip oturmamızın sonuçta bir ekonomik katkı olacaktı ki 3 lira da olsa. Onu karşılamaları çok farklıydı, yer zinciri, restoranlara göre vesaire. Bizim katkımız var ki o insanların yüz ifadesine de yansıyor (DN5, 30, Kadın, Bekar).

Tayland gibi turistik ülkelerde dijital göçebeler, ekonomik olarak hem yerliler hem de turistik işletmeler için önemli bir gelir kaynağı haline gelmektedir. Katılımcılar, düşük asgari ücret alan yerel halkın yabancılarla kurdukları ekonomik ilişkilerden memnuniyet duyduğunu gözlemlemektedir. Bu tür harcamalar sayesinde dijital göçebeler, ekonomiye ciddi oranda döviz akışı sağlamakta ve yerel işletmelere katkıda bulunmaktadır.

Bence bu dijital göçebelerin en hoşuma giden tarafı bu. Ben bireysel olarak buna çok özen gösteriyorum. Biz bir turistiz aslında ama bir turistten daha farklıyız bence. Tabii ki de para harcıyoruz. Hatta ben bir tane videomda şey demiştim, buna çok inanıyorum. İstanbul'dan çok daha ucuz bir ülkedeyim ama İstanbul'da harcadığımdan çok daha fazla para harcıyorum. Çünkü ben İstanbul'da bir yer ucuz diye siz daha az harcayacaksınız anlamına gelmiyor. Bali'de yemek çok ucuz ve ben 3 öğünü dışarıda yiyorum. Ben 3 öğünü İstanbul'da hiçbir zaman dışarıda yemedim 3 ay boyunca. 90 gün 270 öğün yedim ben dışarıda. Dolayısıyla benim birinin başına daha az ödesem de totalde daha fazla para ödüyorum. Dolayısıyla ekonomiye bence gerçekten büyük katkımız oluyor. Bir de uzun zaman kaldığınızda oraya da gideyim. Hiç aklınıza gelmeyecek yerlere para ödüyorsunuz. Mesela ben hiçbir zaman kuru temizleme kullanmam İstanbul'da. Bali'de 3 ay boyunca kuru temizleme değil

ama laundry shoplar var. Çünkü hiçbir evde çamaşır makinesi yok. İster istemez gidip çamaşırlarınızı bir yerde yıkatıyorsunuz ve haftada bir 4 kilo çamaşır yıkatmak benim aklımda olmayan ve giderlerim arasında hesaplamadığım bir gider yarattı bana. Çok pahalı değil ama 3 ay boyunca 12 hafta 12 kere en az ben ekstra hiç hayalim ve planımda olmayan bir para ödedim. Dolayısıyla ekonomiye gerçekten güzel can veriyoruz. Herkese dokunmasak da özellikle mal mülk sahibi insanlar ihya oluyor bu sayede (DN8, 33, Erkek, Bekar).

Örneğin, basit bir şey diyelim, iyi kahve sunan yerel bir restoran, ancak çok sayıda insanı var, dijital göçebeler gelirse ve sormadan beş saat boyunca orada otururlarsa, hey, burayı ortak çalışma olarak kullanabilir miyim? İyi mi kötü mü? Ve sadece bir kahve alırlarsa, o yer için bir ya da çok daha fazla müşteri eksilmiş olur. Ve sonra ne oluyor, restoranın sahibi, hey, üzgünüm, taşınabilir misin çünkü müşteri kaybediyorum ve burada beş saat boyunca sadece bir tane içiyorsun, kötü bir eleştiri alıyorlar. Bu tür şeylerin yerel kültürü etkilediğini düşünüyorum; talep edilen şeylerin yanı sıra insanların göremediği gizli maliyetler de söz konusu çünkü insanlar "sonsuza kadar burada kalacağım" diyor. Ve ayrıca daha fazla güçle geldikleri için, bazen yerel halkı herkesin daha fazla para kazanmak istediğini görmeye zorlayan satın alma gücü. Mülkleri olanlara da "Yabancı 30.000 ödeyecekken neden bunu 10.000 ödeyecek bir yerliye teklif ediyorsun?" diye soruyorlar. Yani aslında uzun vadede bunun yerel halk için bile faydalı olmadığını görmüyorlar. Bu yüzden yerel halk için fırsatları zorlayan asıl şeyin bu olduğuna inanıyorum çünkü aynı yerel halk daha fazla kazanmak istiyor. Ve tabii ki daha fazlası için çalışıyorlar (DN13, 27, Kadın, Evli).

Yerel ekonomileri %100 olumlu etkiliyorum. Çünkü ben onlar için turist olmanın ötesinde onları o ülkeyi tanıtıyorum ben bir yandan bir sürü kişiye. Hem sosyal medya aracılığıyla ya da kendi sosyal çevrem aracılığıyla. Hem de orada uzun bir vakit turistten daha fazla vakit geçirip daha fazla harcama yapıyorum (DN20, 28, Erkek, Bekar)

Diğer yandan, yerel işletmelerin dijital göçebeler için tanıtım yoluyla daha fazla müşteri çektiği belirtilmektedir. Katılımcılar, gittikleri yerlerin tanıtımını sosyal medya aracılığıyla yaparak, bulundukları yerin bilinirliğini artırmakta ve daha fazla turistin ilgisini çekmektedir. Bir katılımcı, ziyaret ettiği yerlerin sosyal medya üzerinden tanıtımını yaparak uzun süreli katkıda bulunduğunu ifade etmektedir.

> Yani iyi demek istemiyorum buna aslında da... Yani bazı yerler dijital nomadlarca keşfedilip de iyice ünlü olmaya başladıktan sonra orada yaşayan halk da artık bunun suyunu çıkarmaya başlıyor. Yani bunun da ekonomik anlamda nasıl bir iyi yanı olacağını bilmiyorum. Çünkü sonuçta bu insanlar da bir süre sonra oraya gitmemeye başlıyorlar. Başka keşfedilmemiş bir yer buluyorlar (DN15, 39, Erkek, Bekar).

"Bali'deki yerel ekonomiyi bence sadece turist olarak etkiliyorum. Çünkü orada yaptığım işten oraya bir vergilendirme kazandırmıyorum. Çünkü Bali'de vergilendirilebilecek süreni aşmadan kalıyorum ben gittiğim yerlerde" (DN20, 28, Erkek, Bekar).

Ancak dijital göçebelerin yoğun şekilde bulunduğu bölgelerde, yerel ekonominin olumsuz etkilenebileceğine dair gözlemler de bulunmaktadır. Örneğin, bir katılımcı, yabancıların yüksek harcama gücü nedeniyle, yerel halkın kendi ülkelerinde barınma maliyetlerinin yükselmesine yol açtığını belirtmektedir. Bu durum, yabancılar için kiraların artırılması gibi bir piyasa baskısı yaratmakta ve uzun vadede yerel halkı zor durumda bırakabilmektedir.

Bazı dijital göçebeler, yerel ekonomiye katkıda bulunurken, aynı zamanda işlerinin vergilendirilmemesi nedeniyle, bulundukları ülkede doğrudan bir vergi geliri sağlamamaktadır. Bu da, kısa süreli kalışlar ve geçici harcamalar nedeniyle dijital göçebelerin yerel ekonomiye katkısının sınırlı kalabileceğini göstermektedir. Bir katılımcı, Bali'de yaptığı işlerden dolayı vergi ödemediğini ve dolayısıyla yerel ekonomiye sınırlı bir katkıda bulunduğunu ifade etmektedir.

Öte yandan, dijital göçebelerin keşfettiği bazı bölgelerin popülaritesinin artması sonucu, yerel halkın bu ilgiyi ekonomik fırsata çevirmeye çalıştığı, ancak bu durumun turistleri

uzaklaştırabileceği gözlemlenmiştir. Bir katılımcı, ünlü yerlerin halk tarafından “suyunun çıkarılması” sonucu, bu bölgelere olan turist ilgisinin azalabileceğine dikkat çekmektedir. Bu da, dijital göçebelerin ekonomik katkısının sürdürülebilirliğini olumsuz etkileyebilecek bir durum olarak değerlendirilmektedir.

Dijital göçebelerin yerel ekonomiye katkısı, genellikle konaklama, restoranlar, yerel ürün alışverişleri ve kültürel etkinliklere katılım üzerinden gerçekleşmektedir. Bir katılımcının, "yerel restoranlarda yemek yiyerek ve marketlerden alışveriş yaparak yerel işletmeleri destekliyorum" ifadesi, yerel ekonomiyi desteklemenin bir boyutunu açıkça ortaya koymaktadır. Ancak bu katkılar, Thomas Piketty'nin (2014) sermaye birikimi teorisi bağlamında değerlendirildiğinde, yerel topluluklarda ekonomik eşitsizlikleri artırma potansiyeline de sahiptir. Yüksek gelirli dijital göçebelerin harcamalarının yaşam maliyetlerini artırarak yerel halk üzerinde ekonomik baskı yarattığı bir diğer katılımcının, "yabancıların yüksek harcama gücü nedeniyle yerel halkın barınma maliyetlerinin yükseldiğini" belirtmesiyle DN13, 27, Kadın, Evli) açıkça görülmektedir. Bu durum, yerel ekonomilerdeki güç dengesizliklerini de artırmaktadır. Miguel vd. (2023), dijital platformların yüzeysel sosyal bağlar yaratarak yalnızlık hissini artırabileceğine dair bulguları, bu tür ekonomik ve sosyal etkileşimlerin sınırlarını ortaya koymaktadır. Kısacası bulgular Piketty'nin sermaye birikiminin eşitsizlik yaratıcı etkilerine dair görüşlerini doğrular niteliktedir ve yerel ekonomilerde sürdürülebilirlik konusundaki zorlukları ortaya koymaktadır.

8.6.2 Sosyal algı

Dijital göçebelik, hem destekleyici yaklaşımlarla karşılanmakta hem de çeşitli yanlış anlamalar ve negatif algılarla değerlendirilmektedir. Katılımcılardan biri, dijital göçebeliğin özellikle Batı ülkelerinde yaygınlaştığını ve genellikle yüksek döviz kazancı sağlayan bireyler arasında popüler olduğunu belirtmektedir. Bu durum, gelişmekte olan ülke vatandaşları için dijital göçebe olma olasılığını sınırlandırırken, özellikle aynı kültürden birini görmek bazı katılımcılarda olumlu bir destek duygusu yaratmaktadır.

> Dijital göçebelik kavramı aslında biraz çok içerisinde farklı farklı alanları barındıran bir kavram. Genelde dijital göçebelik kavramının yarısı, 50

> milyonlu galiba hatırlamıyorum, Amerika'dan ve çoğu da Avrupa'dan. Çünkü para birimi ne kadar iyiyse o kişilerin seyahat etme ve ülke görme ihtimalleri o kadar artıyor. Dışarıda çok az Türk görüyoruz maalesef dijital göçebe. Türk görünce aa geziyor musun gel sarılıyoruz falan. O yüzden üçüncü dünya ülkeleri ve para birimi biraz zayıf olan ülkelerin insanlarını görmek zor oluyor (DN2, 32, Erkek, Evli)

> Lokale sordum da lokal diyor ki biz hayatımız boyunca bu kadar para kazanmadık daha çok gelin. Bizim zaten pirinç tarlamız burada yok ama azılarda var bize yetecek kadar pirinç yine var. Ben buraya iki tane daha villa dikmek istiyorum çünkü korona zamanı bize kimse burada yemek getirmedi. Kimse düşünüp aman onlar turizmle geçiniyor dur şunlara biraz para atalım demedi. Şimdi korona bitti ve biz o zamanki yaralarımızı anca sarabiliyoruz diyor. Yerli bundan çok mutlu bununla ilgili hiçbir derdi yok. Ama turist bunu dert edebiliyor. Dolayısıyla bizi aramızda böyle bir fark var. Biz nomad olduğunu kimse anlamıyor. Herkes bizi oraya ülkesine tatili gelmiş bir turist zannediyor (DN8, 33, Erkek, Bekar).

Yerel halkın dijital göçebelere dair algısı genellikle destekleyici bir nitelik taşımaktadır. Katılımcılardan biri, pandemide ekonomik zorluklar yaşayan yerel halkın, dijital göçebelerin sağladığı ekonomik hareketlilikten memnun olduğunu ifade etmektedir. Özellikle turizm ile geçinen ve pandeminin olumsuz etkilerini hisseden halkın, dijital göçebeleri sadece turist değil, ekonomik destek sağlayan bireyler olarak gördüğü vurgulanmaktadır. Ancak, bu bireylerin dijital göçebe olarak değil, sadece turistik bir ziyaretçi olarak algılandığı da belirtilmektedir.

Yanlış anlaşılmalar, dijital göçebelerin yaşam tarzının dışarıdan idealize edilmesine neden olmaktadır. Katılımcılardan biri, dijital göçebeliğin çalışma ve günlük yaşantı ile sürdürüldüğünü ifade etmekte ve bu yaşam tarzının bir “tatil” gibi algılanmasının yanıltıcı olduğunu vurgulamaktadır. Bali gibi popüler destinasyonlarda yaşarken, çevredeki insanların bu yaşam tarzını sadece keyfi bir tatil olarak değerlendirdiğini, ancak aslında günlük iş sorumluluklarının sürdüğünü belirtmektedir.

> Her şey olabilir. Aşağı doğru inen bir eğri. Dolayısıyla o belirsizlik sadece şöyle oluyor. 3 ay önce daha rahatsın sonra diyorsun ki ulan bizim biraz daha para kazanmamız lazım. Çünkü 2000 doları orada kral olursun abi diyenler ya buraya gelmemiş ya çok mütevazı yaşamış ya yanlış hesaplamış. Çünkü diyorsun ki lan ben 1000 dolar eve veriyorken nasıl 2000 dolara kral olacağım. Ben 3 ayım dışarıda yemek zorundayım burada. Kıyafetlerimi yıkatıyorum vesaire. Evdeki hesap çarşıya uymuyor. Dolayısıyla istersen abi bir belirsizlik var. Kaç para kazanıyorsanız kazanın biraz dikkat etmeniz gerekiyor bence yolculukta (DN8, 33, Erkek, Bekar).

> Zamanla onlara gözünüzü kapamayı öğreniyorsunuz. Açıkçası tabii ki çevrenizde sizi aşağıya çekmeye çalışan, yaptığınızı çok basit bulan, uzun yıllarda kurumsalda olduğum için belli bir pozisyonda çalışıyorsunuz ama sizin üstünüzde de yine birileri var. Bu şeyle ilgili hayatta neye değer verdiğinizle alakalı? Yani ben ünvan peşinde koşsaydım daha çok, muhtemelen daha çok ünvanım, apoletlerim filan olurdu. Ama şu an hayalimi yaşadığım bir noktadayım. O yüzden de insanların söylediklerine çok da beni ilgilendirmiyor açıkçası. Söyleyebilirler (DN9, 47, Kadın, Evli).

Negatif algılar ise, dijital göçebelerin parasal imkanlarına odaklanarak oluşmaktadır. Bir katılımcı, kendilerine yerel halk tarafından "parası var" gözüyle bakıldığını belirtmekte ve bunun bazı önyargılara neden olduğunu ifade etmektedir. Ancak, genellikle dijital göçebelere yönelik olumsuz bir yaklaşım olmadığını, hatta bu hayat tarzının bazı kişiler tarafından takdirle karşılandığını dile getirmektedir.

> İnsanlar gelişmekten, büyümekten, bu tarafta da korktuğu için...Bir şey var, özlem değil de ne derler o cümleye, merak ve vav nasıl yaptın diye takdir var. İkinci tarafta, sen de yapabilirsin dediğimde bir korku var. Çünkü aslında kendi iş yerlerinde sabit çalışan insanların aldığı sorumluluklar gibi, burada da alınması gereken sorumluluklar var ve insanlar gelişime çok da açık değil. Çünkü iki tip insan modeli var benim gözümde. Bir, memur. İki, esnaf. Yani ticaret ve esnaf adamı var insan tiplerinde. Bir de memur, işte sabah 9'da gideyim, akşam 6'da geleyim, ağrısız aşım, kaygısız başım, ne kadar para kazandığım belli olsun. İşte ömrüm boyunca bir tane arabam olsun, evim olsun,

> bir karım olsun, çocuğum olsun tipleri var. Şimdi bunlar zaten fark yaratan insan modelleri değil ama bu insanların içinde de bir cevher var. Ve aslında yola çıkmış insanların hikayelerini paylaşarak bu insanların içerisindeki ışığı uyandırıyoruz (DN16, 33, Kadın, Bekar).

> Önyargı yok. Tek gördüğüm parası var diye bakılan bir kitleyiz. Parası var denilen bir kitleyiz. Tek gördüğüm bu. Onun yanında bir olumsuz bir şey görmedim şu ana kadar. Kötü bakan yok, iyi bakanlar var. İyisiniz, güzel hayat falan diyenler oluyor genelde işte. Başka olumsuz bir şey yok ya. Lokal halk bilmiyor zaten. Lokal halk nereye gidersen git. Hani Bali'dekiler biraz büyüyor ama bura geldiği zaman buradakiler fazla büyüyor (DN17, 25, Erkek, Bekar).

> Yani dediğim şöyle gördüğü kadar süper değil. Çünkü günün sonunda biz de çalışıyoruz. Yani sanıyorlar ki biz Bali'ye gittik yani Bali'de bir ayda tatil yaptık. Yani öyle değil. Yani ben de mesela Bali'de yaşarken diyorlardı ki oh Bali'ye gittim falan. Ben diyordum ki tamam Bali'ye gittim de yani çalışıyorum ben diyorum. Yani öyle çünkü ormanda gezip motora binmiyoruz yani. Onu sadece normal aralarımızda yapıyoruz. Yani günlük hayat devam ediyor. Burada Berlin'deki insan ne yaşıyorsa ben de aynısını yaşıyorum. Yani iş var, sabah uyanma var, yemek var yani. Aynı şeyler sadece Bali'deyim yani (DN18, 27, Erkek, Bekar).

Dijital göçebe yaşamının sosyal çevre tarafından tam olarak anlaşılmadığını belirten katılımcılar, bazı kesimlerin dijital göçebeliği "kolay bir iş" olarak değerlendirdiğini ifade etmektedir. Bir katılımcı, kurumsal hayattan uzaklaştığını ve bu yeni yaşam tarzında kendi hayalini gerçekleştirdiğini belirtirken, bu durumu çevresindeki bazı kişilerin küçümsediğini ve yaptığı işi basite indirgediğini aktarmaktadır. Bu tür yaklaşımlara göz yummayı öğrenmiş olan dijital göçebeler, kendi değer ve hedeflerine odaklanmayı tercih ettiklerini belirtmektedir.

Destekleyici algılardan bir diğeri de dijital göçebeliğin yenilikçi bir yaşam biçimi olarak görülmesidir. Katılımcılar, çevresindeki bazı insanların dijital göçebeliği merak ve takdirle karşıladığını ifade etmektedir. Ancak, aynı zamanda bu yaşam tarzının getirdiği sorumlulukları üstlenmekten çekinen kişiler de bulunmaktadır. Bu durum, sabit işlerde

çalışan bireylerin, dijital göçebeliği büyük bir değişim olarak görmesine neden olmaktadır. Göçebelik, bireylerin içsel potansiyelini keşfetmesini sağlarken, bu yaşam tarzı aynı zamanda bazı kişilerde çekinceye neden olmaktadır.

Diğer taraftan, dijital göçebelik hakkındaki genel algının zamanla değişim gösterdiği ifade edilmektedir. Katılımcılar, özellikle bu yaşam biçimini sürdüren bireylerin karşılaştıkları destekleyici veya negatif yaklaşımları deneyimledikçe, toplumda bu yaşam tarzına dair yeni anlayışların geliştiğini belirtmektedir.

Appadurai (2008), küresel hareketliliğin yerel kültürlerle olan etkileşiminde bir dönüşüm yarattığını savunur. Dijital göçebelerin sosyal medya aracılığıyla gittikleri yerleri tanıtmaları, yerel kültürlerin küresel pazarda yeniden yapılandırılmasına katkıda bulunur. Ancak, bu katkının sürdürülebilirliği, yerel halkın dijital göçebeleri yalnızca turist olarak algılamasıyla sınırlanabilir.

Bauman (2002), modern dünyada bireylerin sürekli değişen bağlamlarda hareket ettiğini ve bunun toplumsal yapılar üzerindeki etkilerini tartışır. Dijital göçebeler, bulundukları yerlerde ekonomik canlanma yaratırken, bu etkinin sürdürülebilirliği konusunda belirsizlikler ortaya çıkarır.

Yerel halkın dijital göçebelere dair algısı, genellikle destekleyici bir nitelik taşımaktadır. Dijital göçebelerin çoğu zaman yerel halk tarafından turistik bir ziyaretçi olarak algılandığı ve bu algının yerel halk-dijital göçebe ilişkilerinde yanlış anlamalara neden olabileceği belirtilmiştir (Reichenberger, 2018). Katılımcılar dijital göçebeliğin bir tatil değil, sorumluluklarla dolu bir yaşam biçimi olduğunu vurgulamışlardır. Bu bulgu, özellikle popüler destinasyonlarda dijital göçebeliğin romantize edilmesi ve gerçek çalışma koşullarının göz ardı edilmesi konusundaki Wang vd.'nin (2018) araştırmasında bulgularla.

8.7 Cinsiyete Göre Trendler

Şekil 6, güven, özgürlük, yalnızlık, belirsizlik, esneklik ve risk gibi temel unsurlara değinerek dijital göçebe yaşam tarzına verilen yanıtlarda cinsiyete dayalı önemli farklılıklar olduğunu ortaya koymaktadır. Dijital göçebeliği yalnızca geleneksel çalışma yapılarının modern bir uzantısı olarak görmek yerine, şekil 6 özellikle kadınlar için sabit

iş, mekân ve kimlik kavramlarını bozan bir olgu olarak da görmemizi sağlayan bulguları barındırmaktadır.

Dijital göçebelik, iş, toplumsal cinsiyet ve konumla ilgili normların akışkan olduğu ve sıklıkla tartışıldığı bir olgu olarak görünmektedir. Geleneksel işleri hiyerarşilere ve cinsiyetçi beklentilere gömülüyken, dijital göçebe yaşam tarzı bu katı yapıların kırılmasına olanak tanımaktadır. Özellikle kadınlar, bu sistem içinde failliği ve gücü geri kazanma fırsatına sahiplerken deneyimlerinin erkeklerinkinden önemli ölçüde farklılaştığı bir bağlamda yaparlar. Bu ikilik, hem güçlenme fırsatlarına hem de benzersiz bir şekilde cinsiyetlendirilmiş zorluklara işaret eden grafik aracılığıyla yakalanmaktadır.

Postmodern dünyada özgürlük kavramı artık sadece dış kısıtlamalardan kurtulmak değil, aynı zamanda kişisel ve profesyonel kimliği kısıtlayan sınırları yeniden tasarlamak anlamına geliyor. Dijital göçebe kadınlar, iş-yaşam dengesini yeniden tanımlayan yeni bir özgürlüğü benimsemektedir. McRobbie (2015) geleneksel iş düzenlemelerini eleştirerek, kadınların profesyonel rollerini genellikle ev içi görevlerine tabi bulduklarına işaret etmektedir. Ancak dijital göçebelik bağlamında, "iş" ve "ev" arasındaki bu katı çatallanma çözülmektedir. Kadınların gig ekonomisine ve serbest çalışmaya artan katılımı, bazen güvencesiz olsa da hayata ve emeğe daha esnek bir yaklaşım sağlamaktadır.

Şekildeki erkekler görece istikrarlı ve hatta artan bir özgürlük algısı bildirirken, kadınlar muhtemelen bu özgürlüğü çok daha radikal ve güçlendirici bir şey olarak deneyimlemektedir. Cohen (2001) özgürlüğün sadece kısıtlamaların yokluğu değil, aynı zamanda kişinin kimliğini yeniden tasarlamasına yönelik fırsatların varlığı olduğunu vurgulamaktadır. Bu alandaki kadınlar, karşılaştıkları zorluklara rağmen (erkek egemen sektörlerde gezinmek gibi), dijital göçebeliği profesyonel rollerini geleneksel, cinsiyetçi ofis alanlarından uzaklaştırmak ve bunun yerine işlerini kendi koşullarına göre düzenlemek için bir fırsat olarak görebilirler. Ancak bu özgürlük çoğu zaman derin bir belirsizlikle iç içe geçmektedir. Kadınların tabloda daha yüksek yalnızlık deneyimi yaşamaları, geleneksel kalıplara uymayan profesyonel bir kimlikte gezinme mücadelelerinin bir göstergesi olabilir. Birçokları için özgürlük sosyal izolasyon

pahasına gelir, ancak aynı zamanda toplumsal beklentilerin ötesinde kendini yeniden keşfetmeye de olanak tanır.

Şekil 6'da görüldüğü üzere güven, dijital göçebe çalışmanın kritik bir bileşenidir; özellikle de özgüven ve kişinin kendi programını, kariyerini ve geleceğini yönetebilme becerisi açısından. Bauman (2000) modern yaşamın istikrarsızlığına ve belirsizliğine, özellikle de kişisel özerkliklerini toplumsal beklentilerle dengelemeye çalışan kadınları etkilediği için değinmektedir. Bununla birlikte, kadınların uzaktan çalışmanın karmaşıklığıyla başa çıkma konusunda kendilerine daha fazla güvendikleri görülmektedir. Bu bağlamda güven, yalnızca başkalarına güvenmekle değil, aynı zamanda kişinin kendi yeteneklerine güven duymasıyla da ilgilidir. Bu kendine güven ve girişimcilik ruhu, kadınları genellikle hiyerarşik, ofis tabanlı ortamlarda itaatkârlıkla ilişkilendiren geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine meydan okumaktadır.

Dijital göçebe dünyasında esneklik, çalışanların programlarını belirlemelerine ve çalışma yerlerini seçmelerine olanak tanıyarak genellikle yaşam tarzının bir özelliği olarak kutlanır. Ancak buradaki eleştiri, esneklik kavramının ardındaki karmaşıklığı ortaya çıkarmaktadır. Grafikte gösterildiği gibi kadınların daha yüksek risk algısı, bu özgürlüğün güvencesiz doğasına işaret etmektedir. Erkekler esnekliği yapılandırılmış iş ortamlarından kurtulmak için bir fırsat olarak görürken, kadınlar bu esnekliği genellikle iki ucu keskin olarak görürler. Giddens (2010) esnekliğin, özellikle aile sorumlulukları ve mesleki hareketliliğin kesiştiği noktalarda gezinen kadınlar için belirsizlik duygularına da yol açabileceğine işaret etmektedir. Risk kavramı, kadınların kişisel yaşamlarında istikrarı korumalarına yönelik toplumsal beklentiler nedeniyle daha da karmaşık bir hal almaktadır. Dolayısıyla, dijital göçebelik esneklik vaat ederken, aynı zamanda hem kariyer fırsatları hem de kişisel güvenlik açısından kadınların savunmasızlık hissini şiddetlendirebilir.

Yine de bu risk ortamında kadınlar da direnç ve güç göstermektedir. Calhoun (2007), dijital alanlarda kadınlar için özellikle güçlendirici olabilecek "kültürel sermayenin" önemini çalışmalarında vurgulamıştır. Dijital göçebeler, özellikle de kadınlar, geleneksel profesyonel ortamların ötesinde var olan çevrimiçi topluluklar, ağlar ve işbirlikleri aracılığıyla yeni sosyal sermaye biçimlerini aktif olarak müzakere etmektedirler. Sermayenin bu merkezi olmayan biçimi, kadınların geleneksel kariyer

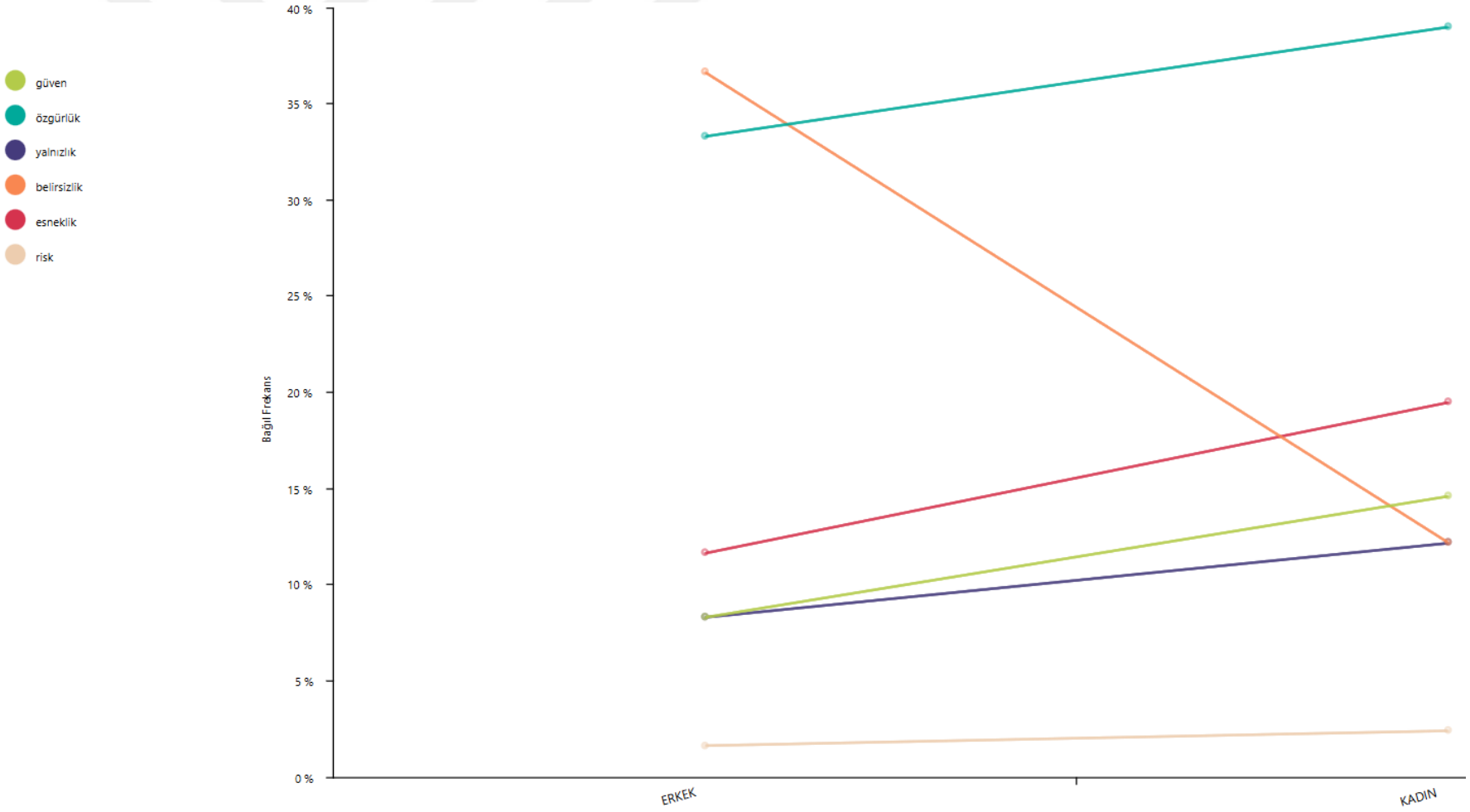
yollarının katı kısıtlamalarını aşmalarına olanak tanıyarak hiyerarşik cinsiyete dayalı emek statükosuna meydan okumaktadır.

Dijital göçebelikte yalnızlık genellikle uzaktan çalışmanın kaçınılmaz bir sonucu olarak görülür, ancak aynı zamanda bir dönüşüm alanıdır. Tabloda kadınlar tarafından bildirilen daha yüksek yalnızlık seviyeleri sadece bir dezavantaj olarak değil, aynı zamanda yeniden keşfetme fırsatı olarak da görülebilir. Geleneksel olarak bakıcı olmaları beklenen kadınlar, artık bu rollerin ötesinde kendilerini yeniden keşfetmelerini sağlayabilecek bir yalnızlık deneyimi yaşamaktadır. Hochschild (1997) kadınların genellikle evde karşılaştıkları "ikinci vardiya" yı eleştirmektedir, ancak dijital göçebelik bu beklentiye meydan okuyacak bir alan sunmaktadır. Uzaktan çalışmanın getirdiği yalnızlık kadınlar için özgürleştirici olabilir ve onlara ev içinde kendilerine atfedilen fiziksel ve duygusal emekten kaçma özerkliği sağlayabilir.

Öte yandan, belirsizlik - geleceğe dair belirsizlik hissi - geleneksel kariyer yollarının yerini daha akışkan ve parçalı mesleki deneyimlerin aldığı daha geniş postmodern durumu da yansıtmaktadır. Bauman (2000) sürekli bir akışla karakterize edilen bir dünyada istikrar arayışının beyhude olduğunu savunmaktadır. Dijital göçebelikte yol alan kadınlar, belirsizliği bir yaratıcılık ve dönüşüm alanı olarak deneyimleyebilir ve istikrarın başarı için bir gereklilik olduğu fikrine meydan okuyabilir. Birçoğu için dijital göçebe yaşam tarzının belirsizliği bir tehdit değil, başarıyı kendi koşullarına göre yeniden tanımlama fırsatları sunan geleneksel iş parametrelerine bir meydan okumadır.

Dijital göçebelik geleneksel çalışma alanlarından pasif bir kaçış değil, kadınların işgücü piyasasındaki rollerini müzakere edip yeniden tanımlayabildikleri dinamik ve aktif bir süreçtir. Tablodaki veriler, kadınların çevrelerindeki yapılara basitçe tepki vermediklerini, bu yapıları aktif bir şekilde yeniden şekillendirdiklerini ortaya koymaktadır. Hem geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine hem de genellikle eylemliliklerini kısıtlayan kapitalist çerçeveye meydan okumaktadırlar. McRobbie (2015) iş ekonomisinin, kadınların boyun eğme ya da uyma gerektirmeyen kariyerler tasarlayarak ataerkil beklentileri bozabildiği, feminist bir güç geri kazanımı olarak görülebileceğini belirtmektedir.

Dahası, Crenshaw'un (1989) kesişimsellik teorisi, kadınların dijital göçebe dünyasındaki deneyimlerinin toplumsal cinsiyetten daha fazlası tarafından şekillendirildiğini anlamamızı sağlamaktadır. Genel olarak kadınlar ve ötekileştirilmiş sosyo-ekonomik geçmişlerden gelenler ek zorluklarla karşılaşabilirler. Bununla birlikte, dijital alanın akışkanlığı ve merkeziyetsizleşmesi, bu kadınlara işyerinin geleneksel normlarına meydan okuyan güçlü kimlikler yaratmaları için bir platform da sunabilir. Bireysel özerklik ve kontrole vurgu yapan dijital göçebe yaşam tarzı, kadınların kurumsallaşmış toplumsal cinsiyet rollerinin dışında gelişmeleri için fırsatlar sunmaktadır.

Şekil 14. Cinsiyete Göre Trend Grafiği

8.8 Kelime Bulutları

Dijital göçebelik, modern teknolojinin sunduğu olanaklar sayesinde bireylere mekânsal bağımsızlık ve esneklik sunarak, çalışma ve yaşam pratiklerini yeniden şekillendiren bir yaşam tarzı olarak öne çıkmaktadır. Ancak, bu olgu sadece ekonomik ve teknolojik boyutlarıyla değil, aynı zamanda toplumsal cinsiyet bağlamında ortaya çıkan farklı dinamiklerle de incelenmelidir. Dijital göçebelik, kadın ve erkek bireyler için farklı anlamlar ve deneyimler taşıyabilir; bu durum, toplumsal cinsiyet normlarının dijitalleşen yaşam biçimlerine etkisini anlamak açısından önemlidir. Erkeklerin dijital göçebeliği bireysel özgürlük, ekonomik bağımsızlık ve girişimcilik bağlamında ele alırken, kadınların bu yaşam tarzını kimlik keşfi, sosyal bağlar ve topluluk oluşturma perspektifiyle değerlendirdiği görülmektedir. Bu noktada iki farklı kelime bulutu üzerinden dijital göçebeliğin toplumsal cinsiyet temelli farklılıklarını analiz ederek, bir bakış sunmayı amaçlamaktadır.

Erkek katılımcıların kelime bulutunda, "zaman," "iş" ve "seyahat" gibi ifadeler öne çıkmaktadır. Bu ifadeler, erkeklerin dijital göçebe yaşam tarzını bireysel hedeflere ve çalışma düzenine odaklanarak tanımladığını göstermektedir. Ayrıca "farklı" ve "gün" gibi kavramlar, erkek katılımcıların özgürlük arayışını ve günlük pratiklerini nasıl yeniden yapılandırdıklarını vurgulamaktadır. Bu durum, erkeklerin dijital göçebeliği kişisel kontrol, profesyonel gelişim ve yeni deneyimlere açıklık perspektifinden değerlendirdiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Kadın katılımcıların kelime bulutunda ise "topluluk" "sosyal" ve "güzel" gibi ifadeler dikkat çekmektedir. Bu ifadeler, kadın katılımcıların dijital göçebelik deneyimini toplumsal bağların ve estetik değerlerin merkezinde anlamlandırdığını göstermektedir. Kadınlar, dijital göçebe yaşam tarzını yalnızca bir profesyonel strateji değil, aynı zamanda kişisel bağların güçlendirilmesi ve sosyal dayanışma için bir fırsat olarak değerlendirmektedir. Kadın katılımcıların bu vurgusu, toplumsal cinsiyetin bireylerin hareketliliği ve küresel bağlantılar kurma biçimlerine nasıl yön verdiğini anlamak açısından önemli ipuçları sunmaktadır. Kadınların dijital göçebeliği bir iş modelinden öte, sosyal ve kültürel bağların geliştirildiği bir alan olarak deneyimledikleri anlaşılmaktadır. Bu durum, kadınların dijital göçebeliği bir iş modelinden de öte, sosyal

ve kültürel bağların geliştirildiği bir alan olarak deneyimlediklerini göstermektedir. Bulgular, toplumsal cinsiyetin bireylerin hareketliliği ve kültürler arası bağlantılar kurma biçimlerine nasıl şekil verdiğini anlamak için çok değerli ipuçları sunmaktadır.

8.8.1 Erkeklerin kelime bulutu

Erkek katılımcıların kelime bulutunda öne çıkan "zaman," "seyahat" "farklı" "iş" ve "gün" gibi ifadeler, dijital göçebeliğin erkekler tarafından nasıl algılandığına dair önemli sosyolojik çıkarımlar sunar. Bu kelimeler, erkeklerin dijital göçebelik deneyimlerini bireysel kontrol, özgürlük arayışı ve profesyonel hedeflere odaklanma bağlamında yorumladığını göstermektedir. Bourdieu'nün (2010) "habitus" ve "sermaye" kavramları, erkeklerin dijital göçebelik yaşam tarzında hem ekonomik hem de kültürel sermayelerini geliştirme stratejilerini anlamada kritik bir teorik çerçeve sunar. Erkek katılımcılar, toplumsal olarak şekillenen başarı ve bağımsızlık normlarını içselleştirerek dijital göçebeliği, bu normların bir uzantısı olarak görünür kılmaktadır. Aynı zamanda, bu bireylerin özgürlük arayışını mekânsal esneklikle birleştirerek, dijital göçebeliği modern erkeklik kimliğinin bir parçası haline getirdiği gözlemlenmektedir.

Şekil 15. Erkekler için Kelime Bulutu

Giddens'ın (2010) modernitede bireysel özerklik ve kimlik inşasına dair görüşleri, erkek katılımcıların "zaman" "seyahat" ve "farklı" kavramlarına yüklediği anlamları çözümlemek için önemli bir çerçeve sunar. Giddens, modern bireyin kimlik oluşturma sürecini, sürekli bir özerklik arayışı ve yaşam öyküsünü yeniden yapılandırma ihtiyacı üzerinden açıklar. Erkek katılımcıların kelime bulutunda görülen bu ifadeler, mekânsal ve ekonomik bağımsızlık arzusunun, bireysel kimlik oluşturma sürecinin merkezinde olduğunu göstermektedir.

Dijital göçebeliğin erkekler tarafından çoğunlukla yenilikçilik ve esneklik bağlamında ele alınması, Harvey'in (2015) "zamansal-mekânsal sıkışma" teorisi ile de ilişkili görülebilir. Harvey, modern kapitalizmin mekânsal sınırları belirsizleştirirken bireylere yeni fırsatlar sunduğuna işik tutar. Erkek katılımcılar, "zaman" ve "esneklik" kavramlarına yaptıkları vurgu ile bu fırsatları değerlendirme stratejilerini öne çıkarmaktadır. Dijital göçebelik, onlar için hem mekânsal hem de zamansal esneklik ihtiyacını karşılayan bir yaşam modeli olarak ortaya çıkmaktadır.

Son olarak, erkeklerin dijital göçebelikte teknolojiye yaptıkları vurgu, teknolojik araçların bireysel hareketlilik ve ekonomik başarıda oynadığı merkezi rolü yansıtmaktadır. Kelime bulutunda görülen "online" ve "internet" gibi ifadeler, bu vurgunun dijital ağlarla olan bağını daha net bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu vurgu, Latour'un (2021) "aktör-ağ teorisi" çerçevesinde ele alınabilir. Latour'un teknolojinin bireylerin kapasitelerini genişletmedeki rolüne dikkat çeken yaklaşımı, erkek katılımcıların dijital ağlar ve "bağlantı" kavramlarına yaptıkları göndermelerle doğrudan ilişkilendirilebilir. Latour, teknolojinin bireylerin eylem kapasitelerini genişletmede kritik bir rol oynadığına dikkat çeker. Erkek katılımcılar için dijital göçebelik, teknolojiyi yalnızca bir araç olarak görmenin ötesine geçerek, ekonomik ve toplumsal özgürlüklerini genişletmenin temel bir aracı olarak anlam kazanmaktadır.

8.8.2 Kadınların kelime bulutu

Kadın katılımcıların kelime bulutunda öne çıkan "topluluk," "sosyal," "destek," "kimlik," ve "farklı" gibi ifadeler, dijital göçebelik olgusunun toplumsal cinsiyet dinamikleri bağlamında nasıl anlamlandırıldığını ortaya koymaktadır. Bu kelimeler, kadınların dijital göçebelik deneyimlerini toplumsal bağlar, sosyal dayanışma ve kimlik

keşfi bağlamında yorumladığını göstermektedir. Butler'ın (1990) toplumsal cinsiyetin performatif doğasına ilişkin görüşleri, kadınların bu yaşam tarzında toplumsal cinsiyet normlarını yeniden müzakere etme biçimlerini anlamak için önemli bir çerçeve sunar. Butler'a göre, toplumsal cinsiyet sabit bir kimlik değil, yeniden üretim yoluyla oluşan bir performanstır. Kadınların kelime bulutunda yer alan "kimlik" ve "topluluk" gibi ifadeler, onların dijital göçebeliği kimlik inşası için bir araç olarak nasıl kullandığını göstermektedir.

Goffman'ın (2014) dramaturjik yaklaşıma dair görüşleri, kadınların kelime bulutunda yer alan "sosyal" ve "destek" ifadelerinin arka planındaki toplumsal dinamikleri anlamada faydalı olacaktır. Goffman, bireylerin kimliklerini toplumsal sahnede sürekli olarak performans yoluyla sergilediklerini ve bu süreçte diğer bireylerle olan etkileşimlerini yönettiklerini belirtir. Dijital göçebelik, kadınlar için yalnızca bir mekânsal özgürlük değil, aynı zamanda toplumsal rolleri ve kimlikleri yeniden sahneleme ve sosyal dayanışma ağlarını güçlendirme fırsatı sunmaktadır. Kadın katılımcıların bu ifadeleri vurgulaması, dijital göçebeliğin bireylerin sosyal performanslarını ve toplumsal bağlarını yeniden yapılandırmada nasıl bir rol oynadığını açıkça göstermektedir. Kadın katılımcıların bu ifadeleri vurgulaması, bu yaşam tarzının kimlik inşasında ve toplumsal bağların yeniden yapılandırılmasında oynadığı rolü açıkça göstermektedir.

Ayrıca, Fraser'ın (1990) "katılım eşitliği" kavramı, kadınların kelime bulutunda yer alan "kimlik" ve "farklı" ifadelerini anlamak için kullanılabilir. Fraser'a göre, katılım eşitliği sadece ekonomik kaynaklara erişimle sınırlı değildir; aynı zamanda toplumsal ve kültürel alanlarda tanınmayı da içerir. Dijital göçebelik, kadınlara kültürel ve sosyal çeşitliliği deneyimleyerek kendilerini yeniden tanımlama fırsatı sunar.

Kadın katılımcılar, "farklı" "yeni" ve "destek" gibi kavramlarla, dijital göçebeliğin onların yaşamlarını zenginleştiren ve dönüştüren bir süreç olduğuna işaret etmektedir. Bu durum, bell hooks'un (1984) feminist perspektifiyle ilişkilendirilebilir. hooks, kadınların dayanışma ağları aracılığıyla güçlendiğini ve yeni kimlik alanları yarattığını belirtir. Dijital göçebelik, kadınların hem toplumsal cinsiyet rollerini sorgulamasına hem de sosyal bağlarını güçlendirmesine olanak tanır.

Kadın katılımcıların kelime bulutunda yer alan “planlama” ve “destek” gibi ifadeler, bu yaşam tarzını stratejik bir kimlik aracı olarak nasıl kullandıklarını göstermektedir. Anthony Giddens’ın (2010) modernitede bireysel kimlik inşası konusundaki görüşleri, kadınların bu yaşam tarzını daha geniş bir öz-anlamlandırma süreci olarak ele aldığını destekler. Kadınlar, dijital göçebeliği yaşamın farklı alanlarında anlam arayışı için bir fırsat olarak değerlendirmektedir.

Şekil 16. Kadınlar için Kelime Bulutu

8.8.3 Ortak görünenler

Her iki görselde yer alan ortak ifadeler, dijital göçebeliğin temel yapı taşlarını oluşturan kavramlara ışık tutmaktadır. “Dijital” “göçebe” “zaman” ve “seyahat” kavramları, bu yaşam tarzının mekânsal ve zamansal özgürlükle doğrudan ilişkisini ortaya koymaktadır. Dijital göçebeler, bu kavramlarla ifade edilen özgürlük arayışlarını, “topluluk” ve “sosyal” bağlarla desteklemekte ve bu bağlamda bireysel kimliklerini yeniden inşa etmektedirler.

Dijital göçebeliğin merkezinde yer alan “farklı” ve “zaman” ifadeleri, bireylerin hem fiziksel hem de sosyal çevrelerini yeniden şekillendirme arzularını yansıtmaktadır. Seyahat ve topluluk kavramları bir arada değerlendirildiğinde, bu bireylerin sadece yeni yerler görmekle kalmayıp aynı zamanda küresel ağlarla derin bağlar kurmayı

hedefledikleri görülmektedir. Bu durum, Anthony Giddens'ın (2010) modernitede bireysel kimlik inşası ve refleksivite kavramları ile ilişkilendirilebilir. Giddens, bireylerin modern dünyada kimliklerini sürekli olarak yeniden yapılandırdığını vurgular. Dijital göçebelik, bu bağlamda bireylerin yeni kimlikler oluşturmak için mekânsal ve zamansal özgürlüklerini kullandıkları bir platform sunmaktadır.

Ayrıca "topluluk" ve "sosyal" ifadeleri, dijital göçebeliğin bireyler arası dayanışma ve iş birliğini nasıl teşvik ettiğine işaret etmektedir. Topluluklar, dijital göçebeler için hem bir destek ağı hem de sosyal kimliklerini pekiştirdikleri bir alan haline gelmiştir. Bu durum, Manuel Castells'in (1996) "ağ toplumu" kavramıyla açıklanabilir. Castells, dijital ağların bireyler için yeni sosyal ve ekonomik fırsatlar yarattığını savunur. Dijital göçebeler, ağ toplumunun dinamiklerini kullanarak hem profesyonel hem de kişisel bağlarını güçlendirmekte ve bu süreçte kendilerine özgü bir toplumsal kimlik inşa etmektedirler.

Foucault'nun (1977) iktidar ve özneleşme teorisi, dijital göçebeliğin bireysel kimlik ve sosyal ilişkiler üzerindeki etkilerini anlamada faydalı bir çerçeve sunar. Foucault, modern iktidarın bireylerin davranışlarını yönlendirme ve onları özneleştirme süreçlerini kapsadığını belirtir. Dijital göçebeler, bir yandan teknolojik araçlarla özgürlüklerini artırırken, diğer yandan bu araçların dayattığı üretkenlik ve sürekli bağlantıda olma zorunluluğuyla şekillenen bir özneleşme sürecine maruz kalmaktadır.

Bauman'ın (2002) akışkan modernite kavramı, bireylerin dijital göçebelikle ortaya çıkan sürekli hareketliliklerini ve belirsizlikler içinde yeni bir düzen kurma çabalarını anlamak için güçlü bir bağlam sunar. Bauman'a (2002) göre, modern bireyler, sabit kimlikler yerine sürekli yeniden yapılandırılan esnek kimlikler oluşturur. Dijital göçebelik, bu esneklik ihtiyacını karşılayan bir yaşam biçimi olarak ortaya çıkmaktadır.

Sonuç olarak, dijital göçebelik, bireylere zamansal ve mekânsal bağımsızlık sağlarken, aynı zamanda sosyal ve topluluk odaklı bir yaşam tarzı sunmaktadır. Görsellerde yer alan ifadeler, dijital göçebeliğin yalnızca bir yaşam biçimi değil, aynı zamanda kimlik ve toplumsal bağların yeniden inşası için bir platform olduğunu göstermektedir. Bu yaşam tarzı, bireyler için sadece keşif değil, aynı zamanda sosyal dayanışma ve kimlik inşasında yeni yollar sunmaktadır.

9. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada dijital göçebelik, bireylerin mekânsal ve zamansal özgürlük arayışlarının, dijital teknolojilerin sunduğu olanaklarla bir araya gelerek oluşturduğu modern bir yaşam ve çalışma biçimi olarak ele alınmıştır. Araştırmanın sonuçları, dijital göçebeliğin bireysel özgürlük ve esneklik arayışlarını karşılamakla birlikte, küresel kapitalist sistemin yeniden üretiminde önemli bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Dijital göçebelik, bireylere sağladığı avantajların yanı sıra, toplumsal eşitsizlikler, kültürel yüzeysellik ve ekonomik bağımlılık gibi karmaşık etkileri de beraberinde getirmektedir.

Araştırma bulgularına göre dijital göçebeler, mekân bağımsızlığı ve esneklik gibi temel motivasyonlarla bu yaşam biçimini tercih etmektedir. Bu bireyler, iş ve seyahat dengesini kurarak kendilerine özgü bir iş-yaşam dengesi oluşturmakta, aynı zamanda teknolojiyi kullanarak profesyonel yaşamlarını sürdürebilmektedir. Ancak bu süreç, bireyler üzerinde sürekli üretkenlik baskısı ve teknolojik bağımlılık yaratmaktadır. Örneğin, araştırmada bazı katılımcılar, "daha özgür bir yaşam için" dijital göçebe olduklarını belirtirken, teknolojik araçlar olmadan işlerini sürdüremediklerini vurgulamışlardır. Bu durum, dijital göçebeliğin bireysel özgürlüğü teşvik ederken aynı zamanda bireyleri teknolojik altyapıya bağımlı kıldığını göstermektedir.

Toplumsal eşitsizlikler bağlamında, dijital göçebeliğin küresel düzeyde farklı fırsatlar sunduğu ancak aynı zamanda eşitsizlikleri yeniden üretebildiği görülmüştür. Katılımcılar, gelir düzeyi, pasaport gücü ve mesleki beceriler gibi faktörlerin, dijital göçebelikten elde edilen faydaları belirleyen önemli etkenler olduğunu ifade etmişlerdir. Bu bağlamda, yüksek gelirli bireylerin daha avantajlı koşullara sahip olduğu, gelişmekte olan ülkelerden gelen bireylerin ise aynı fırsatlara ulaşmada zorluk yaşadığı ortaya çıkmıştır. Bu durum, dijital göçebeliğin ekonomik eşitsizlikleri nasıl derinleştirebileceğini göstermektedir.

Dijital göçebeliğin kültürel boyutlarına bakıldığında, bu bireylerin seyahat ettikleri bölgelerde yüzeysel kültürel etkileşimler kurdukları görülmektedir. Çoğu dijital göçebe, yerel halkla anlamlı bağlar kurmak yerine, kendi dijital topluluklarına yönelmektedir. Araştırma katılımcılarından biri, "yerel kültürle bağ kurmak yerine diğer dijital göçebelerle vakit geçirmeyi tercih ediyorum" diyerek bu durumu dile getirmiştir. Bu bulgu, dijital göçebeliğin bireyler arası sosyal etkileşimleri sınırlayabileceğini ve yerel kültürel pratiklere olan derinlemesine katılımı engelleyebileceğini ortaya koymaktadır.

Ekonomik bağlamda dijital göçebelik, bireylerin düşük yaşam maliyetine sahip bölgelerde çalışarak ekonomik avantaj sağlamalarına olanak tanımaktadır. Ancak bu durum, yerel topluluklarla ekonomik uçurumların oluşmasına ve bu topluluklarda fiyat artışlarına neden olmaktadır. Araştırmada yer alan bazı katılımcılar, "fiyatların son birkaç yılda ciddi şekilde arttığını fark ettim; bu durum yerel halk için büyük bir sorun olabilir" şeklinde görüş bildirmiştir. Bu bulgu, dijital göçebelerin bulundukları bölgelere olan ekonomik etkilerini daha ayrıntılı bir şekilde inceleme gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Neo-Marksist teori, dijital göçebeliği kapitalist sistemin bireyleri esneklik ve özgürlük yanılsaması altında üretim ilişkilerine bağladığı bir mekanizma olarak değerlendirebilir. Bu bağlamda, dijital göçebelik bireylere özgürlük sağlamak yerine, onları piyasa dinamiklerine daha sıkı bir şekilde entegre etmektedir. Dijital platformlar ve gig ekonomisi, bireylerin bağımsız çalışma özgürlüğünü artırmak yerine, onların sürekli bağlantıda olmasını ve üretkenliklerini artırmasını teşvik eden bir kontrol mekanizması işlevi görmektedir. Araştırmada bazı katılımcıların, iş süreçlerini organize ederken karşılaştıkları zorlukları ifade etmesi, bu mekanizmanın bireyler üzerindeki etkisini açıkça göstermektedir.

Sonuç olarak bu araştırma, dijital göçebeliğin bireylerin yaşam tarzı tercihlerini şekillendiren önemli bir fenomen olduğunu, ancak bu yaşam biçiminin aynı zamanda toplumsal ve ekonomik dinamikler üzerinde karmaşık etkiler yarattığını göstermektedir. Dijital göçebeliğin özgürlük ve esneklik arayışını desteklemesine rağmen, bu süreçte bireyleri teknolojik bağımlılığa, toplumsal eşitsizliklere ve ekonomik risklere maruz bıraktığı anlaşılmaktadır.

Çalışmanın sonucunda bu yaşam tarzının sürdürülebilirliği ve bireyler üzerindeki etkileri üzerine bazı önerilerde bulunacağız. Öncelikle, dijital göçebelerin seyahat kolaylıkları, iş-yaşam dengeleri ve genel memnuniyetleri için politika yapıcılar tarafından daha kapsamlı düzenlemeler yapılması gerekmektedir. Esnek çalışma koşulları sunulurken, bireylerin üretkenlik baskısını azaltacak sosyal güvenlik, vergi teşvikleri ve sağlık sigortası gibi uygulamalar geliştirilmelidir. Ayrıca, toplumsal cinsiyet bağlamında eşitlikçi bir yaklaşımın benimsenmesi önem taşımaktadır. Güvenlik ve koruyucu önlemler bu yaşam tarzını seçen kadınlar için daha yaygın hale getirilmelidir. Dijital göçebeliğin yerel ekonomilere etkisi de göz önünde bulundurulmalıdır. Bu bireylerin, gittikleri bölgelerde yerel işletmelerle iş birliği yapmalarını teşvik edecek stratejiler geliştirilerek, ekonomik katkıları artırılabilir. Ayrıca, yerel topluluklarla sosyal bağların güçlendirilmesi için kültürel etkinlikler ve gönüllülük projeleri gibi girişimlerin desteklenmesi önerilmektedir. Dijital göçebeler için uluslararası geçerliliği olan özel vizelerin yaygınlaştırılması, bireylerin hareketlilik haklarını kolaylaştırarak iş-yaşam dengesi kurmalarına yardımcı olabilir. Çalıştıkları ülkelerde yasal ve vergi yükümlülüklerini düzenleyecek, çifte vergilendirme gibi sorunları önleyecek uluslararası anlaşmalar teşvik edilmelidir. Ayrıca, mekân bağımsız çalışanların yerel ve ulusal düzeyde sosyal güvenlik ve sağlık hizmetlerine erişimini artıracak çözümler sunulmalıdır. Bunun yanı sıra, dijital göçebelerin seyahatlerinden kaynaklanan karbon ayak izini azaltmak için çevre dostu seyahat seçenekleri teşvik edilmeli, karbon dengeleme programlarına katılımları sağlanmalı ve çevresel etkileri azaltmaya yönelik bilinçlendirme kampanyaları ile sürdürülebilir yaşam eğitimleri düzenlenmelidir. Son olarak, dijital göçebelik için hayati öneme sahip teknolojik altyapının güçlendirilmesi, daha yaygın ve hızlı internet erişimiyle bireylerin verimliliğini artıracak şekilde iyileştirilmelidir.

Bu çalışma, dijital göçebelik olgusunu farklı boyutlarıyla ele almayı amaçlamış ve önemli bulgular sunmuş olsa da, bazı kısıtlamalar ve sınırlılıklar içermektedir. Araştırmanın örneklemi belirli bir coğrafi ve demografik bağlamla sınırlı kalmıştır. Bu durum, dijital göçebeliğin farklı kültürler, sosyoekonomik düzeyler ve meslek grupları üzerindeki etkilerini daha geniş bir perspektiften değerlendirmeyi kısıtlamaktadır. Gelecekteki araştırmalarda daha çeşitli bir örneklem kullanılarak daha genellenebilir sonuçlar elde edilebilir. Ayrıca, çalışma daha çok kısa vadeli etkiler üzerinde durmuştur

ve dijital göçebeliğin uzun vadeli sosyal, psikolojik ve ekonomik sonuçları üzerine yeterince bilgi sunmamaktadır. Özellikle, bireylerin bu yaşam tarzını sürdürülebilirlik açısından nasıl değerlendirdiği ve yaşam döngüsünün farklı evrelerinde (örneğin aile kurma veya kariyer değişikliği) nasıl şekillendiği gelecekte araştırılması gereken önemli konular arasında yer almaktadır.

Teknolojik altyapı ve dijital araçların bireylerin üretkenliği, sosyal bağlantıları ve bağımlılıkları üzerindeki etkileri detaylı bir şekilde ele alınamamıştır. Özellikle dijital platformların bireylerin davranışlarını ve iş süreçlerini nasıl şekillendirdiği kapsamlı bir analiz gerektirmektedir. Bunun yanı sıra, toplumsal cinsiyet rolleri üzerine yapılan gözlemler, kadınlar ve erkekler arasındaki deneyim farklılıklarını ortaya koymakla birlikte, daha derinlemesine bir toplumsal cinsiyet analizi bu konuda daha anlamlı veriler sağlayabilir.

Yerel topluluklarla ilişkiler açısından, dijital göçebelerin yerel topluluklarla yüzeysel bağlantılar kurduğu gözlemlenmiştir. Ancak, bu etkileşimlerin yerel kültürel yapılar ve ekonomiler üzerindeki uzun vadeli etkileri derinlemesine analiz edilmemiştir. Yerel toplulukların dijital göçebelerden nasıl etkilendiği ve bu etkileşimlerin sürdürülebilirlik açısından nasıl değerlendirildiği daha fazla araştırma gerektiren bir alandır. Bununla birlikte, ekonomik eşitsizlikler bağlamında, dijital göçebeliğin gelir düzeyi, pasaport gücü ve mesleki becerilere bağlı olarak fırsatları nasıl farklılaştırdığı ortaya konmuş ancak bu eşitsizliklerin bireylerin uzun vadeli ekonomik durumları üzerindeki etkileri yeterince detaylandırılamamıştır. Düşük gelirli bireylerin dijital göçebe yaşam tarzına geçişte karşılaştıkları yapısal engeller de derinlemesine ele alınmayı beklemektedir.

Kültürel farklılıklar ve dijital göçebeliğin bu bağlamdaki etkileri incelenmiş, ancak farklı kültürel bağlamlarda bu yaşam tarzının nasıl deneyimlendiği konusunda sınırlı veri sağlanabilmiştir. Bu durum, bulguların genellenebilirliğini sınırlamaktadır. Ayrıca, araştırmanın yapıldığı dönemde pandeminin dijital göçebelik üzerindeki etkileri tam anlamıyla ayrı bir analiz konusu olmamış, bu durum kriz dönemlerinde dijital göçebeliğin dinamiklerinin yeterince derinlemesine incelenememesine yol açmıştır. Çalışmanın zaman ve kaynak kısıtları da, daha geniş bir örneklem ve kapsamlı bir analiz yapılmasını engellemiştir.

KAYNAKÇA

Ahlberg, E. (2021). *The Development of the Digital Nomad During the Course of the Pandemic : The digital nomad workforce, a study looking into the power of digital tools allowing people to work remotely* [Yüksek Lisans Tezi, Malmö Üniversitesi]. Erişim Tarihi: 29.11.2024, https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:mau:diva-45978

Ahmad, P. M., Hikami, I., Zufar, B. N. F. ve Syahfrullah, A. (2021). Digital Labour: Digital Capitalism and the Alienation of YouTube Content Creators. *Journal of Asian Social Science Research*, *3*(2), 167-184. doi:10.15575/jassr.v3i2.44

Akın, M. Ş. (2021). Dijital göçebelik: Deneyim ve özgürlük. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 21(1), 41-52. https://doi.org/10.30976/susead.799881

Albayrak, E. S. (2023). Changing Society Order With Digitalization: Global Village Global Workers – Digital Nomads. *Handbook of Research on Perspectives on Society and Technology Addiction* içinde (ss. 87-98). IGI Global. doi:10.4018/978-1-6684-8397-8.ch006

Althusser, L. (2010). *İdeoloji ve devletin ideolojik aygıtları* (A. Tümertekin, Çev.). İstanbul: İthaki Yayınları.

Anderson, B. (1995). *Hayali Cemaatler: Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması*, İstanbul: Metis Yayınları.

Andrejevic, M. B. (2011). Surveillance and Alienation in the Online Economy. *Surveillance ve Society*, *8*(3), 278-287. doi:10.24908/ss.v8i3.4164

Appadurai, A. (2008). *Modernliğin coğrafyaları: Küreselleşme kültürü.* (Çev. Ş. Gökan). İstanbul: Everest Yayınları.

Arbutina, H., Šinković, Z. ve Pribisalić, L. (2023). The Legal Status of Digital Nomads. *2023 46th MIPRO ICT and Electronics Convention (MIPRO)* içinde (ss. 1422-

1427). 2023 46th MIPRO ICT and Electronics Convention (MIPRO), sunulmuş bildiri. doi:10.23919/MIPRO57284.2023.10159694

Arısoy Gedik, C. (2024). Dijital kapitalizm açığa çıkıyor: Facebook ve Uber örnekleri üzerinden toplum üzerindeki etkisini anlama. *Florya Siyasi Ekonomi Günlükleri*, 10(2), 111-135.

Arisoy, B. (2024). Digital nomadism and the tourism industry labor markets. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, *16*(3), 383-395. doi:10.1108/WHATT-03-2024-0062

Aroles, J., Granter, E., ve de Vaujany, F. X. (2020). '*Becoming mainstream': the professionalisation and corporatisation of digital nomadism.* New Technology, Work and Employment, 35(1), 114-129. https://doi.org/10.1111/ntwe.12158

Arslan, M. (2022). Dijital medya ve hegemonya: Kapitalist düzenin dönüşen araçları. *Akademik Hassasiyetler Dergisi*, 9(3), 45-63.

Avdikos, V., ve Kalogeresis, A. (2017). Socio-economic profile and working conditions of freelancers in co-working spaces and work collectives: evidence from the design sector in Greece. Area, 49(1), 35-42.https://doi.org/10.1111/area.12279

Bahri, M. T. ve Widhyharto, D. S. (2021). Social Network Analysis (SNA) on #Kristengray Hashtag: Understanding Gentrification Side Effects Behind the Digital Nomad Phenomenon. *Jurnal Studi Pemuda*, *10*(1), 75. doi:10.22146/studipemudaugm.65255

Bartosik-Purgat, M. (2018). Digital Nomads − Entrepreneurship or New Lifestyle? *Przedsiębiorczość i Zarządzanie*, *19*(2.1), 259-266.

Bartosik-Purgat, M. (2018*). Digital Nomads–Entrepreneurship or New Lifestyle?*. Przedsiębiorczość i Zarządzanie, 19(2.1), 259-266. http://piz.san.edu.pl/docs/e-XIX-2-1.pdf

Bauman, Z. (2000). *Küreselleşme: İnsanlık üzerindeki etkileri.* (A. Yılmaz, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları. (Orijinal eser 1998'de yayımlanmıştır).

Bauman, Z. (2002). *Akışkan modernite.* (S. Kesikoğlu, Çev.). İstanbul: Can Yayınları. (Orijinal eser 2000'de yayımlanmıştır).

Bednorz, J. (2024). Working from anywhere? Work from here! Approaches to attract digital nomads. *Annals of Tourism Research*, *105*, 103715. doi:10.1016/j.annals.2023.103715

Bellesia, F. (2024). Resilience in times of a pandemic: A study of upwork and uber workers. *Journal of Personnel Psychology*, *23*(4), 179-191. doi:10.1027/1866-5888/a000345

Bhabha, H. K. (2016). *Kültürel Konumlanış*. Çev. Tahir Uluç. İstanbul: İnsan Yayınları

Bonneau, C. ve Aroles, J. (2021). Digital nomads: A new form of leisure class? doi:10.1017/9781108865814.011

Bonneau, C., Aroles, J., ve Estagnasié, C. (2023). Romanticisation and monetisation of the digital nomad lifestyle: The role played by online narratives in shaping professional identity work. *Organization*, 30(1), 65-88. https://doi.org/10.1177/13505084221131638

Bourdieu, P. (2010). Sermaye biçimleri. M. M. Şahin ve A. Z. Ünal (Der.), *Sosyal sermaye – Kuram, uygulama, eleştiri* içinde. İstanbul: Değişim Yayınları.

Bozdoğan, M. ve Dağdelen, E. Ö. (2022). Seyahat, Çalışma ve Boş Zamanın Kesişiminde Yeni Bir Grup: Dijital Göçebeler. *İnsan Hareketliliği Uluslararası Dergisi*, *2*(2), 270-297.

Bozzi, A. (2024). Digital nomadism from the perspective of places and mobilities: A systematic literature review. *European Transport Research Review*, 16(50), 1-13. https://doi.org/10.1186/s12544-024-00663-z

Broek, T. van den, Haubrich, G. F., Razmerita, L., Murero, M., Marx, J., Lind, Y., Boer, P. de. (2023). *Digital Nomads: Opportunities and Challenges for the Future of Work in the Post-Covid Society* 15.11.2024 tarihinde https://biopen.bi.no/bi-xmlui/handle/11250/3119204 adresinden alındı.

Calhoun, C. (2007) *"Bourdieu Sosyolojisinin Ana Hatları"* (Çev: Güney Çeğin), İstanbul: İletişim Yayınları.

Calhoun, C. (2019). I*ndirect Relationships and Imagined Communities: Large-Scale Social Integration and the Transformation of Everyday Life*. In Routledge eBooks (pp. 95–130). https://doi.org/10.4324/9780429306440-4

Carlos, A. (2024). *63 Surprising Digital Nomad Statistics* 19.11.2024 tarihinde https://abrotherabroad.com/digital-nomad-statistics/ adresinden alındı.

Castells, M. (2013). *Ağ toplumunun yükselişi* (3. baskı). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Chavarria, A. D. (2024). *Sustainable tourists, generous consumers, lifestyle inspirers: The attitudes and expectations of Zadar's local authorities vis-à-vis digital nomads* 10.10.2024 tarihinde https://journals.openedition.org/netcom/8409 adresinden alındı.

Chevtaeva, E. ve Denizci-Guillet, B. (2021). Digital nomads' lifestyles and coworkation. *Journal of Destination Marketing ve Management, 21*, 100633. doi:10.1016/j.jdmm.2021.100633

Chung, D. (2024). *Theory of the Firm in the Platform Economy*. [Yüksek Lisans Tezi, University of Michigan]. Erişim Tarihi 02.12.2024, http://deepblue.lib.umich.edu/handle/2027.42/194507

Ciolfi, L., ve De Carvalho, A. F. P. (2014). *Work practices, nomadicity and the mediational role of technology*. Computer Supported Cooperative Work (CSCW), 23, 119-136. https://doi.org/10.1007/s10606-014-9201-6

Cohen, S. (2001). The sociology of risk and uncertainty. *Sociology*, 35(3), 549-571.

Cook, D. (2020). The freedom trap: Digital nomads and the use of disciplining practices to manage work/leisure boundaries. *Information Technology ve Tourism, 22*(3), 355-390. doi:10.1007/s40558-020-00172-4

Cook, D. (2022). Breaking the Contract: Digital Nomads and the State. *Critique of Anthropology*, *42*(3), 304-323. doi:10.1177/0308275X221120172

Couldry, N., ve Mejias, U. A. (2019). *The costs of connection: How data is colonizing human life and appropriating it for capitalism*. Stanford, CA: Stanford University Press.

Crenshaw, K. (1989). Demarginalizing the intersection of race and sex: A Black feminist critique of antidiscrimination doctrine, feminist theory, and antiracist politics. *University of Chicago Legal Forum*, *1989*(1), 139-167.

Creswell, J. W. (2016). *Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları* (Çev. S. B. Demir). Ankara: Eğiten Kitap.

De Almeida, M. A., Correia, A., De Souza, J. M., ve Schneider, D. (2022, May*). Digital nomads during the COVID-19 pandemic: Evidence from narratives on Reddit discussions*. In 2022 IEEE 25th International Conference on Computer Supported Cooperative Work in Design (CSCWD) (pp. 1510-1516). IEEE.https://doi.org/10.1109/CSCWD54268.2022.9776240

de Loryn, B. (2022). Finding a balance between quiet work and being social: Exploring coworking space needs of digital nomads in terms of amenities and community. *Community Empowerment, Sustainable Cities, and Transformative Economies*, 151-166. https://doi.org/10.1007/978-981-16-5260-8_10.

Deniz, A. K. (2019). Dijital Çağın Hedonist Çalışanları: Dijital Göçebeler. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (5), 101-113. doi:10.21733/ibad.603406

Dreher, N. ve Triandafyllidou, A. (2023). *Digital Nomads: Toward a Future Research Agenda*. Toronto Metropolitan University: Canada Excellence Research Chair in Migration ve Integration.

Dürselen, G. (2024). *Fair Taxation of Digital Nomads*. [Yüksek Lisans Tezi, Tilburg University]. Erişim Tarihi: 17.09.2024, https://arno.uvt.nl/show.cgi?fid=173154 adresinden alındı.

Düzgün, E. ve Akın, A. (2022). Yeni Bir Turist Tipolojisi Önerisi: Dijital Göçebelik. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *8*(2), 596-612. doi:10.31592/aeusbed.1095735

Edwards, S. E. (2021). *'If You Can Work From Anywhere, Why Work Anywhere Else?': Flexible Citizenship, Regimes Of Mobility, And The Discourse Of Digital Nomadism.* AoIR Selected Papers of Internet Research. https://doi.org/10.5210/spir.v2021i0.11906

Ehn, K., Jorge, A. ve Marques-Pita, M. (2022). Digital Nomads and the Covid-19 Pandemic: Narratives About Relocation in a Time of Lockdowns and Reduced Mobility. *Social Media + Society*, *8*(1), 20563051221084958. doi:10.1177/20563051221084958

Ekinci, M. (2019). *Dijital emek ve yabancılaşma*. (Yayaın No: 565789) [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=FgmkGchPKo23qQqBeqzVZk1FXZ6w581AQHvYgrzB6rNRB_YZnPe01Ue2y9BqhtSw

Fanon, F. (2021). *Yeryüzünün lanetlileri* (T. Elmas, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.

Feenberg, A. (2002). *Teknolojiyi dönüştürmek: Eleştirel teorinin yeniden değerlendirilmesi*. İstanbul: Oxford University Press.

Fleming, P. (2017). The Human Capital Hoax: Work, Debt and Insecurity in the Era of Uberization. *Organization Studies*, *38*(5), 691–709. https://doi.org/10.1177/0170840616686129

Floricic, T. ve Pavia, N. (2021). *Linkage of Leisure with Remote Work and Digital Nomadism in Tourist Accommodation Facilities* (s. 268). doi:10.20867/tosee.06.17

Fontana, B. (2006). Hegemony and power in Gramsci. *History of Political Thought, 27*(3), 469–491.

Foucault, M. (2000). *Hapishanenin doğuşu*. (2.Basım), (Çev. M. A. Kılıçbay), İstanbul: İmge Yayınları.

Foucault, M. (2012). *Doğruyu söylemek*. (çev.: Kerem Eksen), İstanbul: Ayrıntı.

Foucault, M. (2015). *Biyopolitikanın doğuşu: College de France dersleri 1978-1979* (A. Tayla, Çev.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları

Fuchs, C. (2014a). *Digital labour and Karl Marx.* London: Routledge.

Fuchs, C. (2014b). Social Media and the Public Sphere. tripleC Communication Capitalism ve Critique Open Access *Journal for a Global Sustainable Information Society*, 12(1), 57–101. https://doi.org/10.31269/triplec.v12i1.552

Fuchs, C. (2019). Karl Marx in the age of big data capitalism. D. Chandler ve C. Fuchs (Ed.), *Digital objects, digital subjects: Interdisciplinary perspectives on capitalism, labour and politics in the age of big data* içinde (ss. 53-71). London: University of Westminster Press.

Fuchs, C. (2022). *Digital capitalism: Media, communication and society (Volume three).* London: Routledge.

Fusaro, L., ve Sandoval, L. J. A. (2022). *The general law of capitalist accumulation in Latin America and beyond: Actuality and pertinence.* Lanham, MD: Rowman & Littlefield.

Garcez, A., Correia, R., ve Carvalho, A. (2022). *Digital Nomadism an Opportunity for Low-Density Territories: Trás-os-Montes Lands Case*. In Advances in Tourism, Technology and Systems: Selected Papers from ICOTTS 2021, Volume 1 (pp. 91-102). Singapore: Springer Nature Singapore.https://doi.org/10.1007/978-981-19-1040-1_8

Garud, R., Kumaraswamy, A., Roberts, A. ve Xu, L. (2022). Liminal movement by digital platform-based sharing economy ventures: The case of Uber Technologies. *Strategic Management Journal*, *43*(3), 447-475. doi:10.1002/smj.3148

Gençoğlu, D. A. Y. (2012). Kapitalizmin Temel Nitelikleri Açısından Emeğin Konumu. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, *1*(1), 98-116.

Giddens, Anthony (2010) *Modernite ve Bireysel Kimlik: Geç Modern Çağda Benlik ve Toplum*, Çev. Ümit Tatlıcan. İstanbul: Say Yayınları

Gilbert, M. G. (2023). Practicing Law as a Digital Nomad Advent of Remote Legal Practice Protocols: Remote Practice in and out of U.S. *Commercial Law World, 37*, 16.

Goffman, E. (2014). *Damga: Örselenmiş kimliğin idare edilişi üzerine notlar* (Ş. Geniş, L. Ünsaldı ve S. N. Ağırnaslı, Çev.). İstanbul: Heretik Yayıncılık.

Görmüş, A. (2020). Gig Ekonomisinde İstihdam ve Endüstri İlişkileri: İstihdam Statüsünden Kaynaklanan Zorluklar. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, *Cilt 10*(Sayı 2), 227-244. doi:10.32331/sgd.840539

Gramsci, A. (1986), Hapishane Defterleri Seçmeler, K. Somer, (Çev.), İstanbul: Onur Yayınları.

Green, P. (2020). Disruptions of self, place and mobility: Digital nomads in Chiang Mai, Thailand. *Mobilities*, 15(3), 431-445. https://doi.org/10.1080/17450101.2020.1723253

Gupta, S., Jaiswal, R. ve Gupta, S. K. (2024). Digital nomads: A systematic literature review and future research agenda. *Tourism Review, ahead-of-print*(ahead-of-print). doi:10.1108/TR-12-2023-0869

Gurvičius, T. (2023). *The Connectedness of Digital Nomads with the Host Environment: Medellin, Colombia* [Yüksek Lisans Tezi, Utrecht University] Erişim Tarihi: 02.11.2024, https://studenttheses.uu.nl/handle/20.500.12932/43863 adresinden alındı.

Haggerty, K. D., ve Ericson, R. V. (2017). The surveillant assemblage. In *Routledge eBooks* (pp. 61–78). https://doi.org/10.4324/9781315242002-5 adresinden alındı.

Haking, J. (2017). *Digital Nomad Lifestyle* [Yüksek Lisans Tezi, KTH Royal Institute of Technology] Erişim Tarihi 15.09.2024, https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1182328/FULLTEXT01.pdf adresinden alındı.

Hall, S. (1990). Cultural identity and diaspora. In J. Rutherford (Ed.), *Identity: Community, culture, difference* (pp. 222–237). London, UK: Lawrence ve Wishart.

Hamurcu, A. U. (2022). Dijitalleşen Dünyada Yeni Çalışma Koşulları: Metaverse ve Çevrimiçi Mobil Çalışma. *İdealkent*, *14* (Özel Sayı), 26-45. doi:10.31198/idealkent.1147706

Hannonen, O. (2020). In search of a digital nomad: Defining the phenomenon. *Information Technology ve Tourism*, *22*(3), 335-353. doi:10.1007/s40558-020-00177-z

Hannonen, O., Quintana, T. A., ve Lehto, X. Y. (2023). A supplier side view of digital nomadism: The case of destination Gran Canaria. *Tourism Management*, *97*, 104744. https://doi.org/10.1016/j.tourman.2023.104744

Hardt, M. (1999). Affective labor. *Boundary 2*, 26(2), 89–100.

Hardt, M. ve Negri, A. (2003). *İmparatorluk*, çev. Abdullah Yılmaz, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Hardt, M. ve Negri, A. (2004). *Çokluk: İmparatorluk Çağında Savaş ve Demokrasi,* çev. Barış Yıldırım, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Harvey D (2015). Neoliberalizmin Kısa Tarihi. Çev. A Onacak, İstanbul: Sel Yayınları.

Harvey, D. (2004). *Yeni emperyalizm*. Çev. H. Güldü. İstanbul: Everest yayınları.

Hassan, R. (2020). Digital alienation. *The Condition of Digitality: A Post-Modern Marxism for the Practice of Digital Life*, 159-189. doi:10.3316/informit.522692128361478

Healy, M. (2020). *Marx and Digital Machines: Alienation, Technology, Capitalism*. University of Westminster Press. doi:10.16997/book47

Heicks, H. (2023). *At home in the world? How mobility shapes digital nomads' perceptions of home* [Doktora Tezi, Rijksuniversitet Groeningen] Erişim Tarihi: 01.12.2024, https://frw.studenttheses.ub.rug.nl/id/eprint/4263 adresinden alındı.

Hensellek, S., ve Puchala, N. (2021). The emergence of the digital nomad: a review and analysis of the opportunities and risks of digital nomadism. *The flexible workplace: Coworking and other modern workplace transformations*, 195-214. https://doi.org/10.1007/978-3-030-62167-4_11

Hentunen, M. (2023). *Digital nomadism in the post-pandemic world*. [Yüksek Lisans Tezi. Aalto Üniversitesi] Erişim Tarihi: 08.10.2024. http://urn.fi/URN:NBN:fi:aalto-202308204850 adresinden alındı.

Hermann, I., ve Paris, C. M. (2020). *Digital Nomadism: the nexus of remote working and travel mobility*. Information Technology ve Tourism, 22(3), 329-334. https://doi.org/10.1007/s40558-020-00188-w

Hill, S. (2015). *Raw deal: How the "Uber economy" and runaway capitalism are screwing American workers.* New York, NY: St. Martin's Publishing Group.

Hochschild, A. R. (1997). *The time bind: When work becomes home and home becomes work.* New York, NY: Metropolitan Books.

Hochschild, A. R. (2003). *The managed heart: Commercialization of human feeling.* Berkeley, CA: University of California Press.

Holleran, M. (2022). Pandemics and geoarbitrage: Digital nomadism before and after COVID-19. *City*, *26*(5-6), 831-847. doi:10.1080/13604813.2022.2124713

Honneth, A. ve Fraser, N. (2014). *Tanıma ya da yeniden dağıtım?*. (Çev. Harun Tepe). Ankara: Dipnot Yayınları.

Horkheimer, M. ve Adorno, T. W. (1995). *Aydınlanmanın diyalektiği: Felsefi fragmanlar*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

Hossain, M. (2021). The effect of the Covid-19 on sharing economy activities. *Journal of Cleaner Production*, *280*, 124782. doi:10.1016/j.jclepro.2020.124782

Ingvarsson, C. (2023). *Connecting and Disconnecting: How Digital Nomads Manage Work in Absence of a Workplace*. [Yüksek Lisans Tezi, Mälardalen University] Erişim Tarihi: 22.11.2024, https://hdl.handle.net/10125/103393 adresinden alındı.

Ismayilov, N. (2022). *Digital nomadism and corporate structures: the validation of a startup idea inspired by digital nomadism, solving employee retention issues* [Doktora Tezi. Universidade Catolica Portuguesa] Erişim Tarihi: 19.10.2024, http://hdl.handle.net/10400.14/41122 adresinden alındı.

İli, B. (2023). *Yeni Medya Çağında Dijital Göçebelik:21.Yüzyılın Gezginleri Üzerine Bir İnceleme*. (Yayın no. 793487) [Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=G_oJ1rKE4SgJUkomyAKpR77qScVS-cFPrGB1I2XUlWVi0WHTb1a94ype1tdkW2o6

İli, B. ve Büyükbaykal, G. N. (2023). Yeni Medya Çağında Dijital Göçebelik: 21. Yüzyılın Gezginleri Üzerine Bir İnceleme. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (41), 70-93. doi:10.31123/akil.1300885

İli, N. D. (2023). Dijital Göçebelerin Türkiye Algısı. *Journal of Recreation and Tourism Research*, *10*(1), 30-56. doi:10.5281/zenodo.7783445

Jha, T. ve Bhat, C. ve Kaur, K. ve Darekar, P. (2021). Innovatıon strategıes to cope up wıth globalızatıon: how to market dıgıtal nomads. *JournalNX - A Multidisciplinary Peer Reviewed Journal*, 21–33. Retrieved from https://repo.journalnx.com/index.php/nx/article/view/1102

Jiwasiddi, A., Schlagwein, D., ve Leong, C. (2022). Assessing the impacts of digital nomadism on local communities: The case of Chiang Mai, Thailand. *Pacific*

Asia Conference on Information Systems, 1-9. Erişim Tarihi: 23.11.2025. Erişim adresi: https://aisel.aisnet.org/pacis2022/11 adresinden alındı.

Kaya Sayarı, B. ve Coşkun, İ. O. (2024). Deconstructing digital nomads: Are they the last frontiers of the post-tourist? *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, *16*(3), 258-268. doi:10.1108/WHATT-03-2024-0049

Kenney, M. ve Zysman, J. (2020). The platform economy: Restructuring the space of capitalist accumulation. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, *13*(1), 55-76. doi:10.1093/cjres/rsaa001

Kocaman, S. (2022). Turizmde Dijital Göçebe Araştırmaları: Sistematik Literatür Taraması. *Turizm Akademik Dergisi*, *9*(2), 447-462.

Kozak, M., Cetin, G. ve Alrawadieh, Z. (2024). Repositioning Work and Leisure: Digital Nomads Versus Tourists. *International Journal of Tourism Research*, *26*(4), e2732. doi:10.1002/jtr.2732

Krivtsova, E. V., Martynova, T. N., ve Valko, O. V. (2019). Social risks and human values in the context of digital nomadism. In *International Conference Communicative Strategies of Information Society (CSIS 2018)* (pp. 389-395). Atlantis Press. https://doi.org/10.2991/csis-18.2019.79

Kuzheleva-Sagan, I. ve Nosova, S. (2015). *Culture of Digital Nomads: Ontological, Anthropological, and Semiotic Aspects*. doi:10.24308/iass-2014-011

Latour, B. (2021). *Toplumsalı yeniden toplama: Aktör-Ağ teorisine giriş* (N. Bingöl, Çev.). İstanbul: Tellekt.

Lazzarato, M. (2002). From biopower to biopolitics. *Pli: The Warwick Journal of Philosophy*, 13, 99–113.

Lee, A., Toombs, A. L., Erickson, I., Nemer, D., Ho, Y., Jo, E., vd., (2019). The Social Infrastructure of Co-spaces: Home, Work, and Sociable Places for Digital Nomads. *Proc. ACM Hum.-Comput. Interact.*, *3*(CSCW), 142:1-142:23. doi:10.1145/3359244

Lee, P. P. (2022). Digital Nomadism: A New Era of Remote Work and Travel. *International Journal of Business Management and Visuals, ISSN: 3006-2705*, *5*(1), 22-27.

Lefebvre, H. (2014). *Mekânın Üretimi*. İstanbul: Sel Yayıncılık..

Li, N., Su, T., Li, G., ve Paris, C. M. (2023). A new travel group-digital nomad: concept, evolution, and research progress. *Tourism Tribune*, 38(1), 122-133. https://doi.org/10.19765/j.cnki.1002-5006.2022.00.026

Luise, V. (2022). Digital nomad lifestyle: a liminal experience of identity transition. *Sociologia Del Lavoro*, (2022/162).https://doi.org/10.3280/SL2022-162010

Malik, R., Visvizi, A. ve Skrzek-Lubasińska, M. (2021). The Gig Economy: Current Issues, the Debate, and the New Avenues of Research. *Sustainability*, *13*(9), 5023. doi:10.3390/su13095023

Mancinelli, F. (2020). Digital nomads: Freedom, responsibility and the neoliberal order. *Information Technology ve Tourism*, *22*(3), 417-437. doi:10.1007/s40558-020-00174-2

Mancinelli, F. ve Germann Molz, J. (2024). Moving with and against the state: Digital nomads and frictional mobility regimes. *Mobilities*, *19*(2), 189-207. doi:10.1080/17450101.2023.2209825

Marcuse, H. (2015). *Tek-Boyutlu İnsan: İleri İşleyim Toplumunun İdeolojisi Üzerine İncelemeler* (A. Yardımlı, Çev.) (5. Baskı). İstanbul: İdea Yayınevi.

Maslow, A. (2001) *İnsan Olmanın Psikolojisi*. çev. Okan Gündüz. İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık.

Matos, P., ve Ardévol, E. (2021). The Potentiality to Move. *Transfers*, *11*(3), 62–79. https://doi.org/10.3167/trans.2021.110304

McElroy, E. (2019). Digital Nomads and Settler Desires: Racial Fantasies of Silicon Valley Imperialism. *Imaginations: Journal of Cross-Cultural Image Studies /*

Imaginations: Revue d'études interculturelles de l'image, *10*(1), 215-249. doi:10.17742/IMAGE.CR.10.1.8

McRobbie, A. (2015). *The aftermath of feminism: Gender, culture and social change.* London: Sage.

Megill, A., ve Resch, R. P. (1994). Althusser and the Renewal of Marxist Social Theory. *The American Historical Review*, *99*(2), 520. https://doi.org/10.2307/2167299

Miguel, C., Lutz, C., Majetić, F., Perez Vega, R., ve Sánchez-Razo, M. (2023). It's not all shiny and glamorous: loneliness and fear of missing out among digital nomads. Hawaii International Conference on System Sciences. https://hdl.handle.net/10125/103196

Nash, C., Jarrahi, M. H., ve Sutherland, W. (2021). *Nomadic work and location independence: The role of space in shaping the work of digital nomads*. Human Behavior and Emerging Technologies, 3(2), 271-282. https://doi.org/10.1002/hbe2.234

Nowak, S. (2023). The social lives of network effects: Speculation and risk in Jakarta's platform economy. *Environment and Planning A: Economy and Space*, *55*(2), 471-489. doi:10.1177/0308518X211056953

Olga, H. (2021). Correction to: In search of a digital nomad: Defining the phenomenon. *Information Technology ve Tourism*, 23(3), 471-471.https://doi.org/10.1007/s40558-021-00205-6

Olsen, K. M., Hildrum, J., Kummen, K., ve Leirdal, C. (2023). How do young employees perceive stress and job engagement while working from home? Evidence from a telecom operator during COVID-19. Employee Relations: The International Journal, 45(3), 762-775.https://doi.org/10.1108/ER-05-2022-0230

Oranburg, S. C. (2018). Unbundling Employment: Flexible Benefits for the Gig Economy. *Drexel Law Review*, *11*, 1.

Orel, M. (2023). Wanderlust workforce: A journey into understanding digital nomadism. *World Leisure Journal, 65*(2), 143-149. https://doi.org/10.1080/16078055.2023.2210017

Pacheco, C., ve Azevedo, A. (2023). Mapping the journey of the CoLiving experience of digital nomads, using verbal and visual narratives. World Leisure Journal, 65(2), 192-217. https://doi.org/10.1080/16078055.2022.2156593

Parreño-Castellano, J., Domínguez-Mujica, J., ve Moreno-Medina, C. (2022). Reflections on Digital Nomadism in Spain during the COVID-19 Pandemic—Effect of Policy and Place. *Sustainability*, 14(23), 16253. https://doi.org/10.3390/su142316253

Pathiranage, H. S. K. (2024). Precarious Employment in the Gig Economy: Understanding the Roles of Employed Poor. *Open Journal of Business and Management, 12*(4), 2288-2307. doi:10.4236/ojbm.2024.124117

Pignot, E. (2023). Who is pulling the strings in the platform economy? Accounting for the dark and unexpected sides of algorithmic control. *Organization, 30*(1), 140-167. doi:10.1177/1350508420974523

Piketty, T. (2014). *Capital in the twenty-first century.* Cambridge, MA: Harvard University Press.

Prabawa, I. W. S. W., ve Pertiwi, P. R. (2020). The digital nomad tourist motivation in Bali: Exploratory research based on push and pull theory. Athens journal of tourism, 7(3), 161-174. https://doi.org/10.30958/ajt.7-3-3

Prester, J., Cecez-Kecmanovic, D., ve Schlagwein, D. (2023). Performing Identities in Unsettled Digital Work: The Becoming of 'Digital Nomads'. *Journal of Information Technology*, 02683962231196310. https://doi.org/10.1177/026839622311963

Reichenberger, I. (2018). Digital nomads–a quest for holistic freedom in work and leisure. *Annals of Leisure Research*, 21(3), 364-380. https://doi.org/10.1080/11745398.2017.1358098

Ritzer, G., ve Jurgenson, N. (2010). Production, Consumption, Prosumption. *Journal of Consumer Culture*, *10*(1), 13–36. https://doi.org/10.1177/1469540509354673

Rosa, H. (2013). *Social acceleration: A new theory of modernity.* New York, NY: Columbia University Press.

Ruckenstein, M., ve Schüll, N. D. (2017). The Datafication of Health. *Annual Review of Anthropology*, *46*(1), 261–278. https://doi.org/10.1146/annurev-anthro-102116-041244

Said, E. (2020). *Şarkiyatçılık: Batı'nın Şark anlayışları* (B. Ülner, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.

Sanul, G. (2022). *Digital nomadism and global mobility: Challenges and suggestions for international migration policies.* International Migration, 60(6), 272-275. https://doi.org/10.1111/imig.13077

Schlagwein, D. (2018). The rise of digital nomads: Opportunities and challenges. *Journal of Digital Innovation*, 12(1), 45-62.

Schlegelmilch, J., ve Lysova, E. (2018). Digital Nomads and the Future of Work. *Academy of Management Proceedings*, *2018*(1), 12824. https://doi.org/10.5465/ambpp.2018.12824abstract

Scholz, T. (2016). *Uberworked and underpaid: How workers are disrupting the digital economy*. Cambridge, UK: Polity Press.

Sennett, R. (2006). *Yeni kapitalizmin kültürü* (A. Onacak, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Sennett, R. (2011). *Karakter aşınması: Yeni kapitalizmde işin kişilik üzerindeki etkileri* (B. Yıldırım, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Servaty, R., Perger, G., Harth, V., ve Mache, S. (2018). Working in a cocoon:(Co) working conditions of office nomads–a health related qualitative study of shared

working environments. *Work*, 60(4), 527-538.https://doi.org/10.3233/WOR-182760

Siciliano, M. L. (2023). Worker Resistance in Digital Capitalism| A Politics of Judgment?: Alienation and Platformized Creative Labor. *International Journal of Communication*, *17*(0), 20.

Šímová, T. (2022). A research framework for digital nomadism: a bibliometric study. *World Leisure Journal*, 65(2), 175–191. https://doi.org/10.1080/16078055.2022.2134200

Somaiya, J. (2020). *Spontaneous Ideology, Social Media and Late Capitalism*. [Doktora Tezi, Auckland University], Erişim Tarihi: 16.10.2024, https://researchspace.auckland.ac.nz/handle/2292/52478 adresinden alındı.

Sözen, E. (1999). *Kimliklerimiz*. İstanbul: Birey Yayınları.

Srnicek, N. (2016). *Platform capitalism*. Cambridge, UK: Polity Press..

Staab, P. ve Nachtwey, O. (2016). Market and Labour Control in Digital Capitalism. *tripleC: Communication, Capitalism ve Critique. Open Access Journal for a Global Sustainable Information Society*, *14*(2), 457-474. doi:10.31269/triplec.v14i2.755

Standing, G. (2014). *Prekarya* (E. Bulut, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.

Statista. (2024). Statista—The Statistics Portal. *Statista*. 26 Kasım 2024 tarihinde https://www.statista.com/statistik/suche/ adresinden erişildi.

Stebbins, R. A. (2015). *Serious leisure: A perspective for our time* (Paperback ed.). New Brunswick, NJ: Transaction Publishers.

Stumpf, T. S., Califf, C., ve Lancaster, J. (2022). *Digital Nomad Entrepreneurship and Lifestyle Design: A Process Theory*. http://hdl.handle.net/10125/79972

Sutherland, W. ve Jarrahi, M. H. (2017). The Gig Economy and Information Infrastructure: The Case of the Digital Nomad Community. *Proc. ACM Hum.-Comput. Interact., 1*(CSCW), 97:1-97:24. doi:10.1145/3134732

Şen, G. ve Bütün, E. (2021). Covid-19'un Pandemi Salgınının Havacılık Sektörüne Etkisi: Gig Ekonomisi Alternatifi. *Journal of Aviation Research, 3*(1), 106-127. doi:10.51785/jar.857243

Tassinari, A. ve Maccarrone, V. (2017). The mobilisation of gig economy couriers in Italy: Some lessons for the trade union movement. *Transfer: European Review of Labour and Research, 23*(3), 353-357. doi:10.1177/1024258917713846

Thomas, K. D. (2018). Taxing the Gig Economy. *University of Pennsylvania Law Review, 166*(6), 1415-1473.

Thompson, B. Y. (2018). Digital Nomads Employment in the Online Gig Economy. *Glocalism: Journal of Culture, Politics and Innovation*, (1). doi:10.12893/gjcpi.2018.1.11

Thompson, B. Y. (2019). The Digital Nomad Lifestyle: (Remote) Work/Leisure Balance, Privilege, and Constructed Community. *International Journal of the Sociology of Leisure, 2*(1), 27-42. doi:10.1007/s41978-018-00030-y

Thompson, B. Y. (2020). *Digital nomadism: Mobility, millennials and the future of work in the online gig economy.* Edward Elgar Publishing. https://doi.org/10.4337/9781839101106.00019

Thompson, E. P. (1967). Time, work-discipline, and industrial capitalism. *Past ve Present*, 38, 56-97. https://doi.org/10.1093/past/38.1.56

Ticona, J. (2022). *Left to Our Own Devices: Coping with Insecure Work in a Digital Age*. Oxford University Press.

Toivanen, M. (2023). Countercultural Lifestyle No More?: Digital Nomadism and the Commodification of Neo-nomadic Mobilities. *Mobility Humanities,* 2(2). https://doi.org/10.23090/MH.2023.07.2.2.070

Törnberg, P. (2023). How platforms govern: Social regulation in digital capitalism. *Big Data ve Society*, *10*(1), 20539517231153808. doi:10.1177/20539517231153808

Tronsor, W. (2018). Unions for Workers in the Gig Economy: Time for a New Labor Movement. *Labor Law Journal*, *69*(4), 181-193.

Turkle, S. (2011). *Yalnız birlikte: Neden daha çok bağlantı kurdukça daha az iletişim kuruyoruz?* (Z. Gültekin, Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Turner, V. (2018). *Ritüeller: Yapı ve Anti-Yapı* (N. Küçük, Çev.). İstanbul: İthaki Yayınları.

Ünal, Ö. ve Temiz, H. E. (2022). Gig Ekonomisi Bağlamında İş İlişkisinin Değişen Yüzü: Uber Örneği. *Çalışma ve Toplum*, *1*(72), 167-206. doi:10.54752/ct.1060793

Vallas, S. ve Schor, J. B. (2020). What Do Platforms Do? Understanding the Gig Economy. *Annual Review of Sociology*, *46*(Volume 46, 2020), 273-294. doi:10.1146/annurev-soc-121919-054857

Vandana, B., ve Nihar, R. (2023). *Work from home analysis during epidemic using machine learning algorithm*. In AIP Conference Proceedings (Vol. 2782, No. 1). AIP Publishing.https://doi.org/10.1063/5.0154488

Von Zumbusch, J. S. H., ve Lalicic, L. (2020). The role of co-living spaces in digital nomads' well-being. Information Technology ve Tourism, 22(3), 439-453. https://doi.org/10.1007/s40558-020-00182-2

Wang, B., Schlagwein, D., Cecez-Kecmanovic, D., ve Cahalane, M.C. (2018). Digital Work and High-Tech Wanderers: Three Theoretical Framings and a Research Agenda for Digital Nomadism. *ACIS*.

Wang, Y., ve Haggerty, N. (2011). Individual Virtual Competence and Its Influence on Work Outcomes. *Journal of Management Information Systems*, *27*(4), 299–334. https://doi.org/10.2753/mis0742-1222270410

Wang, Y., Weaver, D., ve Kwek, A. (2018). Beyond the status quo: Understanding the social impacts of digital nomadism. *Annals of Tourism Research*, 72, 44-56. https://doi.org/10.1016/j.annals.2018.06.002

Webb, A. K. (2024). Digital nomadism and the challenge to social citizenship. *Global Policy*, *15*(2), 301-313. doi:10.1111/1758-5899.13377

Wilson, K. M. (2022). *Digital Nomads For Dummies*. John Wiley ve Sons.

Wittel, A. (2016). Digital Marx: Toward a Political Economy of Distributed Media. Brill. doi:10.1163/9789004291393_004

Woldoff, R. A. ve Litchfield, R. C. (2021). *Digital Nomads: In Search of Freedom, Community, and Meaningful Work in the New Economy*. Oxford University Press.

Wood, A. J., Graham, M., Lehdonvirta, V. ve Hjorth, I. (2019). Good Gig, Bad Gig: Autonomy and Algorithmic Control in the Global Gig Economy. *Work, Employment and Society*, *33*(1), 56-75. doi:10.1177/0950017018785616

Woodcock, J. (2021). *The Fight Against Platform Capitalism: An Inquiry into the Global Struggles of the Gig Economy*. University of Westminster Press. doi:10.16997/book51

Wright, E. O. (2016). Sınıflar (S. Toral, Çev.). İstanbul: Nota Bene.

Xue, C., Tian, W. ve Zhao, X. (2020). The Literature Review of Platform Economy. *Scientific Programming*, *2020*(1), 8877128. doi:10.1155/2020/8877128

Yel, A. M. (2020). Post-Geleneksellikten Post-Modernizme İki Papanın Hikayesi. *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi*, *35*, 368–376. https://doi.org/10.17829/turcom.689395

Yerby, E. (2020). Frayed Careers in the Gig Economy: Rhythms of Career Privilege and Disadvantage. R. Page-Tickell ve E. Yerby (Ed.), *Conflict and Shifting*

Boundaries in the Gig Economy: An Interdisciplinary Analysis içinde (ss. 161-181). Emerald Publishing Limited. doi:10.1108/978-1-83867-603-220201013

Yıldırım, M. ve Kaya, A. (2024). Experiences, expectations and suggestions of digital nomads towards an intangible cultural heritage. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, *16*(3), 396-409. doi:10.1108/WHATT-03-2024-0055

Yılmaz, E. (2023). Sosyal medya ve ideolojik manipülasyon: Bir eleştirel yaklaşım. *Journal of Economic Perspectives, 14*(2), 87-102. https://dergipark.org.tr/tr/pub/jep/issue/81893/1397245

Yinghua J. (2024). On Technological Alienation in the Era of Digital Capitalism. *Journal of Beijing Institute of Technology (Social Sciences Edition)*, *26*(2), 1-7. doi:10.15918/j.jbitss1009-3370.2024.0549

Yönden Pehlivan, E. (2016). *Kamu emek sürecinin kapitalist meta üretim niteliği kazanması: Akademik emek süreci örneği* (Yayın no. 499575) [Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=vbVkXe1KChYWNElr1MuLZqHeH4Ou4rqt0g5Mgo7IYgduzQGD_HsGikWlt9n9LYb7

Yu, K., Zhang, J. ve Hannam, K. (2024). Welcome to 'Dalifornia': Chinese digital nomads as mobile entrepreneurs. *Current Issues in Tourism*. https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13683500.2024.2376884 adresinden erişildi.

Zeinstra, S. (2023). Digital Nomads and Perceived Professionalism (Doctoral dissertation). https://frw.studenttheses.ub.rug.nl/id/eprint/4256

Zuboff, S. (2021). Gözetleme kapitalizmi çağı (T. Uzunçelebi, Çev.). İstanbul: Okuyan Us Yayınları.

EKLER

EK 1. Etik Kurul İzni

Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli "Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge" ile bildirilen 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir.

EK 2. Dijital Göçebe Soru seti ve Gonullu Onam Formu Türkçe

"Yeni Bir İşgücü ve Yeni Bir Yaşam Tarzı Olarak Dijital Göçebelik" Araştırma Gönüllü Onam Formu

(Araştırmacı Beyanı)

Dijital Göçebelerle ilgili yeni bir araştırma yapmaktayız. Araştırmanın ismi "Yeni Bir İşgücü ve Yeni Bir Yaşam Tarzı Olarak Dijital Göçebelik "tir.

Sizi de bu araştırmaya katılmanız için davet ediyoruz. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayalıdır. Bu araştırmada yer almayı kabul etmeden önce, araştırmanın ne amaçla yapılmak istendiğini anlamanız ve kararınızı bu bilgilendirme çerçevesinde özgürce vermeniz gerekmektedir. Aşağıdaki bilgileri lütfen dikkatlice okuyunuz, sorularınız olursa sorunuz ve açık yanıtlar isteyiniz.
Bu araştırmayı yapmak istememizin nedeni, bu konu hakkında yazılmakta olan bir doktora tezidir. Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı öğretim üyesi Doç. Dr. Berfin Varışlı ve Doktora öğrencisi Ahmet Erkasap tarafından gerçekleştirilecek bu çalışmaya katılımınız araştırma için önemlidir.

Eğer araştırmaya katılmayı kabul ederseniz size 21 adet soru sorulacak ve konu hakkındaki görüşlerinizi, düşüncelerinizi, deneyimlerinizi aktarmanız istenecektir. Sizin çalışma için ayırmanız gereken 45 dakikalık sürenin yeterli olacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmaya katılmanız için sizden herhangi bir ücret istenmeyecektir. Görüşmeler çevrimiçi yapılacak ve kayıt alınacaktır. Bu kayıt yazılı metin haline getirildikten sonra imha edilecektir.

Bu araştırmanın sonuçları bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Araştırmadan çekilmeniz ya da araştırmacı tarafından araştırmadan çıkarılmanız halinde, sizinle ilgili veriler kullanılmayacaktır. Ancak veriler bir kez anonimleştikten sonra araştırmadan çekilmeniz mümkün olmayacaktır. Sizden elde edilen tüm bilgiler gizli tutulacak, araştırma yayınlandığında da varsa kimlik bilgilerinizin gizliliği korunacaktır. Ancak çalışmanın verileri etik kurullar ya da resmi makamlarca gereği halinde incelenebilecektir.

Bu çalışmaya katılmayı reddedebilirsiniz. Bu araştırmaya katılmak tamamen isteğe bağlıdır ve reddettiğiniz takdirde hiçbir olumsuz durumla karşılaşmayacaksınız. Yine çalışmanın herhangi bir aşamasında onayınızı çekmek hakkına da sahipsiniz.

(Katılımcının Beyanı)

Araştırmacı Ahmet Erkasap tarafından Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalında nitel bir araştırma yapılacağı belirtilerek bu araştırma ile ilgili yukarıdaki bilgiler bana aktarıldı. Bu bilgilerden sonra böyle bir araştırmaya "katılımcı" olarak davet edildim.

Araştırma sonuçlarının eğitim ve bilimsel amaçlarla kullanımı sırasında kişisel bilgilerimin ihtimamla korunacağı konusunda bana yeterli güven verildi.

Projenin yürütülmesi sırasında herhangi bir sebep göstermeden araştırmadan çekilebilirim. Ayrıca gerektiğinde araştırmacı tarafından araştırma dışı tutulabilirim.

Araştırma için yapılacak harcamalarla ilgili herhangi bir parasal sorumluluk altına girmiyorum. Bana da yol ve yemek ücreti dışında bir ödeme yapılmayacaktır.

Araştırma kapsamında yapılacak görüşmede ses kaydı yapılmasını kabul ediyorum. Bana ses kayıtlarının üçüncü kişilerin erişemeyeceği biçimde saklanacağının, metin haline getirildikten sonra imha edileceğinin, kimlik bilgilerimin açığa çıkarılmayacağının güvencesi verilmiştir.

Araştırma ile ilgili bir sorum olduğunda, ……. (cep) no'lu telefondan arayabileceğimi …….. adresinden bilgi alabileceğimi biliyorum.

Bu araştırmaya katılmak zorunda değilim ve katılmayabilirim. Araştırmaya katılmam konusunda zorlayıcı bir davranışla karşılaşmış değilim. Eğer katılmayı reddedersem, bu durumun bana herhangi bir zarar getirmeyeceğini de biliyorum.

Bana yapılan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anlamış bulunmaktayım. Kendi başıma belli bir düşünme süresi sonunda adı geçen bu araştırma projesinde "katılımcı" olarak yer alma kararını aldım. Bu konuda yapılan daveti kabul ediyorum.

İmzalı bu form kağıdının bir kopyası bana verilecektir.

KATILIMCI	
Adı Soyadı	**İmza**

ARAŞTIRMACI	
Adı Soyadı	**İmza**
Ahmet ERKASAP	

Görüşme Tarihi ve Saati: : . . / . . / 202 . . . : . .

Yeni Bir İşgücü ve Yeni Bir Yaşam Tarzı Olarak Dijital Göçebelik Araştırması Soru Seti

Yaşınız:

Cinsiyetiniz:

En son mezun olduğunuz eğitim seviyesi:

Medeni Durum:

Çocuğunuz var mı? Varsa sayısı:

Şu anda bulunduğunuz yer:

Bundan önceki bulunduğunuz son yer:

Bundan sona ilk gitmeyi planladığınız yer:

Gelirinizi sağlayan iş (varsa):

Ne kadar süredir dijital göçebesiniz?

1. Dijital göçebe olma yolundaki kişisel yolculuğunuzu paylaşabilir misiniz?
2. Sizi dijital göçebe yaşam tarzını benimsemeye iten motive edici faktörler veya ilham kaynakları nelerdi?
3. Deneyimleriniz ışığında, "dijital göçebe" terimini nasıl tanımlarsınız?
4. Esnek bir yaşam tarzı arzusu ile iş sorumluluklarını nasıl dengeliyorsunuz?
5. Dijital göçebe olarak hayatınızdaki tipik bir günü, hem profesyonel hem de kişisel faaliyetlerinizi kapsayacak şekilde detaylı bir şekilde anlatabilir misiniz?
6. İş ve seyahati birleştirme sürecinde ne gibi zorluklarla karşılaştınız ve bu engelleri aşmak için hangi stratejileri kullandınız?

7. Sık sık yer değiştirmenin ortasında bir topluluk hissi nasıl geliştirilebilir ve bağlantılar nasıl güçlendirilebilir?

8. Topluluk hissinin oluşumunda çevrimiçi ve çevrimdışı toplulukların rolü nedir?

9. Dijital göçebe olmak kimlik duygunuzu ne şekilde etkiledi? Veya Dijital göçebe olma deneyimi benlik algınızı ne ölçüde etkiledi?

10. Belirgin bir dijital göçebe kültürünün ortaya çıktığını gözlemlediniz mi ve eğer öyleyse bunu nasıl tanımlarsınız?

11. Dijital göçebe kimliğiniz ile daha geleneksel topluluk ve kimlik biçimleriyle olan bağlantılarınız arasında nasıl bir ilişki var?

12. Dijital göçebelik yaparken teknolojiye bağımlı olmanızla ilgili herhangi bir zorlukla karşılaştınız mı?

13. Dijital platformlar ve araçlar dijital göçebe deneyimini şekillendirmede nasıl bir rol oynuyor?

14. Dijital göçebe yaşam tarzı sosyal ilişkilerinizi ve bağlantılarınızı nasıl etkiledi?

15. Dijital göçebe olmanın ziyaret ettiğiniz yerlerdeki yerel ekonomileri ne şekilde etkilediğini düşünüyorsunuz?

16. Seçtiğiniz yaşam biçimi olan Dijital göçebelikten kaynaklanan beklenmedik toplumsal veya ekonomik sonuçlarla karşılaştınız mı?

17. Dijital göçebe olarak karşılaştığınız başlıca zorluklar nelerdir ve bunlarla nasıl başa çıktınız?

18. Finansal belirsizlik ve değişen mekanlar gibi istikrarla ilgili sorunlarla nasıl başa çıkıyorsunuz?

19. Dijital göçebelik olgusuna ilişkin herhangi bir önyargı veya yanlış anlamayla karşılaştınız mı? Bunlara nasıl yanıt veriyorsunuz?

20. Dijital göçebeliğin geleceğini hem kişisel olarak hem de daha geniş bir toplumsal bağlamda nasıl görüyorsunuz?

21. Dijital göçebeliğin uzun vadede sürdürülebilir bir yaşam tarzı olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?

EK 3. Dijital Göçebe Soru seti ve Gönüllü Onam Formu İngilizce

"Digital Nomads: Sociological Reflections of a New Workforce and Lifestyle"

Research Voluntary Consent Form

(Researcher Declaration)

We are conducting a new research on Digital Nomads. The research is called "Digital Nomadism as a New Workforce and a New Way of Life".

We invite you to participate in this research. Participation in the study is voluntary. Before agreeing to take part in this research, you need to understand the purpose of the research and make your decision freely within the framework of this information. Please read the following information carefully, ask any questions you may have and ask for clear answers.

The reason why we want to do this research is because we are writing a doctoral thesis on this topic. Your participation in this study, which will be conducted by Assoc. Prof. Dr. Berfin Varışlı, a faculty member in the Department of Sociology at Maltepe University Institute of Graduate Studies, and Ahmet Erkasap, a PhD student, is important for the research.

If you agree to participate in the study, you will be asked 21 questions and you will be asked to share your views, thoughts and experiences on the subject. It is thought that the 45 minutes you need to allocate for the study will be sufficient.

You will not be asked to pay any fee for participating in this study. The interviews will be conducted online and recorded. This recording will be destroyed after it has been transcribed. The results of this research will be used for scientific purposes. If you withdraw from the study or are removed from the study by the researcher, the data about you will not be used. However, once the data has been anonymized, you will not be able to withdraw from the research. All information obtained from you will be kept confidential and the confidentiality of your identity information, if any, will be maintained when the research is published. However, the data of the study can be examined by ethics committees or official authorities if necessary.

You can refuse to participate in this study. Participation in this study is completely voluntary and you will not face any negative consequences if you refuse. You also have the right to withdraw your consent at any stage of the study.

(Participant's Declaration)

I was informed by the researcher Ahmet Erkasap that a qualitative research would be conducted at Maltepe University Graduate School of Education, Department of Sociology, and I was given the above information about this research. After this information, I was invited as a "participant" to such a research.

I was given sufficient confidence that my personal information would be carefully protected during the use of the research results for educational and scientific purposes. I can withdraw from the research without giving any reason during the conduct of the project. I can also be excluded from the research by the researcher when necessary. I do not assume any monetary responsibility for the expenditures to be made for the research. I will not be paid anything other than travel and meal fees. I agree to be video-recorded during the interview to be conducted within the scope of the research. I have been assured that the audio recordings will be kept out of the reach of third parties, that they will be destroyed after being transcribed, and that my identity information will not be revealed.

If I have any questions about the research, I know that I can call ……. or get information from ……..

I do not have to participate in this research and I may not participate. I have not experienced any coercive behavior to participate in the research. I understand that if I refuse to participate, this will not cause me any harm. I have understood all the explanations given to me in detail. After a period of reflection on my own, I have decided to take part as a "participant" in this research project. I accept the invitation to do so.

I hereby declare that this signed a copy will be given to me.

PARTICIPANT - Name Surname RESEARCHER - Ahmet ERKASAP

Signature Signature

“Digital Nomads: Sociological Reflections of a New Workforce and Lifestyle” Questionnaire

Age:

Gender:

Your most recent level of education:

Marital Status:

Do you have children? Number if any:

Your current location:

Last place you were before your current place:

The first place you plan to visit next time:

Job that provides your income (if any):

How long have you been a digital nomad?

1. Can you share your personal journey towards becoming a digital nomad?
2. What were the motivating factors or inspirations that led you to adopt the digital nomad lifestyle?
3. In light of your experiences, how would you define the term "digital nomad"?
4. How do you balance work responsibilities with the desire for a flexible lifestyle?
5. Can you describe in detail a typical day in your life as a digital nomad, covering both professional and personal activities?
6. What challenges have you faced in combining work and travel and what strategies have you used to overcome these obstacles?
7. How can a sense of community be developed and connections strengthened in the midst of frequent relocation?
8. What is the role of online and offline communities in building a sense of community?

9. How has being a digital nomad affected your sense of identity? Or to what extent has the experience of being a digital nomad affected your sense of self?
10. Have you observed the emergence of a distinct digital nomad culture and if so, how would you describe it?
11. What is the relationship between your digital nomad identity and your connections to more traditional forms of community and identity?
12. Have you faced any challenges related to your dependence on technology while being a digital nomad?
13. What role do digital platforms and tools play in shaping the digital nomad experience?
14. How has the digital nomad lifestyle affected your social relationships and connections?
15. How do you think being a digital nomad has affected the local economies in the places you have visited?
16. Have you encountered any unexpected social or economic consequences resulting from your chosen lifestyle of Digital nomadism?
17. What are the main challenges you have faced as a digital nomad and how have you coped with them?
18. How do you deal with stability-related issues such as financial uncertainty and changing locations?
19. Have you encountered any prejudices or misconceptions about the phenomenon of digital nomadism and how do you respond to them?
20. How do you see the future of digital nomadism, both personally and in a broader societal context?
21. Do you think digital nomadism is a sustainable lifestyle in the long term and why?

ÖZ GEÇMİŞ

Ahmet ERKASAP

Eğitim

Doktora	2025 Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı
Doktora	2020 İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı
Yüksek Lisans	2005 İstanbul Üniversitesi, İşletme İktisadı Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı
Lisans	2025 İstanbul Gedik Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Psikoloji Bölümü
Lisans	2003 Boğaziçi Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü

İş/İstihdam

2020 İstanbul Gedik Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü, Dr. Öğr. Üyesi

Ulusal ve Uluslararası Yayınlanmış Makaleler

Yıldız, K., ve Erkasap, A. (2024). Kişiye özgü anlaşmaların örgütsel vatandaşlık davranışı üzerine etkisi: Beyaz yaka çalışanlar örneği [The effect of I-deals on organizational citizenship behavior: The case of white collar employees]. *Journal of Business Research - Turk, 16*(4), 2566-2579. https://doi.org/10.20491/isarder.2024.1933

Erkasap, A., ve Varışlı, B. (2024). Dijital göçebelik: Sosyolojik bir perspektif. *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 12*, 1-20. https://doi.org/10.52122/nisantasisbd.1548058

İşbilen Duru, E., ve Erkasap, A. (2024). Kamu bankacılığında sürdürülebilirlik faaliyetleri üzerine nitel bir inceleme. *International Journal of Arts ve Social Studies, 7*(13), 140-168.

Yiğit, B., Altıparmak, D., Özcan, A., ve Erkasap, A. (2024). The mediating role of organizational dissent in the relationship between perceived organizational justice and turnover intention: Evidence from the technology sector. *Journal of Corporate Governance, Insurance, and Risk Management, 11*(4), 206-215. https://doi.org/10.56578/jcgirm110401

Balcı, İ., ve Erkasap, A. (2024). Lise öğretmenleri bağlamında iş tatmini ve örgüt kültürü ilişkisinin incelenmesi. *International Journal of Sustainability, 2*(1), 169-192.

Erkasap, A. (2024). Merkeziyetsiz özerk organizasyonların evrimi ve etkileri. *Sosyal Mucit Academic Review*, 25-54. https://doi.org/10.54733/smar.1545182

Özcan, A., Yılmaz, S., ve Erkasap, A. (2024). Sağlık çalışanlarının iş sağlığı ve güvenliği ile iş tatmini arasındaki ilişki. *4 Eylül Akademi Dergisi, 1*(2), 17-36.

Özcan, A., Pehlivan, B., ve Erkasap, A. (2024). The effect of perceived service quality on brand loyalty: The case of 5 star hotels in tourism sector. *International Journal of Business ve Economic Studies, 6*(3), 197-213. https://doi.org/10.54821/uiecd.1532249

Erkasap, A. (2024). Factors affecting customer loyalty of consumers shopping on social media platforms. *Turkish Journal of Marketing Research, 3*(1), 1-16.

Akalp, H. G., ve Erkasap, A. (2024). Duygusal zekanın işletmelerde psikososyal riskler ile başa çıkma stratejileri oluşturmada etkisi: Sistematik bir derleme. *Ergonomi, 7*(1), 63-81. https://doi.org/10.33439/ergonomi.1405549

Erkasap, A. (2024). Yeşil insan kaynakları yönetiminin örgütsel rekabet avantajı üzerindeki etkisi: Türk bankacılık sektöründe bir vaka çalışması. *International Journal of Humanities and Educational Research, 6*(1), 272-291. https://doi.org/10.47832/2757-5403.24.17

Özcan, A., Simsar, A., ve Erkasap, A. (2024). Sustainable health tourism in the plastic surgery sector in Turkey. *International Journal of Innovative Research in Multidisciplinary Education, 3*(2), 216-222. https://doi.org/10.58806/ijirme.2024.v3i2n12

Aydınlı, A., ve Erkasap, A. (2023). The mediating role of work-life balance in the effect of digital transformation on job stress in the banking sector. *International Journal of Arts ve Social Studies, 6*(11), 264-284.

Tat Dalmaç, F., Özcan, A., ve Erkasap, A. (2023). Sağlık personellerinin motivasyon algısı üzerine bir araştırma: Şehir hastanesi örneği. *International Journal of Sustainability, 1*(2), 257-272.

Erkasap, A. (2023). An empirical analysis on majority decision-making conditions of leadership: A special consideration on ambiguity and shared task representations. *International Journal of Humanities and Educational Research, 5*(5), 199-236. https://doi.org/10.47832/2757-5403.22.11

Erkasap, A. (2023). The effect of fear of COVID-19 on stress, depression, anxiety, life satisfaction and well-being: A meta-analysis study. *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11*(3), 229-240. https://doi.org/10.52122/nisantasisbd.1351119

Özcan, A., Sümen, H. H., ve Erkasap, A. (2023). Kalite ölçümünde işgücü planlaması ve yapay görme sistemleri. *Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi, 9*(14), 29-42. https://doi.org/10.51947/yonbil.1341749

İnanç, G., Özcan, A., ve Erkasap, A. (2023). Acil sağlık hizmetlerinde çalışan personelin beş faktör kişilik özellikleri ile ekip çalışması arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Karadeniz Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 4*(1), 62-84.

Erkasap, A., ve Ülgen, B. (2023). An investigation on the effect of enneagram types on organisational dissent. *Asociación de Facultades de Administración y Economía - Chile, 16*(1). https://doi.org/10.35692/07183992.16.1.2

Çiftçi Karadağ, A., Özcan, A., ve Erkasap, A. (2023). Hemşirelerin kariyer planlaması üzerine bir araştırma: İstanbul şehir hastaneleri örneği. *Türk Kamu Yönetimi, 4*(1), 198-205.

Seçmenoğlu, N. S., ve Erkasap, A. (2023). Yükseköğretimde kalite güvence sisteminin risk yapılandırılması: Bir vakıf üniversitesi örneği. *International Journal of Sustainability, 1*(1), 28-47. https://doi.org/10.5281/zenodo.7779053

Özkan, A. H., ve Erkasap, A. (2022). Job insecurity and organizational identification in the organizations: An empirical study. *Journal of Research and Innovation for Sustainable Society/Editura Thoth, 4*(2), 206-210. https://doi.org/10.33727/JRISS.2022.2.20:206-210

Zeytünlü Demirbaş, E., Özcan, A., Erkasap, A., ve Mert, G. (2022). A study on demographic characteristics, job satisfaction and organizational commitment of opticians. *Journal of Health Systems and Policies, Istanbul Medipol University, 4*(1), 34-57. https://doi.org/10.52675/jhesp.1131875

Erkasap, A., ve Özkan, A. H. (2022). A meta-analytic review in the tourism and hospitality literature: Antecedents of intention to quit. *Journal of Tourismology, 8*(1), 89-114. https://doi.org/10.26650/jot.2022.8.1.1020512

Özcan, A., ve Erkasap, A. (2021). COVID-19 algısının işgören performansına etkisi. *International Journal of Economics Administrative and Social Sciences, 4*(2), 142-155.

Delihasan, E., Özcan, A., ve Erkasap, A. (2021). İnformal iletişimin kurumsal bağlılık üzerindeki etkisi: Alanya'daki 5 yıldızlı otel çalışanları üzerine bir inceleme. *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences, 7*(45), 1946-1959. https://doi.org/10.31589/JOSHAS.755

Aras, M., Özcan, A., ve Erkasap, A. (2021). COVID-19 salgını döneminde internetten alışveriş tutumu üzerine bir araştırma: Giyim sektörü. *International Journal of Disciplines Economics ve Administrative Sciences Studies, 7*(35), 959-972. https://doi.org/10.26728/ideas.528

Erkasap, A., Akşit, M., ve Coşkun, A. (2020). Investigation results of the anxiety impact of COVID-19 pandemic on individuals. *International Journal of Research in Business and Social Science, 9*(3), 80-84.

Erdoğan, D., Özcan, A., ve Erkasap, A. (2025). Bilişim sektöründe çalışanların sorumluluk ve diğerkamlık duygusu üzerine bir araştırma. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Girişimcilik Dergisi, 8*(16), 41-68. https://doi.org/10.55830/tje.1592703

Erkasap, A. (2024). İşten ayrılma niyeti, iş tatmini ve örgütsel bağlılık arasındaki ilişkinin infaz koruma memurları bağlamında incelenmesi: Bir meta-analiz. *Journal of Emerging Economies and Policy, 9*(2), 360-373.

Aydınlı, A., Erkasap, A., ve Özcan, A. (2024). Dijitalleşmenin iş tatmine etkisinde iş yaşam dengesinin aracılık rolü. *Akademik Hassasiyetler, 11*(24), 375-399. https://doi.org/10.58884/akademik-hassasiyetler.1387836

Çiçek, S., ve Erkasap, A. (2023). VUCA dünyası ve kuantum liderlik ilişkisi üzerine bir çalışma. *Eklektik, 1*(1), 49-79.

Ulusal ve Uluslararası Yayınlanmış Kitap Bölümleri

Erkasap, A. (2025). Sürdürülebilirlik için oyunlaştırma yoluyla örgütsel kültür değişimi ve değer uyumu. In A. Kesik (Ed.), *Sürdürülebilirlik: Disiplinler arası yaklaşımlar ve çözümler* (pp. 41-68). İstanbul Gedik Üniversitesi Yayınları. ISBN: 978-625-94129-9-3

Erkasap, A. (2024). Yenilikçi girişimlerde insan kaynakları. In G. Mert ve R. Kök (Eds.), *Teknoloji ve yenilikçilik odaklı girişimler* (pp. 197-213). Artikel Akademi. ISBN: 978-625-6627-28-4

Erkasap, A. (2024). İnsan kaynakları yönetimi. In M. Kesen (Ed.), *Yönetim ve organizasyon* (pp. 169-192). Akademisyen Yayınevi. ISBN: 978-625-375-135-7

Erkasap, A. (2024). Örgüt psikolojisi. In E. Kara (Ed.), *Örgütsel davranışta modern psikolojik yaklaşımlar (ölçekler, öncüller ve ardıllar)* (pp. 140-168). Gazi Kitapevi. ISBN: 978-625-365-609-6

Erkasap, A. (2024). Pozitif psikoloji. In E. Kara (Ed.), *Örgütsel davranışta modern psikolojik yaklaşımlar (ölçekler, öncüller ve ardıllar)* (pp. 206-215). Gazi Kitapevi. ISBN: 978-625-365-609-6

Seçmenoğlu, N. S., ve Erkasap, A. (2024). Endüstri 4.0'da kalite yönetimi. In K. Y. Genç ve H. Sipahi (Eds.), *Endüstri 4.0 döneminde yönetim* (pp. 272-291). Ekin Basım Yayın Dağıtım. ISBN: 978-625-6637-78-8

Erkasap, A. (2023). Çalışan yıpranması. In B. Yiğit (Ed.), *İş hayatında pozitif ve negatif davranışlar* (pp. 198-205). Nobel Bilimsel Eserler. ISBN: 978-625-398-741-1

Erkasap, A. (2023). Örgütlerde güç ve politik davranışlar. In M. Avcı, E. Kara, ve A. Kaya (Eds.), *Örgütsel davranış araştırmaları* (pp. 375-399). Eğitim Yayınevi. ISBN: 978-625-6552-53-1

Bilgiseven, E. B., ve Erkasap, A. (2023). Kurum içi girişimcilik. In D. Gökmen ve M. Seyhan (Eds.), *Yeni Dünya'da girişimcilik* (pp. 360-373). Gazi Kitapevi. ISBN: 978-625-365-232-6

Erkasap, A., ve Özcan, A. (2023). Yeşil insan kaynakları yönetimi ve uygulamaları. In N. M. Hamzaoğlu ve İ. Ertek (Eds.), *Sürdürülebilir kalkınma ve ekonomi* (pp. 272-291). İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları. ISBN: 978-625-8180-08-4

Erkasap, A. (2023). Eğitim-yetiştirme ve geliştirme. In H. Demirkaya ve H. Ateşoğlu (Eds.), *Değişen dünyada insan kaynakları yönetimi* (pp. 142-155). ATİ Yayınları. ISBN: 978-605-7604-96-5

Erkasap, A. (2023). Yeşil yönetim. In B. Ayça (Ed.), *Yeşil yönetim ve dönüşüm* (pp. 169-192). Nobel Yayınevi. ISBN: 978-625-397-362-9

Erkasap, A. (2023). Yapay zekâ ve insan kaynakları. In E. B. Ceyhan ve İ. F. Ceyhan (Eds.), *Yapay Zeka, Blockchain ve Nesnelerin İnterneti Kitap Serisi: Yapay Zekâ Alan Uygulamaları-2* (pp. 264-284). Nobel Bilimsel Eserler. ISBN: 978-625-398-939-2

Mert, G., ve Erkasap, A. (2022). Kariyer yönetimi. In G. Mert (Ed.), *Örnek olay ve uygulamalar ile kariyer yönetimi ve planlaması* (pp. 198-205). Artikel Akademi. ISBN: 978-625-8088-25-0

Erkasap, A. (2022). Stratejik insan kaynakları yönetimi. In A. Tutçu (Ed.), *Stratejik insan kaynakları yönetimi* (pp. 206-215). Nobel Yayınevi. ISBN: 978-625-8373-25-7

Bulut Tepe, S., Özcan, A., Mert, G., ve Erkasap, A. (2022). Yeşil İKY uygulamaları ve inovasyon ilişkisi: İski örneği. In Z. Karacagil ve M. Bulut (Eds.), *Sosyal bilimlerinde güncel tartışmalar 10* (pp. 272-291). Bilgin Kültür Sanat Yayınları. ISBN: 978-625-7799-72-0

Mert, G., Yavuz, Y., ve Erkasap, A. (2022). Blockchain and organizational structures. In G. Mert, S. Z. Karagöz, ve O. Yılmaz (Eds.), *Blockchain innovative business processes and long-term sustainability* (pp. 272-291). Nobel Bilimsel Eserler. ISBN: 978-925-433-841-0

Erkasap, A. (2021). Postmodern ve modern açmazında örgüt kuramları. In C. Ş. Eyel (Ed.), *COVID-19 sürecinde işletme yönetimi ve değişen örgüt yapıları* (pp. 272-291). İKSAD Yayınevi. ISBN: 978-625-7636-05-6

Erkasap, A., ve Ülgen, B. (2021). Enneagram'ın örgütsel sessizlikle ilişkisi. In S. Aslan, Y. Yılmaz, ve L. Sizer (Eds.), *Sosyal bilimlerde güncel araştırmalar* (pp. 142-155). Astana Yayınları. ISBN: 978-625-8045-10-9

Erkasap, A. (2021). Klasik yönetim teorisi: Frederick W. Taylor ve bilimsel yönetim. In H. Ateş (Ed.), *Dünden bugüne kamu yönetimi düşünürleri* (pp. 142-155). Savaş Kitap. ISBN: 978-625-7670357

Erkasap, A. (2016). Örgütsel yabancılaşma. In B. Ülgen (Ed.), *Örgüt yönetiminde duygular* (pp. 198-205). Nobel Yayınevi. ISBN: 978-605-320-435-0